

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

4697

1/6 5

page 3171

10/3/3

Le Conte Sestorio Hirsato
en latin Ursatus

MONVMENTA PATAVINA

MONVMENTA PATAVINA SERTORII VRSATI STVDIO

Collecta, digesta, explicata, suisque iconibus
expressa.

A D

SERENISSIMVM PRINCIPEM
& G

AVGVSTISS. SENATVM
VENETVM.

PATAVII, MDCLII.

Apud Paulum Frambottum Bibliopolam.
EX FACVLTA TE SVPERIORVM.

1. The first part of the document is a list of names and addresses, which appears to be a directory or a list of contacts. The names are written in a cursive script, and the addresses are listed below them. The list includes names such as "J. H. Smith", "W. J. Jones", and "A. B. Brown", among others.

[illegible]

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the problem.

[illegible]

SERENISSIMO PRINCIPI CELSISSIMOQVE SENATVI VENETO.

Iu sane ambiguus hæsi, SERENISSIME PRINCEPS, PATRESQVE AMPLISSIMI, vobisne hunc qualemcunque ingenij mei partum offerrem. Timueram enim ne manus armatæ ferro repudiaturæ essent donum otiosi ac inutilis libri; maxime cum satis constet, nimis plerorumque animis hanc insedisse opinionem, nullum esse literis cum armis commercium. Verum inter varias fluctuanti cogitationes, iamq; ad contraria consilia inclinanti, C. Iulij Cæsaris occurrit symbolum, dextra gladium, librum sinistra gestantis: idque protinus vacillantem erexit animum, novosque fiduciæ subiecit stimulos. Ete-

nim si vir bellicis innutritus laudibus, victorijsque, trophæis, ac triumphis, ad illud famæ eluctatus fastigium, quo paucis vel aspirare quidem contingit, res tam dissidentes adeo amica societate deuinxit, quid vetat, quominus nobis idem de florentissima hac Republica polliceamur? Nam veteres quoque vni Deæ sub diuersis tantum Palladis ac Mineræ nominibus, & literarum, & armorum præsidium detulere. Cui vero ignotum, hanc Rempublicam gloriosissimam se totam semper ad inuictissimi Cæsaris æmulationem composuisse, talesque produxisse omni seculo viros, qui suum ac patriæ nomen non minus ingenio, quam fortitudine, nō minus calamo, quā ferro in immensę glorię lucem asseruerint? Tanto quidē posteriore hac laude celebriores, quod non ciuili, sed barbararum, et ab omni humano cultu alienarum nationum sanguine suæ virtuti litauerint. Cuius rei luculentum satis est argumentum, quod sicuti intra magnam urbem in armamentario toto orbe celebratissimo Marti, sic Patauij tamquam in tranquillitatis portu studijs magis amico, Apollini, ac Musis collocarint domicilium. Conuolant ex omnibus regionibus magnitudine famæ acciti, illuc quibus arma, huc quibus ingenuæ arident literæ: illic cum stupore visuntur tremenda, quæ alato Leoni cuduntur fulmina, seueriora longe, quam quę in obscuro Cyclosum antro Ioui Vulcanus fabricatus est: heic sapientia, & vnde quaque in vnā quasi sedem coactæ artes summo ingeniorum cultu eminent.

minent. Quare non omnino ingratos futuros spero hosce, quos vobis in obsequij testimonium dico, laboris mei fructus; quibus iam optime notum, non alia hinc munera sperari posse, quam qualia solent à Musis proficisci. Sed nec validiori licuit hoc opus tutelæ credere, quam cui soli aduersus immanissimos hostes tota se Christianæ Reipub.^a salus commisit. Aequum præterea videbatur, vt quascunq; patria mea antiquitatum possidet opes (omnes autem ex illius quasi gremio eruiamus) vestro patrocinio submitteret, sub quo felicissime hucusq; vixit: præsertim cum illæ maxima ex parte à Romana defluerint Republica, cuius vestra felix æmula florescit. Numquid vero Romani latius, quam Veneti nominis gloria est peruagata? illine plures maioresque victorias, quam vos, enumerauere? an forte ferociores illi atrocioresque nationes ac gentes, quàm Veneti domuerunt? an demum vlla laude Adriatica æstuarium superbo Tiberi concesserint? Ego vero summas omnes, quotquot olim floruerunt, Respublicas in vnicam hic coaluisse, & Lacedæmone quidem iustitiam ac disciplinam, Athenis sapientiam, Roma fortitudinem huc transmigrasse crediderim. Beatam vere urbem Patauinam, quod olim terrarum subiecta Regina, non inferiorem hac ætate nacta sit dominam! Non sum equidem nescius, hisce temporibus gratam fore eorū operam, qui vrgentibus vndique sæuissimis bellis, pro eius defensione sese hostibus armatos obiecerint. Verum

rum neque hac in parte publicis necessitatibus nostra familia defuit. Superiore nempe seculo Gaspar Vrsatus Iurifconsultus in patrio Gymnasio primæ sedis professor, eo usque Octumviralem dignitatem Patauī fortiter tutatus est, quousq; fides erga Serenissimam Rempublicam Venetam inuiolata durauit. Anno vero MDLXXI. Vrsus & Bernardinus Vrsati, cum militum decuria, proprijs impensis constantissime contra Turcas steterunt, atque secundus fortis miles, primus vero strenuus centuriæ fortissimorum e nobilitate Patauina virorum præfectus, toto orbe decantatam victoriam, qua Turcico sanguine Adriaticum erubuit pelagus, ad Naupactū sua virtute illustrauerunt. Nuper vero Alexander, eximijs perfunctus officijs, cū plurima heroicę indolis edidisset specimina, bello Cretico iuuenilem animam Reipublicæ gloriose deuouit. Ne quis autem & nostrum hac in re inutile reprehendat studium, si aliud non fuimus consecuti, forte ad militaria decora contendentibus stimulos addiderimus. Etenim cum monumenta ista nihil sint aliud, quam præclarorum virorū memoria, quas ob singularia merita eximiasq; virtutes antiquitas immortalitati consecrauit, ambitione ac spe similis comparandæ sibi laudis ad egregia facinora complures accendemus. Vos præsertim SERENISSIME PRINCEPS, PATRESQVE AMPLISSIMI, futuram vestram gloriam in lucidissimo quasi speculo conspicietis. Quā enim reuerentia nos pristina modo asserua-

mus

mus monumenta, qua solertia à temporum iniurijs illa vindicamus, quo studio ac religione demum eadem veneramur, pari Veneratione olim Vestrarum laudum sacra vestigia colet, asseruabit, tuebitur posteritas. Quonam vero tempore præstantium virorum celebritas maiori apud vos curæ fuit? dum nempe eorum, qui & bello enituerunt, & pace, quos supremis ornamentis condecorauit non minus toga, quam arma, qui consilijs factisque illustribus non minus foris splendorem, quam maiestatem sibi conciliauerunt domi, qui inauditis æquitatis, fortitudinis, prudentiæque exemplis orbem vniuersum in admirationem rapuerunt, amplissima & prope modum infinita est series, adeo vt vix sit tantus monumento: um, quæ eriguntur, numerus, quantus eorum, qui sunt meriti, quique promerentur. Ceterum cum illa olim stupebunt posteri, cum ad nostram imitationem suis minoribus tradenda colligent, aliud non precor, quam vt in tam arduo labore Minerua magis propitia, vestroque splendore digniore vtantur. Agite interim, antiquo gloriæ insistite cursui. Fortuna vestræ obnoxia generositati viam vobis sternet ad illos triumphos, qui ideo vobis solis debentur, quia alios inde aut metus, aut ignauia, aut inuidia procul arcet. Vestris substrata pedibus ingemiscat crudelissima Hydra, quæ desidi exitium minabatur Europæ. Vnius Reipublicæ oppressa victorijs detumescat superbia, quæ Christiano orbi vniuerso metum iniecit. Ad
supremum

supremum interim immortalis gloriæ fastigium euehimini, in quo terrarum vos adorabunt gentes, soli vestræ virtuti in acceptis suam relaturæ salutē. Tenuitati vero meæ, vestris semper obsequijs deuotæ, si benigne annueritis, omnem voti summam me assecutum felix deprædicabo.

Patauij Kal. Septembris MDCLII.

S. M. V.

Deditissimus

Sertorius Ursinus

Nobilissimo ac Clarissimo Viro
SERTORIO VRSATO
SERENISS.^{MÆ} REIPUBLICAE
VENETÆ
Monumenta Patauina dedicanti.

Cilicet æterni nos trit sacra cupido,
Et fatis pugnare juvat. Vix Regibus, aurum
Vix diadema placet, si feros nulla nepotes
Fama manet. properant obsistere viribus ævi
Mortales quacunque licet. durabile marmor
Quæritur, & solidi fortissima vena metalli.

Surgunt Pyramides, stant magna mole colossi,
Æratæque domus, ac templa minantia cœlo,
Accedunt tituli Parcis Orcoque timendi.
Hæc etiam pereunt, lapidumque cadavera passim
Cernimus, & ferri prostant fragmenta peresi,
Signaque deficiunt. Et qua depellere pestem
Hanc tandem ratione licet? Retinere fugacis
Vel speciem vitæ labor est. VRSATE, malorum
Per te finis adest, Phœbo par arte salubri,
Lingua Mercurio. Fato sine fine ruenti
Mens artes humana suas opponit, & illa
Illa immortalis Lachesin virtute repellit.
Ingenio superesse datum est. TE vindice saxis

¶ ¶

Vra

Vita redit, spiratque chalybs, statuzque loquuntur,
Palantesque umbræ redeunt, manesque reducti.
Festinant iterum desertas visere sedes,
Auctoremque suum pompa venerantur inani.
V R S A T E, æternat mortales scripta papyrus,
Scalpraque vincuntur calamis, & marmora chartis:
Et semper durant, quæ possunt sæpe renasci,
Quæ subito motu totum sparguntur in Orbem.

Sis bonus o felixque operi sanctissime M A R C E,
Hæc tua tutela est. æterni cura laboris
Traditur æterno. Cum vis non altera diras
Alati poterit Saturni avertere noxas,
Tu falcem eripies inanibus. Tibi tempora cedunt,
Sidera se renovant. mediis invictus in undis
Sceptra tenes, DIVINE LEO, semperque tenebis.
Hic se conjunxit rerum divisa potestas,
Concurrunt bona quæque. Loci miracula tantis
Conveniunt regnis. prudens natura futuri
Has tibi præstruxit sedes, hæc littora certis
Muniit aggeribus, Venetasque per æquora fudit
Cycladas, ut tuto maneant tua templa recessu,
Ut late tendas vires. Vrbs proxima cœlo,
Vrbs ipsis fundata Deis, en turribus altum
Inclinat tibi Vesta caput, tibi Copia dives
Immensas dispensat opes, Nereusque tridentem
Porrigit, & gladium felix commendat Enyo,
Et mitas oleis donat Victoria palmas.
Cedite quas magnæ subito vertere ruinæ,
Quas victor crudelis habet, non hostis in urbem,
MARCE, tuam venit ferro metuendus & igne,
Non unquam veniet. proprio tibi currere fuso
Fata vides, alio servari robore vires.
Non anni seniumve nocet, semperque nitores,
Semper vita redit, semper robusta juvenus.
Italiae clades, & sævi crimina belli
Sic pensata placent. jam barbarus Attila tertis
Protuit Aufoniis, & dignos laudibus Hunnos
Dixerimus, si sic urbs perfectissima nasci
Debuit. Immensis confurgunt optima damnis,
Absolvit mansura dies. Ut conderet unam
Ex voto, plures alias Fortuna reliquit.

Aspice

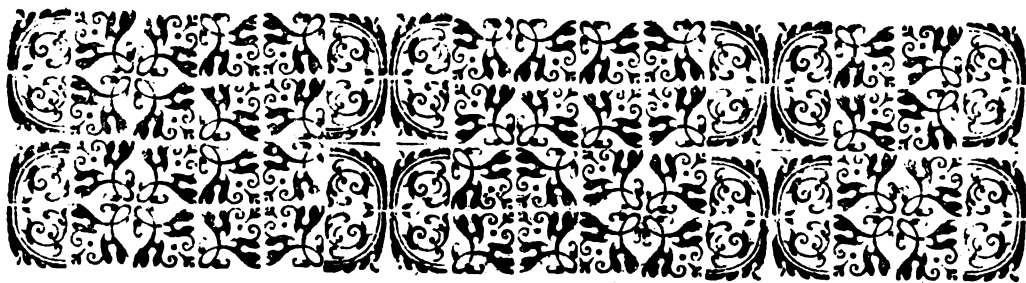
Aspice qua jaceat forma, quos spiret honores
 Vrbs invicta loco, claris invictior armis,
 Sed potius longe longe invictissima iustis
 Legibus. hæc anima est, hic spiritus, unde salutis
 Fundamenta fluunt. Consistunt omnia rectis
 Finibus, & veris librantur pondera causis.
 Undique Majestas, Libertas undique magno
 Miscetur studio. Stat summo culmine Princeps,
 Stant Patres propiore gradu, communia plures
 A teneris curant. Concordia quæritur omni
 Ingenio, æquantur cultus, æquantur amores.
 Vix natis est poena malis. Sine crimine regnant,
 Qui præstant aliis, populus sine murmure paret.
 Est patriæ mansurus amor, pulchrique cupido,
 Sunt animi fortes, sunt fida silentia rebus,
 Est modus imperiis. Non fert hæc ora Tyrannos,
 Non Dictatores Venetis nascuntur in undis.
 Si quis barbaricas poterit convellere portas,
 Si vincet turpes CRUX SACRATISSIMA Lunas,
 Hujus erit. ducet victrices Adria classes,
 Et Leo Threiciis affiget sedibus alas.
 VRBS ÆTERNA fave, vultus pie MARCE serena,
 Dum venit VRSATVS, dum marmora reddit avorum,
 Et sanctas patriæ curas. affunde vigorem
 Divine, & tecum venturis assere seclis.
 Sis etiam facilis veniæ, si sacra profanis
 Contemero verbis, si stringo maxima paucis:
 Sic olim mensor latæ compendia terræ
 Sic idem vasti describit mœnia cœli,
 Nec tamen offendit terram, nec lædit Olympum.

MICH. KIRSTENIVS SILESIVS.

§ § 2 LECTORI

100-1071

5 3 3

LECTORI BENEVOLO.

Oracissimum omnium rerum tempus, quo nimium vere videmus

— altas turreis ruere, & putrescere saxa
 prisca Patauinorum Monumenta adeo attriuerat, ut pau-
 ca satis, eaque ferme exesa, situque corrupta occurrerent,
 & perexigua ipsorum posteris superesset notitia. Nimi-
 rum homines tanquam contriti humanitatis hostes quotidie saxa inscriptio-
 nibus memorabilia vulgarium lapidum instar barbaro plane more rumpe-
 bant ac proculcabant, imo perpetua obliuione delebant. Operæ itaque pre-
 stam duxi, nec à mea in patriam pietate alienum, si quæ adhuc à temporis
 iniuria, hominumque inertia superessent, omni labore diligentiaque posteri-
 tatis memoriæ vindicarem. Opus sane grauissimum, meisque viribus longe
 impar agnosco, cui nec meus utique sufficit conatus, nisi tua Lector amice
 beneuolentiæ desiderij mei summam sine liuore ex animi sententia explerem.
 Si qui tamen hæc mea forsitan nimis acute perstrinxerint, beneficij tui apud me
 æterna stabit memoria, si eis in mentem reuocaueris, non humanæ sed diui-
 næ felicitatis esse, nullis circumueniri erroribus. Si quid heic boni, hilari
 fronte excipiant: si quid infra spem, ad Vespasianum Imperatorem Plinij
 maioris illud cogitent: Homines sumus. Tu interim hisce ingenij mei pri-
 mitijs, & antiquitatum libamenti tantum indulge, ut labori plurimorum
 iudicio non prorsus inuiti euentus respondeat, donec fortunante Deo ætas tem-
 pusque meliora reddat. Vale, ac faue.

R Euerendissimi Sacri Quæstoris iussu PATAVINA MONVMENTA Sertorij Vrsati viri natalibus ac virtute clarissimi attente perlegi. In quibus non modo quidquam comperi, quod Religioni, ac moribus fraudi esset, verum multa animaduerti, quibus sanus lector eruditior fieret, & melior. Multiplici doctrina pascere ingenium licet, ac per literatos lapides, saxisque descriptos patriæ annales retro acta secula cum voluptate lustrare. Sed & præceptis quoque salubribus formare animum hæc Monumenta poterunt, tituloque defungi. Quanta eorum dementia, qui mortalitatis faciem, ac sordes marmore componunt, vt carius putrescant? Quanta vanitas sperantium posse hoc pacto prorogari nomen, ac memoriam sui in longum extendi? Quasi extincti cineres sepulchrorum ruina non cumulentur: quasi tumulos obducta tellus non sepeliat; quasi non moriantur & lapides. Quota pars reliquiarum veluti naufragij de iniurijs annorum, ac temporum gula restat? Truncus statuarum populus, fatiscentes tabularum crustæ, semesa columnarum frustra, cipporum fragmina minutatim expugnata, & quæ olim vias superbe prætexebant monumenta late agris disiecta, & obruta, aratris effossa, vt vere monumentum colatur, ruderibus excepta, atque ab ipsis Manibus reuulsa, situ, muscoque obfita, oblitterata, oblimata, magnarum arborum stirpibus diffusa, trita rotarum orbitis, rursus veluti in ludibrium fundamentis reddita, suggrundiorum stillicidijs, fluminum marginibus, viarum stratis, vrbis purgamentis destinata, alieno sepulchro adstituta, translata toties errantibus Vmbris, & iactata. Nulli pedes in frontem, nulli retrò, nusquam ambitus, & maceria: nihil sacri, & religiosi. Quota inquam pars de Infernis his sedibus superest? Quæ restat cuius est? Cassa nomina, ignoti in patria tituli, peregrina inscriptio. Qui illa posuere ignorantur. Ite nunc & sepulchris fidite, quorum spectatis funera. Perituris condimur. Mors tandem & tumulos æquat. Hæc qui reputauerit, multum huic libro, multum sibi debebit.

Ottavio Ferrarius.

Noi

Noi Reformatori dello studio di Padoa.

Hauendo veduto per fede del Padre Inquisitor Generale di Padoa, come nel Libro intitolato *Monumenta Patauina Sertorij Vrsati* non v'è cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & medesimamente per attestato del Segretario nostro niente contro Principi, & buoni costumi, concedo licenza che sia stampato, douendosi offeruar le Leggi in questo proposito. *In quorum fidem &c.*

Dat. à 1. Maggio 1652.

{ Vincenzo Gussoni Cau. Proc. Refor.

{ Bertucci Valier Cau. Refor.

Pietro Vianoli Segr.

Die 7. Mensis Martij 1652.

Opus Præfens manuscriptum in folio chartarū 585. cui titulus est *Monumenta Patauina Sertorij Vrsati studio collecta &c.* Cuius initium *Voracissimum omnium rerum &c.* & finis & forsan nimis iniussè, fuit pro impressione Paduæ visum, & approbatum, cum in ipso nihil contra fidem, Principes, aut bonos mores constare videatur. Die, mense, & anno quibus supra.

Ita est & ego Fr. Ant. Vercellus de Lendenaria Inquisitor Generalis Paduæ manu propria.

Nobilissimo ac Eruditissimo Viro
SERTORIO VRSATO P. P.
OPVS

DE PATAVINIS MONUMENTIS

In lucem edere paranti.

VRSA leuiteneros lingua molimine natos
Lambens, conciliat partibus ore decus.
His maiora tamen longè miramur in V RSA,
Qua facit ingenio viuere saxa suo.
Nature sint ista quidem miracula; at illud
Diuina fuerit non nisi mentis opus.
Quid mirum? Hircanis non hac venit V RSA caernis,
Sed delapsa polo nobile stemma dedit.
Diruta mole sua, vel temporis acta ruinis,
Iam cecidere solo tot monumenta virum;
Splendidiora tuis surgunt hac marmora scriptis,
Atque his luce datur nobiliore frui.
Qui saxis VRSATE potes producere vitam,
Aeternum reddent hac rediuiua decus.

Hieronymus Sanctasophia Medicinæ Theoricæ
in Patrio Gymnasio Professor.

Attica iam fileat docta mendacia mentis,
Gens hodierna parit, veraque monstra videt.
Saxa trahi in cumulum dulci testudinis ictu,
Fama refert; cygnus Thesalus author adest:
Arte sua veniunt lapides, glomerantur in unum,
Vrbisque solo agresti turribus alta patet.
Somnia Graia hac. At Patria miracula vera;
Inclita SERTORIO Fama perennis erit.
Hic veteris splendor, nostræ quoque gloria gentis,
Est Citharaque potens, est calamoque valens;
Conuocat illa feras; en huius marmora tractu
Marmora concurrunt, marmora clara simul
Hic oculi spectent tum claram turribus urbem;
Vrbs viget in turri, qua caput orbis erat;
Hoc opus est turris, turris molimina gestans
In tacitum Lethes, falciferumque senem,
Astra petens turris, moles miranda per aeuum;
Audax haud iactet plus Babilona labor.
Cedat priscus honos, cedant miracula vana
Memphis, seu Cares, aut Ephesus ager.
Omnis in Euganea plausus stat mole superbus,

Inq. 3

*Inque vno trinum connumeratur opus.
 Munera celsa thori si illustra mausolea?
 Coniux fata viri marmore sculpta colit.
 Barbara Pyramidum vel te miracula captant?
 Nobilium saxi fulget imago Ducum.
 Templum non Triuia, sed Fama hoc dicito sacrum;
 Et quot sunt lapides tot simulacra viros,
 Huic condignus honos, qualem sua nomina poscunt:
 SERTORI cingant. AVREA SERTA comam.*

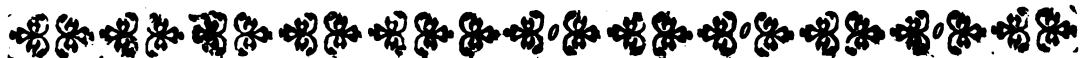
Franciscus Forzadura.

S *Ubicula Euganeis collibus, inclita
 Stirpis Dardania filia; manibus
 Surgens nobilibus; diuitijs potens
 Aures urbs Patavi applica.
 Tu, qua conspicuis culta scientijs
 Diffundis celebres undique glorias;
 Iactasque innumeros ingenio viros,
 Qui mittunt radios polis.
 Aeternas equidem tollere adoras
 Multorum poteras praterito die.
 Multorumque potes laudibus cuehi
 Hoc, quo tempore viuimus.
 Ast hac praecipue tangere pectora
 Sit decreta tibi, quam veneror libens:
 Quam miratur Iber, Gangis & incolae;
 Quam SERTORIVS exhibet.
 Noscis, vestibuli postibus inclita
 Qua olim dirigeres signa; securium;
 Cristarum capitis; claustraque ianua,
 Puppis; spicula; parmulae.
 Noscis, quas tulerint atria imagines
 Maiorum, celebri sanguine nobiles;
 Has stantes croceo sanguine; cereo
 Has fictas medicamine,
 Vtique illis abacus splenduit vberans
 Iactans Romuleos vincere imaginum
 Maiestate, pios; atque frequentia;
 Qua secreta repleuerant
 Tectorum; lapides, & laquearia.
 Nec te diffugiant marmora, litteris
 Exsulcata senum; gestaque sensibus
 Nostris prisca sonantibus.
 Illic, liuor edax si quis ademerit
 Discursus seriem, mens penetrat noua,
 Inuitoque nouis tempore gentibus
 Famam restituit Patrum.
 Sed non mira tamen concino. Spiritum
 Qui reddit viduis sanguine cordibus,*

*Consumptis etiam litterulis potest
 Sensum reddere marmorum.
 Hac per te recinunt ignis Achillei
 Consumptum validis viribus Ilium,
 Atque Antenorei regis ad Euganos
 Aduentum Pataui patris.
 Stella restituis carmina grandia.
 Annalesque sacri cernere Linij
 Totos fas populis; Romuleos duces
 Qui reddit celebres polis.
 Atque hinc gesta patent magna Penatium
 Maiorum, ut reliquis, sic tibi principi
 Factorum, celebri tangere gloria
 Dignorum patrias novas.
 VRS AT E innumeris restituens decus,
 Quod languebat adhuc temporis inuidi
 Liuore; & taciti sorte silentij,
 Quod lingua eminuit sonos.*

Petr. a Pedec. Bellun.

D*um veterum monumenta novas extollis in auras,
 Obruta Cimmerijs, qua iacuere locis;
 Agnoscunt veterum ciues decora alta parentum;
 Agnoscunt magnos, quos imitentur auos.
 Dumque labore tuo maior splendet auorum
 Fama, tibi scriptis clara trophæa paras.
 Digna cedro pandis, Diuum molimina tentas,
 Dum superum est mortem vincere, & inuidiam.*

Obseruantia monumentum
 Franciscus Salinerius Pat.

Εἰς τοῦ ἐκλαμπρότατον Κύριον
 ΣΕΡΤΟΡΙΟΝ ΟΡΣΑΤΟΝ
 τὰ παλαιὰ τῆ Πατρίδος μνήματα Ἑλληνικά τε
 καὶ Ῥωμαῖα ἀκριβῶς συλλέξαντα,

M*νήματα ἐν βραχείῳ γραφίῳ συλλέξατο πάντα
 Ὀρσάτος, ἐν πλείοις πάνσοφος ἐνέωϊ,
 Ευγενὴν ἀρεταῖς συνεμίξατο, αὐτοδίδακτος,
 Τῆνικα τάξῃ ἔχε καὶ νέος ἀθανάτην.
 Ἐυχεο Πατρίδιον, σοφίης ὑπερδραμὲς μέτρα,
 Πλέξατό σοι σφῆαντι σοὶ παῖς ἐκκληαί.*

Obseruantia & Amicitia Monumentum
 Ioannes Matthæus Bustronius.

Del

DEL SIGNOR GIACOMO BONZANINO.

PEr contrastar del Tempo à i rei furori,
Quanti marmi di Frigia al Ciel faliro,
Quanti di Paro, e di Caristo vsciro
Con titoli d'eterni alti stupori.

Vigilie illustri, e Barbari sudori
Di Rodo, e Memfi ah', che distrutti io miro,
Bersagli eretti al Tempo vn breue giro
Di Tempo vi rapì sì vasti onori.

Vn lacerato lin ripara i danni
SERTORIO, e impone al fuggitiuo orgoglio
I freni eterni del gran Dio de gl'anni.

Sia pur scherzo à quest'ire vn Campidoglio,
Che a scherno trae de secoli tiranni
Da le gelide tombe i Busti vn foglio,

Ingenium juvenis Phoebæ Patriæq; dicavi
 Non minus hæc genio, quam fauet ille stylo.
 Nam veterum nostris dum spirant marmora chartis,
 Me patriæ memorem consuluisse juvat.

I.R.

MDC

Jo. Gorg. sculpsit

LI

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIBER I. SECTIO I.

OCCASIO ET FORMA OPERIS.

Enius, Numen nascentibus datum, Deus est, cuius in tutela, ut quisque natus est, vivit; si Censorino credendum. Is, cum in viuentes maximam potestatem habeat, vitam introeuntibus quid agendum imperat, ac vnicuique nostrum veluti Pædagogus datus, hominumque assiduus obseruator constitutus, De die Natali cap. 3. Ceb. Theb. in Tab. Sen. Epist. 110.

eos ab utero matris exceptos ad extremum usque vitæ diem comitatur. Nos, Christi Seruatoris imbuti præceptis, verius naturæ propensionem credimus. Hinc Poeta concinne:

Nauiæ de ventis, de tauris narrat arator:

Enumerat miles vulnèra, pastor oves.

Propert. 2. eleg. 1.

Vt nihil de me dicam, in primo adolescentiæ limine, ad antiquorum memorias eximia veneratione recolendas, à Genio excitato. Hæc enim, etsi grauiora studia me detinebant, semper primas sibi erga se partes obseruantia meæ vindicabant, & cultum eis debitum, quem mihi Genius suadebat, mente ac sermone non deserebam. Cumque antiqua Numismata, & quæ insculpta saxi, primum animi mei locum occupassent, circa hæc totus esse decreui. Nostra vero Patavina inter cetera occasionem præbebant: tum quia apud Bernardinum Scardeonium ciuem nostrum nobilissimum ac eruditissimum, primum, antiquorum epigrammatum Patriæ nostræ, diligentissimumque collectorem, ipsius Typographi negligentia forsitan, in eius *De Antiquitate Urbis Patavij Libro Primo, Classe Quarta, Titulo De Antiquis Notis* non pauca mutila, mendosa, & imperfecta legebantur: tum quia ab eius ævo nonnulla recens eruta, quamplurima deperdita obseruabantur. At quemadmodum præ omni studio antiquitas me perpetuo ad magnam sui admirationem traxerat, Geniusque ad lapidum collectionem impulerat, sic ingenij mei tenuitas ac mediocre studium, & quidam seculi languor ab instituto sæpius auocabant: cum vere illud sit, in quo

A

Pe-

Petronij querela.

*Qui pelago credit, magno se favore tollit;
Qui pugas, & castra petit, percingitur auro;
Vilis adulator picto iacet ebrius ostro;
Et qui sollicitat nuptas, ad premia peccat;
Sola pruinosis horret facundia pannis,
Atque inopi lingua desertas inuocat artes.*

Quamobrem res dubia me diu ancipitem tenebat, animique incertus non inani metu reprimebam Genij impetum, amicorum hortatui meam opponens imbecillitatem. Verum quæ me timidum anxiumque reddebant, eorumdem tandem consilia expugnarunt, ut alacri animo opus aggrederer. Nimirum experientia noueram, aliquando posse inter Olores canoros Anserem strepere, & quod in quacunque

Petron. Sat.

----- Non omnibus unum est

Quod licet. Hic spinas conligit, ille rosas.

Plenum laboris, fateor, negotium: in quo, si euentus ex voto non responderit, Propertianum illud me excusabit:

2. Eleg. 8.

Quod si deficiant vires, audacia certe

Laus erit. In magnis & voluisse sat est.

Prodeunt itaque meo studio in vnum collecta veteris æui Monumenta Patauina, quæ vel in Vrbe, vel in agro reperta sunt. Varietas autem inscriptionum ad memoriam certum postulat ordinem; illarum enim, quæ à Scardeonio memorantur, aliæ adhuc supersunt, aliæ prorsus periire. Quæ etiamnum videntur, partim publicis in locis, partim priuatis in ædibus conseruantur. Nec istæ in vrbe omnes, Multæ enim extra Ciuitatem, ac disionem Patauinam ad externos translatae hodieque apud eos custodiuntur, vel temporis iniuria prorsus deletæ sunt. In agro pariter quædam nunc visuntur, quædam minime apparent: tandemque non pauca ex alijs regionibus huc allata: aliæ spuria, ac supposititiæ deprehenduntur. Cuiusmodi sunt etiam reliquæ post Scardeonij operam, & ab alijs nostro seculo repertæ.

Monumenta igitur omnia, vel Patauina Urbis, vel oppidorum, vel Vicorum, tribus libris proponuntur, in sectiones distinctis. Harum prima, quæ spectat ad Ciuitatem, continet Monumenta locorum publicorum: nimirum quæ sunt in Templis, Cænobijs, Foris. Quæ priuatis in ædibus extant, secundum quatuor Urbis vicos seu regiones, Cathedralis videlicet, Pontis Molendinorum, Altinatis, Turricellarum totidem sectiones conficiunt.

Sexta sectione spectabuntur aliunde Pat. translata: sicuti Septima, quæ aliquamdiu seruata Patauij, ad externos postea fuere transportata. Quæ vero in pagis Vrbi Patau. subditis reperiuntur, Octauæ sectionis erunt, tandemque ea, quorum memoria penitus desijt, Nonæ sectioni:

Spuria

Spuria verò ac supposititia Decimę dicata venient. Et quia in priuatorum ædibus, prout modo significauimus, multę diuersę antiquę memorię posteriorum venerationi vindicantur, quarundam familiarum, ubi huiusmodi asseruantur monumenta, me inuitauit dignitas, vt earum laudes breuiter attingerem, ac viros illustres, qui inde prodierunt, veris ac congruis elogijs famę commendarem. Nollem tamen quisquam suam stirpem à me præteritam dolet, omnium enim fecissem mentionem, si monumenta apud ipsos fuissent reperta, quę huic materię occasionem præbuissent. Interim omnes æqualiter à me æstimari, ac summo honore & reuerentia coli sincere profiteor: in hoc autem opere alium scopum mihi non præfixi, quam vt antiquarum inscriptionum memorię consulerem.

1. Vrbi accedit ager Patauinus, cuius termini sunt Orientem versus Mare seu æstuarium Veneta, à meridie Athesis fluuius, ad occidentem colles Euganei, à septentrione Muson fluuius. Quorum in Vrbi veteri sigillo apud Ioannem de Lazara Comitem Patauinum, ac D. Stephani Equitem, de antiquitatibus meritissimum, hæc est mentio.

Ambitus proinde agri nostri Patauini, frumenti, fructuum omnium, vniue generosissimi feracis, centum, & octoginta passuum millia explet. Ideoque ad suum commodum ob insignem amplitudinem nostri maiores eum in duas diuiserunt partes. Vnam quippe oppidis in agro sitis adscripserunt, alteram Vicis in Vicariatus distinctis subiecerunt. Hinc libri duo; unus, qui operis secundus, Oppida omnia cum suis pagis excipiet, qui sunt Atheeste, Mons silicis, seu Acelum Plinij, Montinianum, Cittadella, Plebs sacci, Campus Sampetrus, & Castrum Baldi,

*Bern. Scard.
De Antiq.
Vrb. Pat.
lib. 1. Clafs.*

*Nat. Hist.
lib. 3. cap. 9.*

A 2 quibus

quibus Prætor, Patricius Venetus, quotannis ius dicit. Alter, operistertius, Vicos cum suis pagis continebit; quales sunt Consylium, Titulum, Arquadum, Miranum, Oriacum, Anguillaria: quibus annis singulis à Consilio Patauino ciuis, Vicarij titulo, ad ius dicendum præficitur. Oppida vero omnia iunctim prodibunt (quandoquidem, Atheſte excepto, pauca in alijs monumenta reperiuntur) ordine, quantum licebit, perspicuo, notisque adiectis, si quæ hodie desiderantur.

Quicquid occurrit obscuri, veterum Historicum & Grammaticorum auctoritate, bona fide, sine plagij nota declaravi; illustrium nempe virorum nomina, actiones, dignitates, magistratus cum nostris quandoque collatos; artes præterea, negotiationes, sculptorum quoque errata non raro indicaui. Monumenta amissa, vel à quibusdā diuersa ratione luci tradita, ex alijs collegi; de quibus etiam interdum sententiam tuli.

Ne quid tamen inconsulto, e Patauinis mihi præluxere Ioannes de Nono, Gulielmus Vngarellus nondum publici iuris; quique iam in lucem venerunt, Albertinus Mussatus, Bernardinus Scardeonius Canonicus & Historicus Patauinus, Iacobus Cauacius Cœnobita Cassinensis, Cœnobijque D. Iustinæ scriptor solertissimus, Angelus Portenarius Sancti Augustini Eremita *Patauina Felicitatis* Italice conscriptæ auctor; itemque Laurentius Pignorius, & Iacobus Philippus Tomasius Æmonia Præsul, omnes de patria optime meriti: quorum, sicubi opus fuit, sententiæ nonnumquam candide intercessi; hac tamen lege, ut quisque liberam in hæc mea censuram exerceat, ne meliora lateant.

AD BASILICAM CATHEDRALEM.

Inter sacras aedes primus iure locus Cathedrali debetur. De cuius structura quid certi in tanta de rebus Patauinis scriptorum discrepantia, & post tot erumnas, atque excidia, quæ diu patriam nostram vexarunt. Sunt enim, qui à Tricidio Fontana, anno salutis DCXX. urbis huius Episcopo, à Divæ Sophiæ Templo, omnium in urbe vetustissimo, in eum, quo nunc videtur, locum translatam; alij ab Henrico V. Bertæ uxoris, & Milonis Episcopi suasu, à D. Iustinæ Templo in media urbe sub annum MLXXX. constitutam putant. Quicquid sit, originem ea antiquissimam certe, ac nobilissimam agnoscit. Terræmotu autem anno MCVII. templum hoc deiectum Cælestis anno MCXXIV. suis impensis restauravit, Macilo quodam Architecto, ut testantur carmina, in epistilio vastæ columnæ lateritiæ, quæ secunda à summa templi area progredientibus ad dextram occurrit.

Guliel. Vngarellus M. lib. 2. Hist. Patav. Ang. Port. de Felic. urbis Paduæ lib. 9. cap. 4. Iacob. Canacius Hist. Cænob. D. Iust. lib. 1. fol. 33. Scard. lib. 1. class. 2. Porten. ibi.

ME TERRAE PRIMVS MOTVS SVBVERTIT AB IMO.

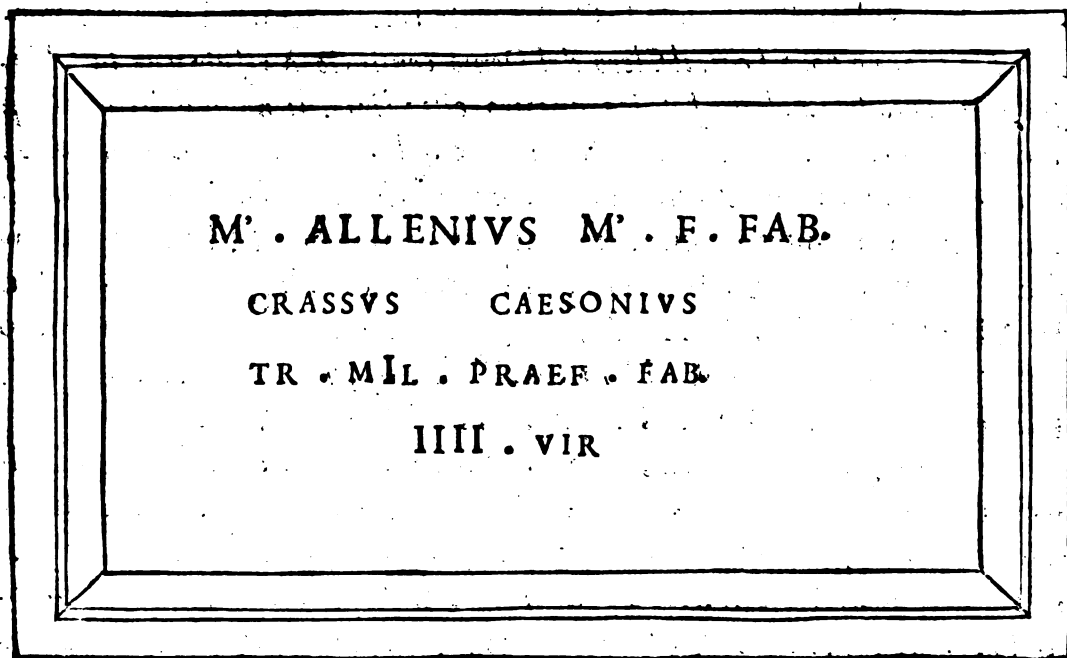
SET MACILI LIMO PVLCHRE ME STRVXIT AB IMO.

* ANNO AB INCARNATIONE DOMINI M, CXXIV. IND. II.

ARTE MAGISTRALI MACILI CONSTRVXIT AB IMO.

Quo forsan tempore, dum fundamenta iacerentur, prisca ibi inuenta fuere munimenta, Quorum primum, in summa arca ad orientem olim sita, ac postea Federici Cardinalis Cornelij munificentia in occidentem translata, forsan situm, hodie in pariete prope terram, e regione domicilij Archipresbyteri, literis uncialibus elegantissimum spectatur.

I.

A

3

In

2.

In turri hoc extat Fragmentum.

3.

*In sacello D. Hermacora, quod aula
adiacet Episcopali, ara gradum
exornat hic titulus.*

..... C. F. FAB. VEIO
TESTAMENTO FIERI IVSSIT

ANTONIA.C.F.VXOR
TERENTIA P. FILIA.

Fol. 172.
Onuphrius
Penuin. de
Antiq. no-
min.
De verb. si-
gnif. Lit. M.
De Roman.
Nomin.

1. M'] Quod igitur felix faustumque velit verus sapientiæ fons, ingenij mei tenuitas proposito instituto limina pandet. Etenim quam primum ad priscorum monumenta me genius impulit, huius ALL ENII prænomen diu perpendi, multumque circa ipsum hæsitavi, donec eruditissimi Laurentij Pignori de patria nostra præclare meriti, ac antiquitatum disertissimi Oedipi facula ductus MANIVM esse intelligerem, prout vir eximius in Adnotationibus ad suas Patauinas origines ostendit. Quod prænomen sic inscribebatur, quasi ex M. N. A. in unum colligatis compositum foret.

Rationem eius dedit Festus in hæc verba: *Manium prænomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit.* Sigonio autem Varronis, Valerij, & Macrobij auctoritate: *Manius dictus est, qui mane sit ortus, aut ominis causa quasi bonus;* & eodem teste M'. inscribebatur MANIVS ad distinctionem M. qua litera MARCVS designabatur. Quod sane discrimen si aduertisset Portenarius, utique monumentum hoc aliter explanasset, cuius de Cathedralis restauratione hæc sunt verba: *Nell' anno poi 1107. il Clero del Domo cominciò à rifabbricar la Chiesa, e deputò sopra detta fabrica quattro cittadini, li nomi delli quali si leggeuano nel muro della Capella vecchia del choro verso il Cimiterio, cioè Aliuio, Allenio, Marco Fabio, Crasso Cesenio Tribuni de Cavalieri.* De quibus antiquitatum cultores sententiam ferant. Mihi satis est indicasse neutiquam M'. F. FAB. pro Marco Fabio legendum esse, sed MANII FILIVS FABIA, quæ nomen est Tribus de qua paulo post nonnulla. Nec TR. MIL. de Tribuno, vel Tribunis equitum, sed de TRIBVNO vel TRIBVNIS MILITVM.

Lib. 9. cap.
4.

Nec sane prætereundum, quod notum est etiam omnibus, tametsi parcius nostræ Ciuitatis memorias colentibus, eo tempore, quo Basilica reficiebatur, apud nullos Patauinae Ciuitatis historicos illarum familiarum, e quibus Portenarius Præsides eius instaurationi delegatos affirmat, reperiri mentionem; haud dubie, quod non essent. Nec titulus ille

ille à Romanæ dictionis puritate alienus, quæ reparatitè templi seculo iam exoleuerat. Imo, quod omnium validissimum est argumentum, Patauio ab Henrico I V. Bertæ vxoris, & Milonis Episcopi hortatu ad Reip. formam in libertatem restituto, Consules S. C. creati cœperunt; Henrico autem vsque ad annum MCVII. superstite, Quatuoruiris iuri dicundo locus non erat.

*Scard. lib. 1.
Class. 2.*

ALLENIVS] Gentem Alleniam regionibus claruisse nostris, tum hoc monumentum, cum Vicentinum etiam, quod heic exhibeo, satis demonstrat.

V . F
TI . ALLENIVS . FLORVS
SIBI . ET . ALLENIÆ . MVRENÆ
LIBERTÆ . VXORI . ET
FILIIS . LIBER.
SV . D . ET
TI . ALLENIO . TI.
IANNO

*Merciar.
Hist. Vicen.
lib. 1.*

FAB.] Neminem puto etiam antiquitatum notitia leuiter tinctum, qui neget particulam hanc indicare Tribum FABIAM. In omnibus enim monumentis Tribum referentibus, statim post patris nomen, illius, cui positum est monumentum, Tribus designatur; ut testis est Cicero: *Ser. Sulpitius Qu. F. Lemonia Rufus*; & passim in antiquis lapidibus apparet. In Tribum autem FABIAM Patauium receptum fuisse, tum antiquæ memoriæ, cum Scardeonius testatur. Præterea in ipsa Romæ comitijs interfuisse, suffragiaque tulisse, Prætores, Ærarij Præfecti, & Consules, qui in nostris inscriptionibus leguntur, satis declarant. Scio quidem altum inter Patauinarum rerum scriptores, nec sublatum hæcenus dissidium, an Patauium ciuitas fœderata, Municipium, siue Colonia Romanorum fuerit? Nec me fugiunt hinc inde rationes, & auctoritates allatæ; hanc tamen litem meam facere nolo. Sed si quis fortasse contenderit, Patauium Ciuitatem fuisse fœderatam, vnde dictator Consules, Prætores, teste Sigonio fœderatarum Ciuitatum magistratus? Si non Municipium, vel Colonia, cur Duumviri, Triumviri, Ædiles, Augures, Quatuorviri, teste Panuinio, officia Municipijs & Colonijs propria? & si sui iuris fuit, cur Patricij, Equitesq; more Romano?

Philip. IX.

Class. 2.

*De Antiq.
iur. Ital. lib.
2. cap. 14.
Antiq. Ve-
ron. lib. 2. d
cap. 7. vsque
ad 13.*

Verum Patriæ meæ hinc quidquam detractum non velim; cuius ego gloriæ studendum censeo. Sitamen Patauini Romæ ad magistratus, & quidem summos fuerunt euecti, verisimile est, Patauium Romanis aliquando paruisse. Societatem enim non admittebat Imperium, quod orbem subegerat. Vtra vero gloria maior, vel Ciuitatem nostram mansisse liberam quidem, sed Reipublicæ Romanæ honoribus inferio-

rem

rem, vel Consules ex sua gente habuisse, qui Mundum rexere, tantique nominis, ut de Nerone, cum mortem Traſeę exoptaret, protulerit Tacitus, quod *virtutem ipsam exscindere concupisceret*. Sed de Patria nostra, si meliora quis habet, proferat: me. n. & mea omnia lubens viori sententię submitto.

Si tamen, quod omittendum non arbitror, Patauini Romanis aliqua ratione non fuissent subiecti, utique ad Patauinorum seditionem comprimendam in nostras regiones M. Æmilius non misissent: prout Liuius in hæc verba testatur: *Ex ijs M. Æmilio Senatus negotium dedit, ut Patauinorum in Venetia seditionem comprimeret, quos certamine factionum ad intestinum bellum exarsisse, & ipsorum legati attulerant. paucisq; interiectis subdit: Patauinis saluti fuit aduentus Consul: neque aliud, quod ageret in provincia, cum habuisset, Romam redijt.*

CRASSVS] Crassi cognomen ex ijs est, quæ à corpore desumpta fuerunt. Ideo Crassos à sagina corporis, & à creando carnes Isidorus appellatos putat.

CAESONIVS] Forsitan Allenius sic dictus, quia ex utero matris mortuę excisus fuit, cum Festo *Casones appellantur ex utero matris excisi*.

TR. MIL.] TRIBVNVS MILITVM intelligendus, non illius tam generis, quorum causa apud Liuium anno ab V. C. CCCX. Comitibus Tribuni consulari potestate tribus creandis indicuntur, Sed ut memorat Varro: *Tribuni Militum, quorum terni Tribus Tribubus Ramnium, Lucerum, Tatiensium olim ad exercitum mittebantur. Horum Alconius Pædianus duo genera statuit. Primum eorum, qui Rufuli dicuntur. Hi in exercitu creari solent. Alij sunt comitiati, qui Romæ comitijs designabantur. Porro Tribunus à Tribu vocabatur, quia Vegetio autore Præerat militibus, quos ex tribu primos Romulus legerat: Cumque ex decem cohortibus constaret Legio, prima Miliaria vocabatur: in qua, ut Vegetius ait, Censu, genere, literis, forma, virtute pollentes milites mittebantur. Huic Tribunus præerat, armorum scientia, virtute, corporis morumque honestate præcipuus.*

PRAE. FABR.] PRAEFECTVS FABRORVM indicatur. Is, ut notat Vegetius, & Pomponius Lætus, omnibus illis, qui ad quæcumque fabrilis officia, etiam cuniculos subterraneos in expugnatione Urbium agendos adhibebantur, præerat. Ideo eligebatur ideoneus, ut omnia sciret bene disponere, ac procurare: Nostro forsitan æuo in exercitu *Il s. praintendente del Artiglieria* indigitatur. Horum classem collegium Fabrorum Plinius vocat: *Tu Domine dispice, an instituendum putes Collegium Fabrorum: & : Collegium Fabrorum apud Nicomedenses constitui.* Quicquid sit, ordo eius antiquissimus sane, ut qui coepit sub Seruio Rege, qui Romanam Ciuitatem

in classes diuisit. Ait Liuius, quod *Prima Classis omnes appellati Seniores, ad Urbis custodiam ut praesto essent: iuuenes, ut foris bella gererent, arma his imperata, galea, clypeus, ocrea, lorica, omnia ex aere; haec ut tegumenta corporis essent: tela in hostem hastaque & gladius. Addita huic classi duae fabrum centuriae, quae sine armis stipendia facerent, datum munus, ut machinas in bello ferrent.* Hist. lib. 1.

III. VIR.] QUATVORVIRI quinam essent paucis docet Panuinius: *Ex Decurionibus singulis annis duo vel quatuor viri omnium suffragijs creabantur, iuxta Coloniae magnitudinem, vel paruitatem, qui II VIRI, vel IIII VIRI I. D. idest iuri dicundo vocabantur. Hi Consulum, & Praetorum specie representant.* Inde colligere licet, Quatuor-viros in Ciuitate summo officio functos esse. Cuius quidem dignitatis memoriam nulla deleuit aetas: quamuis, pro varietate Principum & status, alijs magistratibus nostra Ciuitas claruerit. Quatuorvirorum autem regimen ceteris diuturnius, & firmitus fuit. Nimirum cum Quatuorviri olim ex Decurionibus eligerentur, ut credere fas est, ex melioribus, & idoneis, Anno MCCCCLXXII Ciuitatis decreto constitutum fuit, ut *eliganter quatuor boni ciues, & habitatores Paduae de melioribus, & sufficientioribus Ciuitatis, qui vocentur officiales publicae utilitatis, seu Deputati ad utilia communis Paduae: ubi paulo post additur, quod Generaliter procurare debeant omnia, quae sunt utilia, & honorabilia.* Quatuorviri etiam antiquitus cum iuri dicundo praesent, eorum exemplo in Urbe nostra statutum fuit, ut nostri Quatuorviri seu Deputati ad utilia teneantur *sedere in officio Cancellariae communis & ibi iudicialiter sedere, audientiam dare in omnibus ad officium suum spectantibus.* Ac veluti Quatuorviri illi Consulum & Praetorum speciem exhibuerunt, ita, ut Quatuorvirorum nostrorum dignitas inter nos esset prima, decretum fuit anno MCDLV. *ut Deputati ad utilia inter ciues seculares in actibus, & locis publicis, & sessionibus tam cum Magnificis Dominis Rectoribus, quam aliter, haberent primum locum, sicuti iuridice tanquam primi officiales Communis.* Ex quibus omnibus, memoriam Quatuorvirorum antiquorum apud nos durasse, cunctis perspectum opinor: quorum dignitas quanti nostro etiam sit aucto, vel hinc apertum est, quod ad ipsam soli euehantur viri aut nobilitate clari, aut iudicio pollentes, aut aetate graues. Antiq. Vcron. lib. 2. cap. 12.

2 C.] Praenomen, quod & C. & G. scribitur, CAIVS est, sumptum à gaudio parentum, ut cum Valerio Panuinius & Sigonius notant. Per G. proferendum esse, etsi per .C. scribatur, Diomedis fide Panuinius, & Quintilianus docet: quod semper virum significare pro certo habendum, nisi sit inuersum. J. Caiam .n. mulierem tunc denotare antiqua saxa demonstrant; aliquando tamen, unico L. subsequente, conlibertum vel conlibertam; ut videbimus in nostris inscriptionibus. Ex statuto Patavino M.S. in membranis fol. 16.

B Veio]

Lib. 1. Class.
4. fol. 8.
Antiq. Ro-
man. fol.
893. n. 16.

VEIO] vt habet saxum , non VEGIO , sicut est apud Scardeon-
nium , & Gruterum ,

TESTAMENTO FIERI IVSSIT] etsi saxum , mutilum forsi-
tan , FIERI IVSSIT habeat , cum tamen multis in lapidibus ex-
pressum sit *Testamento fieri iussit* , inscriptionem hoc modo restituere
libuit . Monumentum vero post mortem erectum credo , nempe te-
stamento legatum ; ceteris enim erectis in vita insculptum fuit V. F.
quod omnes interpretantur *viuens* , seu *uius fecit* .

De Antiq.
nom.

3 ANTONIA] Mulieres familiae nomine appellatas fuis-
se notum est omnibus , eotamen discrimine , quemadmodum putat
Panvinus , ut si una foret , nullum prænomen aut cognomen ei adde-
retur ; si duæ essent , nomine maioris , & minoris distinguerentur ; si
tres aut plures , nomen Primæ , Secundæ , Tertiæ , Quartæ adsciscerent
vt suo loco in Liniana inscriptione patebit ; in qua LIVIA T. F.
QVARTA legitur .

Lib. 1. Class.
4. fol. 78.
Fol. 755. n. 7

Scardeonio , & Grutero , qui ex illo collegit . F. deest . Non . n . scri-
ptum est ANTONIA . C . VXOR . sed ANTONIA C . F .
V X O R

Valer. de
de nom. in-
posit.
De nom. an-
tiq.

P.] PVBLII prænominis , quod vnico P. scribitur , donabantur hi ,
*qui vel prius pupilli facti erant , quam prænomen haberent , aut ominis
causa ex pube* , Panvinus vero præterea cum Festo Publij prænomen
datum dicit ei , qui populo gratus fuit ; traditque ab hoc prænominis Pu-
blij gentem mansisse .

IN TEMPO ET COENOBIO
DIVÆ IUSTINÆ.

HAnc Basilicam, cuius magnificentiam quisquis intuetur,
 ----- *Stupet, obtutuq; heret defixus in uno,*
 ex æde Concordiæ ab Antenore erecta, Diuus Prosdocimus, primus
 Patauij Episcopus, Virgini Deiparæ dicavit: Opilio V. C. ad hono-
 rem Diuæ Iustinæ in pulcherrimum templum conuertit, pretiosissimis-
 que ornamentis auxit. Cœnobium à Longobardis postea in cineres re-
 ductum, Gauslinus Præsul Patauinus, ex Transalgarorum nobi-
 lissima semper & clarissima familia, Patauij olim Forzatea, ho-
 die Capilisteæ nuncupata, Vir summæ pietatis eximæque liberalitatis
 adeptus famam, inter præcipua pietatis opera vna cum templo repara-
 uit, auxit, & locupletauit. Ceterum hoc ipsum Templum postea terræmo-
 tu euersum, sequenti vero seculo cœnobium Ezelini militibus
 pro statione destinatum est. Opibus itaque dissipatis vtrumque diu in-
 cultum desolatumque stetit, donec Ludouicus Barbus Venetus, anno
 M CD XI, Sancti Georgij in Alga Venetorum Canonicus, huic Cœ-
 nobio præfectus, nitorem primum restituit. Anno tandem M D I
 Eusebius Fontana, Mutinensis Abbas nominatus, magnificentissimi
 templi structuram molitur, & inchoat. Verum ex palustri solo vastæ vli-
 gines, & frequentes aquarum scaturigines magno impetu erumpen-
 tes, destinatas toti ædificio impensas in fundamentis struendis absum-
 pserunt. Moram itaque amouendam suavit Cœnobitis Bartholomæus
 Liuianus Vrsinus, Venetarum copiarum Imperator, ipsosq; excitauit, ac
 tantæ molis erigendæ, vt erat architecturæ peritissimus, limites sæpius deli-
 neauit. Eo fatis sublato, Andreas Crispus Patauinus, Architectus &
 celator insignis, templi typum efformauit, quem paucis immutatis,
 fabrica hodierna refert.

Augustissimæ huic Basilicæ Cœnobium accessit tam splendidum
 adeoque amplum, vt in vniuersa Italia vix ei par aliud inueniatur.
 Elegantis namque formæ structura est, ambitusque vltra quingentos
 extenditur passus. Monumenta vero templi cœnobijque prisca, quæ
 paucis exceptis subieci, vel ruderibus immixta iacent, vel temporum
 iniuria penitus interiere.

Scard. lib. 1.
class. 1.Vngarell.
par. 2.Portenar.
lib. 9. cap. 13Cauac. Hi-
stor. Cœnob.D. Iust. lib. 1.
fol. 16.Portenar.
loc. cit.Scard. lib. 2.
class. 6.Cauac. lib. 1
fol. 18. &
lib. 2. fol. 60.Portenar.
ibi.Cauac. lib. 4
fol. 194.Et lib. 5.
fol. 198.Portenar.
lib. 9. cap.

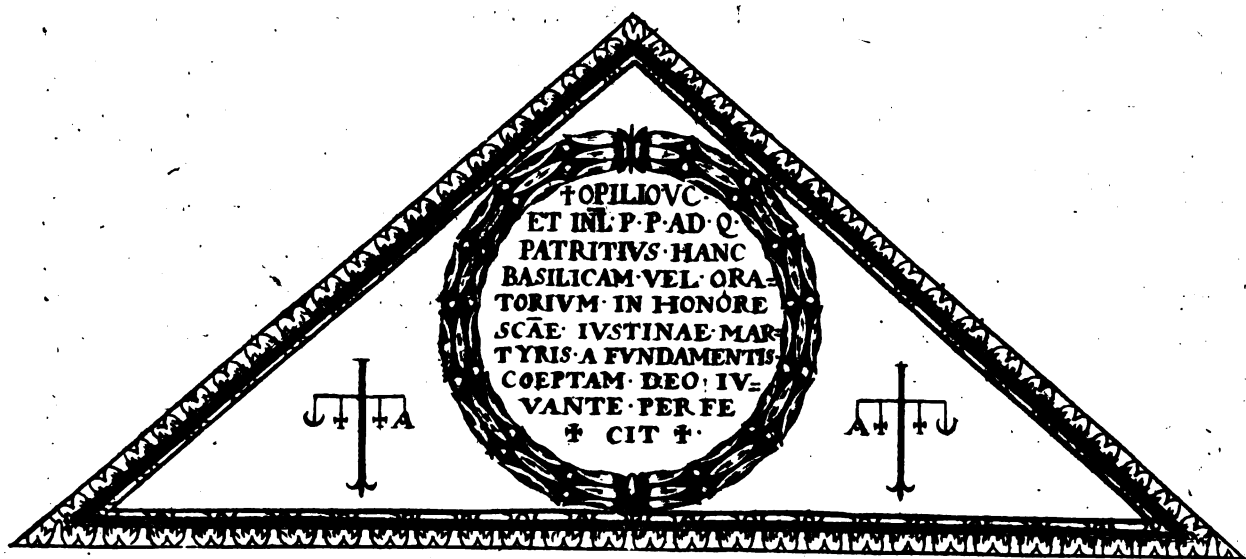
15.

Cauac. lib.
6. fol. 257.Portenar.
lib. 9. cap.

15.

Idem ibid.

I N T E M P L O
*Qua ad Sacellum Sancti Prosdocimi pergitu
 ad dexteram in pariete legitur.*

I N C O E N O B I O

²
*In Viridario Nouitiorum, Sacelli parieti
 exterius tale fragmentum insertum est.*

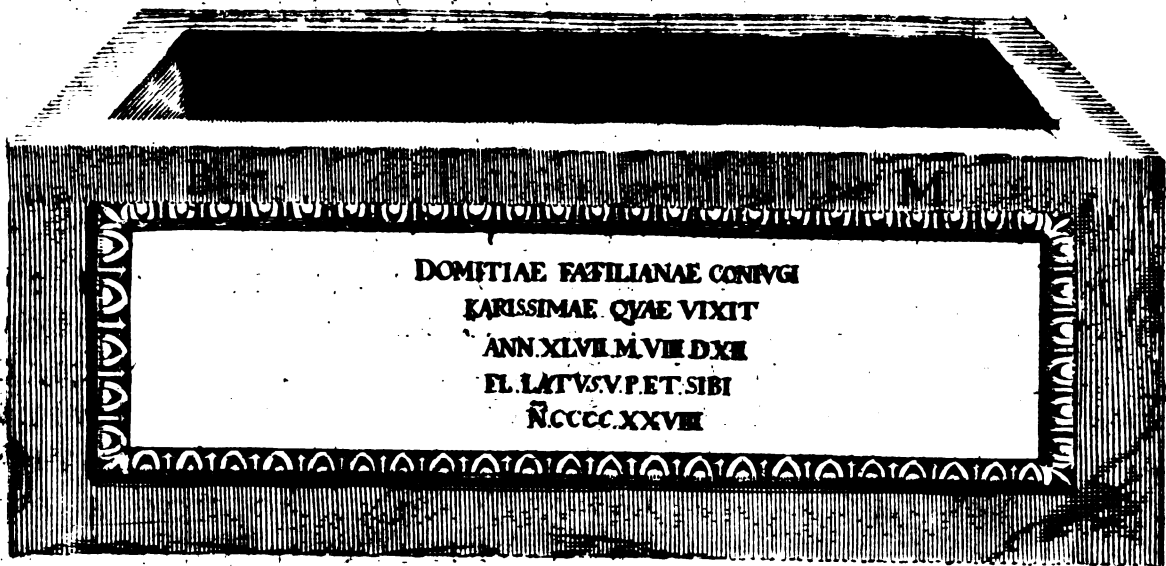
... CAL . S . C
 RVFVS
 AVGV . PR . . .
 VFEIVS . P . F . .
 II . VIR . I . D . P .
 TÊS . DV

³
Pro gradu ostij Culinae.

TARBENIVS L.F. FAB.
 TESTAMENTO FIERI.

4

In cella penaria, quæ per culinam aditur.

G. Georg. fecit

1. Opilionis hoc monumentum, etsi à Romana elegantia defleat, *Canac. lib. 1. fol. 16.*

ea tamen est veneratione dignum, ut merito illi talis debeat locus. Illud è veteris templi rudibus effossum, in religiosissimi viri memoriam asseruatum fuit, qui Diuè Iustine templum tessellato opere, Porphyriticisque, & Alabastri lapidibus insigniter decoratum excitauit. *Scard. lib. 3. class. 13. Canac. lib. 1. fol. 19.*

OPILO fuit vir quidem abiectis temporibus, ad excubias tamen Palatinas electus. Qui multo amplius crescere potuit, nisi fides sub audisima remunerationis sterilitate iacuisset, dixit Cassiodorus. Aetium V. C. patrem habuit eodem teste: dummodo, ut caute obseruat accuratissimus. *Vngarel. M. S. par. 3. Portenar. lib. 9. cap. 12. Variar. lib. v. num. 41.*

Cauacius pro Carpilione, quod mendosum, reponas Opilione. Cassiodori. n. epistola ad Romanum Senatum, in qua Theodoricus Rex ipsum colaudat, & patris eius merita commendat, hæc memorat: *Patricio Aetio pro iuuanda Republica magna fuit caritate sociatus. Quem tunc rerum Dominus propter sapientiam sui, & gloriosos in Republica labores, in omni consilij parte sequebatur. Ad Attilam igitur armorum potentem cum supradicti filio Carpilione legationis est officio non irritè destinatus. Vbi minime mirum, si pro Opilione imperiti illorum temporum librarij Carpilione scripserint, vorum affinitate decepti. De Carpilione autem nec historie, nec illorum temporum facti quidquam prodidere, at de Opilione plurima: Consulem. n. eum cum Vincomalo fuisse Anno Christi CDLII, & Marcellinus comes, & Cassiodorus, & Panuinius vna- *Variar. lib. 1. n. 4.**

nimes testantur: imo Cassiodori verba sunt. *In chron. sub indit. 6.*

OPI.

O P I L I O E T V I N C O M A L V S

His Consulibus Attila in sedibus suis moritur

Quæ textum epistolæ hæc tenens corruptum satis indicant.

In Fast. &
in comment.
Fast. lib. 3.
Cassiod. in
Chron.

Lib. 3.

Eum nequaquam Patauinum fuisse, firmiter affirmare non vereor ex Panuinianis fastis, qui habent

FL. VINCOMALVS. V. C. FL. OPILIO AETII F. V. C.

De rebus
Geticis n. 59
Io. Bapt.
Egnat. in
Valerian. 3.

Aetium vero fortissimorum Mæsiarum stirpe progenitum in Dorostena ciuitate à patre Gaudentio Iornandes ostendit. Quare si Aetius non fuit origine Patauinus, utique nec Opilio eius filius. Falsum proinde monumentum, in parietibus summi Templi D. Iustine, ad aræ maioris dexteram, ipsi in hanc formam erectum

MEMORIÆ CLARISSIMI VIRI OPILIONIS PICCAVRI NOBILISSIMI PATAVINI PATRIS PATRIÆ PATRITIIQUE ROMANI QVI CVM IMPERATORE HADRIANO CIRCA ANNUM CHRISTI CXXXVII DIVINO AFFLATV VETVS QVOD ERAT CONCORDIÆ TEMPLVM DIVÆ IVSTINÆ MARTYRI CONSECRASSET AMPLISSIMO HOC A FVNDAMENTIS ADDITO AC PLVRIMIS OPIBVS DITATO MONASTERIO IN AVGVSTISSIMA CELLA DIVÆ MARIÆ VIRGINI DICATA PROPE BEATVM PROSDOCIMVM VOLVIT SEPELIRI MONACI CONGREGATIONIS CASSINENSIS MEMORES POSVERE M D L X I.

V. C. INL. P. P. ADQ. PATRITIVS] Quæ à me sic leguntur:

VIR CLARISSIMVS INLIVSTRIS PRAEFECTVS PRAETORIO ADQVE PATRITIVS. Alijs rationibus omissis, modus iste scribendi satis superque declarat, inscriptionem modo exhibitam non vacare suspitione: Opilionem nempe non vixisse Hadriani temporibus, neque Patauium tunc accessisse. Hadriano enim imperante, ac succedente ætate in monumentis magni viri non vocabantur INLIVSTRES PRAEFECTI PRAETORIO ADQVE PATRITII. Illius vero Imperatoris quo nitor Latini sermonis non ita erat offuscatus, ut pro illustri atq; Patricio INL. ADQ. PATRITIVS scriberetur. Sed quod omnium maximi facio, nulli Fasti Opilionem Hadriani temporibus, sed Imperatoribus Cæsar. Fl. Placidio Valentiniano, & Fl. Marciano Augustis Consulem designant, ut iam monui anno Christi CD LIII cum Hadrianus vi. idus Iulij anno salutis CXXIIX. excesserit, ante Opilionis consulatum CCCXV. Imo, cum formulam illam, qua magni viri Illustres declarabantur, apud Cassiodorum reperiam, fortasse tunc temporis, vel paucis ante annis modus iste dicendi inualuit. Opinioni meæ Notitia dignitatum vtriusq; Imperij adstipulari videtur in hæc verba: *Illustres vero epitheton quando inuentum sit non constat, id serius institutum esse videtur.* Sed de Opilione atq;

Panuin. in
Fast.
Cassiodor. in
Chron.
Marcell. lib.
Panuin. comment. 2. Fastor.
Variar. lib. 6. n. 11.
Panciroli. in comment. in Notit. vtriusque imp. cap. 2.

men.

mendosa eius inscriptione, fuisse apud Cauacium & Portenarium.

lib. 1 fol. 16.
lib. 9. cap. 13
Erymolog.
lib. 9. cap. 4.
comment. in
notit. vtri.
usq; c. 2.

V. C.] VIR CLARISSIMVS Senator erat Ilidorus. *Primi ordinis Senatores dicuntur Illustres, secundi Spectabiles, tertij Clarissimi.* Titulū istū valde antiquū Pancirolus scribit: *Clarissimi nomen primum Senatoribus est attributum, quod iam imperante Tiberio introductum erat.* So- lummodo Patritij Clarissimi erant, si recte Guerrinus Piso Soacius: *Sub Augustis Senatorij ordinis homines, ab equite & plebe obscuriore Clarissimorum titulo seiungi capere.* Vnde & senatorum liberi omnes Clarissimi dicebantur. Ordo iste præcipuos magistratus habebat, inter quos primus Consularis.

De Roman.
& Venet.
Magis. inter
se compar.
n. 3.
L. si Senator
& l. 1. C. de
dignit. lib. 12
Pancirol.
oper. iam ci-
tat.
idem ibid.
Variar. lib.
v. n. xi.

IN L.] INLUSTRIS, ut veteres scribebant, Senatorum titulus erat, post reliquos scribi, ut modo dixi, inuentus. Huius etiam ordinis certi erant magistratus: nempe Præfecti, Palatini, Comites, & alij quamplurimi; de quibus ad Notitiam vtriusque Imperij lectorem remitto: ut & de Privilegijs Illustrium, & Clarissimorum; nec non ad Cassiodorum, de modo, quo viri illustres designabantur. Illustres omnes Clarissimorum quoque titulo gaudebant, idque efficiebat auctoritas Senatoria; at non e conuerso Clarissimi omnes Illustres salutabantur, quia hic titulus suas dignitates habebat, quas adeptus qui non esset, Illustri non dicebatur. Clarissimi enim epitheton ordinem Senatorium significare, Illustri vero administrationem Guerrinus Soacius putat.

L. 1. C. ubi Senator. vel Claris.
De Roman.
& Venet.
Magis. inter
se compar.
n. 7.

P. P.] PROPRÆFECTO PRÆTORIO, non pro Patre Patriæ, ut aliquibus placet, duas illas litteras accipio. Dignitas hæc penes viros illustres fuit, primumque locum habuit; ita ut idem fuerit Præfectus Prætorio, Pomponio teste, qui *sub Regibus Tribunus celerum, & sub Dictatore Magister equitum.* Cumque, ut Asconio placet, omnis magistratus, cui parebat exercitus, Prætor diceretur, hinc in castris Prætorium Tabernaculum, & Porta prætoria, & hodie quoque Præfectus Prætorio. Ideoque Præfectus Prætorio militibus præerat, & præcipue eis, quibus Cæsarum custodia fuerat commissa. Prætorio Præfecti tantum auctoritatis adepti sunt, ut cuncta Imperij negotia tractarent. Testis sit sub Tiberio Seianus. Constantinus vero immensam Præfectorum potestatem in plures distribuit, ac diminuit, & pro duobus quatuor constituit. Attamen viguit ita semper eorum fastus & auctoritas, ut de Præfecto Prætorio apud Cassiodorum ita Theodoricus Rex verba faciat: *Quedam huic dignitati, & nobiscum iura communia sunt.* Qui hanc in rem plura cupit, legat Cassiodorum, & Pancirolum locis iam dictis.

Comment.
in notit.
vtriusque
L. un. ff. de of.
fi. Præf. Prætor.
L. viros C.
de Palat.
sacr. largit.
lib. 12.
De Magist.
Rom. cap. 8.
In 3. Verri-
nam.
Pancirol.
comment. in
notit. vtrius-
que cap. 5.
Variar. lib.
v. n. 3.

A D Q.] Forma dicendi corrupti seculi pro ATQVE, ut in duobus Stilichonis monumentis Romæ positis apud Gruterum videre est.

Fol. 412. n.
3. & 4.

PATRITIVS] Romulus condita Roma, rebus diuinis rite administratis, legibus datis, asyloque aperto Urbis magnitudinem crescere perspicuens, ut narrat Liuius, cum iam virum haud pæniteret, con-
silium

Histor. lib. 1.

filiū deinde viribus parat . Centum creat Senatores , siue quia numerus satis erat : siue quia soli centum erant , qui creari patres possent . Patres certe ab honore , patricijque progenies eorum appellati . Vnde Ouidius .

Iura dabat populo Senior : finitaque certis

S. Eafflor.

Legibus est etas ; unde petatur honos .

Et medius iuuenum non indignantibus ipsis

Ibat : & interior si comes vnus erat .

Verba quis auderet coram sene digna rubore

Dicere ? censuram longa senectū dabat .

Romulus hoc vidit : selectaque corpora Patres

Dixit : ad hos urbis summa relata noua est .

Plutarch.
in quæst. Ro-
man. n. 76.
Etymolog.
lib. 19. cap.
34.

Horum proprij & quidem tantum calcei Lunati erant; & , si Isidorus vera profert , *Patricios calceos Romulus reperit IIII corrigiarum , affutaque Luna . Iis soli Patricij utebantur . Luna autem in eis non fide- ris formam , sed notam centenarij numeri significabat , quod initio Patricij Senatores centum fuerunt .* A Conscrip- tis hisce Patribus qui ortum du- xerant , Patricij omnes dicti sunt , Romana Republica vigente . Ve- rum Imperio in Orientem translato , in constitutionibus recentiorum Imperatorum , Patricij Imperatorum consiliarij , quasi eorum patres , vocati sunt , honoresq; Patriciatus ab Imperatoribus mox *ut datus fue- rit , in vitæ tempus reliquum homini sit coæuus , ornatus indiuiduus , cin- gulum fidele , quod nescit ante deferere , quam de mundo homines contin- gat exire ,* quemadmodum scripsit Cassiodorus in promotione ad di- gnitatem Patriciatus .

Niceph. Ca-
list. 4. 1. Ec-
cles. lib. 13.
cap. 1. 4.
L. fin. C. de
Constit. lib.
xii. Variar.
lib. v. n. 2.

HANC BASILICAM] *Basilica ἀπό τοῦ βασιλέως , hoc est rege*

Lit. B.
Etymolog.
lib. 15. cap. 4

dicta : Basilicum , regale , Festus ait . Vnde Isidorus : Basilicæ prius vocabantur Regum habitacula , unde & nomen habent . Nam βασιλεὺς rex , & Basilicæ regie habitationes . Nunc autem ideo Diuina templa Ba- silicæ nominantur , quia ibi regi omnium Deo cultus , & sacrificia offerun- tur . In Basilici ipsis ius dicebatur Romæ , inter quas maxime erat con-

siluar. lib. 1.] spicua Pauli , de qua Statius :

Est laterum passus hinc Julia templa tuentur ;

Illinc belligeri sublimis regia Pauli .

Lib. 5. epis.
21.

Item Iulia , de qua C. Plinius secundus : *Vlpiæ , quæ in numismatis Traiani tam argenteis , quam æreis conspicitur ; aliæque multæ , de qui- bus apud P. Victorem de regionibus Urbis , & apud Panuinum in in Vrbe Roma .*

SANCTÆ IVSTINÆ]

Vitaliani , non Regis , vt male qui- dam opinati sunt , sed Patricij Patauini , summi inter primos , & Per- pedignæ eius vxoris filia fuit Iustina , precibus Sancti Prosdocimi pri- mi Patauini Episcopi suscepta : qua de causa Vitalianus , & Perpedigna sacro fonte abluti sunt . Parentibus defunctis , à Nerone Christi Secta- toribus

toribus infenso Maximianus quidam Patauium missus, Iustinæ Christianum cultum profitenti, post varias sed irritas minas, pectus gladio transfigi iussit, nonis Octobris, Imperij Neronis anno duodecimo, aut decimo tertio; si Portenario credendum.

Scard. lib. 2.
Class. 6.

Lib. 9. cap. 2.

Characteres crucibus appensi annos videntur indicare eruditissimo ciui nostro Iacobo Philippo Tomasino Aemoniæ Præsuli, viro antiquitatum peritia nulli secundo, ad Patriæ suorumque ciuium gloriam nato, maximæque apud me semper auctoritatis. Motus forsan fuit verbis Ioannis Pierij Valeriani in Hyeroglyphicis: *Manifestum est millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hanc fuisse figuram* : quod & obseruatur apud omnes antiquarum notarum interpretes, & ex ijs, quæ ad dicta lib. 37. c. 38. subnectit idem Pierius: *Quod si pollicis eiusdem suffragio lateri vel dorso in laua eiusdem indicis superinducta sit, ut signo * facto digiti ambo, quantum fieri potest, extendantur, indice tanquam horologij cuiuspiam gnomone prominente, quadraginta significabantur.* Sed cum annorum supputatio, quæ ex illis Characteribus, iuxta eius explanationem, vel ex alia quapiam interpretatione resultat, neque cum annis Urbis conditæ, neque cum fundatione Patauij, aut cum annis salutis, vel cum Consulatu Opilionis, siue cum structura, aut restauratione templi conueniat, quid sibi velint characteres illi, libere me fateor ignorare. At cum me Datum esse cognoscam, feliciori cuipiam Oedipo huius ænigmatis enodationem libentissime committo. Sunt tamen, qui existiment, notas illas nihil aliud esse, quam A & Ω, quibus principium & finis in sacris literis denotatur, interposita salutari crucis nota: quæ literæ etiam in nummis Christianorum Imperatorum inferioris æui cernuntur: ita tamen, ut à dextro latere præponatur omega, postponatur alpha; scilicet ut respiciat ad sinistram latem, in quo utraque litera ordine suo collocatur. Quem morem priscorum fuisse Christianorum, aperte denotant ipsorum monumenta, è cœmeterijs Romæ effossa: in quibus à cruce pendentia A & Ω conspiciuntur: ut in *Roma subterranea Bosij* amplissime deprehendi potest.

In Animad.
& Not. ad
Mon. Patau.
fol. 390.

Lib. 37. cap. 42.

cap. 39.

2. Fragmentum, quod sequitur, fortassis non ita pridem repertum fuit, cum fundamenta porticus, qua ad sacellum patet aditus, ponerentur. Nimirum visæ heic absides, & loculamenta lateritia politi operis, obeliscorum fragmenta, tabulæ lapideæ decempedales, aliæque vetustatis monumenta: quæ omnia fuissent effossa, ni periculum edificijs impositis obstitisset. Templo Concordiæ ab Antenore constructo hæc omnia fuisse inserta putabantur. Ceterum pulcherrimis hoc monumentum literis conspicuum se præbet: ex quo, etiam mutilato, Auguralem Patauij dignitatem viguisse constat: Quarum autem Ciuitatum propria fuerit, Panuinius & Sigonius ostendunt.

Cauac. lib. 5

Antiquit.
Veran. lib. 2.
cap. 12.

De Antiq.
Iur. Ital. lib. 11. cap. 4.

dunt. Cornelij Auguris, conterranei nostri splendidissimi, meminit Lucanus.

Pharsal.
lib. 7.

*Euganeo (si vera fides memorantibus) Augur
Colle sedens, Aponus terris ubi fumifer exit,
Atque Antenorei dispergitur unda Timaui,
Venit summa dies, geritur res maxima dixit:
Impia concurrunt Pompej, & Caesaris arma.*

Noët. Atti-
car. lib. 15.
cap. 18.

De eodem Aulus Gellius miranda hæc narrat: Quo C. Caesar, & Cn. Pompeius die per civile bellum signis collatis in Thesſalia confluxerunt, res accidit Patauij in Transpadana Italia memorari digna. Cornelius quidam Sacerdos, & loco nobilis, & Sacerdotij religionibus venerandus, & castitate vitæ sanctus, repente mota mente conspiceret se procul dixit pugnam acerrimam pugnari, ac deinde cedere alios, alios urgere: cadem, fugam, tela volantia, instauracionem pugnae, impressiorem, gemitus, vulnera, proinde, ut si ipse in prælio versaretur, coram videre sese vociferatus est; ac postea subito exclamavit, Caesarem vicisse. Addit aperte Plutarchus, ipsum e capite detraxisse coronam, non amplius repositurum, nisi de veritate constaret. Quæ omnia post Iulium Obsequentem, sub Consulatu Lucij Pauli, & Caij Marcelli, Cælius Rhodiginus in Patauinorum gloriam confirmat.

In Vita Cæ-
saris.

De Prodi-
gij.
lib. 7. cap.

27.

Var de Ling.
Lat. lib. 5.

Fest. Lit. L.
Pauin. de
Antiq. Nō.

Hist. Lib. 1.

L.] Prænomen LVCII denotatur, & est eius, qui primus fuit, qui oriente luce natus est; vel à Lucumonibus Etruscis dictum est: multa enim alia ab his oriri Panuinius tradidit: ut Lucius Tarquinius Priscus, qui Lucumo prius vocabatur, quod idem Liuius affirmat; & Luceres equites, & Tribus Lucerum. quamquam Lucerum nominis & originis causa incerta est, Liuius auctore.

Huic porro inscriptioni nihil superest memoria dignum, nisi quod vitio loci breui ipsi ominari licebit excidium: cum & nostra ætate, literæ vix conspiciantur; & ubi apud Gruterum P A obseruatur, FAB, ut est in saxo, reponendum sit.

Fol. 924. n. 1

4. Inscriptio, quæ quarto spectatur loco, ex arca, in testimonium maritalis affectus posita, ad vrnæ oleariæ usum nunc translata est. Culinam quippe ingressus, si ad dexteram paulo deflexerit, in cella penaria arcam istam videbit inter duas alias: quarum pariter vna, duorum Abbatum, ex Liminia antiquissima potentissimaque Patauij familia, cineribus primum dicata, hodie oleum recondit.

Lib. 1. class.
4. fol. 59.

Nostram vero si quis curiosior expendat, mensuram eius sex pedum longitudine, duorum altitudine, totidemque cum semisse latitudine deprehendet. Hanc reuera vnam Scardeonius geminatam ponit: primamque Ioannis Marcanouæ obseruatione, paucis immutatis, hoc titulo exhibet.

In

In Templo Diuæ Iustine

DOMITIÆ
 ATTILIANÆ
 CONIVGI QVÆ
 VIXIT AN. XLVII
 FI. Δ. LÆTVS Δ. VC.
 A. ET. SIBI N. CCCC
 XXVIII

Alteram sua annotatione, quam heic descripsimus. Vtrumq; vero titulum mutilum, ac mendosum ab eo relictum, ipsumq; & Gruterum secutum esse, abunde monstrat nostra delineatio.

B. M.] BENEMERENTI Paulus Diaconus legit: BONAE MEMORIAE autem Probus, & Aldus P. F., qui etiam BONAE MULIERI habet.

FL.] FLAVIOS à FLAVO denominatos, nomenq; gentilitium esse à cognominibus desumptū Panuinius docet. Nomen tamen fuisse aliquando fatetur ipse his verbis: *Nomina autem, quæ recentioribus temporibus pro prænominibus usurpata sunt, fuerunt, ut ex antiquis monumentis obseruavi, AVR. AVRELIVS. CL. CLAVDIVS. FL. FLAVIVS.* quibus addit; *Mos ille non nisi labefactata Republica usurpatus, & tantummodo post Diocletiani tempora.* Ex quibustempus constructionis arcæ huius facile elicitur.

N CCCC XXVIII] Per numerum istum quid auctor monumenti intellexerit, prorsus dicere non ausim. At cum in deperditis rebus, vel ipsa vetustate obrutis, liceat vnicuique quid sentiat libere proferre; cum nulli scribendi generi venia iustior debeat, quam Antiquitatum indagationi, Valerij Probi & Aldi P. F. fultus auctoritate, qui N ita signatum nummum quandoque denotare tradunt, verisimile existimo, in hoc monumentum nummos quadringentos ac viginti octo erogatos fuisse. Et huius generis etiam est saxum hoc, quod habet Gruterus, ex Heluetiorum pago Wyler depromptum.

DEÆ AVENT
 T. TERTIVS
 SEVERVS
 CVR. COLON
 IDEMQ. ALL
 CVI INCOLÆ
 AVENTICENS
 PRIM. OMNIVM

C 2 O B.

Ser. Vrf. Mon. Pat.

OB. EIVS . ERGA
SE MERITA
TABVLAM . ARG.
P . . . L . POSVER
DONVM . D . S . P.
EX . HS . N̄ CC . L D . XL

Quæ postremæ literæ, in indicibus ad Gruterum, à Iosepho Scaligero concinnatis, capite *De Notarum, ac Literarum Singularium Vocabulorum Abbreviatarum Interpretatione*, sic explanantur. De sua pecunia: vel, de suo posuit ex sestertiorum nummorum ducentis quinquaginta millibus quingentis quadraginta.

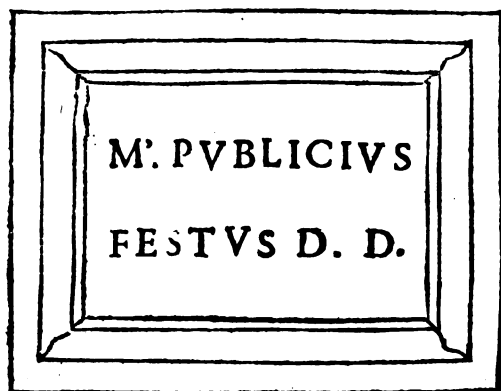
IN MONASTERIO SANCTI STEPHANI.

Ingens cœnōbium, S. Stephano Protomartyri sacrum, à religiosis Virginibus sub Diui Benedicti institutione habitatur. Cuius origo quamuis parum sit certa, eius tamen antiquitatem perampla declarant testimonia, in tabellis apud ipsas magna cura seruatis. Sunt nempe hoc in loco instrumenta censuum, data sub anno septimo Henrici secundi anno MXXX ad Imperium euecti, Donationum etiam sententia sub annum Christi M LXIIX. Henrici V. Imperatoris in Monasterij fauorem. Annuis vero prouentibus locupletissimum maioribus opibus auxerunt Moniales, quæ olim extra OMNIVM SANCTORVM portam habitabant, vulgo Sancta Maria de Filtomba nuncupatæ; quæ anno M CD LIX, in D. Stephani Monasterium receptæ, bona huc omnia transtulere. Aucto itaque in dies Virginum numero, ædificium anno M DC XXXIIX ampliatum fuit, Vicario Capitulari Abbate Albertino Barisonio, Archypresbytero Patuino, viro generis splendore, atque eruditione claro, &, dum hæc condo, Pontificis Maximi INNOCENTII DECIMI beneficio ad Cene- tensem Episcopatum electo; Abbatissa Margarita Polcastra, Protecto- ribus Aloysio de Strata Philosoph. ac Medic. doctore, & Vrsato Vrsato Equite patre meo: quorum cura dum noua struuntur cubicula, huius maxime, vtpote antiquitatum cultoris eximij, diligentia saxum hoc effossum horti muro fuit impositum.

*Panuin. 4.
Fastor.*

*Ex Archiu.
Monial. S.
Steph.*

*Ex Eodem.
Portenar.
lib. 9. cap. 39*

Votiuum monumentum fuisse Dis Manibus dicatum ex eo credere au-
deor, quod dum fundamenta noui Templi S. Stephani iacerentur, eo-
dem ferme loco effossæ sint spectatæ magnitudinis arcæ, in quibus, à
nostris maioribus proditum mihi est & cineres, & numismata fuis-
se reperta. Nunquid fuerunt trientes ad Acherontis naulum ori de-
functorum inditi? In hanc rem Iuuenalis.

— — — — — *At ille*

Satira 3.

Jam

*Iam sedet in ripa, retrumque nouitius horret
Porthmea, nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore tridentem.*

*De Donar.
sen Tabel.
Vor.*

In area quoque ædium Ioannis Dominiçi Sala, Medici numquam interituræ memoriæ, e templi huius regione, quam plurimas diuersæ formæ urnas lateritiâs reperire licuit. Ex quo prouum est credere, locum mortuorum cineribus reponendis fuisse destinatum. Quod etiam innuit, istam inscriptionem sibi à Patre meo traditam expendens, Doctissimus Tomasius, Vbi silere haud possum, saxum istud minime fuisse repertum in fundamentis Templi, ut ipse habet, cui anno M D XCVII. manus extrema fuit addita; sed in hortis, ubi noua structura anno M DC XXXVIII. fieri cœpit.

*De Antiq.
Nomin.*

*De Famil.
Roman.*

*In Gen. Pub.
blic.*

PUBLICIVS.] PUBLICIAM gentem, sic antique dictam (quâdoquidem Publij antiquitus Poblj vocabantur) plebeiam, & ex ea Consules Malleolum & Bibulum cognominatos fuisse, Panuinius & Vrsinus testantur. Hæc ob C. Publicium Bibulum meruit, ut Senatus decreto ipsi posterisque eius, virtutis, & honoris causa, locus monumenti publice daretur: quem in vrbe concessum fuisse, putat Vrsinus ex inscriptione, quam sub Capitolio in monumento quadrato ex lapide Tiburtino visam ipse exhibet.

*Noxius Mar.
cellus,*

*Lib. 3. cap.
11.*

*Act. 3. Scen.
5.*

FESTVS.] *Faustum & festum his intellectibus discernuntur: etenim faustum quasi à fauendo dictum, ac per hoc prosperum, & propitium, unde contra infaustum minax, & improsperrum; Festum vero solenniter letum, & feriatum. Ex quibus opinor FESTI cognomen, vel ex eo ortum; quod, ut ait doctissimus Turnebus in suis Aduersarijs, pro fausto homine, & auspicato, & operato dicatur, translatione ducta à diebus festis; vel ex eo quod notat Muretus ad illud Terentianum in Eunuch.*

— — — *ô festus dies hominis*

Nempe ex iueunditate illius, qui hoc cognomine fuit præditus: ipse enim illud dictum explicat: *ô hominem iucundissime.*

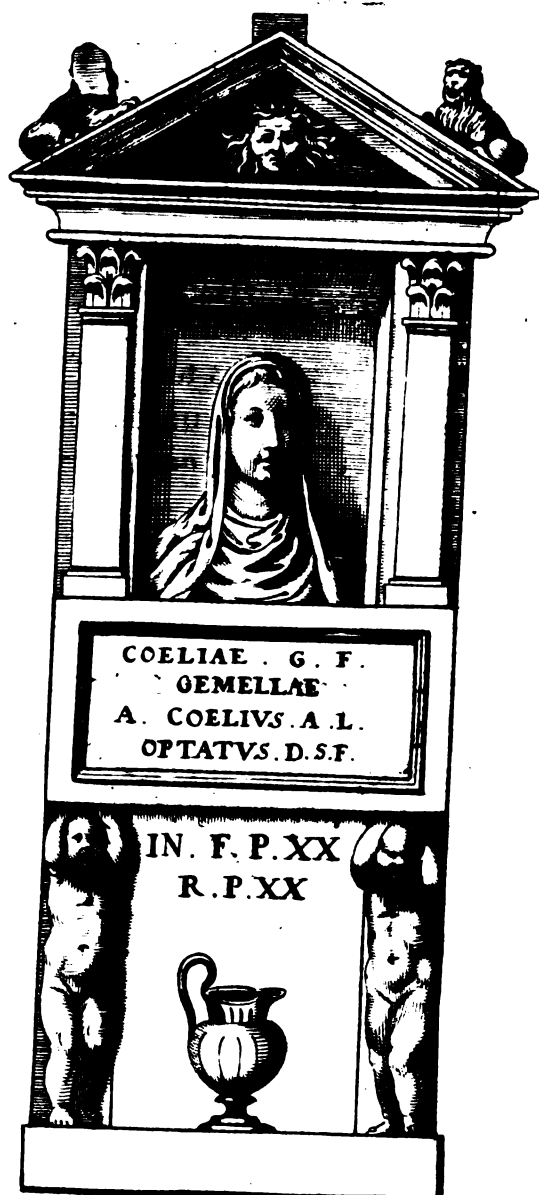
SAXVM IN HORTIS COENOBITARVM S. MICHAELIS, IN VICO VANTII EFFOSSVM.

*Hist. Cœnob.
D. Iust. lib. 2.
Porten. lib.
9. Cap. 22.*

S Ancti Michaelis templum, quod antiquitus Sanctorum Archangelorum nuncupabatur, munificentissimus Gauslinus Transalgarus Episcopus Patavinus cœnobitis Sanctæ Iustinae inter cætera donauit; ut antiqua eius donationis tabula, in cœnobij archiuo asseruata, & ab eruditissimo Cauacio ad verbum tradita testatur: Ex qua hæc in rem nostram. *Ego in Dei Omnipotentis nomine Gauslinus Pataviensis Ecclesiæ Episcopus donamus & confirmamus ad Monasterium*

Sa-

Sanctæ Justinæ Virginis, & ecclesiam Sanctorum Archangelorum, quæ constructa est foris ciuitate Patauij in loco, qui dicitur Vantio, cum suis finibus. Verum cum, extincta monachorum disciplina, ditissimam Diuæ Iustinæ Abbatiam Summi Pontifices presbyteris in commendam, ut vocant, concessissent, ijs temporibus est credibile ecclesiam Sanctorum Archangelorum separatam à monasterio Sanctæ Iustinæ fuisse, ac electum Præpositum, qui sacris præesset; cuius dignitas hodieque perdurat. Anno tandem M CD LXXIX. cum nonnullis annis prouentibus ædem hanc Sixtus IV. Pontifex Maximus cœnobitis Sancti Spiritus Venetijs eo pacto donauit, ut Præpositum alerent. In ^{Vngarel.} ^{M.S.p. 2.} ^{Portenar.} ^{ibi.} prædiolo itaque, quod in vico Vantij possident, anno Christi MDC L. vigesimo die Decembris, cum altius terra foderetur, repertum fuit pulcherrimum, quod exhibeo, monumentum, quatuor pedes altum, vnum cum semisse latum, ab omni temporis iniuria intactum: quod in parietibus cœnobij Diui Michaelis Monachi reponendum censuere.

Gu. Grog. sculp.

De Famil.
Rom.

De Antiq.
Nom.

De Rom.
Nom.

De Antiq.
Nom.

2. Instit. Ti-
rulo. 20.

§. Opti. Le-
gat.

Lege 2. ff. de
Option. Le-
gat. lib. 33.

T. 5.

L. 37. de Le-
gat. 1.

Etymolog.
lib. 19.

Lit. M.

Sclect. ex
Iur. Civil.
Antiq. lib. 1
cap. 4.

COELIAE] Vrsini & Panuini] fide Romæ Coelia gens Plebeia fuit, Consulesque, Caldos & Rufos cognominatos, habuit.

A.] AVLI prænominis est nota. Auli vero prænomen, ut Siganonius & Panuinius ex Valerio habent, illi assumebant, qui *Dij a-lentibus nascebantur*. Addit tamen ex Quintiliano Panuinius, ab olla Aulos prænominatos fuisse; cum ollam veteres aulam dixerint, Fabio teste. E quo prænordine Aulorū gentē emanasse Panuinius auctor est.

OPTATVS] Videlicet electus ad libertatem, namque idem valere hæc nomina tradit Nonius. Cognomen itaque Optati suscepit iste Aulus Cælius, quod fortassis inter alios servos fuerat ad manumissionem electus. Vel etiam Optatus erat dictus, quia inter servos per testamentum legatos optatus fuerat, ut antiquitus mos ferebat: hac tamen cautione, ut servus Optatus, nec optimus, nec pessimus esset.

D. S. F.] Scilicet DE SVO FECIT.

IN. F. P. XX. R. P. XX.] Hoc est IN FRONTE PEDES VIGINTI RETRO PEDES VIGINTI. Quæ dicendi forma paulo post explicabitur.

Mulieris stolatæ hæc est effigies; si stola, ut Isidoro placet, est *Matronale operimentum, quod cooperto capite & scapula à dextro latere in leu-uum humerum mittitur*. Matronarum habitus stola fuit; quamvis Nonius asserat: *Stolam veteres non honestam vestem solum, sed etiam omnem, quæ corpus tegeret, dixere*. Nam Festo auctore, *Matronas appellabant eas fere, quibus stolas habendi ius erat*. Imo Barnabas Brissonus vir jurisprudentiæ in antiquam dignitatem restituendæ natus, Tertulliani innixus auctoritati, ostendit meretricibus turpibusque & inhonestis mulieribus stolarum usu legibus interdictum fuisse: habetque de diuerso matronarum, & meretricum vestitu, elegantissimum tractatum: ad quem lubens lectorem remitto.

IN PRÆTORIO.

Quo olim loco Manfredæ apud Patauinos familiæ clarissimæ, quæ Fauentæ, Fori Cornelij, ac Fori Liuij quondam imperauit, ample spectabantur edes, ingens hodie surgit Prætorium, non tam nostræ Urbis, quam vniuersi orbis miraculum. De quo opinari audeo varicinatum fuisse Martialem canendo.

*Ioan. de No
no de Famil.
Pat. M.S.
Iason in præ
fat. ad 2. Di
gest. Veter.*

Barbara Pyramidum silcat miracula Memphis,

Assiduis iactet nec Babylona labor:

Nec Trivia templo molles laudentur honores,

Disimuletque Deum cornibus ara frequens:

Aere nec vacua pendentia Mausolea

Laudibus immodicis Caros in astra ferant.

*Spectac. lib.
Epig. 1.*

Coceptum hoc fuisse anno Christi M CC XIIIX., Prætorio Ioanne de Rusca-Comeni, testantur carmina in ostio quodam inferioris fornicis, vulgo (*la Scanzata*) olim sita.

COMI NATVS RVSCONVM DE GENTE IOANNES

NOBILIS ET STRENVVS PADVAM NVNC FORTE REGEBAT

CVM FVIT ISTVD OPVS VLTRA SPECVLARIA FACTVM

ANNIS MILLE DECEM LAPSIS NOVEMQVE DVCENTIS.

*Memor.
Tép. de Fañ.
in March.
Tarni. lib. 1.
cap. 16.
Rolād. Chrō.
de Reg. Po-
test. P. ad. an.
1218.*

Perfectum fuit mira celeritate anno sequenti, Prætorio Malpileo de Sancto Miniato; ut omnes Patauini Chronologici referunt. Huic operi totū fornicato, lateriteisque columnis suffulto, ducentos quinquaginta sex pedes longo, sex & nonaginta lato, nullique edificio inherenti, non casu seu necessitate situs, sed arte figura Rhomboides data est: vel quia apta magis esset ad vasta edificia fulcienda; cum doceat Natura hominem erectum facilius procidere in terram, quam aliquantisper retractum in modum figure Rhomboides; *que & opposita latera, & oppositos angulos inter se æquales habet, neque æquilatera est, neque reſtanguła*: Vel quod ibi omnia Mystica obseruentur. Anguli enim eius ita quatuor Cœli plagas respiciunt, ut Æquinoctij tempore Solis orientis radij per orientales recti fenestras admissi Occidentales fenestras feriant, & versa vice sole occidente in orientales reflectantur, atque solstitorum tempore per meridionales fenestras versus boreales tendant. Tectum asseribus tegulisque initio stratum fuit, ductisque per medium muris, in tres partes diuisum, stetit vsque ad annum M CCC VI. quo tempore, interstitijs manentibus, Palatium deiecto culmine altius extructum fuit, laminisque plumbeis coopertum, Prætorio Ciuitatis Poncino de Picenardis Cremonensi. Ceterum ut in monumento hic erecto adhuc legitur.

*Mantiffa
adiec. Chron.
Monac. P. 3.
duani sub.
cod. an.
Portenar.
lib. 3. cap. 7
Euclid. Ele-
ment. lib. 1.
Probl. 33.*

*Itiner. Ital.
P. 1. fol. 17
Porten. lib.
3. cap. 6.
Mantiffa iā
cit. sub. an.
1306.*

*Portenar.
lib. 3. cap. 7.
Chron. Re-
gi. Pot. Pad.
sub. an. 1306.*

FINIS

D

ANNO

ANNO DOMINI M ECCC XX VRBI NOSTRAE TVNC
 IVS DICENTE PRO SERENISSIMO DVCE NOSTRO
 VENETIARVM IVSTISSIMO PRAETORE MARCO
 DANDVLO D. BENEDICTI PALATIVM HOC REAE-
 DIFICARI COEPTVM EST CVM PRIVS EODEM AN-
 NO SVBITA VIS IGNIS ATQVE INTEREA OPVS
 MAGNIFICVM AC MIRABILE QVOD ANNIS CCII
 INVIOLATVM STETERAT SPATIO TRIVM HO-
 RARVM CONSVMPSISSET AD QVOD TRISTE IN-
 FAVSTVMQVE SPECTACVLVM CVM TOTA CIVI-
 TAS NON ALITER QVAM AD COMMVNE ALI-
 QVOD FVNVS CONCVRRERET OMNESQVE SIMILE
 POSTEA REFICI DESPERARENT STATIM ILEV-
 TRISSIMA DVCALE DOMINATIO PECVNIAM OM-
 NEM QVA PVBLICVS ALIVD AVGVSTIVSQUE
 CONSTRVERETVR EX PVBLICO EIVS AERARIO
 DEPROMENDAM SENATVSCONSVLTO DECREVIT
 CVIVS TANTAE LARGITIONIS IMMORTALE BE-
 NEFICIUM HVIC ORNATISSIMAE INSCVLPI TABV-
 LAE VOLVIT AVREISQVE LITTERARVM MONV-
 MENTIS SEMPITERNAE MANDARI MEMORIAE.

Parietibus ipsum diuidentibus dissectis, vastam in aulam, quae ho-
 die extat, opus mutatum fuit, Iconesque Petri Aponensis ingeniosissi-
 mi ciuis nostri studio, ad hominum, sub duodecim signis Zodiaci, se-
 ptemque planetis, duodecim mensium curriculo nascentium, naturas
 indicandas inuenta, per Giustum pictorem insignem restituta fuere: quae
 & nostris temporibus integre visuntur. Occidentem versus positum
 est T. Liuij Monumentum, prout heic delineatum est.

Scard. lib. 2.
 Class.
 Portenar.
 lib. 3. cap. 6.

LIVIVS

Gio. Georg. aulgr.

LIVIVS] Liuiam gentem in numero plebeiarum reponit Pan-
 uinius; Consules tamen habuit, & quidem clarissimos, Salinatorem,
 Dentrem, Drusum, Libonem cognominatos, Patauioq; Summum con-
 ciliauit splendorem, quod Liuium nostrum ediderit. De cuius Patria
 & natalibus nihil referam; cum & à proposito instituto recedat, &
 clarissimorum virorum innumera suppeditent testimonia, qui eum
 Patauinum, genere clarum, historiæque parentem declarant: inter
 Lib. 2. Epist. 3. quos de eius gloria hoc vnum Plinij ad Nepotem plurimorum loco
 sufficiat. *Numquamne legisti Gaditanum quendam, Titi Liuij nomine
 gloriaque commotum, ad visendum eum ab ultimo terrarum orbe venisse,
 statimque, ut viderat, abiisse? Vixit Romæ usque ad Augusti de-
 cessum, cui summe gratus erat. Post eius vero mortem honoribus an-
 nisque defessus, in Patriam reuersus, publicis à Patauinis receptus fuit
 acclamationibus: vbi Tiberio Cæsare Augusto III. & Germanico
 Cæsare II. Consulibus, anno V. C. D CC LXXI., à partu Virginis
 XIX., Imperij Tiberij quarto, suæque ætatis LXXVI. e vita excessit.
 Corpus eius haud procul à Concordiæ templo conditum fuisse, & sa-
 Panuin. Fast. lib. 2. xum istud, & eius ossa ibi eruta abunde confirmant. Id cum Iaco-
 Hist. Cænob. D. Inst. lib. 5. bus Cauacius Congregationis Diuæ Iustine Cænobita, eiusque mona-
 fol. 218, sterij Historicus, fide & solertia eximius, fuisse, ac sine furo, e tabula-
 rio depromat, ipsius verba heic apponere opportunum existimaui.*

*Sed nos in urbem reuocat T. Liuius Romana historia parens, & Pa-
 tauinorum decus, cuius sepulcrum in nostro cænobio repertum est. Pone Ab-
 batis edes, vbi nunc valetudinarium est, ante annos quinquaginta effusus
 fuerat antiquus lapis cum epitaphio.*

V. F.
 T. LIVIVS
 LIVIÆ T. F.
 QVARTAE. L.
 HALYS
 CONCORDIALIS
 PATAVI
 SIBI ET SVIS
 OMNIBVS

*Hunc Patres in vestibulum templi transfulerant, atque Liuij imagi-
 nem appinxerant, quam situ exoletam Andreas Abbas nuper nouauerat.
 Marinus Ludouici frater cum saepe ad eum diuerteret, & aliquod nego-
 tium inferret disciplina Monachorum, statuit pone Abbatis domicilium
 sibi ediculam extruere. Hic dum pro fundamentis altius effoditur, ap-
 paruit vetustissimum pauimentum ex quadratis lateribus affabre extru-
 ctum.*

Etum. Eo diruto reperta est arca plumbea sexpedalis, qua hominis ossa continebantur. Accurrere ex Monachis aliquot, qui meminerant, vel acceperant à maioribus effossum ibi veterem lapidem cum Liuij epitaphio. Inde constans omnium opinio fuit, id esse Liuij corpus. Rolandus Monachus de his actum admonuit Xiconem Polentonum egregium & eruditum ciuem; qui cum vniuersa lustrasset, in Prætorium rediens, celebriorem apud ciues de Liuij corpore opinionem fecit, mox eo præstantiores aliquot secum traxit. Quidam præuenerant, & ex ossibus fragmenta diripiebant. Id quasi ad emulationem reliquiarum Sanctorum Dei impie factum, mouit Vicarium Abbatis, ut de comburendis Liuij ossibus cogitare. Cæperat iam malleo crancum diffringere, cum negotijs quibusdam grauioribus e Cænobio euocatur. Vix abscesserat, cum Rolandus rogatus à nobilium virorum turba quæ confluxerat, arcam, & ossa T. Liuij patriæ dono dedit; Procères ac si viuentem Liuium amplecterentur, plumbeum tumalum extulere. Libet illustres viros recensere, qui humeros submiserunt. Alterum arca caput extulit Andreas Dandulus Patricius Venerus, alterum Potentonus, medium subiere Palamedes (Palaminus vulgo) Vitalianus, & Peraghinus Peraga aurati Equites, Alexander de Doctovibus, Io: Franciscus Capilisteus, & Nicolaus Porcellinus Iurisconsulti. Sequebantur feralem pompam Zacharias Triuisanus Prætor, & Leonardus Mocenicus Præfectus, mox quicumque litterarum studio, vel patriæ charitate tenebatur. Funus delatum est per frequentiora urbis loca in Prætoris regiam, donec publico decreto statueretur, qui optimi ciuis memoria satis prospici posset. Quorundam sententia fuit, ut apud Fanum Sancti Clementis, qua forum respicit, publico ære Cænotaphium T. Liuij e maiore excitaretur. Quidam optimates priuata pecunia Liuium multo nobilius monumentum pollicebantur, si prope eorum ades liceret ipsius Liuij ossa transferre. Duo potissimum ad eam rem contendebant, Ludouicus Buzzacarinus eruditus ac diues admodum, & Henricus Scrouinius Eques. Attamen publica in Liuium pietati decere visum est, ipsius ossa in augustissimam aulam Prætorij referre, & antiquum lapidem cum Epitaphio adycere. Hæc Cauacius. Vberius totam historiam complures alij hoc loco persequuntur: quos lector inspicere potest.

Ad publicæ voluntatis decretum loco selecto, ossa Liuij occidentem versus in Prætorij pariete supra ostium, qua nunc Sanitatis officium, ut vocant, aditur, locata fuere: eaque sub rudi simulacro, & ab eius effigie omnino dissimili, hoc epitaphio, à Leonardo Iustiniano Patauio tunc Prætoze addito, condecorata fuere.

Blond. Flau.
Ital. Illus.
Teod. Zuin.
in Method.
Apod. lib. 3.
fol. 273.
Paul. Me-
rul. in Cos-
mog. Ital.
Par. 2. lib. 4.
Gerard.
Voss. in Ad-
not. ad Lar.
Hist.
Scard. lib. 1.
Class. 3.
Porten. lib.
3. cap. 6.
Pignor. in
Orig. Par.
fol. 124.
Tom. 1. in
Vita Liuij
fol. 52.

Idem ibid.
Cap. 9.

OSSA

T. LIVII PATAVINI VNIVS OMNIVM
MORTALIVM IVDICIO DIGNI CVIVS
PROPE INVICTO CALAMO INVICTI P. R.
RES GESTAE CONSCRIBERENTVR

Anno MCDLI. eximium quodpiam Liuij monumentum expe-
tens Alphonsus Arragonum Rex, per Antonium Beuatellum Panor-
mitanum Legatum suum, poetam insignem, à Patauinis brachij os
impetrauit. Eodem tempore Liuij maxilla, æneo orbe clausa, fornici
Archiui Ciuitatis nostræ appensa fuit; vbi & hodie spectatur. Supra
ostium vero, vbi ossa reposita fuerunt, illa parte, qua Palatium respi-
cit, tale positum fuit monumentum.

INCLITO ALPHONSO
ARAGONVM REGI STUDIO SVORVM FAVTORI
REIPVBLICAE VENETAE FOEDERATO ANTONIO
PANORMITA POETA LEGATO SVO ORANTE
ET MATTHEO VICTVRIO HVIVS VRBIS
PRAETORE CONSTANTISSIMO INTERCEDENTE
EX HISTORIARVM PARENTIS T. LIVII OSSI-
BVS QVAE HOC TVMVLO CONDVTVR BRA-
CHIVM PATAVINI CIVES IN MVNVS CONCES-
SERE ANNO CHRISTI M CCCC LI
KIII. KAL. SEPTEMBRIS

Regis autem desiderium mors anteuertit; Brachium namque istud
à Panormitano vix Neapolim delatum est, cum Alphonsus fatis con-
cessit. Illud itaque Panormita religiose custodiuit, ac in delicijs ha-
buit dum vixit. Eo mortalibus erepto, cum Io. Iouianus Pontanus pu-
blici muneris, quo fungebatur, à secretis Regni successor ipsum quo-
que brachium obtinuisset, exiguu id tumulo, extra delubrum à se ere-
ctum, sub tali inscriptione condidit.

*Pignor. in
Origin. Pat.
cap. 17.*

T. LIVII HISTORICI BRACHIVM QVOD OLIM ANTONIVS
PANORMITA A PATAVINIS IMPETRAVERAT IO. IOVIA-
NVS PONTANVS MVLTOS POST ANNOS CONDIDIT.

Monumentum vero Liuij, quod in D. Iustinae æde conseruabatur,
anno MDXXXVII. in Prætorium vna cum ipsius ossibus fuit trans-
latum; vbi nostra ætate conspicitur. Apici eius additus fuit vultus e
mar-

marmore, qui penes Alexandrum Bassanum Patavinum servabatur. Aenea utrinque accesserunt simulacra; e parte dextra Aeternitatis, e sinistra Mineræ; sub primo Tiberis, sub altero Medoacus excurrit: inter utrumque fluvium Lupa Romulo & Remo vbera præbet. Subiectam his simulacris tabulam æneam Lazarus Bonamicus Bassanensis, vir doctissimus, politiorum literarum in Gymnasio tunc professor celeberrimus, hoc epigrammate decoravit.

OSSA, TVVMQ; CAPVT CIVIS TIBI, MAXIME LIVI,
PROMPTO ANIMO HIC OMNES COMPOSVERE TVI.
TV FAMAM AETERNAM ROMAE, PATRIAEQ; DEDISTI,
HVIC ORIENS, ILLI FORTIA FACTA CANENS.
AT TIBI DAT PATRIA HAEC, ET SI MAIORA LICERET,
HOC TOTVS STARES AVREVS IPSE LOCO.

Inscriptionem porro idem subdit.

T. LIVIVS
QUARTO IMPERII
TIBERII CAESARIS
ANNO VITA EXCESSIT
AETATIS VERO SVAE LXXVI.

Ceterum ne summæ erga clarissimum civem observantiæ testimonia deficerent, etiam supra Prætorij ostium, sub magna statua marmorea librum apertum tenente, manumque ori admovente cum hoc symbolo

PARVVS IGNIS MAGNVN SAEPE SVSCITAT INCENDIVN
Maiores nostri hoc monumentum statuerunt.

T. LIVIVS PATAVINVS
HISTORICORVM LATINI NOMINIS FACILE PRINCEPS
CVIVS LACTEAM ELOQVENTIAM AETAS ILLA QVAE
VIRTUTE PARITER AC ERVDITIONE FLOREBAT A DEO
ADMIRATA EST VT MVLTÆ ROMAM NON VT VRBEM
RERVM PVLCERRIMAM AVT VRBIS ET ORBIS DO-
MINVM OCTAVIANVM SED VT HVNC VIRVM INVISE-
RENT AVDIRENTQVE A GADIBVS PROFECTI SVNT.
HIC RES OMNES QVAS POPVLVS ROMANVS PACE
BELLOQVE GESSIT QVATVORDECIM DECADIBVS MIRA-
STILI FELICITATE COMPLEXVS, SIBI, AC PATRIAE GLO-
RIAM PEPERIT SEMPITERNAM.

In Origin.
Patau. cap.
17.

Veterem Liuij inscriptionem in aula Prætorij positam, aliamque in ædibus Capilisteorum ad Sanctum Danielem, suo loco expendendam, minime ad Liuium pertinere, his verbis demonstrare conatur ingeniosissimus Pignorius. *La inscrizione si come l'ho per antica, così non credo, che appartenga al nostro T. Liuiio. Il mio argomento è, che T. Liuiio scriueua SIBE & QVASE, non SIBI & QVASI, & così Asconio Pediano, come racconta Quintiliano nel libro primo à capi VII delle sue institutioni oratorie, & questa è simile peregrinità di ortographia, e di voci, & forse di elocutione era la Patauinita, che Asinio Polione haueua offeruato in Liuiio. Quo quidem argumento Liuij monumeto nequicquam decedere puto: etenim Asinius Pollio, non vt styli elegantiam extolleret, sed vt formam dicendi irrideret, acerbe dixerat, Liuium sibi videri. Patauinitatē sapere: vt bene Patriz studiosissimus Tomafinus obseruauit. Pub. Terentius etiam, qui Tranquillo teste, Inter finem secundi belli Punici, & initium tertij natus est & mortuus, multo ante Liuium, in Eunucho loco soli scripsit*

In Vita Li-
uij cap. V.

At. 5. Scē.
6.

— — — *Mihi sola ridiculo fuit.*

Suspectar.
Lect. lib. 1.
Ep. 1.

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 4.

Fol. 958. n. 1.

Quam dicendi formam obseruauit Clarissimus Clarauallensis Comes Gaspar Scioppius, qui in Patria nostra sibi gratissima aliquamdiu vixit, diemque nup̄ clausit extremum. Quid apud Quintilianum clarius? *Non E quoque i loco fuit: vt Menerva, & Leber, & Magester, & Dyone, & Veione, pro Dyoni, & Veioni?* Adde lapides antiquos minime Patauinos sin quibus SIBE pro SIBI obseruatur. Talem e Romanis descripsit Gruterus.

DIS . MANIB
M . VINICI . M . F.
SALVIARI
VIXIT , ANN . XXXII
MENS . VI
VINICIA . HELPIS
PATRON . ET
CONIVGI
INDVLGENTISS.
ET , SIBE

Lit. T.
De Nom.
Imposit.

De Nom.
Rom.

De Antiq.
Nom.

T.] Liuij prænomen TITVS est, vel quod Festo auctore, Tituli milites appellarentur, quasi tituli, quod patriam tuerentur, unde & Titī prænomen ortum est: vel à Sabino nomine, vt putat Valerius, quem Sigonius, & Panuinius secuti sunt.

L I.

LIVIAE T. F. QUARTAE L. HALYS] Hec quarta Liuij filia fuit,
 ut iam obseruauimus: & , ut docet Pandinius, LIVIA T. F. QVARTAE nupsit L. HALY. sic enim credo cum Scardeonio hac explanda esse; non autem LIVIAE T. F. QUARTAE LEGIONIS HALYS; ut teste Scardeonio Blondus Flavius de Italia Illustrata censuit. Scardeonius enim vere affirmat, quod Legio non sola litera L.; sed LEG. in monumentis exprimebatur; & quod Legio quarta non Halys, sed Scythica erat dicta; ut in quodam ex nostris epitaphijs, in vico Putei Vitaliani sito, suo tempore declarabimus. Sitne vero L. HALYS ille, qui & L. Magius appellatur, gener T. Liuij, Socrisque causa laudatissimus Rhetor, de quo Seneca, prudens sileo, cum certi nihil habeam. Eundem tamen esse Scardeonius asserit: Quod autem LVCIVS MAGIVS & HALYS appelletur, nime absurdum videri debet: cum id fere cunctis Romanis conueniat, ut tribus nominibus inscribantur. Dictus autem est HALYS ab HAL. fluuio & cognomine Hispano, unde forse profectus erat. Pro sententiae suae fundamento epitaphium Saguntinum, ab Achille Statio Lusitano receptum, sed mutilum affert: quod ut integrum habeatur, sic legendum ex Grutero.

De Antiq. Nom.

Lib. 1. Class.

In March. Taruis.

In Epist. Lib. 5. Controv.

Loco citat.

Fol. 778. n. 2

V. F.
 C. GRATTIVS
 HALYS. SIBI. ET
 GRATTIAE. MYRSINI
 VXORI. KARISSIM
 ANN. XXXXVII
 SIBI. ET. SVIS

CONCORDIALIS.] Ex hac voce ea semper mihi fuit opinio, Templum Diuae Iustinae non fuisse eadem Iouis, in qua Cleonymi Lacædemonij spolia appensa fuisse, ut Blondo Flauio placet; nec Martis aut Iunonis, ut tradit Paulus Merula; sed Concordiae. Non enim vnum hoc saxum habemus, quod Concordialis dignitatis testimonium præbeat, nempe Sacerdotis Deæ Concordiae, sed alia etiam, quæ hoc ipsum confirmant. Concordialis autem sacerdos teste Scardeonio, cui iubens subscribo, Patavij fuit magnæ dignitatis & æstimationis; qui nempe præerat Templo ab Antenore erecto: in quo forsan, postquam

In Ital. Illustr. Loc. cit.

Cosmogroph. Pat. 2. lib.

Scard. loc. cit.

Urbe Patavi sedesque locavit

E

Ten

*Aeneid. 1.**Tecrorum; et genti nomen dedit, armaque fixit.**Hist. Lib. 10.*

Et quoniam de Cleonymo mentio incidit, non possum praterire festi-
 tum navium certamen, quod singulis etiamnum annis apud nos
 tamquam urbi peculiare celebrari in flumine solet, originem haud
 dubie sortitum ab illo, quod fuis Cleonymo duce Graecis, Patavij de
 publicam letitiam fuit editum, Et hinc ait Livius: *Patavij monumentum
 navalis pugnae eo die, quo pugnatum est, quovis annis solenni certamine na-
 vium in flumine oppidi medio exercetur.* Unde & mihi persuadeo ean-
 dem pugnandi formam retineri. Parvae enim nauticulae, sex robustissi-
 morum remigum impulsu incitate, ex aduerso sibi committuntur: in
 prora viri lanceis armati, asserem, densissimis clavis infixis mu-
 nitum, scuti loco praetendentes consistunt; qui validissimo impetu
 tamdiu in se mutuo irruunt, dum alteruter in aquas deijciatur. Hoc
 autem celebre spectaculum diebus festis Pentecostes plerumque peragi-
 tur.

PATAVI] Vox ista, quae loco Patavij haec habetur, monumenti
 huius antiquitatem eruditissimo cuidam viro suspectam reddit, quod
 nec publice profiteri est verius. Verum enim vero facili negotio mihi
 dubium tolli videtur: cum Virgilius ipse, qui T. Livij temporibus vixit,
Patavi loco Patavij scriptum reliquerit: unde quidni hoc etiam in mo-
 numento toleretur?

*In Orig.
 Patav. cap.
 17.
 In Vita Liv.
 Cap. 10.*

De capite vero supra Livianum hoc monumentum posito, quod
 Pignorius Cn. Lentuli Marcellini effigiem referre putat, consulatur
 eruditissimus Tomasinus,

35

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIB. I. SECT. II.

REGIO PRIMA TEMPLI CATHEDRALIS.

Ocis publicis iure succedunt priuatorum ædes, quæ, quotquot priscis monumentis sunt conspicuæ, iuxta quatuor regiones Ciuitatis commode perlustrantur. Prima inter eas occurrit ad occidentalem vrbis partem; altera ad pontem Molendinorum septentrionem versus; pontis Altinati tertia ad orientalem plagam proceditur; quarta tandem Turricellarum meridiem spectat.

PRIMA REGIO

*APVD IOANNEM GALVANVM
I. C. INSIGNEM.*

PRiuatas ædes lustranti iure merito primus occurrit Ioannes Galvanus, Ciuis Patauinus, Iurisconsultus disertissimus, atq; patrio in Gymnasio cathedræ criminalis eruditissimus possessor. Pollet enim vir eximius non modo iurisprudentia, in qua nulli est secundus, sed etiam penitiori eruditione, antiquitatumq; peritia vere primus habetur in patria, magnæque celebritate fama eius vniuersum orbem gloriose peruagata est. Inter antiquitatum cimelia itaque, quæ augustum musæum in eius ædibus in vico Sancti Spiritus pone Obicios erectum ornant, numismata innumerabilia, statuæ, aliaque quamplurima, quæ priscorum ingenium ostentant, obseruantur: præ ceteris tabella ænea ignotis characteribus signata, ac fragmentum quod sequitur, religiose custodiuntur.

I

II

1. Huius tabulæ, quam eruditorum contemplationi subijcio, Athanasius Kirkerus, Societatis Iesu ornamentum, penes quem multiplicis scientiæ stat imperium, epistola, disertissimo Io. Rhodio, viro doctrina morumque suauitate eximio, quem summo semper amore colo, scripta, luculentissimam promisit explanationem. Faxit Deus, ut infinita profundissimæ eruditionis opera, quæ mirando summus iste vir ingenio parturit, ea temporum diuturnitate perennent, ut & amicis, & Reipublicæ literariæ in horum characterum, ac symbolorum enodatione sufficiat, quum ferme solus hanc molem sustinere valeat.

Ego quidem, si inter densissimas tenebras conijcere licet, tabellam hanc votiuam suspicor, ex foramine, cuius generis varia in eiusmodi veterum tabellis obseruauimus. Tale quidpiam sedentis icon videtur significare: forsan & characteres ipsi, quorum significationem à doctissimo Kinkero desideramus.

2. M VAL. PASTOR] Quod est MARCVS VALERIYS PASTOR. Fragmentum hoc lateritium, quinto ab vrbe lapide in prædiolo nostro, quod Vicus *Casalis Serugi* vulgo cognominatur, viginti abhinc annis, inter varia tegularum atque urnarum fictilium rudera erutum, Parens meus eruditissimo Galvano donauit, ratus monumentum hoc nusquam dignius habitum iri.

PASTOR] Hoc cognomen eadem ratione, qua Ouiculæ, & Caprarij, ex viri conditione depromptum videtur. Pastor autem vocatus fuit, ut notat Torrentius, vir doctissimus, ad Suetonium in Augusto: *Qui & aratores, & coloni, & agricola, & pastores sæpe à Cicerone Cap. 42. atque alijs appellantur, non quod ipsi vel ararent, vel pascere, sed quod obstricti publicanis circa eadem negotia versabantur, eo utiliores Reipub. quo in opere quisque suo diligentius negotiabatur.* Cognomen proinde illud non vile, ut illud Caprarij, sed nobile censendum. Hac mente quoque Seruius in Virgilium: *Pastor ut Rex, & re vera Aeneid. lib. 12. pastor est & ductor exercitus; unde eodem quoque libro subdit: Proprie magistri sunt militum: Pastores, pecorum. Sed reciprocae sunt istae translationes. Nam ductor militum pastor vocatur, ut diximus supra, & magistros pecorum diximus.*

Nec poetarum duntaxat vel doctiorum hominum hoc fuit cognomen, ut placuit Virgilio,

*Ut Linus hac illi diuino carmine pastor,
Floribus atque apio crines ornatus amaro
Dixerit.*

Ecloga. 6.

sed & Deorum nonnulli ita sunt nuncupati; unde Poeta de Apolline ipso, ut mittam alios:

*Te quoque magna Pales, & te memorande canemus
Pastor ab Amphryso*

Georg. lib. 3.

IN ÆDIBVS OBICIORVM.

Istæ ædes, quæ non procul ab Episcopio visuntur, olim Nigrorum, seu Rogatorum fuere; quæ gens vtraque summa semper nobilitate claruit. Nigra enim de Nigris, ex sua antiqua familia sola superstes, cui amplissima dos obtigerat, Antonium Obicium illustrissimum virum, Luca (vbi maiores ipsius imperauerant) oriundum, ob singulares corporis & animi dotes, eximiamque virtutis æstimationem Patauij reliquis omnibus, à quibus in matrimonium fuerat ambita, præposuit, anno MCDXXII: ex quo in hunc vsq; diem Obiciorum splendidissima familia, non minus antiquitate & opibus, quam viris præclaris insignis, Patauij floruit. Et certe si omnes recensere in animo esset, quamplurimæ non sufficerent paginæ. Satis sit itaque dicere, quod hodie inter numerosissima amplissimæ istius familiæ sydera emicat nulli secundus Pius Æneas Orciani Marchio, qui ad maiorum decora amplianda natus, nostro æuo suam familiam, in qua primum locum obtinet, tum heroica indole, cum literarum & armorum gloria longe lateque illustrat. In his itaque ædibus e regione portæ in rudi saxo hæc inscriptio legitur.

V X O R I
M . A L L I O . M . F . F E S T O
F I L I O .
H O S T I L I Æ . C . L . S E V E R Æ
N . F . F . N . S . N . C .

M.] Prænomen MARCVS designatur, quod ijs imponebatur, qui Martio mense in lucem venere, Valerio, Panuinio & Sigonio testibus; Manliæ familiæ neutiquam. Siquidem teste Festo, *Manliæ gentis decreto nemo ex ea Marcus appellatur: Quod M. Manlius qui Capitolium à Gallis defenderat, cum regnum affectasset, damnatus, necatusque est.* Quam inhibitionem & Antonia genti post Antonij III

De Nom. Impos.

De Antiq. Nom.

De Nom. Rom.

De Antiq. Nom.

Vrsin. de Fam. mil. Rom.

VIRI mortem factam Panuinius ex Plutarcho docet.

ALLIO.] Allia familia eadem cum Aelia, siue Ailia, Plebeia, sed antiqua fuit, maximisque magistratibus clara, & Consulibus præcipue; vt in Capitolinis patet monumentis.

HO-

HOSTILIAE] Hanc gentem Hostiliam, ab Hosto Hostilio Sabino aduersus Romulum belli duce, ac postea ciuitate donato exortam, duplicem, patriciam, & plebeiam fuisse, ac in Patriciam Hostilium prædictum, & Hostilium Regem relatos ex Dionysio, & Lilio notum: in Plebeia Consules varios, Mancinos, Sacerdotes, Tubulos, Catones cognominatos deprehendo.

Hist. Lib. 1.
Fast. Lib. 1.

C. L.] CAII LIBERTAE. *Libertus vocatus, quasi liberatus: erat enim iugo seruitutis addictus. Libertorum autem filij apud antiquos Libertini appellabantur, quasi de libero nati, ut ait Isidorus. Forma libertatis impertiendæ seruis manumissio dicebatur: qui tribus modis manumittebantur: aut si quispiam seruis assentiente, vel iubente Domino nomen suum in censum detulisset; aut si à Domino seruus testamento liber legatus fuisset; aut si virga in serui caput à Prætoribus imposita, quæ vindicta vocabatur, in libertatem esset vindicatus; sic enim Cicero, si neque censu, neque vindicta, nec testamento liber factus est, non est liber. Modum vero manumissionis Festus sic tradit. Manumitti seruus dicebatur, cum Dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud membrum tenens dicebat: Hunc hominem liberum esse volo: Et emittebat eum e manu. Seruo autem Prætori se sistente subdit Sigonius, quod Prætor vindicta, id est virga, eiusdem serui capiti imposita, ita dicebat: Ego cum liberum esse more Quiritum. Inde conuersus ad Licetorem addebat: Secundum tuam causam, sicuti dixi, ecce tibi vindicta. Tum Licetor accepta à Prætoribus vindicta caput serui percutiebat, faciem palmam tergumque verberabat. Quibus actis nomen manumissi in acta à scriba referebatur. Sed circa manumissionis solemnia elegantissime eruditissimi Iuris Consultorum Coryphæi Brisonius & Cincius.*

Erymolog. lib. 9. cap. 4.

Topicor. lib.
Lit. M.

De Iudic. lib. 1. cap. 13

De Formul. lib. 8.
In Partitill. ad lib. 40. tit. 2.

Omittere tamen hic nolo cum Sigonio, quod hæc manumissio aliquando pro tribunali Prætoris sedente, aliquando vero in transitu, Prætoribus aut lauandi, aut gestandi, aut laborum causa prodeunte peragebatur. Erant & alij manumittendi modi; nempe inter amicos, per mensam, & per epistolam. Sed sic manumissi serui, ex lege Iunia Norbana, minorem libertatem consequiebantur.

De Iudic. lib. 1. cap. 13

Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 4. c. 10.

Ioan. Ros. Antiq. Rō. lib. 1. cap. 20

Hist. lib. 24.

Sed & libertate donati capite raso pileum gestabant, libertatis insignem. unde Lilius de Seruis, qui Volones dicti, à Gracho post Hannonem deuictum libertate donatis: Ante suas quibusque fores prolata omnia pileati, aut lana alba velatis capitibus trotones epulari sunt. Sic in antiquorum Imperatorum numismatibus libertatis typus spectatur dextra tenens pileum. Adhæc, quemadmodum pueri nobiles bullam, ita Libertorum filij lorum ex collo gestabant. Liberti in quatuor urbanis tribubus, quæ rusticis ignobiliores erant, suffragium ferebant; sicut & libertini libertorum filij ad aliquod tempus: at paulo post legem tulit P. Sulpicius Trib. Pleb. L. Sylla. Q. Pompeio Coss.

Macrobi. Saturn. lib. 1. cap. 6.

*Paul. Man.
de Legib.*

Cass. ut in omnibus tribus Libertini suffragium ferre possent. Non licebat tamen Senatoribus, nec eorum filijs, uxorem libertinam ducere: Idem ibid, sub dignitatis iactura, ut docuit idem Manutius.

SEVERAE] cognomina non tantum viris, verum etiam mulieribus antiquitus indita observo; nam eadem erat cognominum necessitas apud mulieres, quæ apud viros habebatur: ideo à moribus hæc mulier Seuera dicta.

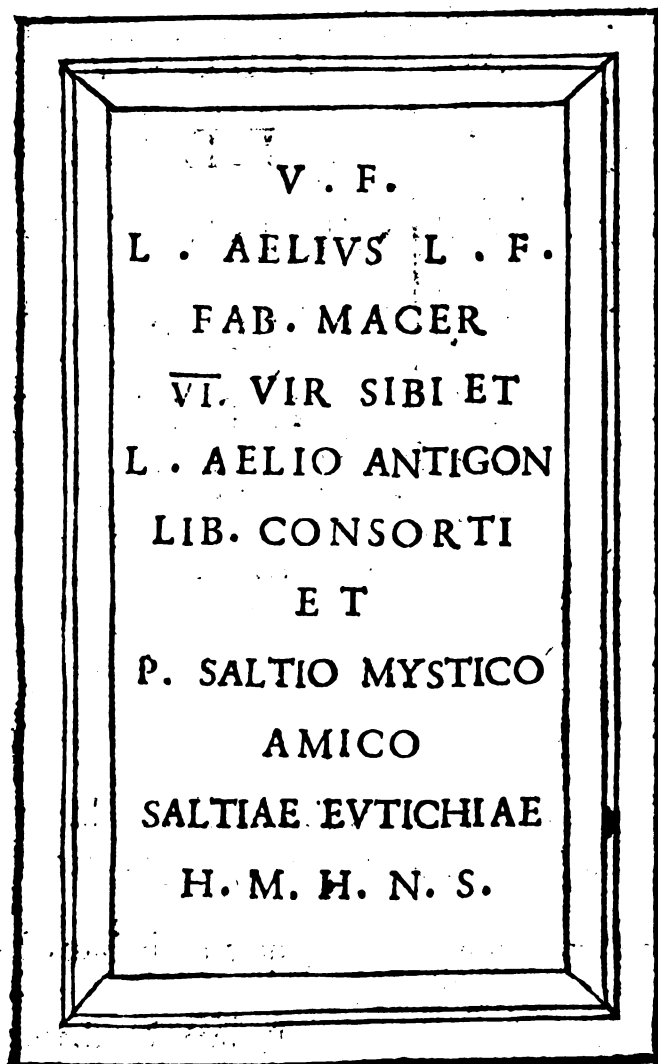
N. F. E. N. S. N. C.] Septem hæ literæ cum Scaligero penitus ignotæ sunt mihi. Ipso enim in indicibus ad Gruterum, cap. de notarum, ac literarum singularium, & vocum abbreviatarum interpretatione, litera N., eas inexplicatas relinquit. Vnde quid mihi post tantum virum? cuius maiores (ut & hoc patriæ gloriæ accedat) Patavini fuerunt; utpote qui teste clarissimo Scioppio e Bordonja familia, ad hunc usque diem vigente, originem traxere.

IN AEDIBVS CONTARENORVM.

Pone templum Cathedrale versus pontem Sancti Ioannis, è regione Siluaticorum, quorum hodie familiam Benedictus, Medicus & Eques, non tam in Patauino Gymnasio medicinæ summus, ac dum hæc scribo, supraordinarius declaratus professor, quam omnium nostro æuo medicorum facile Princeps exornat, ædes Nobilium Venetorum de Contatenis, vulgo *dal Scrigno*, satis amplæ, conspiciuntur, in quibus hæc monumenta apparent.

In parietibus areae in rudi saxo.

*In parte vero huius saxi,
quæ in pariete conditur,
receptum est hæc esse
inscripta.*

L. S. M. C.
IN. F. P. XXI.
R. P. XXVI.

2

*Ad Dextram ianua
horti.*

L. CAEDIUS
L. L. EROS. SIBI
ET LIBERTO HIL..
ET LIBERTO AC..

P.

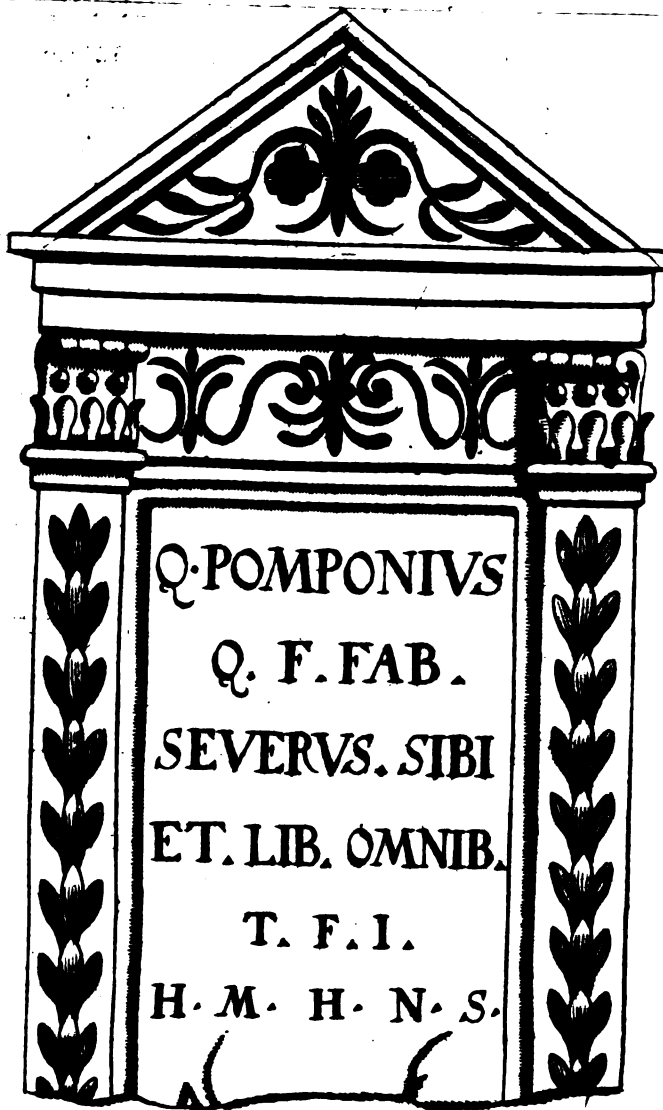
Ad

*Fragmentum rude eximia
magnitudinis.*

L . CANIVS FESTVS . . .
C . AVFIDIVS . CANDI
DVS . C . VVILVS Q.F.
CERVIVS ... LISP . . . AD
LECTI . DECVRIONES
CONSVLVERVNT . VI
NONAS MAIAS . IN..
RIA

.
.
.
ST.RABO C . ACILIVS .
QVOD

.
.
.
.

Io. G. f.

I. V. F.] *VIVVS*, seu *VIVENS* FECIT, ab omnibus explicatur
AELIVS.] Plebeia familia Aelia, alias Allia, de qua iam di-
ctum est.

MACER.] Cognomen ex eorum numero, quæ ab habitu cor-
poris desumuntur, ortum nempe à gracilitate.

VI. VIR.] Magistratus *SEXVIRORVM* Romæ creabatur,
quoties aliquod munus difficile *Reip.* impendebat, in quo præcipua aliquo-
rum opera fidesque exquirebatur, ubique multum studij curaque opuserat,

ait

ait Alex. ab Alex. In Colonijs etiam, & Municipijs Sexviros electos Pan-
uinius ostendit: imo apud ipsum legitur. v I Vir Senior. v I Vir
Iunior. v I Vir Urbanus. & inter Sacerdotes Municipales, & Co-
loniarum apud eundem reperiuntur, v I Vir Augustorum. v I Vir Au-
gustalis. v I Vir Augustalis, & Flaminalis. v I Vir Iunior, & Au-
gustalis. v I Vir Senior & Augustalis. Quos omnes Magistratus, &
Sacerdotia lapidum testimonio confirmata apud eum loco citato no-
tare est. Præterea Sexviros Præfecturarum apud Sigonium inuenio:
Præfecturæ namque, Festo auctore, eæ appellabantur in Italia, in qui-
bus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quædam Resp. ne-
que tamen magistratus suos habebant, in quas legibus præfecti mitteban-
tur quotannis, qui ius dicerent. Quarum genera fuerunt duo: alterum,
in quas solebant ire præfecti quatuor (sex virum pro populi suffragio crea-
ti erant) in hæc oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturum, Liter-
num, Puteolos, Acertas, Sueffulā, Atellum, Calatiam: alterum, in quas ibant,
quos Prætor Urbanus quotannis in quæq; loca miserat legibus, ut Fundos &c.
Qualis esset Sexviralis magistratus, Alciatus declarat hisce verbis:
Sextum viri, & ipsi de his quæ ad Rempublicam pertinebant solebant co-
gnoscere. Ex quibus credere est, magistratum istum potius ad iura-
tuenda institutum fuisse, exceptis tamen Sexviris Augustalibus, de qui-
bus suo loco, nostris in lapidibus.

Genial.
Dier. lib. 3.
cap. 16.

Antiq. Ve-
ron. lib. 2.
cap. 12.

De Antiq.
Iur. Ital. lib.
2. cap. 12.

Lit. P.

De Verb.
Signif. leg.
39.

De Imper.
& Imperio.

MYSTICO] Mysticum à Mysterijs depromptum, nempe
quod in arcanis Deorum sit; vnde Mysticos illos dictos vult Bulen-
gerius, qui arcanorum principum conscij essent: propterea Mysticus
iste forsan a singulari fide in non propalandis secretis.

AMICO] Mos antiquorum erat, loco sepulturæ delecto
in cippis designare, quibuscum sepulchri ius commune habere vel-
lent. Propterea PUBLIO MYSTICO AMICO, ceterisque in monu-
mento expressis, sepulturam communem destinavit auctor.

EVTICHIÆ] Cognomen quod fortunatam fœminam significat.
H. M. H. N. S.] Id est HOC MONUMENTVM HAEREDES
NON SEQVITVR sic in Gruterianis indicibus Scaliger, ut consta-
ret, ad quos ius pertineret sepulchri; vnde Horatius.

Mille pedes in fronte trecentum cippus in agrum

Hic dabat: heredes monumentum ne sequeretur.

Lib. 1. Satir.
8.

Quod fortasse notauit Alex. ab Alex. Reliqui vero in agris quisq; suis,
aut in fundo suburbano, seu auito, & patrio solo ex S. C. Gn. Dulio
Cons. Romæ humari consuevere. In quibus sepeliendi licet toti genti fa-
milie ius esset à principio, postea ut in familiam ius sepulchri non
descenderet, recentiore cura prouisum fuit. Mos iste ad hæc usque tem-
pora durat, ut passim in nostris sepulchris obseruatur.

Genial.
Dier. lib. 3.
cap. 2.

L. S. M. C.] Scaliger. LOCVM SIBI MONUMENTO CEPIT: si

F 2 post

post tantum virum quidpiam licebit, dixerim, LOCVM SVI MONUMENTI CVRAVIT, vel CONSTITVIT.

IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.] Quæ ab omnibus leguntur:
Cicer. de leg. IN FRONTE PEDES VIGINTI VNVM. RETRO PEDES VIGINTI SEX. Ne mortui homines in vrbe conderentur, lege XII. tabularum cautum fuit: *Hominem mortuum in vrbe ne sepelito, neue vris.* Ideo scriptum reliquit Alex. ab Alexandris, vt iam vidimus, quod omnes in agris suis, vel in fundo auito, seu suburbano Romæ humari consueuerant: propterea & hodie Patavij vicum suburbanum habemus, nostra lingua *Terra negra* vocatum, quem sepulchris destinatum fuisse, notat omni laude maior Pignorius noster, hisce verbis. *La nostra terra negra è senza dubbio da l' antica, & perche seruiua à sepelire communemente, però fu chiamata con voce mezza latina, & mezza greca Terra nera:* Quod Strabonis auctoritate confirmat, qui ait. *Postea est Necropolis, & suburbanum, in quo horti plurimi sunt, & sepulturae, mansiones condiendis mortuis idoneae.* Terræ autem nomine sepulchra communiter appellabantur: hinc Tibullus.

Et bene discedens dicet, placideque quiescas

Terraque securæ sit super ossa levis.

Pro Roscio Amerin.

Cum igitur in agris mortuorum corpora conderentur, venditori agri ingens erat probrum, non apud se iura sepulchrorum retinere, teste in orationibus Cicerone: *Cui de tanto patrimonio prado iste nefarius, ne iter quidem ad sepulchrum patrum reliquisset.* Et ideo miser ille agricola apud Apuleium, auaritia diuitis cuiuspiam, qui terram eius totam sibi vindicauerat, omnibus bonis spoliatus, *vt suo saltem sepulchro paternum retineret solum, amicos plurimos ad demonstrationem finium, trepidans eximie corrogat.*

Metamorphos. lib. 9.

Fol. 143.

Locus sepulchrorum sacer declarabatur antiquis legibus. *Vbi corpus demortui hominis condas, sacer esto:* & alibi: *Ne quis vestibulum adituve ad sepulchrum vsu capiat:* vt Paulus Manutius in suo de legibus refert. Ideo ne totus ager cineribus destinatus videretur, in unis cippis pedum mensuram adnotabant veteres, tum vt, quantus locus à fronte, à latere, à tergo seu retro sacer purusque relinquendus esset, cognosceretur, cum etiam vt area sepulchralis ab omni parte suum liberum haberet accessum. Quod suo tempore in lege dedicationis areæ sepulchralis videbimus, quæ olim Patavij in Buzzacarenorum edibus, nunc Atheste apud solertissimum antiquitatum cultorem, eximiumque Senatorem Venetum Georgium Contarenum religiose custoditur.

Frons monumenti erat, quæ viam, vel agri limitem tangebatur, pars posterior, quæ agrum respiciebat. Pro copia, & angustia opum maior, & minor erat sepulturae locus; vnde suum adeo paruum designat Propertius.

Deinde

*Deinde ubi suppositus cinerem me fecerit ardor,
Accipiat Manes paruula testa meos:
Et sit in exiguo Laurus super addita busto,
Quæ tegat extincti funeris umbra locum.*

Monumenti autem pars, quæ agrum respiciebat, illa erat, quam in cippis antiqui denotabant per illas voces. RETRO. IN ARGV M, nec non aliquando IN PARTEM POSTERIOREM: vt aperte hoc Aquileiense monumentum demonstrat, quod legi in ædibus Illustrissimi Comitis Ioannis Iosephi de Strassoldo consanguinei mei omni elogio dignissimi, quas ibi possidet.

L O C V S
S E P V L T V R Æ
G E N T I L I V M
V E T E R A N O R
I N . F R . P . X X V .
I N P A R T E M
P O S T E R I O R E M .

.....

Loca tandem frequentiora monumentorum erant secundum viam. Varro de memoria loquens habet. *Monere ab eodem, quod is qui monet, proinde sit ac memoria. Sic Monumenta quæ in sepulchris. Et ideo secundum viam, quo prætereuntes admoneant, & se fuisse, & illos Mortales.* & Iuuenalis.

De Ling.
Lat. lib. 5.

Sat. 1.

—— *Experiar, quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia regitur cinis atque Latina.*

Item Propertius.

*Di faciant, mea ne terra locet ossa, frequenti
Qua facit assiduo tramite vulgus iter.*

3. Eleg. 14.

2. CÆDIVS] Gentem istam hisce regionibus non fuisse obscuram antiqua saxa demonstrant, ac præcipue Gruterianum, quod sub hoc titulo habetur: *Padua in Foro Iulij ex Appiano, & Scardeonio; item Carolo Sigonio, qui Feltria extare ait.*

fol. 379 n. 5.

F 3 D. M.

D : M

Q. CAEDIUS . P . F . PVB

SEXVIR . TERGESTAE

V . F . VINISIA . Q . F

M A X I M A . V X O R

A P V S I D I A . C . F

S E C V N D A . M A T E R

C . CAEDIUS . P . F

F R A T E R

Fol. 341.
Lib. 1. Class.
4. fol. 63.
De Antiq.
Iur. Ital. lib.
3. cap. 3.

Sed titulus inscriptionis huius, quam cum Appiano, Scardeonio & Sigonio Gruterus Patauij fuisse scribit, animum torquet meum. Neque enim capio, quid Appianus & Gruterus hisce verbis intelligant, *Patauij in Foro Iulij*: siquidem Patauij nullum est Forum, Iulij nomine, & minus in Foro Iulij Patauium situm est; quod olim in Transpadana Italia; nunc in Marchia Taruifina describitur.

EROS Græcum Amoris nomen: unde ex amabili morum consuetudine forte Amoris cognomen hic affecutus est.

Lib. 1. Class.
4. fol. 50.

Fol. 965. n. 2

Ceterum hoc monumentum cum in paucis variet, idem suspicor, quod Scardeonius apud Diuam Luciam in quadam domo describit, & Gruterus *Ad Dini-Luciani* habet.

L . CAEDIUS

L . L . EROS

SIBI ET LI

BERTINAE

ET LIBERTO

. . . AG.

3 Fragmento sequenti ab iniuria temporis vindicando omnem operam diligentiamque meam impendi; attamen vix quidquam diuinare integrum fuit. Plura namque verba sunt mutila; quæ, vt integræ apparerent, restituere conatus fui, literis minoribus in monumento substitutis, atque vtinam omnibus. Quod si nimis audacter id à me factum est, studio conseruandi eiusmodi monumenta venia dabitur.

AVFIDIUS.] De gente Aufidia nihil Vrsinus. Pauinius eam plebeijs accenset: apud quem consules ex ea cognominantur Orestes, Tucca, Lurco.

1. Fastor.

STRABO] Cognomen Consulis ex Pompeia familia; fuitque Strabo dictus Cn. Pompeius, Magni Pompeij pater, qui cum Lucio Portio Catone in Bello Marsico anno ab V. C. DC. LXV. occiso, consulatum gessit; quiq; etiam Asconio nostro teste Transpadanas colonias deduxit. Alterius Strabonis pariter Consulis ex Fannia gente cognomen extat in Fastis, anno ab V. C. D XCIIII. vbi C. Fannius C. F. C. N. Strabo in Consulatu reponitur cum M. F. M. N. Mesfala, & C. Fannius C. F. C. N. Strabo cum GN. Domitio GN. F. GN. N. Ahenobarbo, anno V. C. DC XXXIII.

Panuini. Cōment. in 1. Fast.
Comment. in Pisonian.

Panuini. 1. Fastor.

Ceterum Strabones cognominabantur illi, quorum oculi peruersi ac detorti erant. Isti tamen tanta oculorum acie pollebant, vt Plinius (quod incredibile fermeque ridiculum est) tradat fuisse Strabonem quendam vocatum, qui præuideret C. XXXV. M. pass., solitumque fuisse *Punico bello, à Lilybeo Siciliæ promontorio, exeunte Classe Chartaginis portu, etiam numerum nauium dicere.*

Plin. Hist. Natur. lib. 7. cap. 14. & lib. 11. c. 73.
Lib. 7. cap. 21

4. Q.] QVINTI prænomen, quod litera Q. designatur, ab ordine nascendi desumptum, ex Varr. 2. de Analog. Panuinius docet, non secus ac prænomina SEXTI & DECIMI. Libeat hic tamen cum isto eruditissimo viro obseruare, prænomina iam memorata, vt & illa, Manij, Lucij ac similium, non omnibus qui DECIMI, SEXTI, & QVINTI, vel qui mane, aut prima luce exorti erant, indita esse; sed primum eo numero vel tempore natos; deinceps vero, etiam alios amicitiae, aut discriminis, aliave nonnunquam de causa istis prænominibus appellatos fuisse.

De Antiq. Nomin.

POMPONIUS.] Pomponiam gentem plebeiam facit Vrsinus, quamuis eam cum Plutarcho à Pompone Numæ Pompilij Regis filio originem duxisse demonstret. Panuinius vero, & Patriciam, & Plebeiam ostendit: Patriciam his verbis: *Post Numam Pompilium Regem fuerunt familia patricia minorum gentium hæ: Pompilia, Calpurnia, Pomponia, Mamercia;* quod ipsum forsitan cum Plutarcho innuit Vrsinus minorumque gentium loco, vti est apud Panuinium, plebeiam Pomponiam gentem vocauit. Plebeiam vero idem Panuinius declarat, vbi

De Famil. Roman.

De Antiq. Nomin.

gen.

gentes Romanæ plebeie ante Augusti Cæsaris tempora literarum serie enumerantur. Quidquid sit, Consularis hæc familia fuit, neque multis tantum Consulibus, sed doctissimis etiam viris illustris: inter quos Sex. Pomponius Iurisconsultus, de quo in Alexandro Seuer. *In Alex. Seuer.* in eius consilio fuerint, Fabius Sabinus, Sabini insignis viri filius, Caro temporis sui; Domitius Ulpianus iuris peritissimus, Aelius Gordianus Gordiani Imperatoris pater, & ipse re vera vir insignis, Iulius Paulus iuris peritissimus, Claudius Venatus orator amplissimus, Pomponius legum peritissimus.

SEVERVS] Cognomen hoc à moribustractum esse, facile patet: nam Seuerum à sæuo Cornelius Fronto deriuat.

ET. LIB. OMNIB.] Affectus Domini eximius in suos liberos, cum quibus ius sepulchri commune voluit.

T. F. I.] TESTAMENTO FIERI IVSSIT omnes explicant, ut sæpius expressum videbimus.

IN ÆDIBVS BASSANORVM.

IN hoc ipso vico paulo vterius progredienti ædes occurrunt, vulgo *La casa de' specchi* appellatæ, à politissimis orbibus porphyreticis, iaspide, alijsque pretiosi marmoris speciebus, quibus vndique nitent. Ædes hæc olim Magiorum Bassanensium, Patauij non obscuro genere natorum, fuere. Quos inter Alexander iunior, ad præclari Iulioconsulti Alexandri senioris discrimen, summa cura & impensa non solum eas superbe ornauit; sed vt antiquitatis studiosissimus, ac peritissimus erat, nulli parcendo labori, diligentia, & dispendio, in eis adeo multa antiqua monumenta intus, forisque reposuit & collocauit, vt, quisque externos parietes, vestibulum, aream, hortumque tanto monumentorum numero conspexerit refertum, non immerito miraturus sit, qua ratione priuatus, nec magnæ fortunæ vi tam amplam monumentorum suppellectilem sit adeptus. Quæ namque heic non sunt columnarum fragmenta vastæ magnitudinis? vrnæ marmoreæ, inscriptiones Græcæ, Latine, alijsque linguis memorabiles? & quid non antiquitatis? ita vt vulgus noster T. Liuij ædem & credat, & nuncupet. Etsi vero Alexandri heredes domicilium hoc Bucinellis ciuibus Patauinis in emphiteusim concesserint, omnia tamen ferme, quæ Alexander collegit, in hunc vsque diem sunt integra.

I

C. SEMPRONIUS
Q. F. PRIMVS VIV
OS. F. SIB. ET VXORI
CLODIAE SECVNDAE
ET. Q. SEMPRONIO
TERTIO FRATRI SVO
INF. P. XXXVI. RET.
P. XXVI. ILLI DE
OS. IRATOS QVO
S. OMNIS COLVNT. SI
QVIS. DE. EO SEPVLCR.
VIOLAVIT

III

Jo. Georg. sculps.

IV

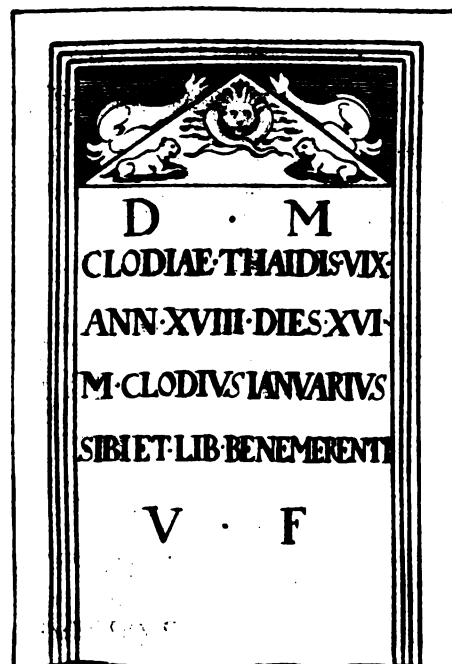
V

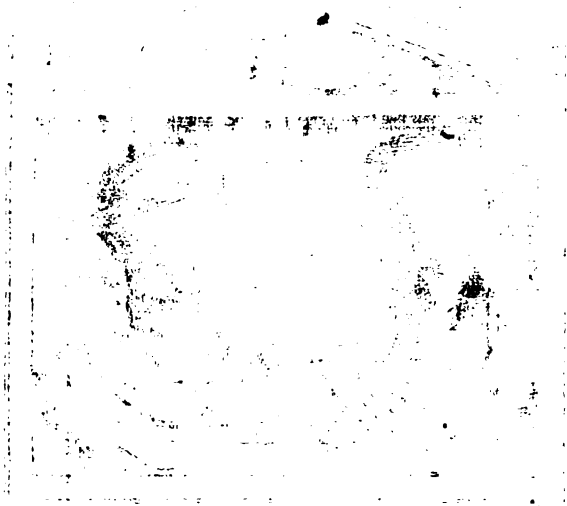
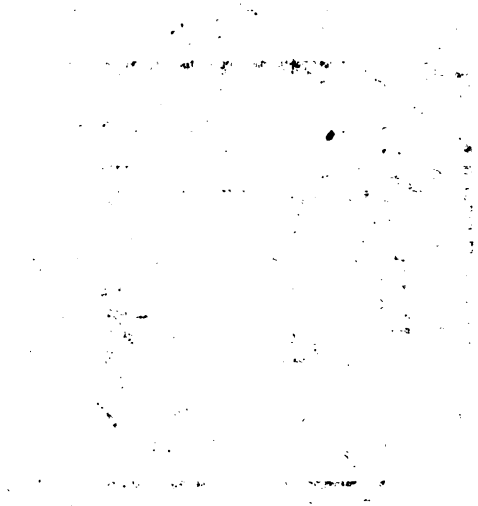

VI

VII

THE
LIBRARY
OF THE
CONGRESS

11

1891

11

1891

11

1891

11

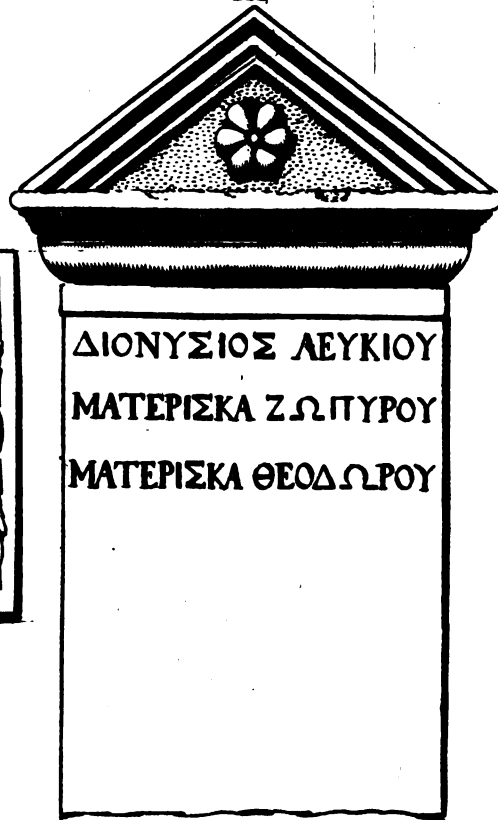
VIII

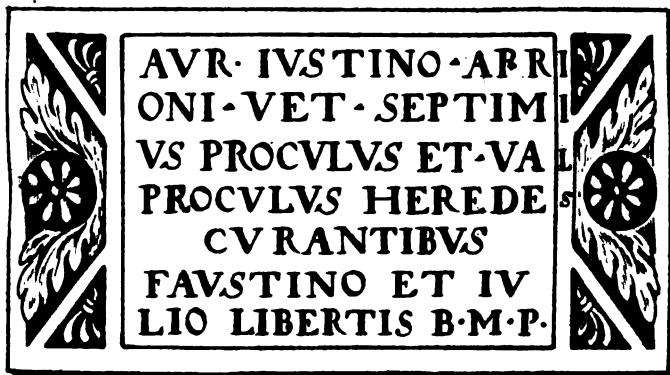
IX

XI

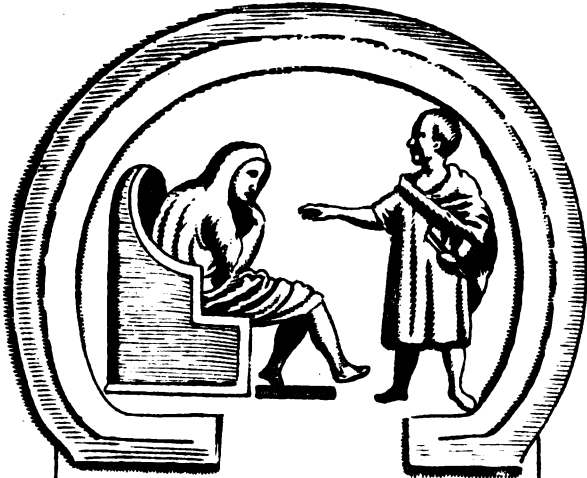

X

G. Georgi f.

XII

D

M

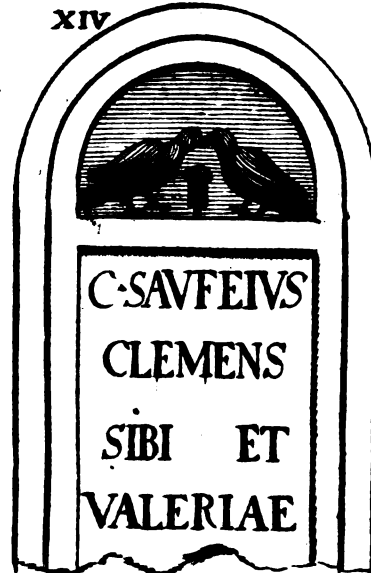
C. VALERIO
DIO DORO
VIX. AN. XIIX
C. VALERIUS
PLACIDVS
ET VALERIA
MYRTALE
PARENTES
FIL. ET SIBI.

XIII

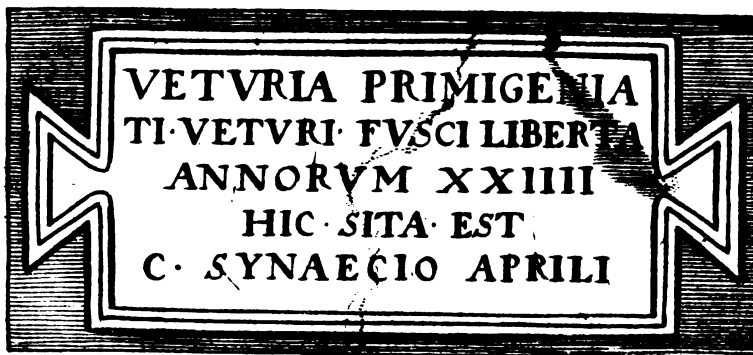
POPILLIAE
C. F
PRISCAE

XIV

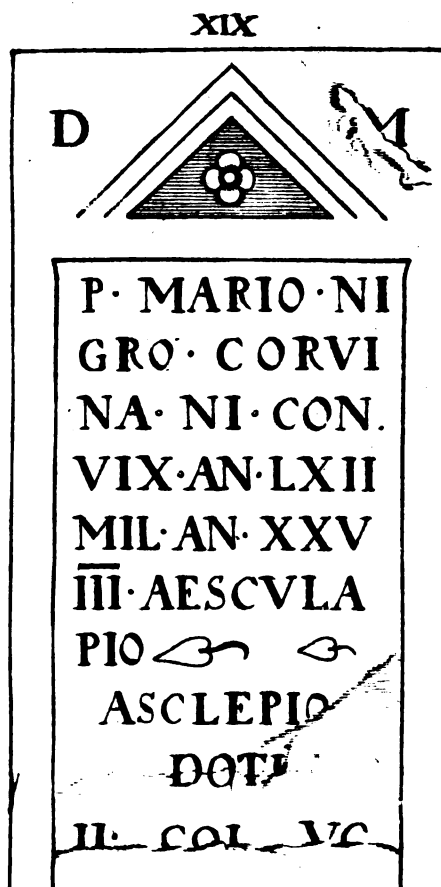
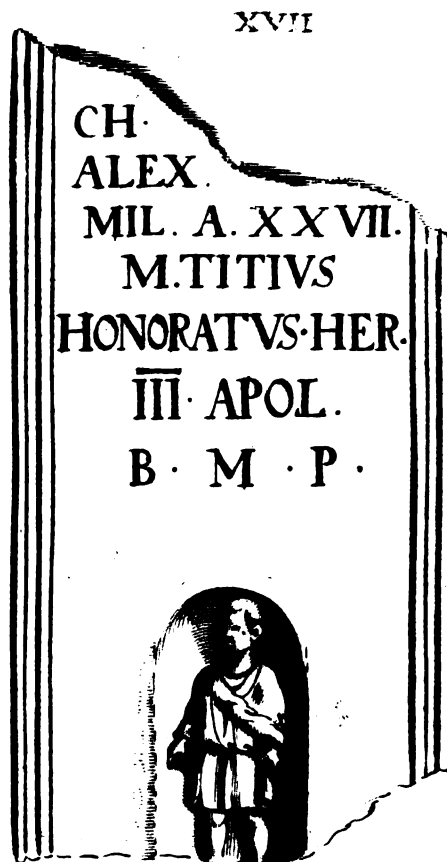
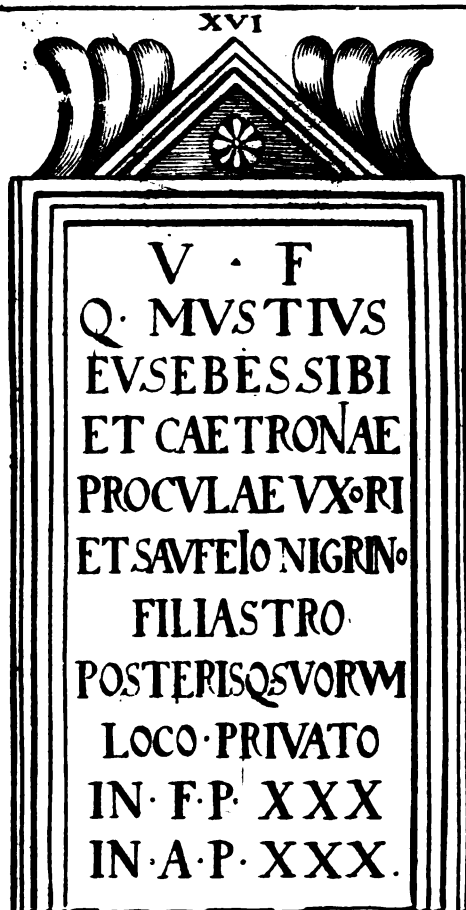
C. SAVFEIVS
CLEMENS
SIBI ET
VALERIAE

XV

VETVRIA PRIMIGENIA
TI. VETVRI. FVSCI LIBERTA
ANNORVM XXIIII
HIC SITA EST
C. SYNAECIO APRILI

Io. Georgi fecit.

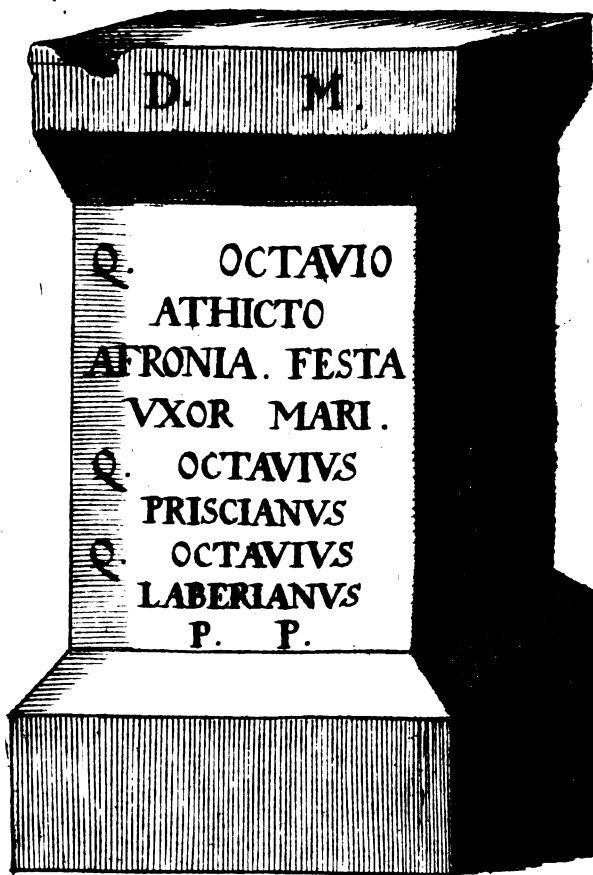
Io. Georgi fecit.

10

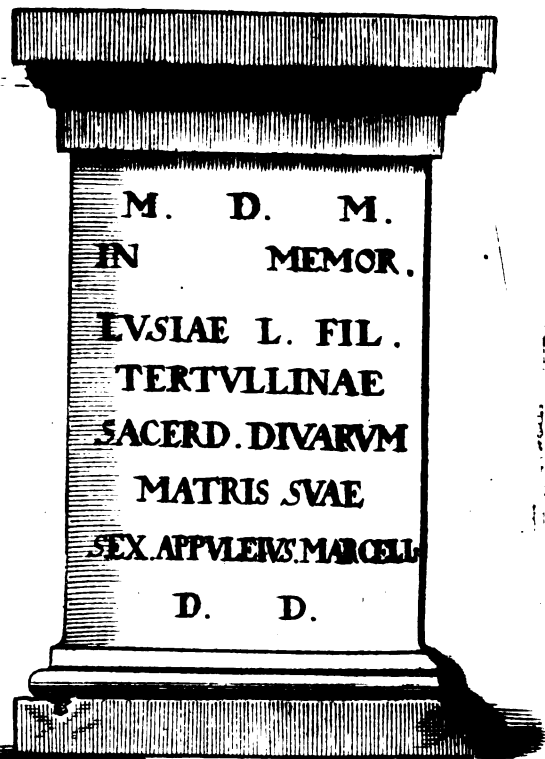
Journal of Management Studies, 19(1), 67-80.

1990

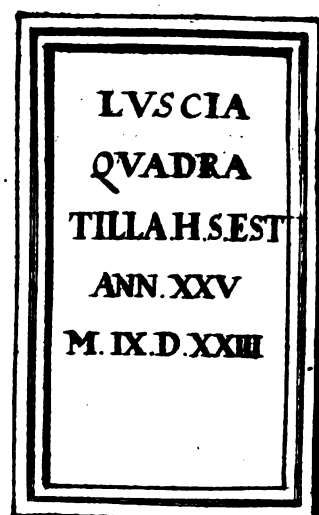
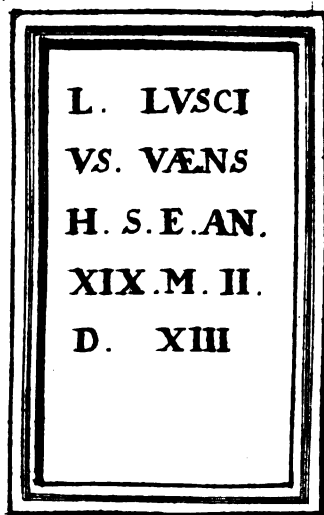
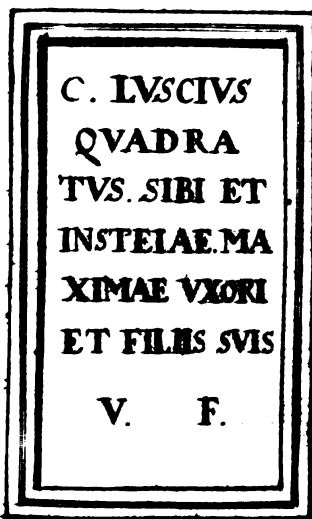
XX

XXI

XXII

Jo. Georg. sculpsit.

1. The first part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.

2. The second part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.

3. The third part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.

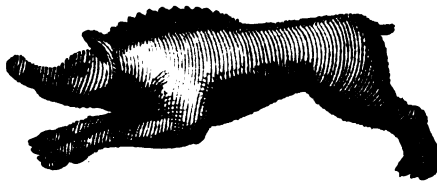
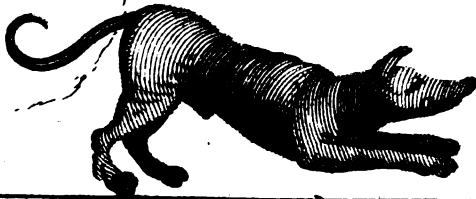
1. The first part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.	2. The second part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.	3. The third part of the document is a list of names and addresses. The names are written in a cursive hand, and the addresses are written in a printed hand. The list is organized into columns, with names in the first column and addresses in the second column.
--	---	--

XXIII

Q·AETRI·ROM

MACER·MIL·COR.

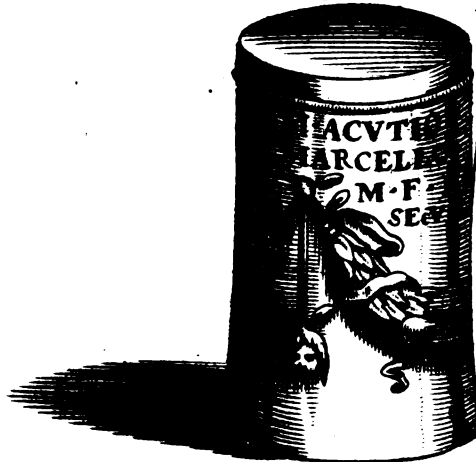
X·PRAETOR·E

XXIII

XXIV

XXIV

M·ACVTIO·M·F·ROM.

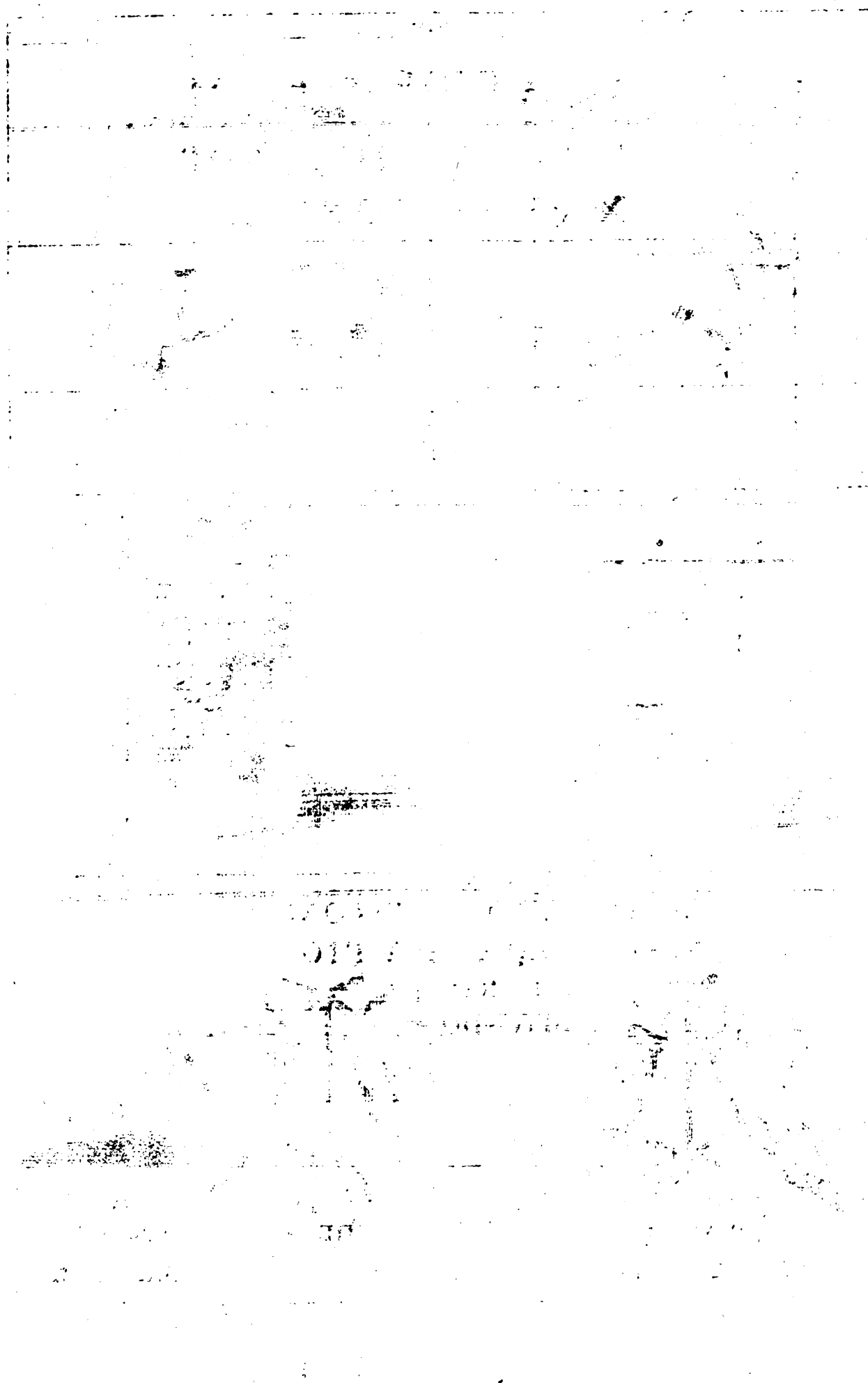
MARCELLO·C·ACVTIO

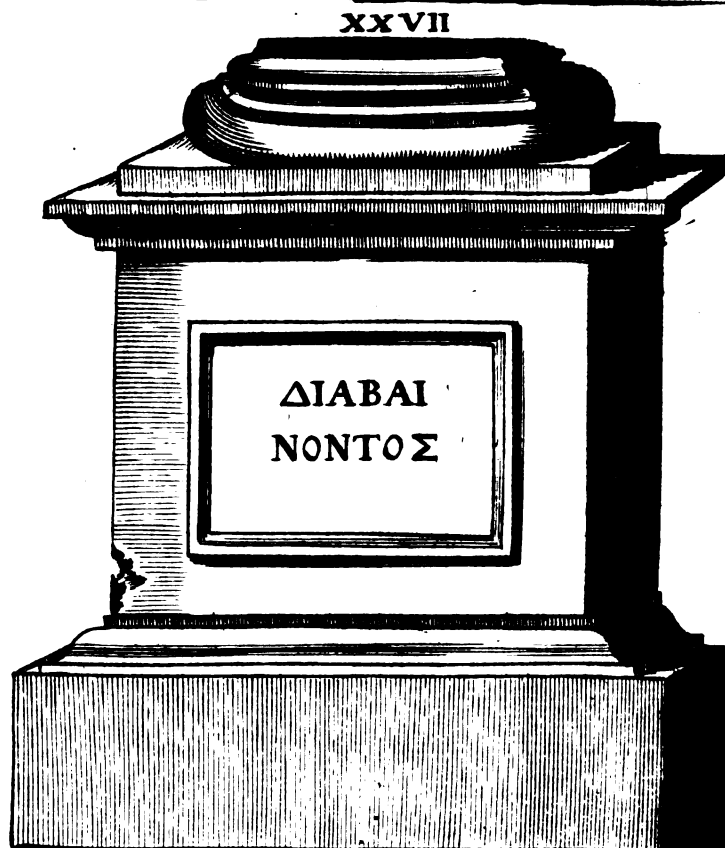
M·F·ROM.

SECVNDO

Io. Georgi fecit.

Jo. Georg. sculps.

I
ΔΙΑΒΑΙ
ΝΟΝΤΟΣ

II
ΤΟΥ
ΑΙΝΕΙΟΥ

III
ΠΕΡΑΣ

IV
ΤΡΟΙΑΣ
ΑΛΟΥΣΗΣ

[illegible]

This image shows a blank white page with numerous dark specks and noise, likely from a scanner or poor-quality photocopy. There are no legible markings or text present.

[illegible]

the 1990s, the number of people in the world who are under 15 years of age is expected to increase by 1.5 billion, from 1.2 billion in 1990 to 2.7 billion in 2010. The number of people aged 65 and over is expected to increase by 1 billion, from 350 million in 1990 to 1.4 billion in 2010. The number of people aged 15-64 is expected to increase by 1.5 billion, from 2.5 billion in 1990 to 4.0 billion in 2010. The number of people aged 65 and over is expected to increase by 1 billion, from 350 million in 1990 to 1.4 billion in 2010. The number of people aged 15-64 is expected to increase by 1.5 billion, from 2.5 billion in 1990 to 4.0 billion in 2010.

1. The first step in the process is to identify the problem or issue that needs to be addressed. This involves gathering information and understanding the context of the problem.

2. Once the problem is identified, the next step is to define the objectives and goals of the project. This helps to clarify what needs to be achieved and provides a clear direction for the work.

3. The third step is to develop a plan or strategy to address the problem. This involves identifying the resources needed, the tasks to be completed, and the timeline for the project.

4. After the plan is developed, the next step is to implement the plan. This involves putting the plan into action and monitoring progress to ensure that the project is on track.

5. The final step is to evaluate the results of the project. This involves assessing the outcomes against the objectives and goals, and identifying any lessons learned for future projects.

29

30

C . ASCONIO . C . F.
FAB : SARDO
III VIR I . D.
PRAEF . FABR.
FRATRI
CVSINTAE M . F.
SARDI MATRI
ET SIBI
ASCONIA . C . F.
AVGV RINI
SACERDOS
DIVAE DOMITILLAE

: ATILIVS
LACHES ET
ATILIA . PHOEBAS
PIENT . B . M . P .
QVI LEGIS . T . VALE .

31

TERENTIA
T . F .
SEVERA
Q . MINVCIO . F .

I

T. AV-

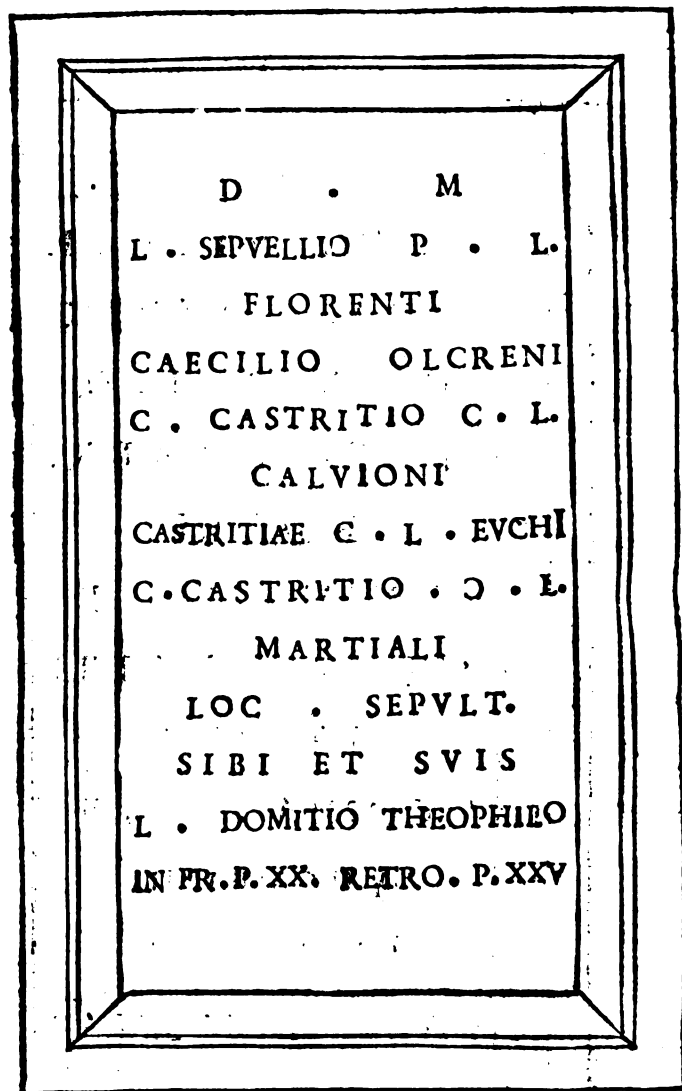
T. AVRELIVS. T. L. FELIX.
 VIVOS. FECIT. SIBI.
 ET. LIBERTIS. SVIS.
 OMNIBVS. ET.
 CONLIBERTIS. SVIS
 ET. CONLIBERTAE.
 GRATAE. SVAE
 IN. FR. P. XVI. IN. ARG.
 P. XX
 MON. H. M. N. S.
 DIS. MANIB.

M. ARR VNTIO
 M. F. TER. AQUILAE
 III. VIRO. A. A. A. F. F.
 QVAEST. CAESARIS
 TRIB. PL. PRO. COS.
 XV. VIR O. SAC. FAC.
 FILIO

M E M I N I A

SIBI. ET. LE PONIAE
 M. Q. LE PONIORVM
 ET. VNICAE. MATRI. SVAE
 VIVA. FECIT. LOC.
 SEPVLTVRAE. IN. FRON.
 TE. P. XV.

.

36

37

H A T E R I A E

F E L I C I T A T I

A N . . . X X X I I I

C H A T E R I A

I V S T I N A . M A T E R

E T . T . P L . H Y G I N V S

M A R I T V S . P

38

M . L A E P O

N I V S . D . L .

S V R V S

S I B I E T

A I I

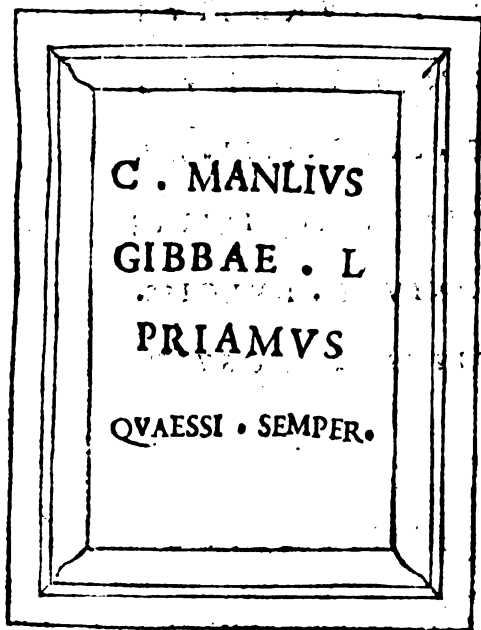
A . . S V R I . L .

A . . . L A E

. . . P O N I O

. E

40

L . A R R I V S . T . F .

S E X . V I R

O P I T E R G I

S I B I . E T . S V I S

T . . . F . I .

39

C . L V C I L I . P . F .

F A B . X X . P . Q V

O Q V O . V E R S .

F A M I L . Q V E

E I V S . P O S T E R .

41

V A L E R I A M A T E R

E T . V A L E R I

. . R I O N I

. . L I B E R T O

I N . F . P . X X . R E . P . L .

I 2 M E R .

42

M E R C V R I O
A V G . S A C R .
I N . M E M O R I A M
C . L A R T I . T A V R I N I
F I L I . P O S V I T
E L I A M A X I M A
M A T E R . L . D . D . D .

44

P O P P I A C A V A L E R I N A . E T . A T I C .
M A R C E L L V S . Q V I E T . A R S I N O O .
A B S O L O F A B R I C A V E R V N T N C C C .

46

. . C . F . F A B . S A . .
. . D Q . P . C E S T I .
. . B R I O . D E X T R O . .
. . D V C E N I O . .
. . S . P R O V I N C I A . .

43

V I V A F . S . E T . S . L . C A E T R O
N I O . L . L . A N D E R O V D O . V I R O
L . C A E T R O N I O . L . F . F I R M O . F .
C A E T R O N I A I . L . F . P R I M A I . F .

45

C I P I A . P . F . S E C V N D A
F I E R E I . I V S S I T .
L O C V S . I N . F R O N T E . P . X X
I N A G R V M . P . X X V .

47

. . P . A V R E L I V S
. . E N O D O T V S
. . T . E X . 7 . S I B I . E T .
E L I A E . A Q V I L E I A E
C O N I V G I . D V L C I S S .
V I V V S . P O S V I T

P. MAN-

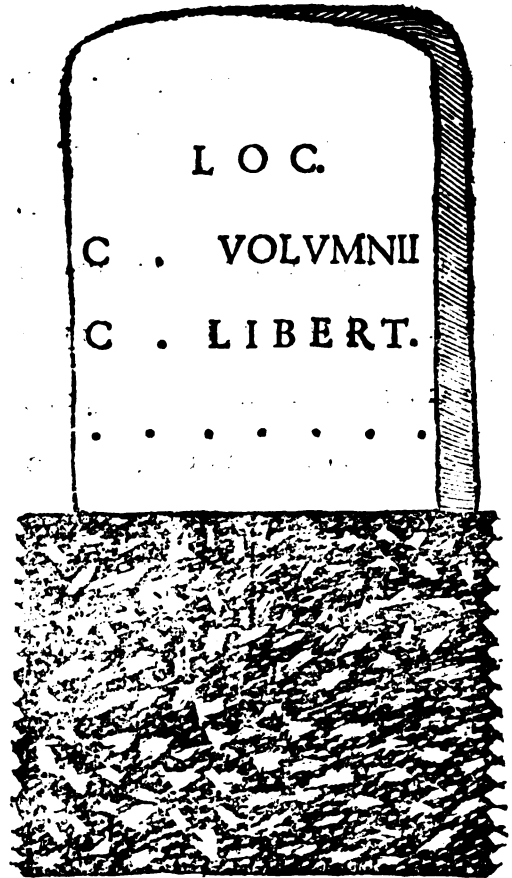
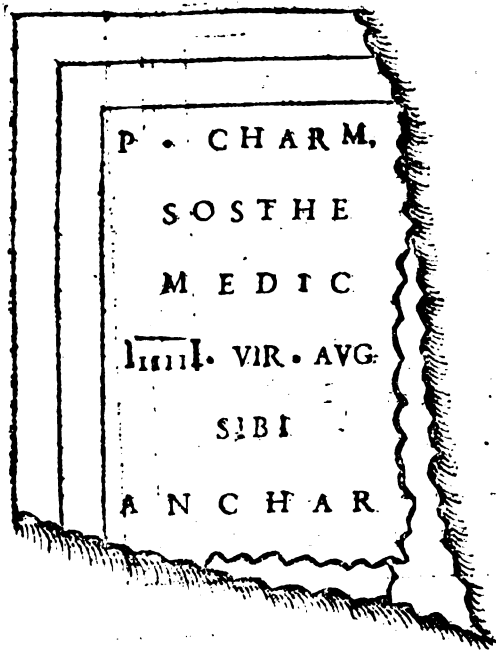
P. MANLIVS SVRVVS P. F. III. V. CAP.
 ET POMPONIA. GN. F. MARITALI. CO
 NCORDIA INCOMPARABILES. S. V. P.
 HAC. F. SINE. VLLA. PENA VT SVPER
 TES ROSIS. S. IACENTIS QVOT
 AN KAL. IVN. EXORNET. HIC Q. CVM
 SVR. OMNIBVS EPVLETVR. QVOS MO
 RIENS DAMNET AD TALE POSTEROS
 QVI SVPERERIT. HVC DEFVNCTVM
 NICHILQ IMMVTATO. QVOD AD COR
 PVS ATTINET COMITETVR. QVAN
 . . . ST OMNIBVS IMMVTABILI. F. L.
 . . . IDVM N. S. H. M. NAN. VT
 ORVM ANIMVS STETIT ITA
 TVORVM CINIS. H. IACEAT.

C. BRICENIO C. F.
 CLEMENTI. S. ET.
 COELIAE. VOTIENAE
 . VXORI
 LOGVM DEDIT
 SALVIO. NIGELLO
 ET.
 SALV. IVCVNDAE

P. FLAVIVS Q. F. ROM.
 STABILIS
 ADLECTVS. DECVR.
 SIBI. ET
 P. FLAVIO. P. F. FESTO
 FILIO ADLECTO DECVR
 ET
 FLAVIAE. TERTIAE
 VXORI. T. F. I.

D. M.
 FLAVIAE. QVIN
 TILLAE. P. Q. F. ET
 L. CVRVLLQ CON
 IVGI IMPACIENTIS.
 VNA. H. SVPERSTI
 TI. P. QVINTILLVS
 VIX DOLORE. V.
 ET. S. H. M. P. C

C. CAESIDI HERME
 ROTIS. ET. CAESIDI
 AE. HORAE. LI
 BERTAE ET COIVGI
 V.

55

C. TITIVS. STELAN.

56

M. AGRIPPA

57

... I. TRA ...
... IERV ...

58

.. AE .. ALE .. LIO
.. RIB .. POTE ...

59

I N . F . P.
X I I I . I N
A G . P . XXX

60

.. CVRATORIS ..
.. ILLYRICI ...
.....

61

ΕΙΠΕ ΚΙΩΝ ΤΙΝΟΣ ΑΝΑΡΟΣ ΕΦΕΣΤΩΣ ΣΗΜΑ ΦΥΛΑΣΣΕΙΣ
ΤΟΥ ΚΤΝΟΣ ΑΛΛΑ ΤΙΣ ΗΝ ΟΥΤΟΣ ΑΝΗΡΟ ΚΤΟΝ
ΔΙΟΓΕΝΙΣ ΓΕΝΟΣ ΕΙΠΕ ΣΙΝΩΠΕΤΣ ΟΣ ΠΙΘΟΝ ΩΙΚΕΙ
ΚΑΙ ΜΑΛΑ ΝΥΝ ΔΕ ΘΑΝΩΝ ΑΣΤΕΡΑΣ ΟΙΚΟΝ ΕΧΕΙ
ACCI.

1. **ACCILIA**] Libertæ nomen desumptum ex familia, in qua libertatem adeptæ est. Accilia enim gens plebeia fuit, testibus Vrsino & Panuino, Consularis tamen; & in ea Consules cognomine Balbus & Glabrio.

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.

CARTORIO] Cartorij nomen, quo aliud Patauij monumentum habemus insignitum, familiæ olim Patauij nobilissimæ cognomen fuit. Cuius originem splendidissimæ Maltrauersorum familiæ adscribit tum Ioannes de Nono, cum Scardeonius: unde Cartorium villa, vulgo *Carturo*, hodieque nomen seruat; cui gens Cartoriorum ratione meri, & mixti imperij præfuit; donec sæua Eccellini Tyranni immanitate, Guiljelmo Cartorio carceris squallore absumpto, filijque ipsius Guiljelmo & Eccelino publice securi percussis, familia hæc penitus euersa fuit.

De Famil.
Patau. M. S.
in membr.
Lib. 3. Class.
13.

Scard. ibi.

Non **BASSIO** nec **SIRTO** ut Scardeonius, sed **BASIO** & **SCIRTO** habet saxum.

Lib. 1. Class.
4. fol. 74.

2. **SEMPRONIVS**] Sempronia gens patricia primum fuit, postea ad plebem traducta est; quemadmodum notat Vrsinus, cui Panuinius consentit. In patricia consules multi Attratini semper cognominati; in plebeia varij, sed varijs etiam cognominibus: ut **Soplus**, **Tuditanus**, **Longus**, **Blæsus**, **Gracchus**, **Asellus**.

De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.
1. Fastor.

VIVOS] Pro **Viuus** scripsisse veteres, indicant hæc Fabij: *Quid O atque V permutata inuicem? ut Hecoba, & Notrix.* Quod confirmat Festus: *Sed antiqui quatenos dicebant, quod nos quatenus: quem etiam in modum Plautus.*

1. & 2. Fast.
Instit. Orat.
lib. 1. cap. 4.

Lit. Q.

Persa. Act.
4. Scen. 3.

Eleusipolim Persæ cepere urbem in Arabia

Plenam bonarum rerum, & antiquom oppidum.

Et **Lucretius**.

Aere solum terra tractabant, æreque belli

Miscebant fluctus, & vulnera vasta ferebant.

De Rer. Natur. lib. 5.

Quem scribendi modum **Vmbrorum** fuisse, in diuersorum ad Plautum adnotationibus indicat Clarissimus **Marcus Zuerius Boxhornius**, in primum prologi **Amphitruonis** versum: *Margini adscripsit M. S. Palat. tert. Lingua Vmbrorum vertit O in V. Hetrusca contra. A in V.*

CLODIAE] Hoc est **Claudie**: nam hæc gens **Clodia**, etiam **Claudia** dicta fuit Vrsino teste. **Claudiam** vero gentem idem in **Patriciam** minorum gentium, & **Plebeiam** discriminat: ex illa fuisse **Pulchros**; ex ista **Marcellos**, sed clariores demonstrat. **Panuinius** vero huius gentis patriciæ principem facit **Actium Clausum**, qui ex **Regillo Sabinorum** **Oppido** **Romam** commigravit, ac ipsam gentem in **Sabinos**, **Regillenses**, **Crassos**, **Crassinos**, **Cæcos**, **Pulchros**, **Caudicres**, **Centones**, **Nerones**, **Hortatores**, & **Rufos** distinctam ostendit. **Plebeiam** vero à quodam **Claudio** gentis patriciæ cliente ortam,

Famil. Rom.
fol. 200.

Vrsin. in
Gent. Claud.

De Antiq.
Nom.

nec potentia, nec dignitate, patricia minorem, in Marcellos, Glitias, Æterninos, Flaminios, Asellos, Rufos, Caninos diuisam refert.

In Tiber.
cap. 1.

Loca cit.

Verum Suetonius patriciæ Claudiæ gentis auctorem Titum Tatium consortem Romuli, seu Attam Claudium dicit: quem nonnulli Actium Clausum nominant. Hæc gens, ipso Tranquillo monente, *Lucij prænomen consensu repudiauit, postquam e duobus gentilibus præditis eo, alter latrocinij, cædis alter conuictus est.*

Lib. 1. Class.
4. fol. 73.

VXORI CLODIÆ SECUNDÆ] Non secundæ Vxori, ut aliqui credunt, sed secundæ filiæ ad distinctionem Clodiæ primæ.

In hoc monumento, quod apud Scardeonium extat, Q. E. PRIMVS. sculptum est, pro Q. F. PRIMVS. In locum vero illorum verborum, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNES CVIVNT SI QVIS VIOLARIT, sic restituendum ex lapide ipso: ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLVNT SI QVIS DE EO SEPVL-CRO VIOLARIT. quæ pariter in monumentis *Sacro sanctæ Vestastatis Petri Appiani, & Bartholomæi Amantij* reponenda sunt: apud quos legitur, ILLI DEOS IRATOS QVOS OMIS, sed reliqua desiderantur. ubi etiam in principio monumenti G. in C. mutandum est.

Inscript.
Ital. fol. 339

De legibus.

3. OPPIO] Oppia gens plebeia, in qua claruit C. Oppius Tr. Pl. qui de matronarum habitu legem tulit: *Ne qua mulier plus semuncia auri haberet, neu vestimento versicolori vteretur, neue iuncto vehiculo in urbe, oppidoue, aut propius inde mille passus, nisi sacrorum publicorum causa veheretur:* ut notat Paulus Manutius.

De Antiq.
Nom.

Fam. Rom.
fol. 228.

RVTILIÆ] Hanc gentem plebeiam tantum Panuinius facit, & ex illa Consules Lupum, Rufum, Crassum, Caluum cognominatos dicit: at Vrsinus eam in Patriciam & Plebeiam distribuit, obseruatq; ex Valerio Maximo Censorinum, ex numismatibus Flauum cognomina Rutiliorum fuisse.

In August.
cap. 51.

CASSIÆ] Patricia, & Plebeia hæc gens fuit: Patricia consulares simul & triumphales viros habuit, Viscellinos cognominatos; plebeia Consulares, Longinum, Varum, Rauillam, Kalenum. Et cum de Cassia gente mentio incidat, non omittendum censeo, illam, etsi plebeiam, floruisse quoque Patauij: prædicat enim Suetonius fortitudinem Cassij Patauini, in exilium ab Octauiano Augusto eiecti, quod libero animo mortem ipsi comminari esset ausus: *Iunium Nouatum, & Cassium Patauinum, e plebe homines, alterum pecunia, alterum leui exilio punire satis habuit: cum ille Agrippæ iuuenis nomine, asperrimam de se epistolam in vulgus edidisset: hic conuiuio pleno proclamasset, Neque votum sibi, neque animum deesse confodiendi eum.* Hic Scardeonio fuisse,

Lib. 1. Class.
3.

Lucius prænominatus videtur; verum nudo Cassij Patauini nomine apud Suetonium inuenitur: & cum de eo alio in loco memoria non

6X-

extet; quomodo Lucij prænominis usus sit, nescio, siquidem duos illos alios Cassios, quorum eodem capite meminit Sardeonius, Patauinos exitisse, asserere non audeo: cum nec Cæsar loco à Scardeonio citato Cassium Patauinum dicat, sed *Q. Cassium Tribunum Plebis*; *De Bell. Civil. lib. 2.* nec Tacitus aliud habeat, nisi hæc tantum verba: *Iussu Imperatoris à Cassio milite, qui ob insigne corporis robur adstabat, corripitur, vinciturque.* *Annal. lib. 15.*

T. F. L.] Hoc est TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERI LEGAVIT.

FACIVNDVM] Hoc modo scripsisse veteres, ex Gn. Cornuto auctor est Cassiodorus. *Lacrume, an lacrima, maxumus an maximus, & si quæ similia sunt, quomodo scribi debent, quæsitum est. Terentius Varro tradit, Cæsarem per I eiusmodi verba solitum esse enuntiare, & scribere: inde propter auctoritatem viri consuetudinem factam: sed ego in antiquioribus multo libris, quam Caius Cæsar est, per V pleraque scripta inuenio. Optumus, ineumus, pulcherrumus, lubido, dicundum, faciundum, maxuma, monumentum, contumelia, minuma. Vnde Lucretius.* *De Orthographia Rat. De Rer. Natur. lib. 6.*

Nunc ratio reddunda, agmen cur nesciat æquor.

4. OL.] Hoc est CONLIBERTO; Conliberti enim, qui simul liberati erant, ut omnibus notum est, vocabantur.

GALLAI.] Pro GALLAE: sic enim ex Papyriano Cassiodorus: *Ac syllaba, quam nunc in fine sermonis diphthongon scribimus, ut cogitationes magne, apud antiquos per ai scribebatur, ut esset distractio genitiuorum à datiuis. Nam genitiuo hanc diuisionem dabant, ut non esset syllabis similis datiuo, si trisyllabus inueniretur, ut Magnai, Asiai, Aulai, rugai, ferai. Ideo Lucretius.* *De Orthographia Cap. 4. De Rer. Natur. lib. 5.*

*Nonne vides etiam, quam magno pondere nobis
Sustineat corpus tenuissima vis animai?*

Et Virgilius.

*Donec longa dies perfecto temporis orbe
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum, atque aurai simplicis ignem.*

Aeneid. lib. 6.

Inscriptionem istam nullo verbo immutato, sed aliquibus omissis, geminam dat in iisdem ædibus Scardeonius. *Lib. 1. Class. 4. fol. 72.*

5. LEMONIVS] Fortasse gens ista LEMONIA à pago LEMONIO dicta, quemadmodum & Tribus LEMONIA, Festo auctore, à pago LEMONIO appellata est, qui est à porta Capena via Latina. *Lit. E.*

MOLLO] Cognomen forte, à voce Greca Μαλακός depromptum, quod lenem, mitem, placidum, mollem significare valet.

6. D. M.] Id est DIS MANIBVS. Manes Dī ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manare credebant: eosque Deos superos & inferos dicebant, observatione Festi. At Platonici, ex quibus præcipuus *Lit. M.*

K

puns

De Deo So-
crat.

puus Apuleius, existimarunt Manes nil aliud esse, quam animas hominum corporibus functas. *Est, inquit, species Damonū, siue geniorum, animus humanus emeritis stipēdijs vitæ corpore suo abiurans: hunc vetere lingua Lemurem reperio dictitatum. Ex his qui posterorū caras sortitus patato ac quieto numine domū possidet, Lar dicitur familiaris; qui vero ob aduersa vitæ merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione, ceu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus Laruas pleriq; perhibent.* Cum igitur eos Deos crederent, ut placatos haberent, D.M. sepulcra inscribebant. Alij simpliciter Deos Manes Deos inferos interpretatur, sub quorū potestate erant. Acron in Horatiū: Dij Manes, Dij boni, à manum, quod est bonum. Seruius ad Virgilianum illud,

Aeneid. 3.

— — — stant manibus ara,

Ceruleis mæste vittis, atraque cupresso

per antiphrasim ait Manes esse Deos Inferos, quia non sunt boni.

Lil. Greg.
Gerald. De
Dis gent.
syntag. 7.

Hister in anno sacrificabant veteres: postridie Vulcanalia; ante diem tertium Nonis Octobris; & ante diem sextum Idus Nouembris: eoque tempore nihil in Republ. fieri volebant, nisi summa exigente id necessitate.

Panuin. de
Nom. Antiq.

8. FANNIO] Fannia plebeia quidem gens, attamen consularis; in eaq; consules cognomine Strabones. De hac plura qui velit, Traſæ Peti vitam ab acutissimo comite Iacobo Zabarella Patauino Hetrusco sermone descriptam legat.

De Nom.
Rom.

FELICI] Cognomen a fortuna natum Sigonius ostendit.

Lit. P.

PATRONO] Patronus ab antiquis cur dictus sit, manifestum:

Antiq. Rō.
Lib. 2.

quia ut patres filiorum, sic hi numerari inter dominos clientum consueverunt: ita Festus: hoc est sicuti filij patres, ita clientes eos, in quorum tutela erant, patronos appellabant. Romulus autem patronorum fuit auctor, ut Halicarnasseus docet. Patricijs autem plebeios commendauit, unicuique de plebe libera opicne data, ut sibi quem vellet patronum eligeret. Ex quo etiam colligo munus patronorum fuisse clientibus suis tam publicè quam priuatim omnem quietem procurare, atque præsidio, & quacumque ope eos semper tueri. Nec plebs tantum in ipsa Vrbe sub patronorum tutela erat, verum etiam Coloniarum Romanorum, & ciuitates, quæ societatis, amicitie, aut belli causa se populo adiunxerant Romano, patronos habebant suos, & sæpe harum urbium, & gentium controuersiarum ad patronorum iudicium remittebantur: quod Senatus ratum habebat. Vnde Cicero: *Primum*

Dionys. Antiq.
Rom. lib. 2.
Orat. Pro L.
Sylla.

omnis Pompeianorum, coloniarumque dissensio delata ad patronos est, cum iam inueterasset, ac multos annos esset exagitata. Ceterum clientes erga patronos mutuis beneficijs se ostendebant promptos; &, ne vna pars ab altera vinceretur, nullum ministerium patronorum causa recusabant: ita ut mutuo amore patroni, & clientes coalescerent. Quare apud Ciceronem colonos, qui sub patrociniis L. Syllæ erant, vide-

mus

mus pro sui patroni conseruatione anxios : *Atque hoc Iudices ex hac frequentia colonorum , honestissimorum hominum , intelligere potestis : qui adsunt , laborant , hunc patronum , defensorem , custodem illius colonie , si in omni fortuna , atque in omni honore incolumem habere non potuerunt , in hoc tamen casu , quo afflictus iacet , per vos tutari conseruariq; cupiunt.* Cicer. Lococitat.

Saxum extrema tituli parte mutilum , vbi nil aliud quam . . . NIAE. C. L. conspicitur , interpretor FANNIAE CAI LIBERTAE ; quod conijci potest etiam ex huius monumenti , etsi vnicum sit , duplici delineatione , quam in domo ista Scardeonius exhibet : vbi vno loco id mutilum , prout est , alio vero integrum describit. Lib. 1. Class. 4. fol. 70. C. 74.

9. P. SERVILIAE] Mulieres vetustissimis temporibus praenomina habuisse , praeter ea , quae habent Sigonius & Panuinius , hoc saxum testatur ; in quo Seruilia mulier PVBLIAE praenomine decoratur . Postremis vero Reipub. temporibus mulieribus praenomina minus frequentia fuere imposita ; tandem penitus sublata sunt . De Nom. Rom. De Nom. Antiq.

SERVILIAE.] Alba excisa gens Seruilia in Ciuitatem Romanam à Tullo Hostilio Rege adscita fuit , anno ab V. C. XXCV. regni eius IV. Is enim , Liuius teste , *Principes Albanorum in patres , ut ea quoque pars Reipub. cresceret , legit : Tullios , Seruilios , Quintios , Geganos , Curiatios , Cloelios.* Liuius subscribunt Vrsinus & Panuinius ; hoc tamen discrimine , quod in Panuiniano Codice IVLIA legitur ; nisi typographi errore pro TVLLIA irrepsit IVLIA . Vrsinus hanc familiam in patriciam , & plebeiam distinctam fuisse obseruat . Quicquid sit , gens ista stante Repub. fuit clarissima , cum in ea fasti , & Consules , & Dictatores , & Magistros equitum , itemq; Tribunos militum consulari potestate enumerent. Fastor. lib. 1. Histor. lib. 1. De Famil. Rom. De Antiq. Nom.

SEXTILIA.] Hanc gentem plebeiam fuisse satis superque ex Liuius constat : qui , dum Velutris expugnatis , ac Praeneste in deditiorem recepto , comitia tribunorum militum consulari potestate commemorat , ait : *aquatus patriciorum , plebeiorumque numerus fuit ;* subditque : *ex patribus creati P. & C. Manlij cum L. Julio : plebes C. Sextilium , M. Albinum , L. Antistium dedit.* Ex hac gente Sextilia , Virginem quandam Vestalem , ob incestum damnatam , viuam fuisse defossam , auctor est , qui Liuij epitomen concinnauit : quam à nostra Sextilia diuersam fuisse verisimile est. Fastor. lib. 1. Histor. lib. 6. Lib. 14.

VIR. VEST.] VIRGO VESTALIS. Virgines Vestales primus Numa Pompilius Rex instituit. Hae sacrum ignem custodiebant , Vestaq; operabantur. Vesta quid esset , docuit Cicero . *Cumque Vesta quasi focus urbis , ut Graeco nomine est appellata , quod nos prope idem Graecum interpretatum nomen tenemus , conspecta sit , ei colendae virgines praesint , ut aduigiletur facilius ad custodiam ignis , & sentiant mulieres in natura feminarum omnium Deum castitatem pati.* 2. De Leg.

Si ignis inertia virginis, quæ ipsius curam gerebat, extinctus fuisset, inuoluta linteo, in obscuro, & umbrato loco flagris cederetur: quod etiam fiebat, quando earum aliqua quocunque modo deliquerat, incestu excepto. Huius enim criminis rea Vestalis, lecticæ imposita, ac velata, lorisque reuincta, ita ne vox audiretur, per forum tacite, & cum mœrore in sceleratum campum delata, viua defodiebatur.

Vestales primum à Numa quatuor institutæ fuere: Gegania, Beremia, Camilla, & Tarpeia: at temporis progressu, populo in sex partes diuiso, ut quævis pars Vestalem ministram sacrorum haberet, duæ fuerunt additæ: quarum præses Maxima dicebatur. Sed de Vestali-

Noct. At-
tic. lib. 1. cap.
12.

bus plura qui cupit, A. Gellium, ceterosque Romanarum rerum scriptores consulat.

Cap. 11.

Tacit. An-
nal. 12.

Lipsius loco
cit.

Paul. Ma-
nut. de Le-
gib.

De Situ Orb.
lib. 5.

In hoc eodem saxo sculpta conspicitur biga muliere aurigante, cui alia innititur: quod quid sibi velit, non ita planum video. Ceterum cum in monumentis honores, dignitates, animi symbola & similia insculpta fuisse sciam, existimo signum esse illius honoris ac venerationis, qua apud Romanos Vestales decoratæ erant. Ipsi namque carpentum honoris gratia concessum fuisse, testis est vindex antiquitatum supremus, Iustus Lipsius, Syntaxi de Vesta & Vestalibus; cuius verba ita sonant: *Sed addo & pileto siue carpento plurimum vestas.* Et ad illa Taciti verba, *Suum quoque fastigium Agrippina extollere altius, Carpento Capitolium ingredi: qui mos sacerdotibus, & sacris antiquitus concessus, venerationem augebat femina,* subdit ipse: *Sacerdotibus nempe istis Vestæ.* Vnde Vestalibus venerationis gratia carpento uti licebat: quod lege Oppia alijs Romanis mulieribus vetitum erat, nisi sacrorum causa, ut obseruauimus in gente Oppia. At cum non carpenti, sed vehiculi forma in saxo exprimat, hoc profecto me dubium, anxiumque reddidit. Dicere tamen fortasse licet, non ubique Virginibus Vestalibus carpentum concessum fuisse, ne Romana maiestas, quæ venerationem ab hominibus, sed non imitationem expetebat, vilesceret potius, quam coleretur: & ideo Patavinæ Vestales carpenti loco vehiculo uti consueuisse. Quod autem Patavij quoque Vestales fortasse fuerint, suggessit mihi eruditissimus Octavius Ferrarius, Mediolanensis, in Patauino Gymnasio politiorum literarum summus, & eximius interpret, vir ob præclaras virtutes, & singularem morum amœnitatē assidua à me veneratione cultus. Si enim, dixit ille, Patavij tantus Equitum ordo fuit, ut teste Strabone, *in ea censissent quingenti equestris ordinis viri*; Si Amphiteatium, quod prisca voce adhuc *l' Arena* dicitur, tam amplum, quam vestigia etiam hodie demonstrant; Si campus Martius, vulgo *Prato della Valle*; si Templum Concordiæ, Iunonis, Cereris, Rheæ ut Romæ fuere, cur non etiam, Vestales, quæ ignem sacrum, seu Vestam, quasi focum urbis, ut habet

Cice-

Cicero, Palladium ac Deos Penates custodirent, fuisse credamus? Ad-^{2. De Legib.}
do ego, quid obstitit, quo minus & nos mores, ritus, ac sacra Romano-
rum seruiremus, quæ illi ex Troiano instituto colebant, cum æque
ac ipsi Phrygio sanguine fuerimus prognati. Imo si Palladium à Ve-
stalibus custoditurum Troiana Minerva erat, Lucani fide,

Phar/sal.
lib. 1.

*Vestalemque chorum ducit vittata Sacerdos,
Troianam soli cui fas vidisse Mineruam.*

minime dicere verebor, nos origine Troianos Palladium habuisse,
ideoque Vestales ipsas, quæ illud custodirent. Adhæc eximie
meæ fauet opinioni Theano Antenoris vxor, quæ Troia relicta, cum
marito, & liberis in Euganeos venit; ut notat Servius ad illud Vir-
giliij,

Aeneid.
lib. 1.

Antenor potuit medijs elapsus Achivjs.

Eratque Troiæ Homeri sententia Sacerdos Palladis, Palladioque mi-
strabat. Cum Hecuba enim, ut ipse ex versione Henrici Stephani ait,
Palladis templum accessisset,

Iliad. lib. 6.

Ei fores aperuit Theano pulchras genas habens,

Cissei filia vxor Antenoris equorum domitoris.

(illam enim Troiani fecerunt Mineruæ sacerdotem)

Ex his igitur Patavij fuisse Vestales credere licet. Quoniam vero
loco Vestam ac Palladium coluerint, sine rubore fateor me ignora-
re; cum post tot, quæ hæc ciuitas passa est excidia, vix sit, qui affir-
mare possit: Hic Patavium fuit. Si quis vero putet, hanc bigam
currum esse agitatorum, dicat mihi quæso, quid Vestalibus cum agi-
tatoribus? & quomodo duos agitatorum currus caperet? eique lu-
bens acquiescam: quamvis incertus adhuc hæream, num figuræ,
quæ in vehiculo visuntur, mulierum sint, adeo imagines ipsa vetusta-
te obtrite sunt.

10. AVR.] Prænomen AVRELII desumptum est, teste Pan-^{De Antiq.}
uinio, ex familiarum nominibus. De familia vero Aurelia sic Festus:^{Nom.}
Aureliam familiam ex Sabinis oriundam à Sole dictam putant: quod^{Lit. A.}
ei publice à populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli.
Nomina autem familiarum quando pro prænominibus usurpat
sint, cum Panuinio superius tradidi.

VET.] VETURIA lego; quod nomen est Tribus decimæ nonæ,
à gente Veturia sic dictæ; quæ antea, si Rosino credendum, Vetulia
vocabatur. Rustica Tribus fuit. Rusticæ vero Tribus omnes Vrba-^{Antiq. Rō.}
nis nobiliores fuerunt; cuius rei in suo *de Re Rustica* talem reddit ra-^{lib. 6. c. 15.}
tionem M. Terentius Varro: *Viri magni nostri maiores non sine causa*^{Lib. 2. in}
præ-^{Præf.}

praponebant rusticos Romanos urbanis. Ut ruri enim, qui in villa uiuunt, ignauiores quam qui in agro versantur in aliquo opere faciundo: sic qui in oppido sederent, quam qui rura colerent, desidiosiores putabant. Itaque annum ita diuiserunt, ut nonis modo diebus urbanas res usurparent, reliquis VII ut rura colerent. Quod dum seruauerunt institutum, utrumque sunt consecuti, ut & cultura agros fecundissimos haberent, & ipsi valetudine firmiores essent. Ideo Plinius: Rustica Tribus laudatissima cerum, qui rura haberent: Urbana vero, in quas transferri ignominia esset, desidia, probro. Propterea in Urbanis Tribubus, tanquam ignobilioribus, liberti, prout iam diximus, suffragia ferebant.

Hist. Nat. lib. 18. cap. 3

SEPTIMIUS] Gentem istam à Septimo denominatam, plebeiam Panuinij testimonio deprehendere licet.

PROCVLVS] Huius cognominis Festus duplicem rationem his verbis assignat. Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinante à patria procul. Proculos sunt qui credunt ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis aetate nati sunt. Verum Plutarchus Proculos tantum cognominatos putat, qui absente patre editi fuere.

Lit. T.

In Marc. Coriol.

HEREDES.] Heres apud antiquos pro domino ponebatur, ut Festus ait. Ideo iurisperitorum sententia heredem instituere, nil aliud est, quam designare aliquem bonorum suorum post mortem futurum dominum, quia heres proprie est successor in vniuersum ius, quod defunctus habuit; isque vocabatur apud antiquos ex asse heres, unde Dionysius: Alij dicunt Aenea defuncto Ascanium ex asse re-gni heredem relictum: & Martialis

*§ Item ex-
tran. de He-
red. Qual. &
diff.
L. Heredit.
ff. de Regul.
Iur.*

*Antiq. Rō.
lib. 1.*

*L. 7. Epi-
gr. 65.*

Heredem Fabius Labienum ex asse reliquit:

Plus meruisse tamen se Labienus ait.

Cumque ex asse heres esset, ad quem solam hereditas tota deuoluebatur, ideo veteres assem in partes diuidebant: quod Suetonius Cæsaris testamento demonstrat. Sed nouissimo testamento tres instituit heredes, sororum nepotes, C. Octanium ex dodrante, & L. Pinarium, & Q. Pedium ex quadrante: reliquos in ima cera. Et in Augusto: Heredes instituit primos Tiberium ex parte dimidia, & sextante, Liuiam ex parte tertia, quos & ferre nomen suum iussit; secundos Drusum Tiberij filium ex triente, & ex partibus reliquis Germanicum liberosque eius tres sexus virilis.

*In Iul. Cæs.
cap. 33.*

cap. 107.

CVRANTIBVS] CVRATOR generali vocabulo is dicitur, qui rebus alicuius curandis gerendisve præficitur. Curatores ego & publicos, & priuatos reperiri existimo: Publicum Curatorem arbitror fuisse eum, qui vel Reipublicæ, vel cum Suetonio Curam operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidendi habebat. Vnde in priscis monumentis legitur: CVRATOR AERARII

*In Augst.
cap. 37.*

*Græter. Ed.
490. n. 8.*

381. n. 3.

CVRA-

CVRATOR ALBEI TIBERIS, ET CLOACARVM VRBIS. CVR. 451. n. 5.
PEC. PVBLICAE. CVRATORI FRVMENT. CVRATOR VIARVM. 199. n. 1.
26. n. 3.

CVRATOR OPERVM PVBLICORVM . Omitto varios in quam-
plurimis alijs monumentis curatores, quos omnes ex munere publi-
cos puto . Priuatum vero curatorem censeo illum, qui, vt notant lu- ff. & C. de
risconsulti, datur cuipiam vel adolescenti, vel furioso, vel prodigo, vel curat. furios.
muto, vel surdo, vel dementi, vel fatuo, vel debili, vel cuius alij, qui & Inst. de
suis rebus præesse non possit: cui non publici negotij, sed priuatae fa- curat.
milie cura incumbit. L. 1. §. ult. &
L. 2. 3. 4. &
5. ff. de po-
stul.

In hoc monumento non est V. ET, vt apud Scardeonium, sed Lib. 1. Class.
VET. Tribus nota, vt iam dixi: neque etiam particulæ, EIVS, quam 4. fol. 73.
ipse hoc loco apposuit, vestigium apparet .

11. Græcam hanc inscriptionem sic intelligendam credo.

DIONYSIVS LEVCII

MATERISCA ZOPYRI

MATERISCA THEODORI.

Materisca nomen proprium videtur, vt sit Dionysius Léucij filius,
Materisca Zopyri & Theodori, aut filia, aut vxor .

12. VALERIO .] VALERIA gens ex Sabinis oriunda, bello Hist. lib. 1.
Sabino confecto, Romæ inter Patricias minorum gentium annume- Dionys. An-
rata fuit . Tarquinius enim Priscus Rex, Liviō teste, non minus regni tiq. Rom. lib.
sui firmandi, quam augendæ Reipub. memor centum in patres legit, qui de- 3.
inde minorum gentium sunt appellati . Familieque minorum gentium Auct. de
dicebantur ad differentiam illarum, ex quibus Romulus centum pri- Vir. Illustr.
mos patres elegerat, quæ patriciæ maiorum gentium sunt appellatæ. in Poplicol.
Hæc familia quamplurimis Dictatoribus, Magistris Equitum, Con- Pannin. de
sulibus, Tribunis militum, Censoribus claruit: qui cognominati Po- Antiq. Nō.
plicolæ, Volusi, Potiti, Maxumi, Corui, Falti, Coruini, Læuini, Mes- Faistor. lib. 1.
sallæ, Nigri, Barbati, Flacci . Sed eam præ ceteris illustrauit Vale- 2.
rius Volusi. F. Volusus, L. Iunij Bruti primi consulis collega; de quo In Vita Po-
Plutarchus fuit . Hanc gentem Vrsinus in patriciam ac plebeiam di- blicola.
uidit: vbi obseruo, quod, antequam Consules e plebe fierent, gen- De Famil.
tis Valeriæ consules cognominati fuerint Poplicolæ, Potiti, Volusi, Ma- Rom.
ximi: postquam vero Consules e plebe designari cœpere, Valeriæ gen- Faistor. lib. 1.
tis Consules cognominatos reperio Coruos, Flaccos, Maximos, Cor- Faistor. lib. 1.
uinos, Læuinos, Messallas, Faltos, Acisculos: vnde priores ex familia 2.
patricia, istos e plebeia originem traxisse credo: nisi quis dicat facili

nego-

negotio, totam hanc gentem à Patribus ad plebem transmigrasse, cum plebi maxime deditam fuisse, quisque cogniturus sit, qui Liviū, & Dionysium consuluerit.

Ex Gente Valeria Flaccorum familiam quoq; emerisse Patauij, mihi persuadet C. Valerius Flaccus Setinus, qui Argonauticū opus heroico, ac pene diuino carmine concinnauit. De quo iure Petrus Crinitus:

De Poet.
Latin. lib. 4.
cap. 68.

Lib. 1. Epig.
62.

Et mirum videri debet, quanto spiritu Flaccus insurgat, quantaque ingenij felicitate in scribendo carmine praestet. Hunc Patauinum fuisse, pace illorum, qui è Setia Campaniae oppido ortum volunt, ex Martiale non vno in loco colligimus.

*Censetur Apona Liviō suo tellus,
Stellaque nec Flacco minus.*

Lib. 1. Epig. Et alibi
76.

*O mihi curarum pretium non vile mearum,
Flacce Antenorei spes & alumne Laris.*

In quo loco, ut ipsum à Musis ad forum reduceret, eo quia modicis opibus erat instructus, praediumque possidebat exiguum, Martialis

Idem ibid.

*Pierios differ cantusque, chorosque sororum:
Aes dabit ex istis nulla puella tibi.
Quid petis à Phæbo? nummos habet arca Mineræ:
Hæc sapit, hæc omneis sænerat una deos.
Quid possent hedera Bacchi dare? Palladis arbor
Inclinat varias pondere nigra comas.
Præter aquas Helicon, &serta Lyraeque decorum
Nil habet, & magnum semper inane sophos.
Quid tibi cum Cirrha? quid cum Permessidos unda?
Romanum propius, diuitiusque forum est.
Illic æra sonant: at circum pulpita nostra
Et steriles cathedras, basia sola crepant.*

Instit. Orat.
Lib. 10. c. 1.

Dialog. 4.

Argonaut.
lib. 1.

Hic iuuenis admodum diem obiit: unde Fabius: *Multum in Valerio Flacco nuper amisimus*. De eodem addit Lilius Gregorius Geraldus de Poetis, & Historicis: *Sunt & qui Decemvirum Sibyllinum putant eum fuisse, ducti illis eius versibus.*

*Phæbe mone, si Cumea mihi conscia vatis,
Stat casta cortina domo; ———*

Hic est, inquam, Valerius Flaccus, cuius Argonauticum opus extat, Vespasiano patri inscriptum, ut facile ex eius carminis principia colligitur. Opus inquam, quantum per iuuenem praestari potest, cultum, eruditum & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis, ut in eo animos, & audaciam quandam iuuenilem facile offendatis.

DIODORO] Cognomen ex Græco prognatum, quod significat

cat Dei vel Iouis donum : nam Græcis Iuppiter Ζεύς dicitur , cuius genitius Διός . Item Διός per contractionem pro Διός, quod idem est, atque à Ioue oriundus.

PLACIDVS] De cognomine isto ad irridendam aliquorum ineptiam hæc Quintilianus . Et hæc tam frigida , quam est nominum *Instit. Orat. lib. 6. cap. 4.* fictio , adiectis , detractis , mutatis litteris : ut Acisculum , quia esset pacetus , Pacisculum : & Placidum nomine , quia is acerbus natura esset , Acidum : & Tullium , cum fur esset , Tollium dictos inuenio . Quæ , utunque sint , relinquo ; maxime cum apud Aelium Donatum legam : Clemens est circa recte agentes , placidus etiam circa delinquentes : clementis est nulli ledere os , placidi arridere omnibus . Ideo placidum ex miti vultu , & obuia erga omnes comitate dictum puto : Nonio vero Marcello placidum à patiando & silendo nomen traxisse videtur .

Hanc inscriptionem , quamvis omnino sibi similem , nescio cur *Lib. 1. Class. 4. fol. 74. & 75.* Scardeonius duplicem proferat eisdem in ædibus ; utrique tamen literæ D. M. addendæ sunt , quæ in monumento observantur .

In hoc saxo apparet imago mulieris sedentis velato capite , fortasse oblutum : cui adstat puerulus tunicatus , & penulatus , eadem fere forma , qua visitur alius in monumento decimo septimo ; quemadmodum iudicat , & propediem explicabit , in altera parte *De Re vestiaria* , eruditissimus , ac omni laude maior , Octavius Ferrarius .

13. POPILLIÆ] POPILLIA gens Romæ inter plebeias à Panuino enumeratur : ex qua varij prodire Consules , omnes cognomine *De Antiq. Nom.* Lænx . Illustriorem tamen præ reliquis famam sibi conciliauit Gn. Popillius , qui ad Antiochum Epiphanem legatus , ut ipsum ab obsidione Ptolomæi pueri desistere iuberet , tempus ad respondendum petentem circumscripsit virgula , in quo prius responsum reddere , quam egrederetur finito arene circulo . Vnde , quasi miraculum aliquod allaturus , subdit Paterculus : Sic cogitationem Regiam Romana *Vell. Patercul. Hist. lib. 1. Liu. Hist. lib. 45.* disiecit constantia : obeditumque Impetio .

PRISCÆ] Priscus Tarquinius est dictus , quia prius fuit quam superbus Tarquinius , monente Festo . Vnde forsitan Popillia hæc Prisca dicta , quia alijs sororibus prior : nisi id parentis cognomen fuit . *Lit. P.*

14. SAVFEIVS] Saufeiam gentem plebeiam fuisse refert Panuinus : & cuiusdam L. Saufeij Attici amici meminit Cicero : eius consolationem ad te L. Saufeium missurum esse arbitror . Et de eo ad eundem libro septimo : Dederam equidem L. Saufeio literas , & dederam ad te unum : quod cum non esset temporis mihi ad scribendam satis , tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te venire volebam . *De Antiq. Nom. Ad Attic. lib. 1. Epist. 2. Epist. 1.*

CLEMENS] Quis non agnoscit hoc cognomen ex ingenij facilitate desumptum ? vidimus enim superius , cum de Placidi cognomine ,

L

ne ,

Metamcr-
ph. lib. 1.
Lib. 2.
Lib. 4.

ne differeremus, quod Clementis sit nullum lædere. Sed clemens pro moderato ab Apuleio sæpe sæpius usurpatum videtur, habet enim diuersis in locis: *Isto accepto pergit ipse, & iniecta dextra, clementer me trahere adoritur. Nec non: Præquam totum exorberem, clementer inuadit. Atque: Clementi donique transmissa cliuula peruenimus ad locum destinatum.*

Hist. Nat.
lib. 10. c. 34.

Hist. Ani-
mal. lib. 3.
cap. 44.

Columbæ sese in summo monumento deosculantes, forsitan amoris, ac fidei coniugalis sinceritatem inter Saufeium & Valeriam testantur. Siquidem columbarum maxime proprium est, teste Plinio, coniugij fidem non violare, imperiosos mares, subiinde etiam iniquos ferre, imo, ut placeant, eos exosculari. Ælianus vero prodit, columbas adeo stabili, & certo connubio sibi adherere, ut tanquam mutuo consensu alligatæ nunquam alienum cubile attingant.

De Antiq.
Nom.

15. VETURIA] Hoc mulieris nomen à gente Veturia desumptum est, Veturiam gentem inter Patricias minorum gentium Panuinius ponit, eamque ex illarum numero dicit, quæ Romæ à Lælio Bruto primo Consule inter patricias adlectæ fuerunt, ob imminutum Senatum sauitia Tarquinij superbi. Hanc gentem eximia illustrauit Veturia illa Martij Coriolani mater, quæ gloriosa pro patriæ salute legatione functa, filium intestissimo Volscorum exercitu eidem imminentem, in summo discrimine eum Volunnia nuru placauit, ut adeo Dionysius dicat, potuit *Veturia filium recipere, patriam liberare, suos ciues seruare, & immortalē gloriam posteritati relinquere.*

Rom. Antiq.
lib. 8.
Liu. Hist. lib.
2.
Lit. P.

De Legib.
lib. 2.

De Rer.
Nat. lib. 2.

PRIMIGENIA] Idem ac Primogenita, unde Festo *Primigenius fœtus dicitur, qui in condenda noua urbe, tauro & vacca designationis causa imprimitur.* Sic & Primigenia Fortuna dicta, ut Cicetoni placet. Recte etiam à Colatino spes consecrata est: *Fortunaque sit vel huius diei. Nam valet in omnes dies, vel respiciens ad opem ferendam, vel forum, in quo incerti casus significantur magis, vel primigeniam à gignendo.* Sic & primigenius dies, de quo Lucretius.

*Multaque post Mundi tempus geniale, diemque
Primigenum maris, & terra solisque coortum.*

FVSCI] A colore obscuro Fusci cognomen depromptum existimo. Nam fuscum illud est, quod obscurum apparet, nec ex toto nigrum.

Hist. Nat.
lib. 37. c. 10.

16. EVSEBES] Hoc cognomen à lapide Eusebe ortum fortasse opinor; de quo hæc Plinius. *Eusebes ex eo lapide est, ex quo traditur Tyri in Herculis templo facta sedes, ex qua Dy facile surgebat.* Ob hoc forte Eusebium religiosum sonat.

FILIASTRO] Vox hæc quamuis corrupti seculi videatur, apud Gruterum tamen in antiquis monumentis occurrit: qualia sunt.

L . CEIONIVS . MAGNVS . FILIASTRO . BENE . MERENTI

E T

Fol. 645. n. 4

EPITYNCHANO . FILIASTRO . M . ANTONIVS . HERMEROS . B. M. F.

Fol. 681. n. 8

E T

C . IVL . MAXIMVS . FILIASTRO . ET . AVRELIA .

FAVSTINA . MATER . VNICO . FILIO .

Fol. 682. n. 9

NIGRINO] Cognomen à nigro colore desumptum, aut ad blandiendum, aut ad ostendendam nigredinis lenitatem.

LOCO PRIVATO.] Sepulchra alia fuere publica, alia priuata. Publicum sepulchrum illud erat, quod honoris gratia publico decreto dabatur: vnde in lapidibus legebatur, velut in nostro suo loco obseruabimus,

LOCVS : SEPVLTVR:

D : D:

PVBLICE DATVS

Priuatum vero sepulchrum, vel familiare, vel hereditarium erat: Familiare dicebatur, quod quis sibi familiæque suæ constituerat, certisque verborum formulis denotabatur; vt in hac eadem domo.

^Ω
C . LVCILI . P . F.

FAB . XX . P . QV

OQVO : VERS

FAMIL : QVE

EIVS POSTER

Hereditarium fuit, quod quis sibi heredibusque suis constituerat; & tale in monumentis Gruterianis deprehendo.

Fol. 371. n. 8

HVIVS . SEPVLCHRI . IVS
AD . HEREDES . PERTINET
PROVT . TESTAMENTO
QVISQ . EORVM . SCRIPTVS
EST.

Atque

Fol. 593. n. 7

ET LIBERTIS . LIBERTABVSQ . POSTERISQ .
EORVM . H . M . H . S .

Ultimas has literas ita exponit Scaliger : *Hoc Monumentum heredes sequitur* . Cum vero sepulchrum neutiquam hereditarium antiqui vellent, in ipsis sculpebatur sæpissime

H . M . H . N . S .

Quod omnes interpretantur : *Hoc Monumentum heredes non sequitur* . Quia vero sæpe heredes ex aliena familia erant , ne monumentum de familia exiret , cauebatur aliquando , ne heredes sequeretur . Quare in aliquibus inscriptionibus hæ notæ habentur : N. D. F. E. hoc est, NE DE FAMILIA EXEAT .

17. MIL. A. XXVII.] Id est, MILITAVIT ANNOS VINGTI SEPTEM. Milites in Republica Romana, lege à C. Graccho Tr. Pl. lata, infra XVII. ætatis annum ad militiam non cogebantur, sed à decimo septimo vsque ad quadragesimum septimum annum, vel quinquagesimum ad summum militabant. Intra quod tempus, ut Paul. Manut. de Legib. Siyon. de Antiq. Iur. Ciu. Rō. lib. 1. cap. 15. Polyb. lib. 6. Polybius testatur, equites quidem dena, pedites vicena stipendia ex- plere oportebat necessario annis quadraginta sex à nativitate, exceptis ijs, qui infra drachmas quadrigenas censi erant; quos amittebant, & reseruabant omnes ad nauticum usum. Huius tamen legis beneficio se gausum non esse, apud populum Romanum conqueritur Sp. Ligu- Hist. lib. 42. stinus, ut apud Liuium videre est; ait enim: Quater intra paucos annos primum pilum duxi, quater, & tricies virtutis causa donatus ab Imperatoribus sum. Sex ciuicas coronas accepi. XXII. Stipendia annua in exercitu emerita habeo, & maior annis sum quinquaginta. Mos autem iste seligendi, ac dimittendi milites etiamnum apud Serenissimam

Vene.

Venetorum Rempubl. obtinet; nemo enim in terris ipsius dominio subiectis in militem conscribitur ante annum decimum octauum, nec ultra quinquagesimum ad militiam adstringitur. Militandi autem tempore finito milites dimittebantur; eratque teste Sigonio duplex missio- Loc. cit.

num genus: Honestum scilicet, & Causarium. Honesti missio eorum fuit, quibus iusta militiæ vacatio erat; Causaria, quibus necessarii. Iusta vero vacatio esse censebatur, cum quis legitima confecerat stipendia, aut maior erat annis quinquaginta; ideoque Adrianus *de militum etiam etatibus iudicabat, ne quis, aut minor, quam virtus posceret, aut maior, quam pateretur humanitas, in castris contra morem veterem versaretur.* Acl. Spartan. in Adrian. Missio necessaria erat, cum vel ob morbum, vel dubiam valetudinem miles muneri suo vacare non poterat: hinc *Liuius: Consul educto in aestiua milite, dum quietos Samnites habebat, exercitum purgare missionibus turbulentorum hominum instituit, alijs emerita dicendo stipendia esse: alios graues iam etate, aut viribus parum validos.* Hist. lib. 7.

Ceterum stipendia Romani milites ex ærario non accipiebant, sed suis priuatis sumptibus militabant, usque ad annum Urbis conditæ CCC XLVII. ex Sigonio, vel ad CCC XLVIII. cum Panuinio. Tribunis enim militum Consulari potestate, P. Cornelio & Gn. Cornelio Cossis L. Valerio Potito. N. Fabio Ambusto, post Anxuris Volscorum oppidi oppugnationem militibus ob hanc causam munera fuerunt data. *Additum deinde omnium maxime tempestiuo principum in multitadinem munere, ut ante mentionem ullam plebis tribanorumue decerneret Senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset.* Diony. Antiq. Rom. lib. 4. Loco citato. Cōment. in 1. Fast. Quale autem vniuersorum militum stipendium fuerit, in hæc verba declarat Polybius. *Stipendij nomine pedites in diem accipiebant binos obolos: ordinum ductores duplam: equites drachmam.* Fast. lib. 1. Liu. Hist. lib. 4. Admetiuntur vero peditibus quidem, tritici partes circiter duas medimni Attici; equitibus vero hordei in mensem septenos medimnos, tritici vero binos. Sociorum peditibus par mensura datur ac Romanis: equitibus tritici medimnus unus semis, hordei mensura eiusmodi quina, hac tamen diuersitate, ut idem obseruat: Socijs quidem gratis donantur: Romanis siue frumentum, siue vestis tribuatur, aut etiam si quibus armis opus habuerint, horum omnium certa pretia Quæstor deducit. Lib. 6. Quam quidem stipendij formam non semper æqualem fuisse, sed varijs Reipublicæ temporibus auctam aut imminutam, historię omnes testantur.

Incunula, quæ in inferiori huius monumenti parte spectatur, Chlamydatam meo iudicio se intuentibus præbet: quamuis palliata doctissimo Ferrario in suo *De Re Vestiaria* videatur. Nam Chlamys, ut ista obseruatur, vestis erat aperta, quæ supra humeros ligabatur, & à ter-

go dependebat . Sic Statius:

Siluar. i.

It tergo demissa chlamys. — —

Ea communis pueris, militibus, Ducibus, & Imperatoribus fuit: puerorum tamen, quod alarum instar facta erat, alicula vocabatur. Vnde apud Virgilium Ascanio Chlamydem offert Andromache.

Aeneid. lib. 3.

*Fert picturatas auri sub tegmine vestes,
Et Phrygiam Ascanio Chlamydem, nec cedit honori,
Textilibusque onerat donis, ac talia fatur:
Accipe, & hac manuum tibi quæ monimenta mearum
Sint puer, & longum Andromaches testentur amorem.*

Chlamys etiam militaris erat vestis: propterea Aeneas, quicumque in patribus ludis strenue se gesserat, Victori Chlamydem auream largitus est. Sed & militum Duces Chlamydati incedebant: hinc

— — *Ipse agmine Pallas*

Aeneid. lib. 8.

In medio, Chlamyde, & pictis conspectus in armis.

Hist. Rom. lib. 9.

Verum & Imperatores ipsi Chlamyde utebantur, purpurea tamen, ut quædam distinctio esset. Eutropius de Diocletiano. *Diligentissimus tamen, & solertissimus Princeps, & qui Imperio Romano primus regie consuetudinis formam magis quam Romanæ libertatis inuexit, adorarique se iussit, cum ante cum cuncti salutarentur, ornamenta gemmarum vestibus, calceamentis indidit. Nam prius imperij insigne in Chlamyde purpurea tantum erat: reliqua communia. At nec purpuream Chlamydem semper Imperatores induisse deprehendo, sed ad arbitrium: nam de Seuero Spartianus hæc habet: Hic tam exiguis vestibus usus est, ut vix tunica eius aliquid purpureæ haberet, & cum hirta Chlamyde humeros velaret.*

In vita Severi.

Ceterum non horum tantum Chlamydem fuisse, verum etiam, viatorum, & eorum, qui peregre aduenirent, Plautus mihi suppeditat.

Pseudol. Act. 4. Scen. 2.

*Quis hic homo Chlamydatus est, aut unde est, aut quem queritas
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.*

Lib. 1. Class. 4. fol.

In hac domo Scardeonius geminam, quamvis omnino sibi similem, ponit inscriptionem: qua de causa equidem ignoro, scio tamen vnam tantum ibi reperiri.

In Indicib. ad Gruter.

[8. M. M.] Duæ istæ literæ, in summo hoc marmore conspicuæ, à Scaligero explanantur MEMORIAE: meo tamen iudicio, si quid post ipsum restat, eas tribui vel MAGNAE MATRI (quasi monumentum hoc Magnæ Matris tutelæ commendatum fuerit) vel dici posse credo, quod significant MONUMENTUM MARCI, ut observat Manutius: cum MARCO AVRELIO SAVFEDIA CONIVX monumentum erexerit.

De Veter. Notar. explan.

AVRELIO] Aurelia gens ex Sabinis oriunda Romæ inter patricias

cias minorum gentium primis temporibus, & ante Augusti seculum inter plebeias numerata fuit: in qua consules, qui cognominabantur *Coma*, *Orestes*, *Scaurus*, *Panvinus* recenser; sed plebeia tantū *Ursinus* meminit.

De Antiq. Nom.
De Famil. Rom.
Lib. 1. Class. 4. fol. 72. & 74.

Et hæc inscriptio, quamvis vnica sit, duplex in *Scardeonio* recurrit, vtraque tamen corrupta. In prima desideratur *CRISPINA CONIVX*, & loco duplicis *M*, *D M*; pro *SAVFEIA* vero *SAVFEIA*, sicuti in secunda, vbi *MM* omnino omissum est, *SAVFERIA* legitur.

19. *MARIO*] *Maria* gens quamvis consularis, plebeia tamen, atq; ita humilis erat, vt *C. Marius C. F. Ursino* testa, nulla sit cognomine vsus. Nihilominus iste septimum consulatum est adeptus: quo tempore cum *Sullæ* aduersaretur, ab eo victus, & in carcerem coniectus, immixtum percussorem *Gallum* vultus auctoritate deterruit. Et *C. Marius* filius viginti quinque annos natus consulatum inuasit, paternæque sæuitiæ heres curiam armatus obsedit, inimicosque trucidauit, ac præcipitauit in *Tiberim*. Ceterum in apparatu belli contra *Sullam* vigilijs fessus, dum sub dio quiesceret, absens victus est. Prænoste deinceps ab inimicis obfesso, tentata frustra per cuculos fuga, se amico iugulandum præbuit.

De Famil. Rom.
Fastor. lib. 1.
Auct. de Vir. Illustr.
Idem ibi.

ÆSCVLAPIO] *Æsculapium* *Apollinis* fuisse filium, testatur *Hippolytus* apud *Ouidium*:

Metamor. lib. 15.

Nec nisi Apollinea valido medicamine prolis

Reddita vita foret: quam postquam fortibus verbis

Atque ope Peonia, Dite indignante recepi.

tum *Dionysij* senioris sæuitia; qui cum *Epidauri* *Æsculapij* statuem contemplaretur, *barbam auream* demi iussit, quod affirmaret non conuenire patrem *Apollinem* imberbem, ipsum vero *barbatum* conspici. Dictus autem fuit *Æsculapius*, vt obseruauit *Phornutus*, quod ad mortem vergentem inclinationem reiciat atque repellat. *Bacillum* & *Serpens* ipsi dicati fuerunt. Causam tradidit *Iulius Hyginus*, quod, cum *Glaucum* cogeretur sanare, conclusus quodam loco secreto, bacillum tenens manu, cum, quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad bacillum eius arripisse, quem *Æsculapius* mente commotus interfecit bacillo, fugientem feriens sapiens. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput eius impesuisse: quo facto loco fugisse, quare *Æsculapium* vsum eadem herba, & *Glaucum* reuixisse. Sed cur *Æsculapio* bacillum, & serpens tribuantur, mysticam quidem, ceterum tamen pulcherrimam rationem *Phornutus* reddit. Illi *Draconem* appingunt, quod quiddam huic neuiquam diuersum patiantur, qui medendi arte vtuntur: idque hac de causa, quia e morbis reiuuenescant, ac senectutem exuant: simul etiam quum attentionis signum sit draco, qua plurimum opus est in re medica. Ceterum baculus huiusmodi rei symbolum esse apparet, quod, nisi tali cura erigamur, ac confirmemur, continuo ad imbecilliores valetudinem æquo

Val. Max. lib. 1. cap. 2.
Speculat. de Nat. Deor. Astronom. lib. 2.

Speculat. de Nat. Deor.

citius

citius prolapsuri simus. Æsculapium fulmine ictum ob vitam Hippolyto restitutam, Virgilius testatur.

Æneid. lib. 7.

*Namque ferunt fama, Hippolytum, postquam arte nouerca
Occiderit, patriasque explevit sanguine pœnas,
Turbatis distractus equis: ad sydera rursus
Ætheria, & superas cœli venisse sub auras,
Pœnijs reuocatum herbis, & amore Diana.
Tum pater omnipotens, aliquem indignatus ab umbris
Mortalem infernis ad lumina surgere vitæ,
Ipse repertorem medicinæ talis & artis
Fulmine Phœbigenam Stygias detruxit ad undas.*

Hist. Nat. lib. 29. cap. 1.

Eod. lib. c. 4.

Hist. Nat. lib. 20. c. 24.

Hist. Nat. lib. 20. cap. 24.

Plinius vero ita punitum fuisse asserit, quod Tyndaridem reuocasset ad vitam; scribitque, viperam serpentem, propter occultas, quibus prædita est, remediorum vires ipsi dicatam, & ideo forsan Theriacæ compositionem versibus consignatam in limine ædis Æsculapij lapidi incisam fuisse.

Epit. Livij lib. 11.

Val. Max. lib. 1. cap. 8.

Auct. de Vir. Illustr.

Hist. lib. 45.

Hist. Nat. lib. 29. cap. 1.

Hist. Nat. lib. 34. cap. 8.

Gen. Dier. Lib. 3. c. 12.

Fabul. 202. 251.

Lib. 1. Class. 4. fol. 73.

Anno ab V. C. CD LXI. peste Romæ grassante Senatus oraculi responso admonitus, ad Æsculapium accersendum, Epidaurum decem legatos Q. Ogulnio principe misit: quo cum appulissent, anguis quidam in nauem irrepsit, & in Q. Ogulnij tabernaculo multiplicem in orbem conuolutus, placide quieuit. Legatis vero Romam reuersis, in insulam Tiberis egressus est; urbsque illico peste liberata fuit: quare Æsculapio sedes eodem loco constituta est. Ceterum Epidauri nobile templum possidebat Æsculapius, longe ab urbe quinque millia passuum; idque donis erat ditissimum, quæ remediorum salutarium agri mercedem sacrauerant Deo, ut ait Livius. Cur autem extra urbem Æsculapij templa extructa fuerint, innuit Plinius dum inquit: non rem antiqui damnabant, sed artem. Maxime vero quæstum esse immuni pretio vitæ recusabant. Ideo templum Æsculapij, etiam cum reciperetur is Deus, extra urbem fecisse, iterumque in insula, traduntur. Huius filia Hygia, quod idem ac salus significat, appellatur: cuius statua, ut & patris, Nicerati sculptoris opus, Plinio teste, in æde Concordiæ Romæ conspiciebatur. Æsculapio non nisi capræ, & gallinæ immolabantur: hæque, inquit Alex. ab Alex. ad rem diuinam luceo rostro & pedibus, puræ non sunt: nigrae vero, & imparibus digitis idoneæ. Propterea moriturus Socrates gallum Æsculapio vouit.

ASCLEPIO] Hoc cognomen Æsculapij nonnulli faciunt, sed hunc Hyginus ex Apolline, & Coronide, Phlegyæ filia natum tradit, eumque ab inferis rediisse, auctoremque medicinæ Clinicæ fuisse.

Inscriptionem hanc mendosam, ac mutilam sic Scardeonius exhibit.

D : M.
P : MARIONI NI
GRO CORVINA
NI CON. VIX. AN
XXVIII. AESCVLA
PIO : : : : :
DOTIS.
H : : : CONIVGI.

Istam, & similem Scardeonij fide, titulo *De Affectu Coniugum*, Gru-
terus colligit: sed ad saxum qui accedet, mendum statim deprehen-
det. Fol. 806. n. 10.

20. OCTAVIO] Octaviam gentem inter plebeias Panuinius
habet, in qua Consules cognomine Rufus & Thurinus factis desi-
gnantur. De Nom. Antiq.

FESTA] legendum ut in saxo, non TESTA, quemadmodum
Scardeonius habet. Fast. lib. 1. Lib. 1. Class. 4. fol. 70.

P.P.] Id est, POSVERE forsan; vel PROPRIA PECVNIA.

Lapis iste aræ formam præfert, imo ad aræ usum extractum
cenleo; quia Manibus honoratorum virorum aras consecrare solebant
veteres; ut observat Adrianus Turnebus ad illud Virgilij:

Dardanidæ magni, genus alto à sanguine diuum,

Annuus exactis completur mensibus orbis,

Ex quo relliquias diuinique ossa parentis

Condidimus terra, mæstasque sacrauimus aras.

Adversar. lib. 17. c. 6.

Aeneid. lib. 5.

Ijs in aris veteres Manibus lac libabant, & sanguinem: quoniam,
ut ex Servio notat diligentissimus Kirchmannus, animas lacte, &
sanguine delectari credebant. Vnde in Polydori funere Virgilius. De Funer. Rom. lib. 4. cap. 2.

Inferimus tepido spumantia Cymbia lacte,

Sanguinis, & sacri pateras

Aeneid. lib. 3.

At non tantum Manibus, sed inferis Dijs omnibus super huiusmo-
di aris sacra peragebantur, teste eodem Vate.

Stant aræ circum, & crines effusa sacerdos

Tercentum sonat ore Deos, Erebumque Chæusque

Lib. 4.

M

Ter

Lib. 2.

Tergeminamque Hecatē. — —

Ideoque ad illud Poetæ,

*Hic Hecuba, & nata nequicquam altaria circum,*Seruius obseruauit, quod *Superorum & ara sunt, & altaria; infero-
rum tantum ara.* In aris arbitrio eorum, à quibus erigebantur, aper-*De Funer.
Rom. loco ci-
tato.*tis verbis aliquando denotabatur, quibus Dijs sacrificandum esset pro-
ut apparet in veteri inscriptione Romana, quam Kirchmannus notat

CORNELIA . ANNIA . NE . INDESOLATA .
 ORBITATE . SUPERVIVERET . MISERA . VIVAM . ME . VLTRO
 IN . HANC . ARAM . CVM VIRO . CVM QVO .
 VIXI . ANN . XX . SINE VLLO DO . LIB .
 LIBERTABVSQVE NO . VT . QVOTAN . SUPER .
 ARAM NO . PLVTONI . ET . VXORI . PRO
 SERPINAE . OMNIBVSQVE . SACRIFICENT .
 ROSISQVE . EXORNENT . DE . RELIQVO .
 IBI . EPV LENTVR .

Vnde facile in hanc adducor sententiam, aras in sepulchretis erectas eodem loco fuisse apud veteres, quo apud christianos sacella, & pia legata ad animarum instituta suffragia; ut in monumentis ubique patet.

21. M. D. M.] Quod est MAGNAE DEVM MATRI. Hoc titulo condecorata fuit Cybele, ut alia quæ passim apud Mythologos videre est, ipsius nomina omittamus. Sic Virgilius.

Aeneid. lib. 6.— — *qualis Berecynthia mater**Inuehitur curru Phrygias turrata per urbes,**Lata Deum partu, centum complexa Nepotes**Omnes Cælicolas, omnes supera alta tenentes.**De Rer. Sic Lucretius:
Nat. lib. 2.**Quare magna Deum mater, materque ferarum,**Et*

Et nostri genetrix hac dicta est corporis una.

Sic Ovidius etiam.

*Supplicis alma tua genetrix fecunda Deorum
Accipe sub certa conditione preces.*

Fastor lib. 4.

Sic & Claudianus.

*Iam non ulterius Phrygia tellure morabor
Sancta parens* ———

*De Rapt.
Proserp. lib.
3.*

Appellationis rationem Festus attulit: Cybele mater, quam dicebant *Lit. C.*
magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod *αἰεῖλον*
dicunt. Hæc capite turrato, sceptrum manu tenens, in curru à leoni-
bus vehabatur. Quorum omnium non minus quam nominis in suis
Mythologicis Fulgentius mysticam rationem reddit; quam hic subne-
ctere haud inconcinnum putavi. *Sofides Atticus* in libro *Theologume-*
non, quem appellavit, scribit *Matrem Deum*, in modum potentie voluisse *Lib. 3. dt Be-
recynt. &
Atti.*
poni: unde Cybele dicitur quasi *Cydos baleon*, id est gloriæ firmitas. Un-
de & *Homerus* ait: cui *Iuppiter* gloriâ donauerat. Ergo ideo turrata pin-
gitur, quod omnis potentie elatio sit in capite. Ideo leonum curru præsi-
dens, quia omnis potentia regno ornata sit. Sceptrum etiam fert, quod om-
nis potentia vicina regno sit. Ob hanc rem etiam mater Deum dicta est.

Huic Deæ Galli sacrificabant, quos tamen verius (si ita loqui licet)
capos dicerem, cum sibi virilitatem sustulerint; nisi, cur Galli voca-
rentur, Festus his verbis declararet. Galli qui vocantur, *Matris magna*
comites dicti sunt à flumine, cui nomen est Gallo, quia qui ex eo bibe-
rint, in hoc furere incipiant, ut se priuent virilitatis partē. Qui tamen
quam impuram traxerint vitam, testis fuit Apuleius in asinum con-
uersus. *Lit. G.*

*Metamor-
ph. lib. 8.*

Magnæ vero Deum Matri hoc monumentum optimo iudicio dica-
tum credo: cum nemo ambigat Matrem Deum terram esse; cui au-
tem aptius, ac tutius mortuorum cineres, quam terræ communio-
nium matri traduntur, quæ nostra corpora tamquam filios ad se lon-
ge redeuntē repetit, & amplectitur?

*Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c.
21.*

LVSIAE] De hac gente, ni fallor, nihil commemorant familia-
rum collectores: eam tamen Romanam, ac consularem fuisse, ex his
Taciti verbis elicitur: *Redditur ordini Lusius Varius consularis auari-
tiae criminibus olim percussus.* Ex hac etiam Lusij Getæ prætorianorum
militum præfecti antea meminerat. •

*Annal. lib.
13.*

Idem lib. 11

SACERD. DIVARVM] Videlicet SACERDOTI DIVA-
RVM. Quarum Diuarum Lusia Tertullina Sacerdos fuerit, eruditissi-
mus Pignorius noster, in suis Patauinis Originibus, ad hunc lapidem
& perquirat, & diserte adeo explicat, ut nihil ei addendum videatur.
Verba eximij viri sunt. *Il senso della iscrizione è, che Sesto Appuleio* *Cap. 10.*
dedica à Cibeles, in memoria di sua madre Vfia, ouero Lusia Tertullina,

M 2 che

che fu Sacerdotessa delle Dine; Ma che Sacerdotio era questo DIVARVM? Io stimo, che fosse di Cibele, Cerere, & Proserpina, che erano anticamente chiamate ΚΥΡΙΑΙ, & ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ. Vedaſi Seruio Aeneid. lib. nel III dell' Eneide sopra quell' verso,

3.

Et iuncti currum Domina subiere Leones.

Seruij autem verba sunt. Sane Dominam proprie matrem Deum dici, Varro & ceteri adfirmant: nam & ibi Proserpinam ideo à Virgilio Dominam appellatam, quod ipsa terra esse dicatur, sicut & mater Deum. Pignorio itaque libenter subscribo, Lusiam hanc Sacerdotem fuisse DIVARVM; nempe Cybeles, Cereris, ac Proserpinæ; quod à Cybele, nempe terra, Ceres frugum Dea separari non possit. Ceterum quonam apud nos loco hæ Diuæ fuerint cultæ, nullis patet indicijs nisi; coniectura e nominibus deducta, diuinare licuerit, id factum fuisse in Euganeis collibus, vel in eo, qui vulgo CERO appellatur, à Cerere forsan, cuius in vertice inter vasta rudera etiamnum magnæ vetustatis ædícula, Deiparæ Virgini sacra, inuisitur: vel in alio, qui à Rhea, alijs Cybele, fortassis RHVA dicitur: vbi Camaldolenses Eremitæ pulcherrimum templum in amœno secessu possident. Sed de his amplior Deo fauente dicendi locus erit, vbi de Euganeis collibus ex professo.

De Antiq.
Nom.

SEX.] SEXTI prænomen ab ordine nascendi, vt vidimus, acceptum fuit. Hinc à Sexto Sextij, & Sextilij, Panuinij obseruatione.

Pannin. ibi.

APPVLEIVS] Appuleia gens plebeia, consularis tamen, consules habuit Pansæ, & Saturnini cognomine.

De Nom.
Rom.

MARCELLVS] Inter cognomina à virtute, & moribus desumpta, Marcellus est, cuius rei ex Plutarcho Sigonius hanc reddit rationem. *Marcellus vt Plutarchus tradit, est bellicosus, idest Αἰόλος, hoc est Martius. Puto autem Marcellum dictum esse, quasi Marcellum, id est paruum Marcem.*

Lib. 1. Claß.
4. fol. 79.

D. D.] DONO DEDIT, vel Dedicauit. Ita Val. Probus, Paulus Diaconus, Aldus Manutius, omnesque notarum expositores. Hunc lapidem Scardeonius apud Ioannem Caunium obseruauit, in hac forma & mendosum.

D . . . M.
 IN . MEMOR.
 VSIAE . L . FIL.
 TERTVLIANAE
 SACERD . DIVARVM
 MATRI SVAE
 SEX . APPI.

Vnde factum, vt huius monumenti duplicem inscriptionem Gruterus afferat, vnam in ædibus Cauinorum; ex Scardeonio alteram nihil prorsus diuersam, à mendis tamen purgatam, ex Pinelli schedis, quam se Pinello ipsi dedisse scribit Pignorius.

Fol. 322. n. 6

Fol. 29. n. 4.

In Origin.
Patan. c. 10.

22. LVSCIUS] A Lusia hanc gentem diuersam esse monumenta indicant. Romæ enim inter libertos, & seruos Domus Augustæ Titi Vespasiani Imp. memoratur

Grut. fol.
101. n. 3.

P . LVSCIUS CELER.

& in latere dextro basis prægrandis ad arcum Septimij effossæ, quæ Paci Æternæ Domus Imp. Vespasiani Cæs. August. libertorumque eius sacrata erat, isti lustrantur tituli

Idē fol. 241

P . LVSCIUS . FELIX.

P . LVSCIUS . MAXIMVS.

P . LVSCIUS . ZOSIMVS.

QVADRATVS] Cognomen forsan huic viro inditum à præstanti corporis habitu, & forma. Auctor enim est Cornelius Celsus, quod corpus habilissimum quadratum est, neque gracile, neque obosum. Nec tantum quoad formam corporis, sed etiam quoad animum homo quadratus dicitur; vt ex Aristotele primo Ethicorum Pierius in Hieroglyphicis notat. Quadratum simpliciter virum per translationem

De Re Medic. lib. 2. c. 1

Lib. 39. c. 32.

M 3 dictam

Pier. Hiero-
glyph. lib. 39
cap. 34.
Saturnal.
lib. 1. cap. 19

dictum autumat, & perfectum significare. Sic & Mercurio, quem veritatis, & rationis numen agnouerunt antiqui, Herma erigebatur, id est, quadratus lapis. Vnde Macrobius: *Pleraque etiam simulacra Mercurij quadrato statu figurantur solo capite insignita, & virilibus erectis. Quæ figura significat Solem mundi esse caput & rerum satorem: omnemque vim eius non in quodam diuisorum ministerio membrorum, sed in sola mente consistere, cuius sedes in capite.* Vtterius quadrati cognomen viris sapientibus nonnumquam tribuebatur, cum sapientiam supra quadratam basim locarint veteres, ad differentiam Fortunæ, quam ut sapientiæ aduersam ob instabilitatem globo imponebant. Quadratus pariter homo à fortitudine dicebatur ad similitudinē quadrati agminis, quod validissimum esse ad resistendum hostibus semper censebatur. Ideo eximiam Vespasiani formam describens Suetonius dixit, eum fuisse *statura quadrata, compactis firmisque membris.*

Senec. Epist.
19.
In Vesp.
cap. 20.

MAXIMA] Hæc mulier, cum inter ceteras sorores forsan natu prima esset, ad aliarum differentiam Maxima dicta fuit. Nam cum familiarum nomine mulieres gauderent, si plures essent, eiusmodi discrimine, vel subinde etiam numero ab inuicem distinguebantur.

VALENS] Sic forsan cognominatus, quia robore ac validitate pollebat. Sic enim Cicero sexcentis in locis viros validos, valentes, & validissimos nominauit.

2. de Leg.

Noët. At-
tic. lib. 20.
cap. 2.

H. S. E.] Videlicet HIC SITVS EST. Vere nam firi dicuntur *ij qui conditi sunt.* Apud sitos siticines canebant, vnde nomen traxere, Gellij testimonio, qui ait *siticines appellatos, qui apud sitos canere soliti essent, hoc est vita functos, & sepultos.*

De Funer.
Rom. lib. 3.
cap. 20.

A N. XIX. M. II. D. XIII.] quod est ANNORVM XIX. MENSIVM II. DIERVM XIII. Omnes enim hi numeri monumentis inscribebantur: quia, ut politissimus Kirchmannus obseruat, solemne erat veteribus spatium vitæ eorum, qui tumulis condebantur, exacte, & ad calculos quasi reuocare, non tantum annos & menses, sed etiam dies ac horas quot vixissent: ut passim in monumentis conspicitur. Quod si aliquid mihi post eruditissimum virum adducere fas est, cum in puerorum, ac adolescentum monumentis, quæ apud Gruterum, & nos reperiuntur, ultra annos ut plurimum menses, dies, & horas expressas videam, saluo meliori aliorum iudicio, crediderim hoc forsan fuisse factum, tum ad ostendendum, quam velociter, quamque contra ordinem parentes filijs orbatii essent, tum etiam ut monumentorum inspectores, parentum infortunium ac orbitatem deplarent.

Lib. 1. Claj.
4. fol. 68.
Fol. 802. n. 9.

In hac inscriptione non est legendum IENS, ut apud Scardeonium; nec VAENS, ut apud Gruterum; Sed VALENS, ut in lapide conspicuum est: hac tamen obseruatione, quod A. L. E. in vnicam literam

con.

coalescunt. Ceterum saxum hoc tribus titulis insigne, Scardeonij temporibus, in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti, ad portam Omnium Sanctorum extabat; temporis deinde progressu, ad Paulum Rhamnusium, cui omnia Quirinorum monumenta obtigere, translatum fuit: ut e Pinelli schedis fatetur Gruterus: tandem vero e Rhamnusiorum ædibus ad Alexandrum Bassanum peruenit: in cuius ædibus parietibus aræ ad manum dextram insertum, etiamnum hodie incomumitate gaudet.

Loco cit.

23. Duo hæc columnarum fragmenta Ateste Patauium aduecta suspicor, cum eos, quorum exhibent nomina, in Tribu Romilia descriptos legam, cui Ateste antiquitus accensebatur.

Sigon. de Antiq. Iur. Ital. lib. 2. Cap. 3.

ROM.] ROMVLIA, seu ROMILIA Tribus intelligenda, de qua Festus. *Romuliam Tribum appellatam ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus ea Tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Roma esset.* Postea vero detorta vocali Romilia nuncupata est. *Ut autem inter Urbanas Suburana primam sedem obtinuit, sic inter Rusticas Romilia,* Sigonij testimonio, cui & Rosinus subscribit. Hæc tribus etiam *Quirinalis dicta, quod à Romulo instituta,* ut Alexander ab Alexandro affirmat, qua tamen auctoritate nescio, nisi quicquid à Romulo profectum est, Quirinale dicendum existimet: quod an verum sit necne, accuratiori eruditorum iudicio committo.

Lit. R.

De Antiq. Iur. Ciu. Rō. lib. 1. cap. 3.

Antiq. Rō. lib. 6. cap. 15 Gen. Dier. lib. 1. cap. 17

COR.] COHORS significatur: nam fabri imperitia mendum in saxum irreplisse suspicor; quoniam COH. non COR. antiquitus sculpebatur. *Cohors, quod ut in villa ex pluribus tectis coniungitur, ac quidam sit unam, sic ex manipulis copulatur cohors: quæ in villa dicta, quod circa eum locum pecus coereretur: sic Varro.* Cohors autem decima pars legionis erat. *Nam in legione sunt centurie sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem; velut ex Cincio obseruauit Geilius. Nec aliter Vegetius: sciendum est, in una legione decem cohortes esse debere.* Non omnes tamen cohortes in legione militum numero æquales erant inferiori seculo, quo vixit Vegetius. Nam prima cohors reliquas, & numero militum, & dignitate præcedebat, utpote quæ suscipiebat Aquilam, tum legionis, tum Romani exercitus insigne, nec non imagines Imperatorum: in eaque censebantur pedites mille centum quinque, equites loricati centum triginta duo: appellabaturque cohors miliaria: quæ legionis erat caput, & ab ea prima incipiebat æries, cum pugnandum erat. Ceteræ vero nouem cohortes, ut idem refert, æquali numero, & diuisione pedites continebant quingentos quinquaginta quinque, equites sexaginta sex.

De Ling. Lat. lib. 6.

Noß. Attic. lib. 16. cap. 4. De Re Mil. lib. 2. cap. 6.

Idem ibid.

Non vero eundem semper militum numerum in cohortibus fuisse, sed modo imminutum, modo auctum pro Republicæ statu, & ne-

Antiq. Rō. lib. 9. necessitate, mihi videtur ostendere Dionysius: *Duas autem, & non plures cohortes secum habebat, quæ numerum mille hominum conficiebant.* Et libro dicto: *Pro portis quatuor cohortes, quarum unaquæque ex sexcentis viris constabat.* Cui Liuius noster adstipulatur. *Camertes cum equo fœdere cum Romanis essent, cohortem armatam sexcentorum hominum miserunt.* Ex quo simul constat Rosinum memoria lapsum, quando monet in tota Liuij Historia cohortium mentionem minime fieri; adeoque non C. Marij tempore, vt ipse credit, sed multo ante cohortes institutas fuisse. Neque enim Liuij verba ab ipso satis expensa sunt; qui dum de bello scribit, quod Tarquinius Superbus pro regni recuperatione Romanis intulit, ista profert. *Latinus dux nihil deterritus vulnere, proelium ciet, & quia suos perculos videbat, accessit cohortem exulum Romanorum, cui L. Tarquinij filius præerat.* Et post Cannensem cladem, Romæ Dictatore electo M. Iunio Pera, habet idem *Hist. lib. 23.* Liuius: *Dictator M. Iunius rebus diuinis perfectis, latoque vt solet ad populum, vt equum ascendere liceret, præter duas urbanas legiones, quæ principio anni à Consulibus conscriptæ fuerant, & seruorum delectum, cohortesque ex agro Piceno, & Gallico collectas, &c.* Quod anno ab V.C. factum D XXXVIII. Videant ergo docti viri, an de cohortibus Liuius mentionem faciat; quantoque tempore ante C. Marium cohortes in militiam introductæ fuerint.

De Re milit. lib. 2. cap. 6. X. PRÆTORIÆ.] DECIMA COHORS in legione Vegetij monitu selectissimis bellatoribus constabat, quia in secunda acie, sinistrum sustinebat cornu. Verum *Prætoria cohors est dicta, quæ à Prætore non discedebat.* Scipio enim Africanus prius fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent, & ceterorum munere militia vacarent, & sesquiplez stipendium acciperent; ita Festus. Ideoq; Prætoria cohors comitatus intimus fuit Prætoris, & meliorum militum, qui prætoriani vocabantur, erantque adinstar Celerum, quos Romulus pro sua custodia selegerat; Liuioque forte cohors ista Regia dicebatur: vt mirum sit, cur Rosinus asseueret, *Scribe, Accensi, Præcones, Liçtores, Interpretes, Tabellarij, Cubicularij, Medici, & qui quotidiana vitæ prope socij fuerunt, quæ cohors Prætoria, & quasi Prætoria dicta est;* cum teste Festo loco iam memorato, cui assentitur Sigonius, meliores, & fortissimi milites in cohortem Prætoriam adscripti fuerint.

De Antiq. Iur. Prouin. lib. 2. cap. 2.

De Milit. Rom. lib. 2. Dialog. 4.

Cur autem cohortis decimæ Prætorix miles Q. Atrius dictus sit, simpliciter affirmare non audeo, nisi quod, cum Augustus, Lipsio teste, circa se habuerit nouem prætorias cohortes, verisimile forsan sit alios Imperatores integram legionem pro sui custodia tenuisse, ideoque hunc militem decimæ cohorti prætorix fuisse adscriptum.

Canis, & sus contra se concursantes hac in columna mysticam aliquam

quam voluntatem huius militis videntur repræsentare, quamvis heic ambiguum: diuinare enim possumus, nihil tamen affirmare. Per canem igitur miles hic forsan proderet voluit fidem suam erga ducem, cuius symbolum est canis: vt liquet apud Ælium Colophonij mercatoris, qui apud marsupium heri, à famulo itinere amissum, tamdiu excubauit, donec omnem, quam fuerant emensi, viam relegerant. Tū vero diuturna fame confectus, cum conspecto domino in pedes erigere se conaretur, illico & custodiam, & vitam finiuit. Luculentum itidem amoris erga dominos testimonium perhibere valent canes illius Xantippi, qui ne herum suum desererent, rabiosis maris se commiserunt fluctibus, & ex Attica Salaminam tranatarunt.

De Hist. Animal. lib. 7. cap. 29.

Idem lib. 12. cap. 35.

Per suum vero obsequium in duces exprimitur: si recte Pierius in Hieroglyph. *Sed quod pertinet ad obsequium erga dominum, habet hoc canis commune cum suis, de quibus compertum ait Plinius, furto abactos, agnita voce suarū, merso nauigio inclinatione lateris vnus ad dominum remeasse.*

Lib. 5. cap. 19.

Ista & similia perquirant alij. Ego vero in venatione quidpiam memoria dignum militi huic accidisse crediderim, idque canis, & suis se cursu insectantium imagine declarari.

Vnam hanc inscriptionem Scardeonius ter exhibet. Primo in peristylis Diuæ Iustinæ.

Lib. 1. Claß. 4. fol. 58.

Q. AETRIVS ROMVLIA
MACER . MIL . COR.
PRAETORIAE.

Quæ cum ibi non appareat, facile suspicor, Alexandrum Bassanum, qui omni studio talia monumenta collegerat, eam à cœnobitis impetrasse, suasque in ædes transtulisse. Deinde hanc ipsam in eadem domo sic perhibet

Lib. 1. Claß. 4. fol. 71.

MACER : MIL . COR
X . PRAETO.

MIL . COR . X . PRAETO.

immutat, eorumque loco reponit,

Lib. 1. class.
4. fol. 71.

MILI . CORP . X . PRATORIAE.

24. ACVTIO] Acutiam gentem inter plebeias ante Augusti tempora Panuinius de Nomin. Antiq. enumerat.

SECVNDO] Cognomina non tantum à corpore, corporis partibus, à fortuna, & à moribus tracta obseruo, verum etiam fortasse ab ordine nascendi: nam iste C. ACVTIVS SECVNDVS, alium C. Acutum se priorem necessario habuit.

55. Græcum hoc monumentum sic Latine interpretandum credo.

EPIPHANIA POLYCRATIS

SALVE

XAIPE] Id est SALVE. Antiqui enim mortuis suis vale & salue dicebant; non quod eis salutem optarent, quibus nulla esse posset, sed ut ostenderent, quod ab eis recedebant amplius non videntis. Hinc in Pallantis funere Æneas.

Serui. Æneid. 5.

Æneid. lib. 10.

*Nos alias hinc ad lachrymas eadem horrida belli
Fata vocant. Salve æternum mihi maxime Palla,
Æternumque vale.*

Epig. 26. Patarental. Et Ausonius in amitæ suæ parentalibus:

*Ergo commemorata Aue: mæstumque vocata
Pro genitrice vale.*

26. Græcum pariter, quod sequitur monumentum, nihil ab iniuria temporis integrum seruat, nisi ΦΤΛΑΣΣΩ, quod Latine sonat SERVABO.

27. Verba Græca, quæ basin hanc prægrandē intuentium oculos incurrunt, Clarissimus Ioannes Cottunius Eques, eruditissimus, primusque in Patauino Lyceo philosophus, disertissimus politiorum literarum cultor, vir omni virtutum genere præstantissimus, sic latine reddidit,

1
TRANSEVNT

2
AENEA

3
FINIS

4
TROIAE
INCENSAE

Græ-

Græci namque sexto casu destituti, eius loco genitiuo vtuntur. Quæ ratione priores duæ voces, nempe ΔΙΑΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΙΝΕΙΟΥ, æquipollent ablatiuo absoluto, quem Græci vocant *χωρὶς ἁπολελυμένον*.

Basin hanc in loco aliquo publico, vt puta in theatro, seu foro olim statuam aliquam sustinuisse, & forte Aneæ aut Antenoris nostri, illa Troiani incendij memoria fidem mihi facit: verum cum nihil certi habeam, nihil affirmo. Ceterum dum hæc sunt sub prælo, monumentum istud è domo, in qua assertabatur, deuenit ad clarissimum, medicorumque nostri æui celeberrimum, Benedictum Siluaticum, qui nobiliore illud honoraturus colonia, transtulit Venetias, in ædes Amplissimi Viri Ioannis Pisauri Equ. inter Reip. Primates summa auctoritate conspicui: quem quoque splendidissimi natales destinarunt, virtus & solertia auspiciatissime pronexit. Ab ineunte enim ætate, grauissimis quasi innutritus negotijs, animum multiplici rerum imbuuit experientia, prudentia acuit: vt adeo ob debitam singularem meritum, tum grauitatis ac moderationis æstimationem, per omnes honorum & dignitatum gradus ad suprema Reipubl. gubernacula admoto, & in numerum D. Marci Procuratorum cooptato, fortuna num quid vltius conferre possit, videatur ignorare. Ipse autem in tam sublimi gloriæ culmine, in grauissimorum laborum ac curarum solamen accersit antiquitatum studium, non ignarus & hinc summæ nobilitati dignitatique decus & ornamentum accedere posse.

29. ASCONIO] Asconiam gentem Patauij celebrem, multisque illustribus viris refertam fuisse, varij clarissimi nominis auctores confirmant. Inter primos Q. Asconius Pedianus emicuit, qui Romæ *Scard. lib. 1. class. 3.* vixit temporibus Neronis, fuitque non tantum grammaticus insignis, vt multa, quæ in orationes Ciceronis florentissimo, ac elegantissimo dicendi genere commentatus est, testantur, etsi pauca supersint, verum etiam, si fides Scardeonio habenda, in historia summe excelluit, eamque post septuagesimum tertium ætatis annum, quo tempore luminibus orbatus est, alijs dictauit. De Asconio Peditano Historico Plinius: *Hist. Nat. lib. 7. cap. 48* *Samullam quoque centum decem annis vixisse auctor est Asconius Pedianus.* Sed à Scardeonio dissentit diligentissimus Pignorius, nec forsitan absque causa: qui sic in originibus Patauinis. *Ne mi spiace l' auiso di Giuseppe Scaligero sopra Eusebio, che due siano stati gl' Asconij Cap. 16.* *Pediani; vno il grammatico, l' altro l' historico, & ambedue io stimo che fossero de nostri.* Quæ de re eruditiores cogitent: mihi enim satis est ostendere, Asconiam gentem vnum siue plures viros illustres produxisse. Siue itaque vnus, aut duo Asconij sint, Asconius certe Pedianus, cum octogesimum quintum iam attigisset annum, in summo omnium honore, Vespasiani Augusti anno tertio diem clausit. *Scard. loci cit.*

N 2 Alium

Loco cit.

Silius lib. 12

Alium iuuenem Pedianum Patavinum miræ elegantie versibus Silius Italicus extollit. Qui num ex hac familia fuerit necne, ego asseuerare non ausim; cum tamen Pedianorum cognomen tribuatur Asconie genti, rationi utique consonum est, cum hinc oriundum, & forsan illum ipsum fuisse, qui ob egregium apud Cannas facinus in familiam suam cognomen hoc propagauit. Quod vero eruditissimus Pignorius dicat, *all' Historico io credo, che mirasse Silio Italico nel 12. celebrandolo con quaranta, & più versi degni della vena di Virgilio. Il fondamento della mia congettura è, perche furono contemporanei, captum meum prorsus superat. Igitur tanti viri pace, si Asconius historicus Silij fuit æqualis, hunc, quem suis versibus idem poeta celebrauit, quemque infami illi Romanorum cladi apud Cannas, quæ longo tempore præcessit, interfuisse refert, alium plane fuisse necesse est. Pro horum omnium confirmatione liceat mihi Silij versus subiungere.*

*Polydamanteis iuuenis PEDIANVS in armis
Bella agitabat atrox, Troianaque semina, & ortus,
Atque Antenorea sese de stirpe ferebat.
Haud leuior generis fama, sacroque Timauro
Gloria, & Euganeis dilectam nomen in oris.
Hunc Pater Eridanus, Venetaque ex ordine gentes,
Atque Apono gaudens populus, seu bella cieret,
Seu Musas placidus, doctæque silentia vitæ
Mallet, & Aonios plectro mulcere labores,
Non ullum dixere parem: nec notior alter
Gradiuo iuuenis, nec Phæbo notior alter.
Qui postquam effusis urgens vestigia franis
Pænorum, iuxta galeam atque insigne perempti
Agnouit spoliū Pauli: puer illa gerebat
Non paruo letus ductoris munere Cinyps,
Dilectus Pæno Cinyps, quo gratior ore
Non fuit, aut ulli nituit plus fronte decoris.
Quale micat semperque nouum est, quod Tyburis aura
Pascit ebur: vel qui miro candoris honore
Lucet in aure lapis, rubris aduectus ab Indis.
Quem postquam egregium cristis, & caside nota
Fulgentem extremo PEDIANVS in agmine vidit,
Ceū subita ante oculos Pauli emerisset imago
Sedibus infernis, amissaque posceret arma,
Inuadit frendens: tunc ignauissime sacri
Portabis capitis, quæ non sine crimine vester
Inuidiaque Deum gestaret tegmina ductor?
En Paulus. vocat inde viri ad spectacula manes,*

Et

*Et fugientis agit costis penetrabile telum.
Tum delapsus equo, galeam atque insignia magni
Consulis abruptis dextra, spoliisque videntem.*

Vbi statim ac encomiam morientis pueri, extincti Consulis arma ferentis, expleuit, sic progreditur.

*Ipse etiam capta PEDIANVS casside, nudos
Antonitus stupet ad vultus, irasque coercet.
Tum galeam magno socium clamore reportans,
Immittem quatiebat equum, spumantia sæuo
Frena cruentantem morso; cui turbidus armis
Obuia Marcellus rapido tulit ora tumultu:
Agnoscentque decus, macte o virtutis auitæ
Macte ANTENORIDE; nunc, inquit, rapta petamus
Quod superest Libyci ductoris tegmina* — —

Ceterum istum C. Asconium, cuius in lapide mentio, ex Decurionibus ciuitatis nostræ fuisse, inde videtur constare, quia fuit IIII VIR. Iuri dicundo; qui primus eo æuo magistratus erat, ut iam obseruauimus. Pariter etiam ex Decurionibus fuit ille Asconius Gabinus Modestus, qui Præturam gessit; ut in quodam eius lapide suo loco ostendimus.

SACERDOS] Sacra etiam, quibus feminæ præerant, fuerunt apud antiquos. Quoniam autem nonnulla etiam sacra per mulieres fieri oportebat, & alia per pueros patrimos matrimosque, ut hæc quoque optime peragerentur, iussit (Romulus scilicet) uxores sacerdotum cum suis maritis sacerdotio fungi, & si qua sacra nefas esset patrio more à viris fieri, hæc ab illis peragi. Auctor est Dionysius. Ita Virgines Vestales Vestæ ministrabant sacrumque ignem custodiebant. Fortuna quoque muliebris, cuius templum Matronæ Romanæ, ob Marci Coriolani rabiem à matre mulierum suasu emollitam, extrui à Senatu petierant, sacra feminæ administrabant: & quidem, ut narrat idem, mulieres ex suæ Sacerdotis sententia morem constituerunt, ut neque coronæ huic simulacro imponerentur, neque manus ad id à mulieribus, quæ secundas nuptias expertæ fuissent, ad-mouerentur: sed recens nuptis honor iste deferretur, & huius cultus cura omnis ijs committeretur. Hinc Sacerdotes Bonæ Dæ seu Faunæ, siue Fatuæ, ad quam non nisi mulieribus ingredi fas erat, de cuius sacrificijs Plutarchum consulere licet. Hinc Festo monente, Flaminia dicebatur Sacerdotula, quæ Flaminie Diali præministrabat. Est & apud Senecam de Sacerdote prostituta controuersia perelegans.

DIVÆ DOMITILLÆ] Vespasianus Imperator ex Flauia Domitilla uxore tres liberos tulit, Titum, Domitianum, & Domitillam. Hanc cum patre, & fratre Domitianus in Diuorum numerum retulit. Vnde Statius:

N 3 *Ibit*

Siluar. 1.

*Ibit in amplexus natus, fraterque, paterque,
Et soror, una locum ceruix dabit omnibus astris.*

In Domit.
cap. 5.

Istis omnibus Tranquillo teste templum dedicauit. Nouam autem excitauit adem in Capitolio Custodi Joui, & forum quod nunc Nerue vocatur; item FLAVIAE templum gentis. De quo etiam Martialis.

Lib. 9. Epi-
gram. 2.

*Dum Janus hyemes, Domitianus autumnos,
Augustus annis commodabit aëstates:
Dum grande famuli nomen asseret Rheni
Germanicarum magna lux calendarum:
Tarpeia summi saxa dum patris stabunt:
Dum voce supplex, dumque ihure placabit
Matrona diues dulce Iulium nomen:
Manebit altum FLAVIAE decus gentis,
Cum Sole, & astris, cumque luce Romana.
Inuicta quidquid candidit manus, Cælum est.*

Qua autem forma in consecratione vsi sint Romani, qualesque ritus seruauerint, fuse Herodianus in Seuero exponit: ad quem lectorem remitto.

Suet. in Do-
mit. cap. 4.

Post consecrationem consecratus vna cum ceteris numinibus colebatur, tuncque ministri sacrorum designabantur, sacerdotes illius, qui consecratus fuerat, nuncupati. Ideo Collegium Flauialium Domitianus instituit, qui patri, & Flauiae genti consecratae ministrarent. Sic post Augusti mortem atque consecrationem in omnibus orbis Romani

Antiq. Ve-
ron. lib. 2. c.
32.

Colonijs, & Municipijs, quemadmodum Romæ, nouum in Augusti honorem sacerdotium institutum est; nempe Flamen unus, & VI viri Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea Colonia; velut apud Panuinium legitur. Quare minime absurdum iudico, & Patuij forsan templum Diuæ Domitillæ dedicatum fuisse, in quo ASCONIA C. F. quæ conspicitur in saxo, sacerdotij munere functa fuerit.

Vrfin. de Fa-
mil. Rom.
Panuin. de
Antiq. Nē.

30. ATILIVS] Atilia gens Romæ patricia, sed minorum gentium, & plebeia fuit. In patricia Consul cognomine Longus: in plebeia vero Consules cognominati, Regulus, Calatinus, Bulbus, Serranus, Libo enumerantur. In hac familia clarus apud nos quoque vixit Sex. Afilius Serranus, vipote qui in nostras regiones à Senatu Proconsul missus fuit, ad litem inter Atestinos & Veicetinos de finibus contendentes componendam; vt in saxo videbimus.

LACHES] Cognomen est à Λάχος Græca voce profectum, quod sortem, & quod sorte obtingit, denotat. Vnde iste vir Laches forte est cognominatus, tanquam sorte vitam obtinuisset.

PHOEBA S] Cognomine hoc Phœbi Sacerdos fatidica, Phœbi interpret significatur.

Lib. 1. Claß.
4. fol. 72. 73.

Hoc monumentum apud Bassanum Scardeonius geminatum exhibet,

bet, non alio discrimine, nisi quod primum, ut reuera est, mutilum no-
cet, alterum ad hunc modum.

C : ATILIVS

LACHES ET

ATILIA PHOEBAS

PIENT . B . M . P.

QVI LEGIS . T . V.

Sed in lapide VALE, & non V. tantum conspicitur.

31. TERENCEIA] In Terentia familia plebeia, Panuino te- De Antiq.
Nomin.
ste, Varro, Muræna, Culeo, Messana, Parister consules enumeran-
tur. In hac præcipue notandus Varro ille, qui licet cum Æmilio Pau-
lo ad Cannas devictus esset Reipublicæ Romanæ magnitudine pericli-
tante, nihilominus ipsi redeunti, & obviam itum frequenter ab omni-
bus ordinibus fuit, & gratia acta, quod de Republica non desperasset. Ve- Hist. lib. 22.
lutit testatur Lilius.

MINVCIO] Minucia gens Romæ & patricia, in qua consul Panuin. De
Antiq. No.
cognomine Augurinus, & plebeia, in qua Consules Rufus, Thermus,
Pica, Melliculus dicti. Verum hæc gens eadem cum patricia fuit, &
plebeia facta est Ursini testimonio, ex Lucij Minutij Augurini ad ple- De Famil.
Rom.
bem transmigratione. Sed Minuciarum gentis cognomen in nobilissima fa-
milia, quæ Serrauallij inter primas sibi locum est adepta, etiamnum floret.

34. ARRUNTIO.] Arruntia gens, quamvis Romæ inter ple-
beias à Panuino recenseatur (quod forsan primis illis exceptis, ex De Antiq.
Nom.
quibus Romulus centum Patres elegit; vel ex quibus Tarquinius Pri-
scus Senatorum numerum ad ducentos adauxit; siue ex quibus L. Lu-
nius Brutus primus Romæ Consul eundem Senatorum numerum ad
trecentos ampliauit, ceteræ omnes familiæ plebeiarum fuerint) nihilomi- Idem ibi.
nus Arruntiam gentem Patauinam ex maioribus patricijs prodijisse,
in epithalamio Stellæ ac Violantillæ testatur Statius.

— — — clarus de gente Latina

Siluar. I.

Est iuuenis, quem patricijs maioribus ortum

Nobilitas gausa tulit, præfagaque formæ

Procinus e nostro posuit cognomina Cælo.

Gens ista consulibus inclaruit L. Arruntio L. F. L. Nepote, qui cum
M. Claudio M. F. M. N. Marcello Æternino anno Urbis Condite

D CC XXXII consulatum tenuit, Cæsaris Augusti tribunicia po- 2. Fastor.
testate

2. Fastor. &
comment. in
eosdem.

Annal. 1.

Annal. lib.
6.

testate prima: itemque L. Arruntio L. F. L. Nepote, L. Arruntij viri consularis filio, qui cum M. Aimilio L. F. Lepido anno V. C. DCC LIX consulatum inijt, Cæsaris Augusti, tribunitia potestate XXVII & XXVIII. Et forsan fuit ille, qui (vt Tacitus obseruat) Tiberio suspectus, ac infestus, tandem, ne eius nece gloriaretur, sibi ipsi venas secuit mortemque intulit.

Tacit. Annal. 13.

Lib. 1. Class. 3

Lib. 12.
Epig. 3.

Inter ceteros hæc gens habuit L. Arruntium Stellam, patriæ nostræ decus eximium, cui sub Nerone cura ludorum, qui à Cæsare parabantur, demandata fuit: fueratque ante, si vera Scardeonius tradit, primo Prætor, deinde Duumvir. Hunc sub Domitiano Consulatu functum esse, testis est Martialis in epigrammate ad librum suum.

Vel si malueris, prima gradiere Subura:

Atria sunt illic consulis alta mei.

Laurigeros habitat facundus Stella Penates,

Clarus Hiantea Stella petitor aque.

Lib. 9. Epig.
43.

Pro quo consulatu idem poeta sic Apollini se deuouerat.

Campis diues Apollo sic Murinis,

Sic semper senibus fruare cynis,

Docta sic tibi seruiant sorores,

Nec Delphis tua mentiatur vlli,

Sic Palatia te colant, amentque:

Bis senos cito me rogantes fasces

Det Stella bonus annuatque Cæsar.

Felix tunc ego, debitorque voti

Cæsurum tibi rusticas ad aras

Ducam cornibus aureis iuuenicum

Nata est hostia, Phæbe, quid moraris?

Panum.

Comm. in 1.

Fast. ubi de.

Cons.

De Ortogr.

Rat.

Noster autem Arruntius Stella Consul ex eorum non fuit numero, qui maiores seu ordinarij erant dicti; quique in fastis designabantur, & sub quorum consulatu, quicquid eo anno memoria dignum acciderat, in acta publica referebatur; quum & anno nomen darent, & annorum series ab eorundem consulatibus numeraretur; ita vt Imperatorum temporibus tantum Cæsares, aut Imperatores ipsi, vel saltem e ciuib; nobilissimi dignitatem hanc obtinerent; sed ex ijs, qui minores vel suffecti vocabantur, eo quod maioribus consulibus subrogabantur, & cum vel se abdicassent, vel quapiam alia de causa officij sui partes explere non poterant, eorum loco consulatum gerebant, fruebanturque toga prætexta, sella curuli, lictoribus, & fascibus XII, vt maiores consules. Verum de quodam consulatu L. Arruntij Stellæ sub Traiano Imperatore meminit tabula ænea, quam Aldus Manutius exhibet: cuius initum est tale.

L. A R.

L. ARRUNTIO : STELLA

L. IVLIO MARINO COS.

XIIII. K. NOV.

M. ACILIVS. PLACIDVS. L. PETRONIVS FRONTO

IIII. VIR. I. D. S. C. FERENTIN.

Ad reliqua apud ipsum Manutium videnda lectorem remitto.

Arruntium porro Stellam insignem poetam extitisse, Statius indicat. *Epistol. in 1. Siluar.*
Diu multumque dubitavi Stella iuuenis optime, & in studijs nostris emi-
mentissime. Et Martialis de sua puella. *Lib. 7. Epig. 13.*

Accidit infandum nostræ scelus, Anle, puella,

Amisit lusus, deliciasque suas :

Non quales teneri ploravit amica Catulli

Lesbia nequitijis passeris orba sui,

Vel Stella cantata meo, quam fleuit, Hyantis,

Cuius in Elysio nigra columba volat.

Quinimo Martialis in Stellam, quod plures annulos gestauerit, eleganter ludit, dum dicit eum gemmas à scriptis ad manus tran- *Lib. 5. Epig. 11.*
 stulisse.

Sardonychæ, smaragdos, adamantas, iaspidas uno

Portat in articulo Stella, Severe, meus.

Multas in digitis, plures in carmine gemmas

Inuenies: inde est hæc, puto, culta manus.

Violantillam ipse perditæ amavit: de qua sub Hyantis nomine (quod Græce viola est) plura cecinit: sed omnia, prò dolor! penitus perire, nec præter nominis gloriam quidquam superest. Eam demum uxorem duxit, ut planum est e Statij epithalamio, & apud Martialem, qui sic eleganter cecinit. *Siluar. 1. Lib. 6. Epig. 21.*

Perpetuam Stellæ dum iungit Hyantida vati

Lata Venus, dixit plus dare non potui.

Ciuiibus igitur, qui nostram illustrarunt patriam, iure cum Martialis accensuit.

Verona docti syllabas amat vatis:

Marone felix Mantua est.

Censetur Apona Liuius suo tellus,

Stellaque nec Flacco minus.

Lib. 1. Epig. 62.

Camillum Arruntium quoque Consulem, cum Gn: Domitio Aeno-
 O barbo

In Othon. cap. 2. barbo apud Suetonium lego. *Otho Imperator* II II Kalend. Maij natus est *Camillo Arruntio, Domitio Aenobarbo Coss.* Atvero locum hunc non plane suspitione vacare arbitror. Nam Camillus, quod prænominis loco Arruntio additur, Furij familij cognomen fuit, Sigonio teste; nec ab vlllo hac ratione vsurpatur. Temporis quidem tractu nomina, & primum Diocletiani ætate, in prænomina transisse, cum Panuino in prænomine Flauio obseruare licuit; cognomina vero vlla in vsum prænominum mutata, hucusque, quod sciam, nullus obseruauit; sicuti, & nomina familiarum ad cognominum vsum trãducta minime fuisse opinor; vt hic de Arruntij nomine gentilicio videtur. Cognomina enim non à familijs, sed ab animo, à corpore, à fortuna, tracta, monet Sigonius. Suspicionem confirmant meam hæc Taciti verba: *Gn. Domitius, & Camillus Scribonianus consulatum inierant.* Quæ auctoritate fretus in Fastis Panuinius ad annum Vrbis Conditiæ DC CXXCV hos consules designat.

GN. DOMITIVS L. F. GN. N. AENOBARBYVS
A. VITELLIVS P. F. Q. N. IN. M. M. E. IN. E. L. F. EST
M. FVRIVS. M. E. M. N. CAMILLVS SCRIBONIANVS.

In 2. Fastor. Immo in commentarijs Fastorum ad eundem annum addit: *Hoc anno, vt Suetonius tradit, Otho Imperator natus est* IV Kal. Maij. Ex his itaque constat Camillo Arruntio substituendum esse in Suetonio M. Furium Camillum Scribonianum: de quo tamen eruditorum sententiam expecto.

De Felicit. Vrb. Pad. lib. 5. cap. 8. Lib. Class. 4. fol. 72. TER. AQVILÆ] Portenarius noster de isto Arruntio hæc habet: *Arruntio Padonino. fã tre volte Aquilifero de Romani:* cui Scardeonius nequitiam patrocinator; qui loco AQVILÆ, vt est in saxo, legit AQVLIF. Quem lapsum dissimulare non potui; quum nemo, antiquitatum noticia etiam leuiter imbutus, ignoret, istis literis indicari TERENTINAM Tribum, quæ, vt in Tribu Fabia iam diximus, nomini illius, cuius est inscriptio, proxime subiungitur. Legendum itaque M. ARRVTIO MARCI FILIO TERENTINA AQVILÆ; non autem TER AQVILIFERO. Aquilæ igitur illi cognomen erat. Et cum cognomina, vt paulo ante cum Sigonio monui, vel ab animo, vel à corpore, vel à fortuna desumantur; ad animum vero spectent, virtutes, mores, oratio, artes, studia, res gestæ; ad corpus, partes, color, habitus, vestitus, similitudo alterius, locus, & huiusmodi complura; cognomen istud forsan à corporis colore desumptum fuit. Sic enim de colore aquilio Festus: *Aquilus color est fuscus, & subniger à quo Aquila dicta esse videtur.* Quid igitur vetat Arruntium Aquilam subnigrum & fuscum fuisse? nisi malimus Aquilam à celeritate cognominatum: nam & Festus notat, aquilam sic esse dictam ab acute volando. Quid si ab oculorum acie, quæ summa est aquilæ, quam

Sigon. de Nom. Rom.

Lit. A.

quam nec elegantissimus naturæ interpres siluit ? *Pullos suos percipiens subinde cogit aduersos inueneri solis radios : & si conuiuentem hume-*
stantemque animaduertit, præcipitat e nido, velut adulterinum atque de-
generem : illum cuius acies firma contra steterit educat,

Plin. Hist. Natur. lib. 10. cap. 3.

TER.] TARENTINAE vero tribus origo & appellatio Alexandro ab Alexandro videtur obscura : quam tamen cum Sigonio Rosinus subdubie à Terento campi-Martij loco deriuat . Terentum vero apud Festum locus in campo Martio dictus , quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur . Hæc tribus in ordine trigesima tertia fuit, ceteris addita cum Aniene, Liuius auctore . Et lustrum eo anno conditum à P. Sempronio Sopho, & P. Sulpicio Auerrione Censoribus : Tribusque addita Anienis, & Tarentina . Quod factum anno V. C. CD LIIII.

Gen. Dier. lib. 1. cap. 17. De Antiq. Iur. Ciu. Rõ. lib. 1. cap. 3. Antiq. Rõ. lib. 6. cap. 19. Lit. T. Hist. lib. 10.

Fastor. lib. 1.

III. VIRO. A. A. A. F. F.] Quæ notæ ab omnibus leguntur TRIUMVIRO AVRO ARGENTO AERE FLANDO FERIVNDÓ . Romæ magistratus iste Triumvirorum Monetalium dicebatur : quorum erat prouidere , vt numismata aurea , argentea, ærea probæ materiæ iustique ponderis flarentur, ac ferirentur . Eorum originem pace eruditissimi Fuluij Ursini, qui Ciceronis tempore, vel paulo ante Triumviros Monetales electos putat, post Cannensem cladem apud Liuium reperio (si tamen iidem Triumviri Mensarij , & Monetales fuerunt, vt nonnullis placet) Et Romæ quoque propter penuriam argenti Triumviri Mensarij rogatione Minutij Trib. Pl. facti . L. Æmilius, qui Consul Censorque fuerat ; & M. Atilius Regulus , qui bis Consul fuerat ; & L. Scribonius Libo, qui Trib. Pl. erat ; Ex quo tempore Triumviros Monetales originem traxisse , notant ad hunc locum Alex. ab Alexan. loco dicto, & Guarinus Piso Soacius eruditissimus Iuriconsultus Patauinus, sub Dictatura M. Iunij Perræ V. C. anno DXXXVIII. Horum quamplurima reperiuntur numismata, ab ipsis in honorem Augusti , ac Tiberij cusa, & aliquando quatuor fuisse obseruat Ursinus . Atque ita recte, & vere locutus erit Dio, qui lib. LIIII. dixit Triumuiros Monetales ab Augusto institutos fuisse, hoc est, eorum numerum à Cesare auctum , & Quatuoruiros pro Triumuiris factos , ad Triumuiros rursus, vt primum erant, redactos . Sed & Triumviros Monetales in Serenissima Republica Veneta receptos , omnibus liquido constat . Ad quos, veluti ad apud Romanos olim, pertinet curam gerere, ne argentum aut aurum imperfectius aut impurius, quam lege sancitum est, cudatur, & feriat . nostro autem æuo vernacula lingua Proueditori di Cecha nuncupantur.

Pomp. Lat. de Magistr. Rom. cap. 24. Alex. ab Alex. Gen. Dier. lib. 3. cap. 16.

Rosin. Antiq. Rom. lib. 7. cap. 18.

De Famil. Rom. fol. 71. Hist. lib. 23.

De Rom. & Venet. Magistr. int. se Collat. n. 125 1. Fastor.

De Famil. Rom. fol. 99.

De Ling. Lat. lib. 4.

De Magistr. Rom.

QVÆST. CÆSARIS] Id est QVÆSTORI CÆSARIS. *Quæstores à querendo, qui conquirerent publicas pecunias, dictos habet Varro.* Huius magistratus initium antiquissimum esse Pomponius demonstrat . Romulus, vt Iunius lib. 7. scribit, suffragio populi Quæstores binos

creavit : alij volant Numam Pompilium ; sed verius constat de Tulle Hostilio. Quæstores primum creatos fuisse duos, inde quatuor, postea sex, tandem Syllana lege intercedente, temporis cursu numerum viginti excessisse, testis est Alex. ab Alex. Quæstorum porro munera varia
Gen. Dier. lib. 2. cap. 2. scriptores rerum Romanarum colligunt. Nostra etiam Serenissima Respublica Quæstores ut plurimum duos habet: penes quos in quavis ciuitate ærarij publici cura est, atque *Camerlenghi* vocantur. Quæstorix dignitatis in mea Patria imaginem repræsentat, singularis, ætate simul ac nobilitate conspicuus noster ciuis, qui *Cassiero del Santo monte* communiter à nobis nuncupatur.

Quæstor vero Cæsaris quisnam fuerit, nullus est quod sciam, qui demonstret: nisi forsan dicendum, Quæstores Cæsaris & Quæstores
L. Vnic. ff. de Offic. Quæst. candidatos, qui soli, teste Vulpiano, libris principalibus in senatu legendis vacabant, eiusdem fuisse generis. Quod si ita est, Quæstor candidatus, qui & Quæstor Principis dicebatur, à Quæstore Cæsaris nihil discrepat. Quanti autem Quæstores Principis æstimati fuerint, testimonium præbet pro Theodorico Rege Cassiodorus hisce verbis ad
Variar. lib. 5. n. 4. Senatum Romanum. *Omnes enim, quos ad Quæsturæ culmen euehimus, doctissimos existimamus: quales legum interpretes, & consilij nostri decet esse participes. Dignitas quæ nec diuitijs, nec solis natalibus inuenitur: sed tantum eam doctrina cum coniuncta potest impetrare prudentia. Nam licet in honoribus alijs beneficia conferamus, hinc semper accipimus. Est nimirum curarum nostrarum felix portio: ianuam nostræ cogitationis ingreditur: pectus, quo generales curæ voluuntur agnoscit. Æstimate quid de illo debeat indicari, qui tanti particeps est secreti. Ex quibus conijcere licet, quod Quæstor Principis, & forte Cæsaris, idem erat, qui Venetijs hodie Cancellarij Magni titulo gaudet. Sed plura, & singularia de Quæstoribus Brissonius & Cuiacius eruditissime.*

De Verb. signif. lib. 5. *Ad D. L. Vnic. ff. de Off. Quæst.* TRIB. PL.] TRIBVNO PLEBIS. Notum est omnibus, quod decimo septimo anno post exactos Reges, plebs, nimis grauibusa di-
Dionys. Antiq. Rom. lib. 6. tioribus affecta iniurijs, in montem quemdam ad Annienem amnem, haud procul ab vrbe situm, confugerit: quæ prius non est in ciuitatem regressa, quam magistratum haberet, qui eam tueretur à præpotentium molestijs. Ita Tribuni plebeij creati duo, C. Licinius & L. Albinus. Hi tres collegas sibi creauerunt. in his Sicinium fuisse seditionis autorem, de duobus qui fuerint, minus conuenit. ita docet Liuius. Qui magistratus ut sacrosanctus esset, hanc tulerunt legem. Tribunum plebis inuitum nemo, ut vnum de vulgo, quidquam facere cogito; neque verberatos nec ab alio verberari iubeto; neque interficito; neque interfici iubeto. Quod si quis contra ea, quæ interdiciuntur aliquid fecerit, sacer esto, & bona Cereris sacra sunt: & qui eum occiderit, quod tale facinus patrarit, purus à
Hist. lib. 2. Dionys. loc. cit. Dionys. ibid. cade esto.

Pote-

Potestas hæc, etsi tantum ad plebem tuendam inuenta, Ciceronita-
men pestifera videtur; quippe quæ in seditione, & ad seditionem nata sit.
Hinc Plutarchus: Ius Tribunitiæ potestatis magis ad impediendum, quam
ad agendum: quippe ceteris omnibus collegis volentibus, unus qui nolit, &
intercedat plus potest. Vnde post institutos Trib. Pl. ius consulare in-
minutum fatetur Cicero. Et sane Tribunorum Plebis nimium præ-
ualuit auctoritas: nam post Marij Coriolani vocationem ad plebis iu-
dicium ab ipsis institutam (quæ Dionysio auctore prima fuit) postea
ab illo tempore hoc in consuetudinem venit, ut Trib. Plebis, quibuscum-
que ciuibus libuisset diem dicerent, quæ ad causam dicendam ad populum
venirent. Itaque tanta ipsorum erat auctoritas, ut neque Consulibus
aliquando pepercerint. Ideo cum plebs optimatum potentiam à se
iam euersam existimasset, L. Syllam magnopere extollit Cicero, qui
Tribunis plebis sua lege iniuriæ faciendæ potestatem ademerit, auxilium
ferendi reliquerit.

De Legib. 3.

In Catone
Vtic.

De Leg. 3.

Antiq. Rō.
lib. 7.

De Legib.

3.

Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 1.
cap. 3.
Noc. Attic.
lib. 13. c. 12.

Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
8.

Idem ibid.

Macrob. Sa-
tur. lib. 1. c. 3.

Rosin. An-
tiq. Rom. lib.
7. cap. 23.

De Rom. &
Vnet. Magi-
str. inter se
Collat. n. 80.

Comment. in
1. Fastor.

Ceterum Tribunis plebis nec sella curuli, nec purpura, nec licto-
re ut Consulibus, sed Viatore solum uti licebat; ipsisque non vocatio,
sed pressio competeat. Sic enim teste Gellio ex Antistio Labeone re-
spondit illa mulier Viatori Tribuni, qui eam in iudicium vocabat. Tri-
buni præterea nullam habebant potestatem in ijs, quæ extra urbem
erant: nam eorum potentia mœnibus circumscribebatur. Ideo anno
ab V. C. CC LXXI designatis Consulibus M. Fabio K. F. Vibu-
lano, & L. Valerio Volusi F. Potito, cum petiissent, ut militum loco, qui
in bello contra Antiates ceciderant, alij conscriberentur, ingens in
vrbe ortus est tumultus, nec Senatui vllus obtemperabat, quum à Tri-
bunis populus excitaretur. Itaque Consules extra urbem in proximum
campum progressi, ibi sellas Imperatoris posuerunt, & milites conscribe-
bant, & qui legibus non parebant, pecunijs mulctabant. Tribunus vero,
qui militum conscriptioni delectuique intercedebat, nihil amplius contra hæc
facere poterat: ut auctor est Dionysius.

Uterius integrum diem extra urbem abesse Tribunis fas non erat,
eorumque domus die ac nocte nulli claudebantur, tamquam securum
perfugium eis, quibus opportuna videbantur. Tribunorum plebis po-
testatem, non quoad personas, sed quoad dignitatem, repræsentare
videntur Venerijs Aduocatores Communis, qui magis intercessione
quam sententia pollent. Sicut enim Trib. Pl. ad populum seu plebem
referebant, ita hi de leuioribus causis ad Quadraginta Viros, de maiori-
bus ad Senatum, de maximis interdum ad maius Consilium referunt:
ut ex Sabellico, & Contareno diligenter obseruat Soacius.

PRO. COS.] Id est PROCONSULI. De Proconsulatus ori-
ginæ quidpiam certi affirmare non audeo, cum omni dignus laude
solertissimus Panuinius, cum anno ab V. C. CD XXVIII. cœpisse

O 3 doceat,

doceat; primumq; Proconsulem nominet Publilius Philonem. Quoniam cum comitijs imminentibus Palæopolitanos obsideret, ita ut à mœnibus eū auocare spes capiendę vrbis nō permitteret, *actum cum Tribanis est, ad populum ferrent, ut cum Publilius Philo consulatu abiisset, proconsul regeret, quoad debellatum cum Grecis esset.* ita Liuius: apud quem tamen, & Dionysium, longe prius Proconsulem electum obseruo. Anno enim ab V. C. CC LXXXIX A. Postumio Allo, & Sp. Furio Medullino Cōs. bello contra Æquos infelicitè gesto, ait Liuius: *Optimum visum est Proconsulem T. Quintium subsidio castris cum sociali exercitu mitti.* Additque Dionysius: *Factumque est ante claram lucem S. C. ut T. Quintius, qui ter Consul fuerat, cum lectissima peditum, equitumque iuuentute. Proconsulari imperio ornatus in hostes confestim iret.* Ex quo tempore statutum fuisse inquit Pomponius Lætus, ut qui consules vno anno fuissent, altero Proconsules essent.

Proconsules autem fuerunt, vel quibus ultra terminum magistratus ipse prorogabatur; talisque fuit Publilius Philo, de quo supra: vel qui priuati in prouinciam, aut ad bellum destinabantur; inter quos apud Liuium obseruo P. Cornelium Scipionem: qui tametsi ætatis haudquaquam maturæ, cum die comitiōrum de creando in Hispaniam Proconsule adesset, nec ulli maiorum eius prouinciæ suscipiendę fiducia esset, ipse professus est se illam petere, statimque cunctis suffragijs designatus fuit. Vel Proconsules fuerunt dicti, qui post Consulatum in Vrbe gestum, ad prouincias consulares regendas mittebantur pro Consulibus. Lege enim Sempronia C. Gracchi Trib. Pl. sancitum fuit, ut Senatus quas vellet Prouincias, alias Consulares, alias Prætorias declararet. Non enim hæc, vel illa prouincia semper aut consularis, aut prætoria erat, sed pro voluntate Senatus: in quas si essent consulares, Proconsules, si Prætorie, Proprætores annua administratione destinabantur. Demum Proconsules fuerunt, qui ab Imperatoribus in prouincias sibi reseruatas mittebantur: quæ tametsi prætorie essent, nihilominus ijs, quibus committebantur, Proconsulum titulum impertiebant. Proconsules vero in prouincias ibant cum XXII fascibus; Proprætores cum sex, & secum Legatum ducebant, cuius adiumento in administratione vterentur. Attamen manumittere non poterat, cum penes Proconsulem tantum manumissio esset.

Paul. Manut. de Legib.

Dio lib. 53.

Manut. de Legib.

Antiq. Rō. lib. 4.

Hist. lib. 6.

XV. VIRO SAC. FAC.] Videlicet QVINDECIMVIRO SACRIS FACIUNDIS. Tarquinius Superbus post emptos tres illos libros, qui ex nouem supererant, quos mulier quædam ei venum obtulerat, sed ludibrio habita tribus his exceptis cremauerat, scribit Dionysius, quod *Duum viros ex nobilium numero creauit, & duos publicos ministros ipsis addidit, illisque horum librorum custodiam mandauit.* Anno vero ab V. C. CCC LXXXIIII ut memorat Liuius, Tribunis militum

litum consulari potestate Q. Seruilio, C. Veturio, A. & M. Cornelijs. Q. Quinctio, & M. Fabio, promulgata lex est, *ut pro Duumviris sacris faciundis Decemviri crearentur: ita ut pars ex plebe, pars ex patribus fiat.* Quem quidem numerum mansisse usque ad Cornelij Sullæ tempora, observant Alex. ab Alex. & Io. Rosinus. Hinc Quindecimviro- rum habetur, ita ut ipsi verisimile putent, L. Sullam Decemvi- ris, quinque alios addidisse.

Gen. Dier.
lib. 3. cap. 16.
Antiq. Rō.
lib. 3. cap. 24

Illis non tantum Oracula Sibyllina asseruandi, sed aliquando fa- stos corrigendi cura, teste Pomponio, concredita fuit; nec non ludo- rum secularium, ut fateretur Vrsinus in gente VOLTEIA.

De Magist.
Rom.
De Famil.
Rō. fol. 287.

Sed præter hunc M. Arruntium, Thrasea Pætus quoque noster, Ta- citi fide, hoc insigni sacerdotio donatus fuit. Cum enim Capito Cossutia- nus infensissimus eius hostis ipsum criminaretur, ei obiecitabat: *Prin- cipio anni vitare Thraseam solenne iusiurandum: nuncupationibus vo- torum non adesse, quamvis Quindecimvirali sacerdotio præditum.* Ex quibus colligere mihi liceat, quanti Romæ fuerint Patauini, cum in- eorum Sacerdotum fuerint numero, in quo & Augustus fuit; & cum ipsis rem commendauerint Romani, qua religiosius, ac sanctius nul- la custodiebatur, Sibyllina nempe oracula.

Annal. lib.
16.

Minime tandem omittendum, apud Scardeonium hanc M. AR- RVNTII inscriptionem corruptam esse. Non enim legendum est AR- RONTIO, ut apud ipsum; sed ARRVTIO: nec AQVILIF. sed AQVILAE, ut in saxo patet: nec MARRVTIO, ut apud collectores inscriptionum sacrosanctæ vetustatis apparet; sed M. ARRVTIO, ut habet saxum.

Vrsin. de
Famil. Rom.
fol. 161.
Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
4.

35. Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilio- rum fuerunt, ut innuit Aufonius:

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Hoc numero Tribus, & sacro de monte Tribuni.

Tres equitum turma. Tria nomina nobiliorum.

De Tern.
Num. Ey-
dil. 4.

verum etiam libertorum. Servi enim, statim ac manumissierant, prænomen, nomen, & cognomen assumebant: quæ ex Quintiliani sententia solum liberorum propria erant. *Propria liberi, quæ nemo ha- bet nisi liber, prænomen, nomen, cognomen, Tribum.* Cuius rei necessitas eueniebat ex nomine illius gentis, quod accipiebant servi cum manumitterentur. Vnde cum in vna familia ut plurimum multi ser- ui manumissi essent, omnes illius familiæ nomine, quod proprium antiquitus erat, vocabantur, ad confusionem tollendam. Ideo ipsi etiam liberti ut ingenui, prænomine, nomine, & cognomine di- stinguebantur: ita tamen, ut etiam nomen seruale retinerent, adiecto prænomine & nomine patroni. ut Tiro Ciceronis libertus, dictus est M. Tullius Tiro.

Instit. Orat.
lib. 7. cap. 4.

In Aug.
cap. 56.

CASTRITIO] Hanc gentem Romanam fuisse, patet tum ex
Suetonio, *Unum omnium e reorum numero, ac ne eum quidem nisi pre-*
cibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de
coniuratione Murana cognouerat : tum ex sinistra parte basis, erecte
M. Aurelio Antonino Aug. L. Sept. Seueri Imp. filio à Collegio fabro-
rum tignariorum, in qua recensetur.

Grut. fol.
268. n. 1.

CASTRICIUS PROCVLVS.

Idem fol.
128. n. 1.

Tum etiam ex tabula marmorea, quæ Ateste in ædibus Contareni ex-
tat: in qua est

L : CASTRICIUS OMVNIO.

Ac ne in re plana hæream, pariter in monumento Celeiæ supra S.
Maximiliani portam posito legitur:

D . M.

Idem fol.
386. n. 3.

D . CASTRITIO . VERO

ANTONIO

DEC . CL . CEL . AN. XXVI

IVLIA : Q : FIL . VERA

MATER

V . F . ET . SIBI

Vbi DEC. CL. CEL. denotat DECVRIONEM COLONIAE
CELEIAE. Non itaque scribendum fortasse erat CL. sed COL. quod
Coloniae est nota. Celeia enim Norici oppidum fuit, Plinio teste.

FLORENTI] Cognomen si recte iudico à forma corporis, aut
prospera fortuna desumptum.

1. Fast.

CÆCILIO] Cæcilia gens plebeia fuit, in qua Consules multi
cognomine Metelli in fastis obseruantur. Ad distinctionem du-
plici cognomine utebantur, & post Metellum Calui, Balearici, Mace-
donici, Dalmatici, Caprarij, Numidici, Nepotis, Celeris, Pij, Scipionis.

CALVIONI] Si cognomen hoc à caluitie non descendit, ori-
ginem eius reconditam credo. Sed cum Capitones, Frontones, Na-
sones, Labeones, illi dicantur, qui magno sunt capite, fronte, naso,
labijs; cur non Caluiones à magna caluitie?

EVCHI] Cognomen tractum fortassis à Græca voce εὐχῆ, quæ
precationem latine sonat.

MAR-

MARTIALI] Martiales cognominatos puto illos, qui vel sub Martis stella nati; vel qui animo martiali erant; vel qui Martis sacrificia obibant. vnde Flaminem Martium, summum Martis Sacerdotem nuncupatum fuisse constat.

DOMITIO] Domitia gens, ^{mater} Plebeias recensetur ab Urfino & Panuinio. Hinc duas postmodum familias, Caluinorum scilicet & Ænobarborum ortas fuisse, auctum est Suetonius : qui pariter ostendit, quod duo prænomena tantum, Cnei & Lucij videlicet, notabili varietate usurpauerint, modo continuantes unumquodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. Nam primum secundumque ac tertium Ænobarborum Lucios, rursus sequentes tres ex ordine Cnaos accepimus: reliquos nonnisi vicissim tum Lucios, tum Cnaos. Ex hac gente Nero Claudius Imperator fuit, cuius patre Domitius inter amicorum gratulationes negavit, *Quidquam ex se & Agrippina nisi deestabile, & malo publico nasci potuisse.*

De Famil. Rom.

De Antiq. Nom.

In Nerom. cap. 1.

Suet. in Nerom. cap. 6.

THEOPILO] Cognomen hoc à Græcis mutuatum est, & significat Dei amantem vel amicum.

In hoc saxo non deprehenditur OLICRENI, ut in Grutero, sed OLICRENI; neque MARITALI, ut apud eundem, qui sequutus est Scardonium, sed MARTIALI.

Fol. 934. n. 4.

Lib. 1. Class. fol. 75.

HATERIÆ Hateria gens plebeia, sed consularis, Consules habuit cognominatos Agrippam, & Antoninum. Hanc familiam Senatoriam Tacitus nominat, & de Q. Haterio hæc profert. *Fine anni excessere insignes viri, Asinius Agrippa, claris maioribus quam vetustis, vitæque non degener. Et Q. Haterius familia Senatoria, eloquentia, quoad vixit, celebrata.*

Panuin. de Antiq. N. 6.

Annal. lib. 4.

37. ARRIVS] Arriam gentem etli Romæ plebeiam Panuinius faciat; Patavinam tamen, atque patriciam fuisse, mihi persuadet Arria illa Cæcinnæ Patii Viri consularis vxor. Quæ cum miris laudibus extollatur à Plinio secundo, intermittere non possum, quin epistolam de ipsa ad Nepotem elegantissime perscriptam huc transferam.

De Nom. Antiq.

Lib. 3. Epist. 16.

C. PLINIVS NEPOTI

SVO : S.

Adnotasse videor, factaque dictaque virorum faminarumque illustrium, alia clariora esse, alia maiora: confirmata est opinio mea hesterno Fannia sermone. Neptis hac Arria illius, quæ marito & solatium mortis, & exemplum fuit. Multa referebat avia sua non minora hoc, sed obscuriora: quæ sibi existimo tam mirabilia legenti fore, quam mihi audienti

P

dienti

diēti fuerunt. *Ægrotabat Cacinna Pater maritus eius, agrotabat & filius,*
uterue mortifere, ut videbatur: filius decessit, eximia pulchritudine, pa-
ri verecundia, & parentibus ^{cor} *minus ob alia carus, quam quod filius*
erat. Huic illa ita furas puerat ^{judic} *ita duxit exequias, ut ignoraret ma-*
ritus. quinimmo quoties cub ^{L. Sc} *ius intraret, viuere filium atque etiam*
commodiorem esse simulabat ^{ecc} *per sepe interroganti quid ageret puer,*
respondere, Bene quieuit, lib ^{sum} *amplius. Deinde quum diu cohibita*
lacryma vincerent prorumpere, egrediebatur. tunc se dolori dabat.
satiata, siccis oculis, confusa, rutilu redibat tanquam orbitatem foris
reliquisset. Praclarum (quidem) illud eiusdem, ferrum stringere, perfo-
dere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere vocem im-
mortalem ac pene diuinam, Pate non dolet. Sed tamen ista facienti dicen-
tique gloria, & aeternitas arte oculos erant: quo maius est sine premio
aeternitatis, sine premio gloriae abdere lacrymas, operire luctum, amissoque
filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium
mouerat: fuerat r'acius in partibus, & occiso Scriboniano, Romam traheba-
tur. Erat ascensurus nauem, Arria milites orabat ut simul imponeretur.
Nempe enim (inquit) daturi estis consulari viro seruulos aliquos, quorum e manu ci-
bum capiat, a quibus vestiatur, a quibus calcietur: omnia vel sola praestabo. Non impe-
trauit. conduxit piscatoriam nauiculam, ingensque nauigium minimo se-
cuta est. Eadem apud Claudium uxori Scriboniani, quum illa profiteretur
iudicium, Ego (inquit) te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus
est, & viuis? Ex quo manifestum est, ei consilium pulcherrimae mortis non
subitum fuisse. Quinetiam quum THRASEA gener eius deprecaretur
ne mori pergeret, interque alia dixisset, Tu vis ergo filiam tuam, si mihi per-
eundum fuerit, mori mecum? respondit, Si tandiu tantaque concordia vixerit tecum, quam
ego cum Pato, volo. Auxerat hoc responso curam suorum: attentius custo-
diebatur: sensit, & Nihil agitis (inquit) potestis enim efficere ut male moriar: ne mo-
riar, non potestis. Dum haec dicit, exiit cathedram, aduersoque parieti ca-
put ingenti impetu impexit, & corruit. Refocillata, Dixeram (inquit)
vobis, inuenturam me quamlibet duram ad mortem viam, si vos facilem negassetis. Viden-
turne haec tibi maiora illo, Pate non dolet: ad quod per haec peruentum est?
quum interim illud quidem ingens fama, haec, nulla circumfert. Vnde
colligitur quod initio dixi, alia esse clariora, alia, maiora. Vale.

Gloriosum quoque huius mulieris facinus, memorabilemque,
 quam emisit vocem, tradendo extractum e vulnere pugionem mari-
 to, hisce quatuor versibus Martialis celebrauit.

Lib. 1. Epi-
 gram. 14.

Casta suo gladium cum traderet Arria Pato,

Quem de visceribus traxerat ipsa suis:

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.

Quid amplius, quidque gloriosius de muliere Patauina? Amplius
 equi;

equidem, ac gloriosius est, quod non vnus tantum, sed omnium Patauinarum mulierum pudicitia tam præclaris effertur præconijs. Testis mihi sit iterum Plinius secundus, qui de earundem moribus alio in loco hæc profert, *Habet auiam maternam Serranam Proculam, e municipio Patauino. Nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque seueritatis exemplum est.* Martialis etiam cum à libro suo grauem ablegat lectorem, subnectit.

*Tu quoque nequicias nostri, lususque libelli
Vda puella leges, sis Patauina licet.*

Lib. 11. Epigram. 17.

Sed coronidis loco ad confirmandam nostrarum mulierum continentiam libeat hic addere, quod de Aponitanis aquis Cassiodorus narrat. *Sed ut ipsum quoque lauacrum mundius redderetur, stupenda quadam continentie disciplina in undam, qua viri recreantur, si mulier descendat, incenditur.* Quod forsitan ei aperuerat Martialis in illo epigramate:

Lib. 6. Epigram. 42.

Nec fontes Aponi rudes puellis

ne forsitan continentiam suam, quæ Patauinis mulieribus in tanta laude erat, in istis aquis contaminarent, neue nomen illius seueritatis, quod vbique eas reddebat illustres, quoquomodo, nec vel minimi nãui vmbra deturparent.

SEX VIR.] SEX VIRI quinam essent, vidimus ante, ostendimusque, eos vtplurimum Præfecturarum magistratus fuisse: quæ quo iure gauisæ sint, cum Festo abunde declaratum est.

O PITERGI] Opitergium, quod à Strabone Epipergium, & à Ptolomæo Opipergium corrupte forsitan nominatur, in decima regione Italiæ situm, nempe in Venetia, affirmat Plinius. *Venetorum autem Ateste, & oppida Acelum, Patauium, Opitergium &c.* Nunc in Marchia Taruifina describitur. Celebrati porro nominis fuisse oppidum, tum veteres memoriæ, tum vasta, quæ adhuc supersunt, vestigia abunde testantur. Fortitudinem autem Opiterginorum clare prodit id, quod Florus narrat. *Vna (scilicet naus) quæ Opiterginos ferebat, in vadis hæsit, memorandumque posteris exitum dedit. Quippe vix mille iuuenum manus, circumfusi undique exercitus per totum diem relasustinuit: cum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditionem veniret, hortante tribuno Vulteio mutuis ictibus in se concurrat. Quod insigne factum longa carminum serie celebrauit Lucanus, & egregio hoc epiphonemate finiuit.*

Pharsal. lib. 4.

*nullam maiore locuta est
Ore ratem discurrens fama per orbem.*

Opitergij quoq; meminit Tacitus, dum ab Opiterginis Flauianos milites lætis animis exceptos fuisse scribit. Opitergium ego ex hoc marmore Præfecturam credidissem, cum L. Arrium T. F. Sexuirum

Hist. lib. 3.

P 2 Opi-

creavit : alij volant Numam Pompilium ; sed verius constat de Tullio Hostilio. Quæstores primum creatos fuisse duos, inde quatuor, postea sex, tandem Syllana lege intercedente, temporis cursu numerum viginti excessisse, testis est Alex. ab Alex. Quæstorum porro munera varia scriptores rerum Romanarum colligunt. Nostra etiam Serenissima Respublica Quæstores ut plurimum duos habet, penes quos in quavis ciuitate ærarij publici cura est, atque *Camerlenghi* vocantur. Quæstorix dignitatis in mea Patria imaginem repræsentat, singularis, ætate simul ac nobilitate conspicuus noster ciuis, qui *Cassiero del Santo monte* communiter à nobis nuncupatur.

Quæstor vero Cæsaris quismam fuerit, nullus est quod sciam, qui demonstret: nisi forsan dicendum, Quæstores Cæsaris & Quæstores candidatos, qui soli, teste Vulpiano, libris principalibus in senatu legendis vacabant, eiusdem fuisse generis. Quod si ita est, Quæstor candidatus, qui & Quæstor Principis dicebatur, à Quæstore Cæsaris nihil discrepat. Quanti autem Quæstores Principis æstimati fuerint, testimonium præbet pro Theodorico Rege Cassiodorus hisce verbis ad Senatum Romanum. *Omnes enim, quos ad Quæsturæ culmen euehimus, doctissimos existimamus: quales legum interpretes, & consilij nostri decet esse participes. Dignitas quæ nec diuitijs, nec solis natalibus inuenitur: sed tantum eam doctrina cum coniuncta potest impetrare prudentia. Nam licet in honoribus alijs beneficia conferamus, hinc semper accipimus. Est nimirum curarum nostrarum felix portio: ianuam nostræ cogitationis ingreditur: pectus, quo generales curæ voluntur agnoscit. Æstimate quid de illo debeat indicari, qui tanti particeps est secreti. Ex quibus conijcere licet, quod Quæstor Principis, & forte Cæsaris, idem erat, qui Venetijs hodie Cancellarij Magni titulo gaudet. Sed plura, & singularia de Quæstoribus Brissonius & Cuiacius eruditissime.*

TRIB. PL.] TRIBVNO PLEBIS. Notum est omnibus, quod decimo septimo anno post exactos Reges, plebs, nimis grauibus à di-
 tioribus affecta iniurijs, in montem quemdam ad Annienem amnem, haud procul ab vrbe situm, confugerit: quæ prius non est in ciuitatem regressa, quam magistratum haberet, qui eam tueretur à præpotentium molestijs. Ita Tribuni plebei creati duo, C. Licinius & L. Albinus. Et tres collegas sibi creauerunt. in his Sicinium fuisse seditionis autorem, de duobus qui fuerint, minus conuenit. ita docet Liuius. Qui magistratus ut sacrosanctus esset, hanc tulerunt legem. *Tribunum plebis inuitum nemo, ut vnum de vulgo, quidquam facere cogito; neque verberatos nec ab alio verberari iubeto; neque interficito; neque interfici iubeto. Quod si quis contra ea, quæ interdiciuntur aliquid fecerit, sacer esto, & bona Cerei sacra sunt: & qui eum occiderit, quod tale facinus patrarit, purus à*
Dionys. ibid. cæde esto.

Pote-

Potestas hæc, etsi tantum ad plebem tuendam inuenta, Ciceroni-
men pestifera videtur; quippe quæ in seditione, & ad seditionem nata sit.
Hinc Plutarchus: Ius Tribunitiæ potestatis magis ad impediendum, quam
ad agendum: quippe ceteris omnibus collegis volentibus, unus qui nolit, &
intercedat plus potest. Vnde post institutos Trib. Pl. ius consulare in-
minutum fatetur Cicero. Et sane Tribunorum Plebis nimium præ-
ualuit auctoritas: nam post Marij Coriolani vocationem ad plebis iu-
dicium ab ipsis institutam (quæ Dionysio auctore prima fuit) postea
ab illo tempore hoc in consuetudinem venit, ut Trib. Plebis, quibuscum-
que ciuibus libuisset diem dicerent, qua ad causam dicendam ad populum
venirent. Itaque tanta ipsorum erat auctoritas, ut neque Consulibus
aliquando pepercerint. Ideo cum plebs optimatum potentiam à se
iam euersam exstimmasset, L. Syllam magnopere extollit Cicero, qui
Tribunis plebis sua lege iniuriæ faciendæ potestatem ademerit, auxilium
ferendi reliquerit.

De Legib. 3.

In Catone
Vtic.

De Leg. 3.

Antiq. Rō.
lib. 7.

De Legib.

3.

Ceterum Tribunis plebis nec sella curuli, nec purpura, nec licto-
re ut Consulibus, sed Viatore solum uti licebat; ipsisque non vocatio,
sed pressio competeat. Sic enim teste Gellio ex Antistio Labeone re-
spondit illa mulier Viatori Tribuni, qui eam in iudicium vocabat. Tri-
buni præterea nullam habebant potestatem in ijs, quæ extra urbem
erant: nam eorum potentia mœnibus circumscribebatur. Ideo anno
ab V. C. CC LXXI designatis Consulibus M. Fabio K. F. Vibu-
lano, & L. Valerio Volusi F. Potito, cum petiissent, ut militum loco, qui
in bello contra Antiates ceciderant, alij conscriberentur, ingens in
vrbe ortus est tumultus, nec Senatui ullus obtemperabat, quum à Tri-
bunis populus excitaretur. Itaque Consules extra urbem in proximum
campum progressi, ibi sellas Imperatoris posuerunt, & milites conscribe-
bant, & qui legibus non parebant, pecunijs mulctabant. Tribunus vero,
qui militum conscriptioni delectuique intercedebat, nihil amplius contra hæc
facere poterat: ut auctor est Dionysius.

Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 1.
c. 13.
Noc. Attic.
lib. 13. c. 12.

Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
8.

Idem ibid.

Uterius integrum diem extra urbem abesse Tribunis fas non erat,
eorumque domus die ac nocte nulli claudebantur, tamquam securum
perfugium eis, quibus opportuna videbantur. Tribunorum plebis po-
testatem, non quoad personas, sed quoad dignitatem, repræsentare
videntur Venetijs Aduocatores Communis, qui magis intercessione
quam sententia pollent. Sicut enim Trib. Pl. ad populum seu plebem
referebant, ita hi de leuioribus causis ad Quadraginta Viros, de maiori-
bus ad Senatum, de maximis interdum ad maius Consilium referunt:
ut ex Sabellico, & Contareno diligenter obseruat Soacius.

Macrobi. Sa-
tur. lib. 1. c. 3.

Rosin. An-
tiq. Rom. lib.
7. c. 13. 23.

De Rom. &
Venet. Magi-
str. inter se
Collat. n. 80.

PRO. COS.] Id est PROCONSULI. De Proconsulatus ori-
gine quidpiam certi affirmare non audeo, cum omni dignus laude
tolertissimus Panuinius, cum anno ab V. C. CD XXVIII. cœpisse

Comment. in
1. Fastor.

doceat; primumq; Proconsulem nominet Publilius Philonem. Quoniam cum comitijs imminentibus Palæopolitanos obsideret, ita ut à mœnibus eū auocare spes capiendę urbis nō permitteret, *actum cum Tribanis est, ad populum ferrent, ut cum Publilius Philo consulatu abiisset, proconsul regeret, quoad debellatum cum Græcis esset.* ita Liuius: apud quem tamen, & Dionysium, longe prius Proconsulem electum obseruo. Anno enim ab V. C. CC LXXXIX A. Postumio Allo, & Sp. Furio Medullino Cōs. bello contra Æquos infelicitè gesto, ait Liuius: *Optimum visum est Proconsulem T. Quinctium subsidio castris cum sociali exercitu mitti.* Additque Dionysius: *Factumque est ante claram lucem S. C. ut T. Quintius, qui ter Consul fuerat, cum lectissima peditum, equitumque iuuentute. Proconsulari imperio ornatus in hostes confestim iret.* Ex quo tempore statutum fuisse inquit Pomponius Lætus, ut qui consules vno anno fuissent, altero Proconsules essent.

Proconsules autem fuerunt, vel quibus ultra terminum magistratus, ipse prorogabatur; talisque fuit Publilius Philo, de quo supra: vel qui priuati in prouinciam, aut ad bellum destinabantur; inter quos apud Liuium obseruo P. Cornelium Scipionem: qui tametsi ætatis haudquaquam maturæ, cum die comitiōrum de creando in Hispaniam Proconsule adesset, nec ulli maiorum eius prouinciæ suscipiendæ fiducia esset, ipse professus est se illam petere, statimque cunctis suffragijs designatus fuit. Vel Proconsules fuerunt dicti, qui post Consulatum in Vrbe gestum, ad prouincias consulares regendas mittebantur pro Consulibus. Lege enim Sempronia C. Gracchi Trib. Pl. sancitum fuit, ut Senatus quas vellet Prouincias, alias Consulares, alias Prætorias declararet. Non enim hæc, vel illa prouincia semper aut consularis, aut prætoria erat, sed pro voluntate Senatus: in quas, si essent consulares, Proconsules, si Prætoriae, Proprætores annua administratione destinabantur. Demum Proconsules fuerunt, qui ab Imperatoribus in prouincias sibi reseruatas mittebantur: quæ tametsi prætoriae essent, nihilominus ijs, quibus committebantur, Proconsulum titulum impertiebant. Proconsules vero in prouincias ibant cum XXII fascibus; Proprætores cum sex, & secum Legatum ducebant, cuius adiumento in administratione vterentur. Attamen manumittere non poterat, cum penes Proconsulem tantum manumissio esset.

Paul. Manut. de Legib.

Dio lib. 53.

Manut. de Legib.

Antiq. Rō. lib. 4.

Hist. lib. 6.

XV. VIRO SAC. FAC.] Videlicet QVINDECIMVIRO SACRIS FACIUNDIS. Tarquinius Superbus post emptos tres illos libros, qui ex nouem supererant, quos mulier quædam ei venum obtulerat, sed ludibrio habita tribus his exceptis cremauerat, scribit Dionysius, quod *Duum viros ex nobilium numero creauit, & duos publicos ministros ipsis addidit, illisque horum librorum custodiam mandauit.* Anno vero ab V. C. CCC LXXXIII ut memorat Liuius, Tribunis militum

litum consulari potestate Q. Seruilio, C. Veturio, A. & M. Cornelijs. Q. Quinctio, & M. Fabio, promulgata lex est, *ut pro Duumviris sacris faciundis Decemviri crearentur: ita ut pars ex plebe, pars ex patribus fiat.* Quem quidem numerum mansisse usque ad Cornelij Sullæ tempora, observant Alex. ab Alex. & Io. Rosinus. Hinc Quindecimviro- rum habetur, ita ut ipsi verisimile putent, L. Sullam Decemvi- ris, quinque alios addidisse.

Gen. Dier.
lib. 3. cap. 16.
Antiq. Rō.
lib. 3. cap. 24

Illis non tantum Oracula Sibyllina asseruandi, sed aliquando fas- tos corrigendi cura, teste Pomponio, concredita fuit; nec non ludo- rum secularium, ut fatetur Vrsinus in gente VOLTEIA.

De Magist.
Rom.
De Famil.
Rō. fol. 287.

Sed præter hunc M. Arruntium, Thrasea Pætus quoque noster, Ta- citi fide, hoc insigni sacerdotio donatus fuit. Cum enim Capito Cossutia- nus infensissimus eius hostis ipsum criminaretur, ei obiecitabat: *Prin- cipio anni vitare Thraseam solenne iusiurandum: nuncupationibus vo- zorum non adesse, quamvis Quindecimvirali sacerdotio præditum.* Ex quibus colligere mihi liceat, quanti Romæ fuerint Patauini, cum in- eorum Sacerdotum fuerint numero, in quo & Augustus fuit; & cum ipsis rem commendauerint Romani, qua religiosius, ac sanctius nul- la custodiebatur, Sibyllina nempe oracula.

Annal. lib.
16.

Minime tandem omittendum, apud Scardeonium hanc M. AR- R V N T I I inscriptionem corruptam esse. Non enim legendum est AR- R O N T I O, ut apud ipsum; sed A R R V N T I O: nec A Q V I L I E. sed A Q V I L A E, ut in saxo patet: nec M A R R V N T I O, ut apud collectores inscriptionum sacrosanctæ vetustatis apparet; sed M. A R R V N T I O, ut habet saxum.

Vrsin. de
Famil. Rom.
fol. 161.
Dionys. An-
tiq. Rom. lib.
4.

Lib. i. Class.
4. fol. 72.

Fol. 336.

35. Prænomina, nomina, & cognomina non tantum nobilio- rum fuerunt, ut innuit Aufonius:

Martia Roma triplex, equitatu, plebe, senatu.

Hoc numero Tribus, & sacro de monte Tribuni.

Tres equitum turma. Tria nomina nobiliorum.

De Tern.
Num. Ey-
dil. 4.

verum etiam libertorum. Serui enim, statim ac manumissierant, prænomen, nomen, & cognomen assumebant: quæ ex Quintiliani sententia solum liberorum propria erant. *Propria liberi, quæ nemo ha- bet nisi liber, prænomen, nomen, cognomen, Tribum.* Cuius rei necessitas eueniebat ex nomine illius gentis, quod accipiebant serui cum manumitterentur. Vnde cum in vna familia ut plurimum multi ser- ui manumissi essent, omnes illius familiæ nomine, quod proprium antiquitus erat, vocabantur, ad confusionem tollendam. Ideo ipsi etiam liberti ut ingenui, prænomine, nomine, & cognomine di- stinguebantur: ita tamen, ut etiam nomen seruile retinerent, adiecto prænomine & nomine patroni. ut Tiro Ciceronis libertus, dictus est M. Tullius Tiro.

Instit. Orat.
lib. 7. c. ap. 4.

C A-

In Aug.
cap. 56.

CASTRITIO] Hanc gentem Romanam fuisse, patet tum *ex* Suetonio, *Unum omnium e reorum numero, ac ne cum quidem nisi precibus eripuit, exorato coram iudicibus accusatore, Castritium, per quem de coniuratione Murena cognouerat* : tum ex sinistra parte basis, erectæ M. Aurelio Antonino Aug. L. Sept. Seueri Imp. filio à Collegio fabrorum tignariorum, in qua recensetur.

Grut. fol.
268. n. 1.

CASTRICIUS PROCVLVS.

Idem fol.
128. n. 1.

Tum etiam ex tabula marmorea, quæ Ateste in ædibus Contareni extat: in qua est

L : CASTRICIUS OMVNIO.

Ac ne in re plana hæream, pariter in monumento Celeiæ supra S. Maximiliani portam posito legitur:

D . M.

Idem fol.
386. n. 3.

D : CASTRITIO . VERO

ANTONIO

DEC . CL . CEL . AN. XXVI

IVLIA : Q : FIL . VERA

MATER

V . F . ET . SIBI

Vbi DEC. CL. CEL. denotat DECVRIONEM COLONIAE CELEIAE. Non itaque scribendum fortasse erat CL. sed COL. quod Coloniae est nota. Celeia enim Norici oppidum fuit, Plinio teste.

FLORENTI] Cognomen si recte iudico à forma corporis, aut prospera fortuna desumptum.

1. Fast.

CÆCILIO] Cæcilia gens plebeia fuit, in qua Consules multi cognomine Metelli in fastis obseruantur. Ad distinctionem duplici cognomine utebantur, & post Metellum Calui, Balearici, Macedonici, Dalmatici, Caprarij, Numidici, Nepotis, Celeris, Pij, Scipionis.

CALVIONI] Si cognomen hoc à caluitie non descendit, originem eius reconditam credo. Sed cum Capitones, Frontones, Nafones, Labeones, illi dicantur, qui magno sunt capite, fronte, naso, labijs, cur non Caluiones à magna caluitie?

EVCHI] Cognomen tractum fortassis à Græca voce *Εὐχῆ*, quæ precationem latine sonat.

MAR.

MARTIALI] Martiales cognominatos puto illos, qui vel sub Martis stella nati; vel qui animo martiali erant; vel qui Martis sacrificia obibant. vnde Flaminem Martium, summum Martis Sacerdotem nuncupatum fuisse constat.

DOMITIO] Domitia gens Plebeias recensetur ab Urſi. *De Famil. Rom. De Antiq. Nom.* no & Panuinio. Hinc duas postmodum familias, Calpurniorum scilicet & Ænobarborum ortas fuisse, auctum est Suetonius : qui pariter ostendit, quod duo prænomen tantum Cnei & Lucij videlicet, notabili varietate usurpauerint, modo continuantes unumquodque per ternas personas, modo alternantes per singulas. *In Neron. cap. 1.* Nam primum secundumque ac tertium Ænobarborum Lucios, rursus sequentes tres ex ordine Cnaos accepimus: reliquos nonnisi vicissim tum Lucios, tum Cnaos. Ex hac gente Nero Claudius Imperator fuit, cuius pater Domitius inter amicorum gratulationes negavit, *Suet. in Neron. cap. 6.* Quidquam ex se & Agrippina nisi deestabile, & malo publico nasci potuisse.

THEOPILO] Cognomen hoc à Græcis mutuatum est, & significat Dei amantem vel amicum.

In hoc saxo non deprehenditur OLICRENI, ut in Grutero, sed OLICRENI; neque MARITALI, ut apud eundem, qui sequutus est Scardeonium, sed MARTIALI. *Fol. 994. n. 4. Lib. 1. Cl. 1. fol. 75.*

HATERIÆ Hateria gens plebeia, sed consularis, Consules habuit cognominatos Agrippam, & Antoninum. Hanc familiam Senatoriam Tacitus nominat, & de Q. Haterio hæc profert. *Panuin. de Antiq. N. 6. Annal. lib. 4.* Fine anni excessere insignes viri, Asinius Agrippa, claris maioribus quam vetustis, vitæque non degener. Et Q. Haterius familia Senatoria, eloquentia, quoad vixit, celebrata.

37. ARRIVS] Arriam gentem etſi Romæ plebeiam Panuinius faciat; Patavinam tamen, atque patriciam fuisse, mihi persuadet Arria illa Cæcinnæ Pæti Viri consularis vxor. Quæ cum miris laudibus extollatur à Plinio secundo, intermittere non possum, quin epistolam de ipsa ad Nepotem elegantissime perſcriptam huc transferam. *De Nom. Antiq. Lib. 3. Epist. 16.*

C. PLINIVS NEPOTI

SVO : S:

Adnotasse videor, factaque dictaque virorum faminarumque illustrium, alia clariora esse, alia maiora: confirmata est opinio mea hesterno Fannia sermone. Neptis hac Arria illius, quæ marito & solatium mortis, & exemplum fuit. Multa referebat avia sua non minora hoc, sed obscuriora: quæ tibi existimo tam mirabilia legenti fore, quam mihi audienti

diēti fuerunt. Agrotabat Cacinna Pater maritus eius, agrotabat & filius,
 uterue mortifere, ut videbatur filius decessit, eximia pulchritudine, pa-
 ri verecundia, & parentibus minus ob alia carus, quam quod filius
 erat. Huic illa ita furas per- ita duxit exequias, ut ignoraret ma-
 ritus. quinimmo quoties cubi- rius intraret, viuere filium atque etiam
 commodiorem esse simulabat. per sepe interroganti quid ageret puer,
 respondebat, Bene quiauit, lib- & cibum nūpsit. Deinde quum diu cohibita
 lacryma vincerent prorump- usque, egrediebatur. tunc se dolori dabat.
 satiata, siccis oculis, consp- uultu redibat tanquam orbitatem foris
 reliquisset. Praclarum (quidem) illud eiusdem, ferrum stringere, perfo-
 dere pectus, extrahere pugionem, porrigere marito, addere vocem im-
 mortalem ac pene diuinam, Pater non dolet. Sed tamen ista facienti dicen-
 zique gloria, & aternitas arte oculos erant: quo maius est sine premio
 aternitatis, sine premio gloriæ abdere lacrymas, operire luctum, amissoque
 filio matrem adhuc agere. Scribonianus arma in Illyrico contra Claudium
 mouerat: fuerat rarus in partibus, & occiso Scriboniano, Romam traheba-
 tur. Erat ascensurus nauem, Arria milites orabat ut simul imponeretur.
 Nempe enim (inquit) dari estis consulari viro seruulos aliquos, quorum e manu ci-
 bum capiat, à quibus vestiatur, à quibus calcietur: omnia vel sola praestabo. Non impe-
 trauit. conduxit piscatoriam nauiculam, ingensque nauigium minimo se-
 cuta est. Eadem apud Claudium uxori Scriboniani, quum illa profitere-
 tur iudicium, Ego (inquit) te audiam, cuius in gremio Scribonianus occisus
 est, & uiuis? Ex quo manifestum est, ei consilium pulcherrimæ mortis non
 subitum fuisse. Quinetiam quum THRASEA gener eius deprecaretur
 ne mori pergeret, interque alia dixisset, Tu vis ergo filiam tuam, si mihi per-
 eundum fuerit, mori mecum? respondit, Si tandiu tantaque concordia vixerit tecum, quam
 ego cum Patre, volo. Auxerat hoc responso curam suorum: attentius custo-
 diebatur: sensit, & Nihil agitis (inquit) potestis enim efficere ut male moriar: ne mo-
 riar, non potestis. Dum hæc dicit, exiuit cathedram, aduersoque parieti ca-
 put ingenti impetu impexit, & corruit. Refocillata, Dixeram (inquit)
 vobis, inuenturam me quamlibet duram ad mortem viam, si vos facilem negassetis. Viden-
 turne hæc tibi maiora illo, Pater non dolet: ad quod per hæc peruentum est:
 quum interim illud quidem ingens fama, hæc, nulla circumfert. Vnde
 colligitur quod initio dixi, alia esse clariora, alia, maiora. Vale.

Gloriosum quoque huius mulieris facinus, memorabilemque,
 quam emisit vocem, tradendo extractum e vulnere pugionem mari-
 to, hisce quatuor versibus Martialis celebrauit.

Lib. 1. Epi-
 gram. 14.

Casta suo gladium cum traderet Arria Pater,

Quem de visceribus traxerat ipsa suis:

Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pater, dolet.

Quid amplius, quidque gloriosius de muliere Patauina? Amplius
 equi-

equidem, ac gloriosius est, quod non vnus tantum, sed omnium Patauinarum mulierum pudicitia tam præclaris effertur præconijs. Testis mihi sit iterum Plinius secundus, qui de earundem moribus alio in loco hæc profert, *Habet auiam maternam Serranam Proculam, e municipio Patauino. Nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque seueritatis exemplum est.* Martialis etiam cum à libro suo grauem ablegat lectorem, subnectit.

*Tu quoque nequitias nostri, lususque libelli
Vda puella leges, sis Patauina licet.*

Lib. 11. Epigram. 17.

Sed coronidis loco ad confirmandam nostrarum mulierum continentiam libeat hic addere, quod de Aponitanis aquis Cassiodorus narrat. *Sed ut ipsum quoque lauacrum mundius redderetur, stupenda quadam continentie disciplina in vndam, qua viri recreantur, si mulier descendat, incenditur.* Quod forsitan ei aperuerat Martialis in illo epigramate:

Lib. 6. Epigram. 42.

Nec fontes Aponi rudes puellis

ne forsitan continentiam suam, quæ Patauinis mulieribus in tanta laude erat, in istis aquis contaminarent, neue nomen illius seueritatis, quod vbique eas reddebat illustres, quoquomodo, nec vel minimi nãui vmbra deturparent.

SEX VIR.] SEX VIRI quinam essent, vidimus ante, ostendimusque, eos vtplurimum Præfecturarum magistratus fuisse: quæ quo iure gauisæ sint, cum Festo abunde declaratum est.

O PITERGI] Opitergium, quod à Strabone Epipergium, & à Ptolomæo Opipergium corrupte forsitan nominatur, in decima regione Italix situm, nempe in Venetia, affirmat Plinius. *Venetorum autem Ateste, & oppida Acelum, Patauium, Opitergium &c.* Nunc in Marchia Taruifina describitur. Celebrati porro nominis fuisse oppidum, tam veteres memoriæ, tum vasta, quæ adhuc supersunt, vestigia abunde testantur. Fortitudinem autem Opiterginorum clare prodit id, quod Florus narrat. *Vna (scilicet naus) quæ Opiterginos ferebat, in vadis hæsit, memorandumque posteris exitum dedit. Quippe vix mille iuuenum manus, circumfusi undique exercitus per totum diem relastinuit: & cum exitum virtus non haberet, tamen ne in deditionem veniret, hortante tribuno Vulteio mutuis ietibus in se concurrat. Quod insigne factum longa carminum serie celebrauit Lucanus, & egregio hoc epiphonemate finiuit.*

Pharsal. lib. 4.

*nullam maiore locuta est
Ore ratem discurrens fama per orbem.*

Opitergij quoq; meminit Tacitus, dum ab Opiterginis Flauianos milites lætis animis exceptos fuisse scribit. Opitergium ego ex hoc maremore Præfecturam credidissem, cum L. Arrium T. F. Sexuirum

Hist. lib. 3.

P 2 Opi-

Opitergij legam, nisi Colonorum Opiterginorum meminisset Lucanus.

Pharsal. lib.

4.

*Heic Opiterginis moles onerata Colonis
Constitit.*

Sed fortassis Colonorum appellatione habitatores intellexit.

Stetit clarum hoc oppidum, donec Quadorum natio funestos Italiae motus excitauit. Tunc enim *raptim obfessa ab iisdem ac Marcomannis Aquileia diu, Opitergiumque excisum*, auctore Ammiano Marcellino, qui sub Valentiniano Imperatore id accidisse refert. Valentinianus vero ad Imperium euectus fuit anno Christi CCLXVII.

Hist. Tri-
part. lib. 7.
cap. 7.

Diu. Hieronym. Chron.
nic. ad hunc
annum.

In Chronic.

Instauratum tamen fuisse Opitergium colligitur ex altera eius subuersione, quæ teste Matthæo Palmerio Florentino incidit in annum Christi DCXXX. *Postquam Rothritius Langobardorum rex Opitergium urbem diripuit: Magnus Opitergensis Episcopus vita, & sanctitate clarissimus, & Opitergini ad maritima sese transferentes Heracliam urbem construxere; cuius Episcopus creatur*. Hoc autem sub Heraclij Imperio contigit, quod anno Christi DCXI. adiit: à quo & Heracliam Opiterginos suam ciuitatem dixisse putat Gaudentius Merula.

Antiq. Gall.
Cisalp. lib.
12. cap. 11.

38. SVRVS] *Surum dicebant, ex quo per diminutionem fit furculus,*

Lit. S.

ut ait Festus. Cum vero furculus sit germen illud, quod in plantis pullulat, quodque insitioni conducit, ideo surus illa plantæ pars est, quæ durior est robustiorque, quæ palus antique dicebatur. Inde fortassis M. Leponius, cuius hoc est monumentum, vel à duritie corporis, vel à robore ac fortitudine, quam palus indicat, Suri cognomen acquisiuit.

39. LVCILI] Hanc gentem inter plebeias apud Panuinum re-

De Antiq.
Nym.

latam, nullisque dignitatibus claram obseruo. Monumentum hoc sepulchrale sepulturæ locum fortassis designabat, in quo cum tota sua familia ac posteris condi voluerat monumenti auctor. Familiareque hoc sepulchrum fuit, ut in hac eadem domo ad monumentum XVI. fuisse obseruatum iam est.

QVOQVO VERS.] Quod indicat in monumentis non solum certum agri spatium relictum à fronte, & retrorsum, sed etiam à lateribus, siue circumquaque, ut sæpe in alijs inscriptionibus patet.

De Famil.
Rom.

40. MANLIVS] Manliam gentem & Patriciâ, & Plebeiam tradit Vrsinus, qui ostendit ex Ciceronis auctoritate in Philippica prima, neminem Manlium patricium Marcum vocari, ob M. Manlij scelus, qui Regnum affectauerat, hancque ob causam de saxo Tarpeio deiectus fuerat. Gentis huius Consules, & Patricij & Plebeij numerantur. Patricij fuere diuersi ante M. Manlij tentatam prodicionem cognominati Vulsi Capitolini; at post M. Manlij mortem, quod & ipse sic cognominatus fuisset, non amplius hoc cognomen, sed Torquati, Imperiosi,

perioli, Attici, Longi, Acidini, Fulviani, Nobilioris adsciuerunt.

Panuin. in 1.
Fastor. & in
com. eiusdē.

42. MERCVRIO AVGVSTO] Mercurius non vnus, sed diuersi fuerunt, vt Cicero obseruat. *Mercurius vnus Cælo patre, Die matre natus: cuius obscænius excitata natura traditur, quod aspectu Proserpine commotus sit: alter Valentis, & Phoronidis filius, is qui sub terris habetur: idem Trophonius. Tertius Ioue tertio natus & Maia, ex quo & Penelopa Pana natum ferunt. Quartus Nilo patre, quem Ægyptij nefas habent nominare. Quintus quem colunt Pheneata, qui Argum dicitur interemisse, ob eamque causam Ægypto præfuisse, atque Ægyptijs leges, & literas tradidisse. Hunc Ægyptij Thoyth appellant, eodemque nomine anni primus mensis apud eos vocatur. Quisquis ille fuerit, nomen hoc obtinuit, vt notat Festus, à mercibus: hunc etenim negotiorum omnium existimabant esse Deum: vel, vt ex Arnobio tradit Lilius Gyraldus, Medicurius fuit dictus, quasi medius currens: quod sermo medius inter homines sit. Sermonis enim Deus ab antiquis credebatur: de quo Mythologi plura.*

De Natur.
Deor. lib. 3.

Lit. M.

Histor. Deor.
Syntag. 9.

In hoc autem saxo Augustus nuncupatur, quod Dei in more maiestatem præferat maximam. Suetonius in Nerone: *L. Domitio rure quondam reuertenti iuuenes gemini augustiore forma & occursum imperasse traduntur, nuntiaret Senatui ac populo victoriam, de qua incertum adhuc erat. Nec alia mente regiam Pici, seu Augusti domum in Palatio conditam Virgilius augustam appellat.*

Cap. 1.

Æneid. lib.
7.

*Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis
Urbe fuit summa.*

Forſan & Augustus dictus est ab eximia, qua colebatur, religione: cum & loca religiosa, & in quibus augurato quid consecratur, augusta dicantur. Vel à sanctitate: Cicero enim habet: *Omitto Eleusinam sanctam illam & augustam.*

Suet. in Aug.
lib. 1. cap. 7.
De Natur.
Deor. lib. 1.

Vbi initiantur gentes orarum vltima

Et in Tusculanis Quæstionibus: *ex hoc igitur Platonis quasi quodam sancto, augustoque fonte nostra omnis manabit oratio.* Nisi legendum sit AVGVSTI, vt fuerit Mercurio, genio siue tutelæ Augusti, vt in alijs inscriptionibus HERCVLI AVG. SILVANO AVG. hoc est Herculi Augusti, Silvano Augusti: quemadmodum eruditissime docuit Clarissimus Octavius Ferrarius de Re Vestiaria.

Lib. 5.

LARTI] Hanc gentem patricijs minorum gentium annumeratam, & consularem fuisse, ex Consulibus Flacco, Rufo cognominatis obseruo. Eam à prænomine Lartis, quod à Laribus sumptum Siginus ex Valerio ostendit, ac Tuscum ait creditum, descendisse Panuinius putat.

De Nom.
Antiq.

L. D. D. D.] LOCVS DATVS DECRETÒ DECVRIONVM. Quibus verbis publici sepulchri honos explicabatur. Nam loco pu-

P 3 blico

De Funer. Rom. lib. 2. cap. 25. blico sepeliri omnibus non concedebatur, tum Romæ, tum forsan in prouincijs, vt obseruat disertissimus Kirchmannus ad hæc literas. Propterea si Romæ de Republica præclare meritis S. C. sepulchri locus dabatur, idem in alijs etiam ciuitatibus Decurionum decreto fiebat.

43. VIVA. F. ET. S.] Hoc est VIVA FECIT SIBI ET SVIS. CÆTRONIO] De hac gente quamuis nulla, quod sciam, apud familiares antiquarum scriptores reperiatur memoria, attamen antiquam nec vulgarem prisca saxa declarant: quale reperitur Arionæ in Hispania, quæ olim Aurigia, in basi.

Grut. fol. 226. n. 8.

IMP . CÆS . AVG . PONTIF.

MAX . TRIB . P . XXXIIII.

COS . XIII . P . P

VICTORIÆ . SACR

L . CÆTRONIVS . M . F . PACORVS

L . AIM . L . F . NIGELLVS

AED . II . VIRI

D . S . P . F.

Idem fol. 535. n. 2. & 3. Romæ quoque in hortis Cardinalis de Valle ad Aquam Virginem, & in ecclesia S. Crucis in monumentis legitur:

Q . CÆTRONIVS

Q . F . PVB

PASSER

Lib. 1. Class. 4. fol. 79. CÆTRONIAI L. F. PRIMAI] Loco CÆTRONIAE L. F. PRIMAE. Antiquus scribendi genitiui modus: de quo antea satis. Non SETRONIO, & LANDERCVDO vt Scardeonius, sed CÆTRONIO, & LANDEROVDO, vt monumentum exhibet.

45. CIPIA] Idem ac Cispia. Hæc gens plebeia Vrsino videtur, quod monumentis comprobatur, & Cispia pro Cipia aliquando lectum contendit; In hac M. Cipium Tribunum plebis nominat.

Famil. Rom. in gent. Cip.

FIE.

FIEREI] Loco FIERI . Modus dicendi veterum frequentissimus, sed Terentij Varronis præcipue: quem diutius durasse auctor est Quintilianus.

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 7.

46. DEXTRO] Hic forsan dexter cognominatus, quia ipsi omnia felicia, ac propitia eueniebant. Nonius Marcellus: *Dextrum dicitur felix propitium*. Ad quem modum & apud Virgilium pro prosperis dextra sydera inuocata obseruo.

Æneid. lib.
4.

Adsisò, placidusque iuues, & sydera Cælo
Dextra feras.

47. Inscriptio hæc refertur à Grutero sub titulo Artium, & Priuatorum: quasi illa nota TEX. quam peruerit Scardeonius, Aurelium istum, cuius est inscriptio, textorem fuisse indicet. Sed quisquis ad saxum accesserit, non TEX. sed T. EX. interpunctione distinctum reperiet, sine literis, quas ex Scardeonio lateri appositas Gruterus notat. Verum quid sibi velit illud T. EX. fateor mihi ignotum esse, cum decurtatum monumētum videatur, literarumq; consonantē T. præcedentiū, oculisq; prorsus fallentiū, vestigia appareāt. Hoc tamē obseruo, quod Character iste. 7. Centurionis est nota, vt tradit Scaliger in indicibus Gruterianis, & Manutius in notis explicatis: quia forsan illud signum forma fuit contortæ vitis, qua utebantur Centuriones ad milites verberandos: vt in seditione militari, sub anno primo Tiberij orta, Tacitus prodit. *Et Centurio Lucillius interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, cedò alteram, indiderant: quia fracta vite in tergo militis alteram clara voce, ac rursus aliam poscebat.* Et Lucanus de Scaua Cæsaris centurione.

Fol. 651. n. 4
Lib. 1. Class.
4. fol. 74.

Cap. de Not.
& Singul.
Voc. abbreviat.
Post. lit. X.

Annal. lib. 1
Pharsal. lib.
6.

Scaua viro nomen: castrorum in plebe merebat
Ante feras Rhodani gentes: ibi sanguine multo
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.

Ita etiam Apuleius de illo insolenti milite, qui in asinū conuersus hortulanum herum suum percusserat, inquit: *Nec miles ille familiarem cohibere quinit insolentiam; sed indignatus silentio eius, vt conuicio, vite, quam tenebat, obtundens eum, dorso meo proturbat.* Vnde illud EX. 7. EXCENTVRIONE fortassis legendum, salua tamen melioris iudicij sententia.

Metamor.
ph. lib. 9.

Ceterum non ENDOTVS, vt Scardeonius & Gruterus citatis locis habent, sed ENODOTVS in saxo legitur.

48. III. VIR CAP.] Hoc est TRIVMVIR CAPITALIS. Eo anno, quo M. Curius Dentatus Consul Samnitibus cæsis, & Sabinis qui rebellaucrunt victis, bis in eodem magistratu triumphauit, Triumviri capitales primum creati sunt; post Romam conditam CD LXVIII, vt Panuinius notat. Isti carcerum custodiam habebant, deque criminibus cognoscebant, vt etiam Duumviri capitales, & in facinorosos, si quid

Auct. Epit.
in 11. Liuij.
In 1. Fastor.
Pomp. Lat.
De Magistr.
Rom. cap. 24

si quid scelere, & perfidia deliquissent, animaduvertebant, vigilias disponebant per urbem, atque ne cœtus nocturni fierent, neue nouitatis excitatores aliquid molirentur, obseruabant. Istis octo lictores dabantur ex Plauti testimonio. Sosia enim in Amphitruone timens, ne à Tribusviris in carcerem compingeretur, atque sequenti die abstraheretur ad flagrum, conqueritur.

Alex. ab
Alex. Gen.
Dier. lib. 3.
cap. 16.

Act. 1. Scen.

1.

Quid faciam nunc, si Tresviri me in carcerem compegerint?

Inde cras e promptuaria cella depromar ad flagrum?

Nec causam liceat dicere mihi, neque in hero quicquam auxilij fiet?

Nec quisquam sit quin me omnes esse dignum deputent? ita

Quasi incudem me miserum homines octo validi cedant?

Lit. G.

De Nom.
Rom.

GN.] GNAEVS, prænomen designat; de quo sic Festus. *Gnaeus, & corporis insigne, & prænomen, à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γένεω apparet.* Et Sigonius Gnæos dictos vult, ob insigne naui, qui in corporibus gignitur. Scribitur hoc prænomen, & litera C. & G. sed addito N, semperque per G. pronuntiatur, etsi scribatur per C.

MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES] Si antiqui matrimonio placido & tranquillo fruii essent, in monumētis significare solebāt. Ideo ad hoc indicandū hic legitur, MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES; vt in alijs monumentis SINE QUERELE, SINE CONTROVERSIA. Hoc & nostro auro receptum esse, nostra monumenta satis manifestant.

S. V. P. HAC. F.] Quæ sic Scaliger in Gruterianis indicibus exponit: SPONSIONE VTRIVSQUE PARTIS HAC FACTA. Scilicet pacti erant coniuges, vt qui mortuo altero superesset, Kalendis Iunijs quotannis sepulchrum (hoc enim indicat S) rosas exornaret. Quæ sponsio tamen amice facta erat, nulla interposita pœna, si superstes prætermisisset. Adiectum est, vt ad idem sepulchrum cum omnibus eiusdem familiæ superstes epularetur: ita tamen vt idem moriens qui superesset, posteros ad tale officium damnaret, hoc est aliqua pœna cogeret.

Cap. 57.

Lib. 4. cap. 8.

Defuner.
Rom. lib. 4.
cap. 3.

ROSIS. S. IACENTIS EXORNET] Sepulchris flores aspergere, eaque redimire coronis mos erat apud antiquos. Ita Suetonius de sepulchro Neronis: *Et tamen non defuerunt, qui per longum tempus vernis æstiuisque floribus tumulum eius ornarent.* Et Herodianus ex Angeli Politiani versione de Antonino Caracalla ad Achillis tumulum: *Ilium mox petijt, & cunctis urbis reliquijs collustratis ad Achillis tumulum processit. Eoque coronis floribusque magnifice exornato, rursus imitari Achillem cœpit.* Flores autem, quibus veteres exornabant sepulchra, varij fuerunt; nempe lilia, amaranthus, myrti rami, sed præcipue rosæ; quas inter ceteros sepulchrales flores primum habuisse locum testatur eruditissimus Kirchmannus.

At

Atquid rosæ cum sepulchris? nam si regem floribus constituere Iuppiter voluisset, non alium certe, quam rosam eiusmodi honore dignatus esset. Hæc terræ ornamentum est, plantarum splendor, oculus florum, prati robur, flos omnium pulcherrimus. Hæc amorem spirat, Venerem conciliat, odoratis folijs luxuriat, tremulis frondibus, ac Zephyri afflatu ridens delectat. Vnde merito Anacreon, ex Henrici Stephani versione cecinit.

Achill. Tat.
de Leucip.
& Clitoph.
Amor. lib. 2

Rosa honor decasque florum,
Rosa cura amorque veris,
Rosa cælitum voluptas.

Oda de Rosa.

Quæ omnia quam sint à sepulchrali officio diuersa, satis superque constat; cum in sepulchro cuncta squalcant ac fœteant, circaque ipsum non nisi mœror, & luctus vigeat, nobisque non aliud præstet, nisi funestum nostro gelido cineri asylum.

Verum hoc mystice ac religiose factum ab antiquis credere fas est: vel quia, cum humana vita expansis quasi velis ærumnarum nauiget Oceanum, in quo tot fallaces Syrtes, tot immanes scopuli, tot voraces Scyllæ minantes excidium, iure merito, cum in beatitudinis portum appulit, ad ostendendam commutati seculi felicitatem, in quo continuo fruitur vere, rosas sepulchra conspergi veteres iubebant. Hinc recte Ausonius.

Epitaph. 36.

Sparge mero cineres, & odoro perlue nardo,
Hospes: & adde rosis balsama puniceis.
Perpetuum mihi ver agit illachrymabilis urna,
Et commutavi secula, non obij.

Vel forsan vt reminiscerentur homines, mortalium vitam cito marcescere: quod etiam Ausonius de rosis in Edyllijs eleganter expressit.

Hæc modo quæ toto rutilauerat igne comarum,
Pallida collapsis deseritur folijs.

Edyl. 14.

Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
Et dum nascuntur, consensuisse rosas.

Ecce & defluxit rutili coma punica floris,
Dum loquor: & tellus tecta rubore micat.

Tot species, tantosque ortus, variosque nouatus,
Vna dies aperit: conficit vna dies.

Conquerimur, Natura, brevis quod gratia florum est?
Ostentata oculis illico dona rapis.

Quam longa vna dies, ætas tam longa rosarum,
Quas pubescentes iuncta senecta premit.

Quam modo nascentem rutilus conspexit Eous,
Hanc rediens sero vespere vidit anum.

Q

HICQ.

HICQ. CVM SVR. OMNIBVS] Quæ lego HICQVE
CVM SVRIS OMNIBVS. Manlio isti, de quo in lapide, Suri co-
gnomen fuit. Vbi obseruo, quod hoc cognomen ex eorum numero
De Nom. fuerit, quæ, vt docent Panuinius & Sigonius, ad posteros quam lon-
Antiq. gissime propagabantur. Cuius rei causa erat præstans illius, qui pri-
De Nom. mus id cognomen inuenerat, virtus ac gloria. Vnde non ipsi Man-
Rom. lio tantum cognomen Suri erat, sed in familiam etiam propagatum
fuit.

EPVLETVR.] Mortuorum causa vel publice, vel priuatim
epulas antiqui præbebant: priuatim, quando aliquis aut in funere
parentum, aut anniuersario, vel legato die epulas exhibebat ferales:
publice, quando celebrabantur Feralia. Feralia vero ab inferis, &
De Ling. ferendo, quod ferunt tunc epulas ad sepulchrum, quibus ius ibi parentare,
Lat. lib. 5. Varrone auctore dicebantur. Erantque Dijs Manibus Feralia dicata,
Fest. Lit. F. quæ mente Februario celebrantur. vnde in hoc mense Ovidius.

Fastor. lib. 2. *Est honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaque in exstructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes. pietas pro diuite grata est
Munere. non auidos Styx habet ima Deos.*

Ling. Lat. Itaque ex Varronis sententia ab Dijs inferies Februarius appellatus,
lib. 5. quod tum heis parentetur. Ausonius
De Mensib. *Post superum cultus, vicino Februa mense
in Edyl. Dat Numa cognatis Manibus inferias.*

Recte Numa: quia eum Feralium auctorem Romani voluerunt.
Hoc tempore nec ad Deorum superiorum aras accedere, nec nu-
Fast. lib. 2. ptias celebrare fas erat. Ovidius

*Conde tuas Hymenæe faces: & ab ignibus atris
Aufer: habent alias mæsta sepulchra faces.
Di quoque templorum foribus celentur opertis:
Thure vacent aræ: stentque sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulchris
Errant: nunc posito pascitur umbra cibo.*

De cibo autem, qui Manibus exhibebatur, non licebat cuiquam
gustare: & si quis de illo furtim quidquam abstulisset, certam ei per-
niciem ominabantur veteres. vnde alicui summam imprecaturi men-
dicatam, feralem cœnam vorandam vouebant. Diram nempe
Kirchman. habendi auiditatem, & extremam auaritiam alicui exprobrantes, il-
De Funer. lum ab epulis Dis Manibus sacris abstinere non posse dicebant.
lib. 4. cap. 5.

Alex. ab Cibi vero, quibus in Deorum Manium sacris, & feralibus cœnis
Alex. Gen. utebantur antiqui, erant, faba, apium, lentes, lactuca, offæ: & pro-
Lib. 3. cap. 13 pterea fabam nec tangere, nec nominare Diali Flamini licebat, quod
& Lib. 5. c. 6 ea putaretur ad mortuos pertinere. Nam & Lemuralibus iaciebatur lar-
uis,

nis, & parentalibus adhibebatur sacrificijs, & in flore eius luctus literæ apparere videbantur: auctor est Festus. Ob hæc etiam Pythagorica sententia damnata: ut alij tradidere, quoniam mortuorum animæ sint in ea. *Hist. Natur. lib. 18. c. 12.* Qua de causa parentando utiq; assumitur. ita Plinius. Hoc & nostras mulieres obseruare mihi perspectum est; cum die secunda Nouembris, qua defunctis parentatur, fabam non dare pauperibus à religione alienum credant.

Apium quoque in feralibus cœnis locum habebat: ideo ad cibos non admittendum, immo omnino nefas: nam id defunctorum epulis dicatur esse, testatur Plinius. Quod forsan imitantur mulierculæ nostræ, cum in mortuorum inferijs fabam apio conspersam pauperibus distribuunt. Lens quoq; inter fetales epulas erat: quia, ut notat Casaubonus in animaduersionibus ad Athenæum, *Tragica res est lenticula, ait Cynulcus: respiciens eo ni fallor, quod tragici quidam poetæ eius leguminis sepius- cule, & frigidiuscule meminissent.* *Lib. 4. cap. 15.* Lactuca pariter cibus erat mortuorum. Nam ad lactucam Adonidem ab Apro occisum, cum eo confugisset, obseruat ad Athenæum Casaubonus. & *hac de causa feralis erat.* *Lib. 2. cap. 27.* Præter hæc obseruo panem, oua, salem, liba, carnes, puliculam in feralibus cœnis interuenisse: de quibus Kirchmannus, tolerantissimus rituum funebrium indagator, consulatur. *Lib. 4. cap. 7*

A publicis epulis feralibus priuatæ nihil erant diuersæ, sed duplicis ordinis. Nam aliæ dabantur, cum amici, & sanguine iuncti ad sepulchra parentum, vel propinquorum suorum conuenirent; aliæ vero, ex perpetuo alicuius legato, statuto quotannis die adimplendo. Huius autem ritus apud agricolas nostros adhuc perdurat memoria. Dum enim suos mortuos condunt, omnes affines, & necessarij adstant: peracto funere ad mortui domum regrediuntur; ibique lagana apio sparsa, & subcinericeam offam comedunt: qui sunt cibi forsan parum dissimiles puliculæ, & offæ veterum. Quem morem Romani nostris maioribus non tradiderunt, sed Phryges reliquerunt posteris. Epulabantur enim Troiani, ex Homeri sententia post defunctorum sepulturam. Ita post tumultum Hectorem.

Iliad. lib. 24

Aggesto autem tumulo redierunt: deinde vero

Bene collecti epulati sunt valde splendidum conuiuium

Ædibus in Priami à Jove nutriti regis.

Sic illi curarunt funus Hæctoris equum domitoris.

49. SALVIO] Salvia gens quamuis primo plebeia, vetus & honesta tamen. Maiores Othonis orti sunt oppido Ferentino familia uerere, & honorata, atque ex principibus Etruriæ, ita habet Suetonius. Qui *In Othon. cap. 1.* pariter ostendit, hanc gentem ob L. Othonis, M. Saluij Othonis Imp. patris merita, à Claudio inter patricias adlectam fuisse. *Sueton. ibi.*

NIGELLO] Cognomen hoc à colore depromptum est, cum

Q 2 Ni

Nigellus idem fit ac parum niger. Diminutiva autem adhibentur blandiendi gratia, ut erga pueros solemus.

Lib. 1. Class.
4. fol. 71.

In Scardeonio hanc inscriptionem geminam reperio, quæ tamen apud Bassanos una tantum est. Sed fortasse eam geminat Scardeonius, quia in prima BRICENI pro BRICENIO legit, in secunda vero omnia

Lib. 1. Class.
4. fol. 74.

sic inuertuntur.

C . BRICENIO C . F.
CLEMENTIS ET
COELIAE VCHINI
VXORI
LOCVM DEDIT
L . SALVIONIO ELLO
ET
SVAVIA IVCVNDIA

Fol. 764. n. 3 Gruterus vero sub titulo affectus coniugum, se hanc eandem è Scardeonio excerptisse fatetur: illam tamen, non ut est apud Scardeonium, sed prout legitur in saxo, describit. Apud quem patiter observo, saxum hoc aliquando fuisse in mœnibus ad portam de Auantio (verum Scardeonij ævo apud Bassanos, ubi & nunc reperitur, extabat) Gruterum vero ipsum hoc habere ex Petri Appiani, & Bartholomæi Amantij collectione monumentorum sacrosanctæ Vetustatis totius orbis, qui ante Scardeonium huic studio vacauerunt: apud quos scriptum video supra hanc inscriptionem: *Padue in muro Ciuitatis apud portam Sancta Maria de Auantio*. Sed apud istos vox CLEMENTIS mutetur, ut in lapide est, in CLEMENTI, addanturque.

Inscript.
Ital. fol. 335

SALVIO NIGELLO

ET

SALVIAE IVCVNDAE

quæ ibi deficiunt.

50. FLAVIVS] Gentem Flaviam plebeiam fuisse humilis fortunæ, restatur Lilius. Eodem anno C. Flavius Cn. filius scriba, patre liberti-

Hist. lib. 9.

liberti-

libertino humili fortuna ortus, ceterum callidus vir & facundus, edilis curulis fuit. Attamen magnam habuit auctoritatem, utpote qui Cicerone in repositum in penetralibus Pontificum evulgavit, fastosque circa forum in albo proposuit, ut quando lege agi posset sciretur. Omnium tamen maximum est, quod cum prius nemo id tentasset, eadem Concordia in area Vulcani summa invidia nobilium dedicans, coactusque consensu populi Cornelius Barbatus Pontifex Maximus verba praeire, cum more maiorum negaret, nisi Cos. aut Imperatorem posse templum dedicare. In hac gente Consules nonnullos obferuo: ante Imperatores unum cognominatum Fimbriam; sub Imperatoribus vero aliquot, Sabini, Apri, Tertulli, Clementis cognomine. Sed quod augustissimum, tribus quoque Imperatoribus emicuit gens Flavia: obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus; siquidem Vespasiani Imperatoris auctus Titus Flavius Petro princeps Reatinus, bello civili Pompeianarum partium centurio, incertum sponse an evocatus, profugit ex Pharsalica acie, domumque se contulit. Vbi deinde venia & missione impetrata, coactiones argentarias fecitavit.

Eu. ibid.

Idem i. id.

Fastor. lib. 1.

Fastor. lib. 2.

Sueton In Flau. Vesp. cap. 1.

Idem ibid.

STABILIS] Hoc cognomen ex eorum est classe, quæ à virtutibus profecta sunt; cum stabilis hominem firmum & constantem indicet.

ADLECTVS DECVR.] Id est ADLECTVS DECVRIO. Adlecti erant illi, qui nec è Patrum, nec è Patrum conscriptorum erant ordine, sed ipsorum deficiente numero in Senatum cooptati, seu adsciti. Nam Festi auctoritate, *Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam, ex equestri ordine in senatorum sunt numerum adsumpti* Nam patres dicuntur qui sunt patricij generis: Conscripti qui in senatu sunt scriptis adnotati. Vbi propter inopiam non intelligendum est de inopia ipsorum, qui adlegebantur, sed de inopia senatorij ordinis: quod saepe factum esse ad hunc locum Antonius Augustinus notavit; ac monuit totum hunc locum Pauli fuisse, Festi, abbreviatoris.

De Verb. Signif.

Idem ibid.

DECVRIO] Decuriones non intelligo hic, de quibus Festus: *Decuriones appellantur, qui denis equitibus præsunt: sed coloniarum, de quibus Suetonius in Augusto. Excogitato genere suffragiorum, quæ de magistratibus urbicis Decuriones colonici, in sua quisque colonia ferrent.* Hi sua in vrbe eandem, quam Senatores Romæ, obtinebant auctoritatem. Nam qui in Consilijs Reipub. municipalis esse poterant, Decuriones dicebantur; sic vocati, ut notat ex Pomponio Sigonius, *quod initio, cum coloniae deducerentur, decima pars eorum, qui deducerentur, consilij publici gratia conscribi solita sit.* Id si verum, pace eruditissimi Panvini, in omni colonia, ut ipse in Antiquitatibus Veronensibus tradit, centum Decuriones non erant; sed modo plures, modo pauciores pro magnitudine coloniae; siue ut melius dicam, pro numero

Cap. 46.

De Antiq. It. Ital. lib. 2. cap. 4.

Lib. 2. cap. 4.

*Pannin. An-
tiq. Veron.
lib. 2. cap. 31* gentis in colonia deductæ. Decurionum consilio, & auctoritate reliqua
coloniæ populus regebatur, nec Duumviri aut Quatuorviri, qui Con-
sulum locum obtinebant, nisi ex Decurionibus eligebantur. Decurionum
autem, ut & Senatorum Romanorum, census observabatur. Propte-

*De Antiq.
Iur. Ital. lib.
2. cap. 4.* rea nemo in Decurionum numerum erat adscriptus, qui, ut ex Plinij
secundi epistolis tradit Sigonius, centum millium non fuisset.

*Lib. 1. Claf.
4. fol. 70.* In hoc monumento, ubi Scardeonius habet DILECTO, reponas
ADLECTO, ut in lapide.

52. CÆSIDI] Hanc gentem inter plebeias Romanas Panui-
nius recenset.

HERMEROTIS] Mercurij & Amoris assecclas puto Herme-
rotes dictos. Herma enim Mercurius à Græcis vocatur, Eros Amor
est.

CÆSIDIÆ LIBERTÆ, ET CONIVGI] Libertati re-
stituta hæc mulier, gentilicium Patroni nomen sortita est, ut ferme
omnes quæ manumittebantur: quæ & in matritalem subinde thala-
mum recipiebantur.

*Antiq. Ve-
ron. lib. 2. c.
32.* 53. IIIII. VIR. AVG.] Videlicet SEVIR AVGVSTALIS.
Seuiros, vel Sexuiros, aut Sextumuiros Augustales declarat Panui-
nius. Post Augusti mortem atque consecrationem, in omnibus orbis Roma-
ni Colonij & Municipijs, quemadmodum Romæ, novum in Augusti ho-
norem Sacerdotium institutum est. Nempe Flamen unus & VI viri
Augustales, ob id vocati, quod sacra Augusto facerent in ea colonia. Un-
de Casaubonus ad cap. 18. Tranquilli in Augusto observat, quod Ni-
copoli erat apex honorum omnium, Augusti Sacerdotium. Quare etiam
anno nomen dabat Sacerdos Augustalis, & in scribendis publicis, aut pri-
uatorum contractuum instrumentis, ad tempus notandum, nomen eius ascri-
bebant. Sed non tantum Nicopoli, verum etiam Romæ Augustale
sacerdotium in summa veneratione erat; cum & Tib. Claudius, &
Ser. Galba in album Suetonio teste adscripti fuerint. De Clau-
*Cap. 6. in
Claud.* dio hæc profert. Senatus quoque, ut ad numerum Sodalium Augusta-
lium sorte ductorum extra ordinem adyiceretur, censuit. De Galba vero:
In Galb. c. 8. Ob res, & nunc in Africa, & olim in Germania gestas, ornamenta trium-
phalia accepit, & Sacerdotium triplex, inter XV viros, sodalesque Ti-
tios, item Augustales coopatus.

54. VOLVMNII] De hac gente nihil apud Visinum: Panui-
nius tamen eam & patriciam, & plebeiam facit. In patricia mi-
norum gentium enumerat consules Amintium & Gallum, in plebe-
ia consules, Flammam, Violentem, Eutrapelum, cognominatos.

56. M. AGRIPPA] De hoc monumento nihil restat, nisi
hoc nomen in candidissimo marmore literis cubitalibus incisum. Frag-
mentum forsan fuit alicuius monumenti, in publico loco erecti, cla-
rissimo

rissimo illi M. Vipsanio Agrippæ, ab auo Augusto adoptato, coronaq; ^{Vel. Pater. Hist. Rom. lib. 2.} rostrata, & quidem aurea, ob deuictum Sextum Pompeium donato.

Ceterum *in pedes procedere nascentem, contra naturam est, quo argu-^{Dio. lib. 4. Hist. Nat. lib. 7. cap. 8.} mento eos appellauere Agrippas, ut agre partos: ita Plinius. Ideoque* cognomen Agrippæ ob ortum impositum erat, quod ominosum Plinius loco citato esse voluit: quoniam *ritu naturæ capite hominem gigni mos est, pedibus efferri.*

60. CVRATORIS ILLYRICI] Hoc fragmentum magni cuiusdam monumenti fuisse, indicio sunt vnciales literæ, nitidumq; marmor ex omni parte fractum. Sed quid sibi voluerit, minime apparet, cum tantum remaneant hæc vocabula VRATORIS ILLYRICI. quibus à me substitutum fuit C. ut legeretur CVRATORIS ILLYRICI. Curatores operum publicorum, viarum, aquarum, aluei Tiberis, frumenti populo diuidundi, vidimus iam cum Suetonio, dum ^{In Aug. cap. 57.} de curatoribus ab Augusto institutis egimus. Alexander autem Seuerus *fecit Romæ curatores urbis quatuordecim, sed ex consularibus viris: quos audire negotia urbana cum præfecto urbis iussit, ita ut omnes aut magna pars, adessent quum acta fierent.* ^{In Alex. Seuer.} Hæc Lampridius. Ex horum numero Curatores Prouinciarum petitos credo, cum aliam ipsorum originem non reperiam. Nam ut Proconsules in aliquas Prouincias ab Imperatoribus ablegabantur, sic Curatores in alias, ac præcipue in Illyricum, forsân simili auctoritate mittebantur. Ita suadet Epistola Valeriani, ad Ablauium Murænam P.P. data, in qua de Curatore Illyrici, vna cum Proconsule Africano ac Præfecto Ægypti loquitur: quam in Claudio Trebellius Pollio recenset; vbi de ipso Claudio ^{In D. Claud.} inter cetera hæc Valerianus protulit. *Sane scias tantum ei à nobis decretum salarij, quantum habet Ægypti præfectura; tantum vestium, quantum proconsulatu Africano deculimus; tantum argenti, quantum accipit Curator Illyrici Metatius.* Quod autem Curatoris dignitas summa fuerit in prouincia vel ciuitate eius curæ demandata, ex Cassiodoro colligo: cuius hæc sunt verba: *Et ideo ab indiçtione illa illius ciuitatis curam ^{Varior. lib. 7. n. 12.} ad te volumus pertinere. Ut laudabiles ordines curiæ sapienter gubernes: moderata pretia ab ipsis, quorum interest facias custodiri. Non sit merces in potestate sola vendentium, æquabilitas grata custodiatur in omnibus. Opulentissima siquidem & hinc gratia ciuium colligitur, si pretia sub moderatione seruentur. Ut vere curatoris impleas officium, cum tibi sollicitudo fuerit de utilitate cunctorum.*

61 Epitaphium tandem in hisce ædibus, quod quatuor Græcis versibus expressum, paucis additis in latino hexastico, apud Ausonium in epitaphijs Heroum, eodem ferme sensu legitur, ex Græco monumento mutuatum suspicor; cum monitu clarissimorum virorum Octauij Ferrarij, & Ioannis Cottunij Equitis hoc idem habeatur Anthologiæ

Græ-

Græcæ lib. 3. cap. ultimo, in philosophos . Aufonij Epitaphium
hoc est.

Diogeni Cynico, in cuius sepulchro pro titulo canis signum est.

XXXI.

Dic canis : hic cuius tumulus? Canis. At canis hic quis?

Diogenes. Obijt? Non obijt, sed abit.

Diogenes cui pera penus; cui dolia sedes,

Ad manes abiit? Cerberus ire vetat.

Quonam? igitur? Clari flagrat qua Stella Leonis.

Additus est iustæ nunc canis Erigone.

Græcum in Anthologia hoc extat.

Ἐπὶ κύων, τίος ἀνδρὸς ἐφιστῶς σῆμα φυλάσσει;

Τὴ κυνὸς. ἀλλὰ τίς ἦν ἔτος ἀνὴρ ὁ κύων;

Διογένης. γένος ἐπὶ. σιωπῶδες. ὃς πίθον ᾤκη.

Καὶ μάλα. νῦν ὃ θανάτων ἀστέραι οἶκον ἔχῃ.

Quod sic elegantissimus Cottunius Latine vertit.

Dic canis, cuius viri superstans tumulum custodis?

Ipsius canis. At quis erat hic vir canis?

Diogenes. genus narra. Sinopensis. ille qui delium habitabat?

Certe. nunc autem vita functus astra domum habet.

Græcum vero epitaphium Anthologiæ, cum ab hoc, quod in antiquissimo isto lapide exsculptum est, prorsus nihil discrepet, hinc in Anthologiam traductum opinor.

Iam vero in fine, priusquam huic domui valedicamus, operæ pretium facturum me duxi, si afferrem obseruationem consideratione dignissimam, circa monumentum vigesimo septimo loco à nobis propositum; basin nimirum illam marmoream, insculptis ex omnibus quatuor lateribus literis Græcis insignem; quamque studio Benedicti Siluatici, ad Amplissimum Virum Ioannem Pisaurum asportatam, fol. 99. indicauimus. Arbitratur enim Andreas Muretus, arctissima mihi necessitate coniunctus, vir morum candore, tum mathematices & cultiorum literarum peritia singularis, Serenissimæ Reipubl. Venetæ *Littoralium munitiorum* (ut vocant) *Superintendens*, istud monumentum Patauinum non esse, sed Alexandri Bassani solertia, ex aliquo eorum locorum, quæ peragrauit Æneas, huc fuisse aduectum. Cui opinioni & ego libenter suffragor; cum satis constet, Æneam,

ante-

antequam sedem in Italia fixerit, compluribus annis errasse, aduersaque iactatum nauigatione, & ad diuersa littora delatum, quibusdam in locis aliquamdiu moratum fuisse.

Primum enim ad peninsulam Pallenen appulit; conditoque Veneri templo, & oppido, quod à suo nomine Æneam appellauit, in insulam Delum, & inde in Cytheram deuenit: vbi pariter Veneri templum erexit. Postea cum non longe à Peloponneso in Chinatia, promontorio erroris sui socium sepeliri curasset, Zacynthum delatus, aliud Veneri templum excitauit. Inde Leucadem petijt, ædificatoque & ibi Veneri fano, Actum promontorium attigit: vbi Veneris Aeneadis templum construxit. Ambraciam etiam & Buthrotum vrbes adiit, Epiri item & Anchisæ portum, vbi nouum Veneri templum dicauit. Tandem traiecto Ionio mari non uno loco exscensum e nauibus in Italiam fecit; vt ait Dionysius, qui amplissime Aeneæ nauigationes & errores conscripsit. Vnde verosimile Muteto videtur, in aliquibus dictorum locorum, inferioribus seculis Aeneæ, in transitus memoriam, tale monumentum erectum fuisse.

Antiq. Rō.
lib. I.

1

2

3

4

SIGNVM TRANSEVNTIS ÆNEÆ TROIA
INCENSA

Hæc autem in gratiam singularis amici dicta sint, meliori aliorum iudicio ponderanda.

IN ÆDIBVS GUIDONVM.

Prope Bassanos S. Ioannem versus, honesti hi ciues Patauini elegantes satis ædes possident, in quibus studio Vinciguerræ Campisampettri, viri modestia ac eruditione præstantis, amicique mei singularis, duo hæc fragmenta lustrare licet. Primum in frusto prægrandi omnino fracto marmoreæ aræ; alterum in decurtato lapide. Hoc etiam loco inspicitur sepulchrale monumentum, cum viri ac mulieris figuris, in quo penitus literæ periere; id suo loco curabimus delineari.

1

2

*In Horto**In Area*

SEX . PETRONIVS

.

.

.

.

.

.

IN . F . P . X . RETR . P . XXIII .

.

H . M . H . N . S .

IN

IN ÆDIBVS FAMILIÆ FRIGIMELICÆ.

Inter insignes ædes, quæ sunt in vico post ædem cathedralem, haud procul à Tadorum ponte, illæ Prænobilium ciuium Patauinorum de FRIGIMELICA obseruantur. Hæ antiquitus Genuariorum fuerunt, quorum gens olim Patauij claruit, nunc vero extincta est. Ad Frigimelicas transierunt cum Sophia, Thomæ Genuarij celeberrimi Iurisconsulti, publicique in patrio gymnasio legum interpretis filia, Iacobo Frigimelicæ desponsata. Eas autem Franciscus Frigimelica inter suæ ætatis medicos illustrissimus ad posterorum commodum in præsentem formam redegit. Illustribus omni æuo gens Frigimelica claruit viris maximeque Francisco, qui ob doctrinæ famam à Iulio III. Pontifice magnis pollicitis Romam accitus, intra paucos menses, in Conclauui Marcelli II. & Pauli IV. vna cum Ioanne Maria fratre commoratus, postmodum ab ipso Paulo IV. magnis donatus muneribus in patriam reuersus est. Viuunt hodie Antonij singularis viri filij, Iacobus Diui Stephani Eques, Octavius Iurisconsultus, & Hieronymus medicinæ doctor, qui vestigijs Francisci inhærens ætate florenti eo progressus est, vt non inferiorem nominis celebritatem sibi comparaauerit. Nam & primam medicinæ practicæ extraordinariæ cathedram summa cum dignitate sustinet, & pulsum, & vrinarum theoricam, & practicam doctrinam, in D. Francisci Nosodochio omnium cum applausu tradit. In harum itaque ædium vestibulo rude saxum est, domus in ruderibus vt creditur repertum, hisce insignitum characteribus.

*Scard. lib. 2.
Class. 8.*

*Idem lib. 2.
Class. 9.*

R 2 APVD

APVD RIDIOS.

A Edibus illorum de Frigimelica Cathedralem versus basilicam proxime adhæret domus familiæ Ridix, quæ pristinam etiamnum Patauij amplitudinem retinet. Celebrem eam reddiderunt omni auo viri literarum & armorum gloria illustres: præcipue vero anno supra millesimum quadringentesimo, Daniel iuris ciuilis in patrio Gymnasio accuratissimus interpres. Ab hac ipsa stirpe descendit Nicolaus, medicus magni nominis, nec inferioris poeta; ut qui prognostica medica ægrotorum, metricis numeris adstricta, posteritati tradidit. Innotuit præterea Matthæus Ridius Hetrusci sermonis elegantia; illius maxime, quo rustici nostri vtuntur: quemadmodum eius opera, summa Venere aspersa, & referta festiuis leporibus, satis declarant. Ceterum nemo ferme omnium magnitudine nominis æquat Antonium Ridium, non solum inter familiæ suæ, sed & patriæ nostræ suprema decora merito annumerandum. Romam enim profectus, tantam in bellicis expeditionibus famam sibi comparauit, ut sub Martino v. & Eugenio iu. Summis Pontificibus Castello Sancti Angeli præfici meruerit. Quam prouinciam ea dignitate sustinuit, ut Eugenius iu. in raræ virtutis ac fidei erga Romanam Reipub. testimonium, ipsi statuam equestrem ex ære in valui. æneis D. Petri in Vaticano, aliam è marmore in vestibulo Templi S. Mariæ Nouæ, quæ etiamnum conspicitur, poni curauerit. Hoc vero seculo ad maiorum suorum gloriam æquo passu contendunt, Nicolaus & Marcus iurisperiti & assessores grauilissimi: imo Nicolaus in iuuenili ætate virtus tanti æstimata fuit, ut per omnes terrestres Reipublicæ Venetæ ciuitates assessoris munere decoratus sit; vixque selsqui mensis intercesserit, ex quo patriæ redditus modica quiete frui potest. In horum itaque ædibus tale monumenti fragmentum reperitur.

*Scard Lib. 2.
Class. 8.*

*Idem Lib. 2.
Class. 9.*

*Idem Lib. 2.
Class. 11.*

*Idem Lib. 3.
Class. 13.*

GENIO . DOMNOR . CERERI
 T . P O B L I C I V S . C R E S C E N S . L A R I B V S
 P V B L I C I S . D E D I T . I M A G I N E S . A R G E N T . D V A S

GENIO] De genio multa Censorinus de Die Natali, Iambli. ^{Cap. 3.}
 chus De Mysterijs, Apuleius de Deo Socratis, & Arnobius Aduersus
 Gentes. Vnde nihil post tantos viros mihi suppetit, nisi vt obseruem,
 Genios fuisse varios apud Ethnicos, diuersaq; pro ipsorum arbitrio su-
 perstitutione cultos. Vnde Ciuitatum Genij deprehenduntur apud Ar-
 nobium; & passim videmus, Genio Augusti, Genio Populi Romani, ^{Aduers.}
 Genio Loci, Genio Lauacrorum, Genio Theatri, Genio Cæsarum, ^{Gent. Lib. 3.}
 Genio Conseruatori Horreorum, Genio Exercitus; ne pene infini-
 ta hic referam epitheta, quæ Genio data in monumentis, & numisma-
 tibus videre licet.

DOMNOR.] Loco DOMINORVM apud antiquos, vt
 satis liquet ex numismatis Iulæ Piæ Augustæ, Septimij Seueri vxoris,
 quæ nuncupatur IVLIA DOMNA; & ex iurisperitorum libris, qui ^{L. 8. §. Lu-}
 aliquando Domna pro Domina habent. Verum vox ista Dominus di- ^{cus de Le-}
 uersimode ab antiquis usurpata fuit: Deos enim Dominos dictos fuisse ^{git. 2.}
 Lucretius Carus demonstrat. ^{De Rer.}
^{Nat. lib. 2.}

*Quæ bene cognita si teneas, natura videtur
 Libera continuo dominis priuata superbis.*

Et cum eo Virgilius de Cybele.

Et iuncti currum domina subiere Leones.

Reges quoque, & Imperatores Dominos nuncupatos fuisse passim co- ^{Aeneid. lib.}
 gnoscitur: nam de moriente Camilla Virgilius. ^{3.}

*Concurrunt trepidæ conites, dominamque ruentem
 Suscipiunt.*

^{Lib. 11.}

R 3 Clau-

Suet. in Aug. c. 53. Claudius quoq; apud Suetonium post Messalinam occisam, paulo post quā in triclinio decubuit, cur domina non veniret requisivit. Sed Augustus Domini appellationem, ut maledictum, & opprobrium semper exhorruit. Cum spectante eo ludos pronuntiatum esset in mimo, O dominum æquum & bonum! & uniuersi quasi de ipso dictum exsultantes comprobassent: & statim manu vultuque indecoras adulationes represit, & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, dominumque se posthac appellari, ne à liberis quidem aut nepotibus suis, vel serio vel ioco, passus est. Serui itidem heros suos Lib. 1. Epig. 82. Dominos appellabant: vnde Martialis in Sossibianum sic iocatur.

*E serua scis te genitum, blandeque fateris,
Cum dicis dominum, Sossibiane, patrem.*

Præterea viros ignotos & fortuito obuios antiqui Dominorum nomine salutabant: vnde idem Martialis ad Priscum. Lib. 1. Epig. 113.

*Cum te non nossem, dominum regemque vocabam,
Cum bene te noui, iam mihi Priscus eris.*

Maritos quoque Dominorum titulo honoratos, notat inter cetera Nonius Marcellus ad illud Virgilij:

Æneid. lib. 4.

————— *connubia nostra
Reppulit, ac dominum Æneam in regna recepit.*

Cui ad hunc locum Seruius subscribit.

De Die Nat. cap. 3. LARIBVS PVBLICIS] Eundem esse Genium, & Larem multi veteres memoriæ prodiderunt, ut ait Censorinus: de quibus fusc apud auctores prædictos, qui de Genio scribunt. Lares alij erant publici, alij priuati, qui & familiares dicebantur. Publicis Romæ Templum & Lucus fuerat consecratus: Priuati diuersi pro varietate voluntatum fuere. Lares alij Urbani, de quibus Martialis:

Lib. 3. Epig. 31.

Urbanique tenent prædia multa Lares:

alij Permarini, quorum meminit Liuius. Siquidem M. Æmilius Lepidus *dedicauit ædem Larium permarinorum in campo. vouerat eam annis quadraginta ante L. Æmilij Regillum.* Hostilios Lares Festus describit, dicitque, quod veteres *Hostilijs Laribus immolabant, quod ab his hostes arceri putabant.* Grondulium Larium, & Larium vicorum & itinerum

Aduers. Gent. lib. 1. & 3.

meminit Arnobius, qui non minus fusc quam erudite in Lares ludit. Querquetulanos Lares, & Rurales obseruare quisque potest apud Religiosissimum Episcopum Tomasium in suo *De Donarijs*; vbi fusc *Vota Genio & Laribus dicata* perpendit. Cap. 8.

IMAGINES ARGENT. DVAS] Si mutilum, & ferme exesum non esset monumentum, Donarium istud argenteum, Genio Dominorum, & Laribus Publicis consecratum, cuius generis esset, atque in quem finem dicatum, appareret: verum temporis sæuitia hoc nobis denegauit, nec aliud cognoscendum reliquit, nisi quod cum lapide ipso deuouerat IMAGINES ARGENTEAS DVAS T. PVBLICVS CRESCENS.

I N

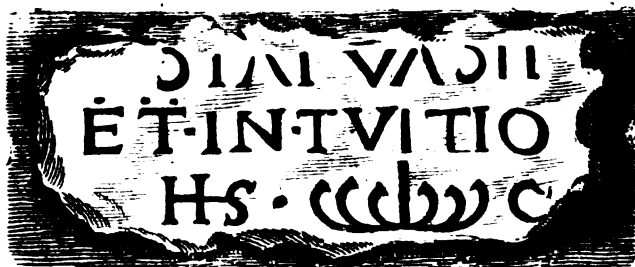
IN AEDIBVS SANDELLIORVM.

A Cathedralis Templi vico recta versus forum vinarium pergenti, haud procul à Monte Pietatis, ædes occurrunt, quondam Sandelliorum, honestæ Patauij familiæ: quam nostra ætate illustravit Martinus, Presbyter ac iuris vtriusque Doctor, vir sane doctus, politiorumque literarum notitia clarus. Hic cum Ecclesiæ parochiali Sancti Martini præesset, anno sexcentesimo vigesimo septimo supra millesimum eius restorationi intentus, hoc inuenit fragmentum: quod cum ipsa domo nunc in cuiusdam causidici potestatem venit. Circa id vix aliud addere licet, quam quod subtilissimus Pignorius in epistola ad Martinum Sandellium, fuse, accurate, ac erudite obseruauit. Eam hic subnectere, apprime necessarium iudicaui.

Epist. Symbol. epist. 40.

L . P . MARTINO SANDELLIO
I . C . VIRO REVERENDO

Frustrum veteris inscriptionis e marmore Pario, notatum elegantissimis characteribus, à seculo ut videtur Augusto, in Templo D. Martini nuper effusum, cui tu merito præes, postulas tibi explicari; notis videlicet implicium, & à corpore suo auulsum. Num ego tibi, Amice, gentem Asclepiadarum videor attingere cognatione? An vero profiteri me censes disciplinam Cornelij nostratis? Verum age experiamur. Frustrum eiusmodi.

Continet autem, quantum ego conijcio, summam pecunie legata intuitionem monumenti alicuius. Hac enim erat solemnis formula legandi: cuius vestigium extare in vetere Gallica inscriptione apud Gruterum. CLI. G. sunt qui credunt. ego non item.

QVOD.

QVOD . IN . AGRO
 PROPRIO . CONSTITVTVM . TVEN
 TIONI . OMNIVM . VOLVERVNT
 ESSE COMMVNE . &c.

Ibi enim Tuentio est inspectio, non tutela Monumenti, cuius penes accuratissimum Brissonium lib. VII. Formularum extat mentio accurata, quam confirmant veteres Inscriptiones apud Gruterum CCCXCIX. I. DCXL. II. At summa pecunia valde ingens. fateor, & scio Aristotelem Lib. IV. Ethic. Cap. II. monere, non eodem sumptu Fanum, & sepulchrum edificandum esse. Verum nostri maiores insanierunt circa hac armorum ludibria; tanquam sepulchra eorum essent, ut inquit Regius Psaltes Psal. XLII. Domus illorum in æternum. Et hisce delirijs compescendis insudarunt quandoque preceptis & monitis Leges & Legum Consulti. at prævaluisse hic etiam præposterum luxum, testes sunt insanæ substructiones aliquot, quas temporis edacitas minimum attigit, ut in Munatij Planci Oratoris, & Metellæ Q. Cretici filię Mausoleis videre est. Hæc erit Historia, seu verius fabella Deiphobi cui vir amice. an vero ille, ut alter Priamides olim Aeneam, me sit compellaturus,

— — — nihil o tibi amice relictum est
 Omnia Deiphobo solvisti, & funeris umbris

ego quidem nescio: tu scies, qui illum habes contubernalem, & cum illo una omnis Antiquitatis penitissimæ noticiam. Vale.

De Ling.
 Lat. lib. 5.

H—S] Quæ SESTERTII est nota. Quid autem esset Sestertius nobis scriptum reliquit Varro. Sestertius, quod semistertius. Dupondius enim, & semis antiquus Sestertius est: & veteris consuetudinis, ut retro era dicerentur, ita ut semis tertius, semis quartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semis tertius dictus. Quantum autem valuerit Sestertius, ex Festo habetur. Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius & semis. At Sestertij auctum fuisse pretium demonstrat Plinius. Postea Annibale urgente, Q. Fabio Maximo dictatore asses unciales facti; placuitque denarium XVI assibus permutari, quinarium octonis, sestertium quaternis. Sed hoc extra militaria stipendia, nam statim subdit: In militari stipendio semper denarius pro decem assibus datus. quod forsam & de Sestertij pretio accipiendum est.

Lit. S.
 Hist. Nat.
 lib. 33. c. 3.

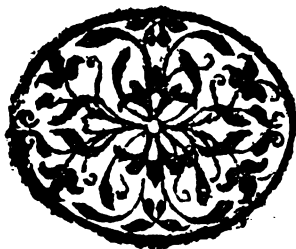
Verum Sestertius masculini generis erat quarta pars denarij, Budęi auctoritate, valebatque, ut ait ipse, decem Turonicis denariolis, & semisse: vel ut
 infra

Breniar. de
 Ass.

infra ostendam, tribus solidis cum semisse Serenissimæ Reipub. Venetæ. Sestertium autem generis neutrius mille sestertios masculini generis, paruos dictos, valebat. Ideo mille Sestertij vnum Sestertium erant: Sestertium vero viginti quinque coronatos, seu Philippicos recipit; vt obseruare licet ex computationibus Budæi, Iusti Lipsij de Re Nummaria, cuius posthumum opus habemus beneficio eruditissimi, ac suauissimi Ioannis Rhodij amici nostri, quem meæ, si qua est virtutis stimulatorem, & cultorem reciproco amore & veneratione prosequor. Cum itaque coronati Budæi, & Philippici Lipsij conueniant cum Scutis Venetis, quæ septem librarum pretio, nempe solidis CXL. Serenissimus Princeps expendit, viginti quinque scuta Veneta pariter Sestertium conficiunt. Et cum ista XXV. scuta ex libris septem constantia faciant CLXXV. libras, quarum quælibet XX. solidorum est, solidi ter mille & quingenti sestertium magnum constituent: qui si deducantur in mille sestertios paruos, paruo sestertio tres solidi cum semisse æquantur. Quisquis itaque sit, qui ad huius monumenti tuitionem ter mille & centum H—S legauit, vt inscriptio refert: si paruos intellexit, libras centum sexaginta septem Venetas legauit cum dimidia; si sestertia, Scuta Veneta 77500, quæ certa summa est mirabilis.

CCCCCCC] Hæc numeri nota est, pro tribus millibus in monumentis accepta; vt ex Pierij Hieroglyphicis colligo. *Manifestum est Lib. 37. cap. millenarij numeri notam, quæ tam antiquis in marmoribus inspicitur, hac 42. fuisse figura, J : duo millia vero scilicet ad rectam lineam duplicatis, CCLCC : tria millia triplicatis, CCCCXXX. Hanc vero explanationem se fatetur Pierius accepisse ex antiquissimo codice Bibliothecæ Florentinæ, in epistola data ad Caninium Sallustium lib. II. cuius hæc promittit verba: Quod scribis ad me de drachmis CCCCXXX notatum est de drachmis CCCCXXX, quod computat tribus millibus. Ac ne in quatuor millibus similiter signandis immerer, scilicet CCCCXXX hac vt semel dicam demum erit regula, &c.*

Igitur in tuitionem monumenti, cuiuscunque fuerint generis H—S 3100 legati sunt.

138
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIB. I. SECT. III.

REGIO SECUNDA PONTIS
MOLETRINARVM.

IN ea Medoaci parte, quæ septentrionalem ciuitatis
plagam secat, triginta moletrinarum rotæ conspici-
untur, eo ordine dispositæ, vt nulla sit impedimen-
to alteri, sed commodus omnium vsus. Flumini ita
sunt insertæ, vt hinc à lembis moletrinarijs, inde
ligneis casis, vbi molæ versantur, suffultæ, à qua
ingenti alluuione nihil patiantur, sed apte pinsendo tritico voluantur.
Spectatoribus inter nostri æui miracula iure merito habentur. Quam
autem hæc hydromylarum congeries sit vetusta, etsi de eius origine nulla
extet apud scriptores nostros memoria, hoc tamen amplum est tes-
timonium, quod ab ea, nec aliunde, secunda ciuitatis regio appellatam
nem traxerit.

SECUNDA REGIO

IN MVSÆO FRANCISCI VRSATI.

PRope plateam Sforzateorum commodæ satis prospiciuntur ædes, nostrorum maiorum de Vrsatis, antiquæ, sed aptæ structuræ. Eas nunc incolit Franciscus Vrsatus consanguineus noster, eximij vir ingenij, historiarum, matheseos, antiquitatum cognitione non leuiter tinctus: qui singulari studio hæc duopolitissima, candidissimaq; marmorea monumenta inter sua cimelia conseruat.

I

2

I

II

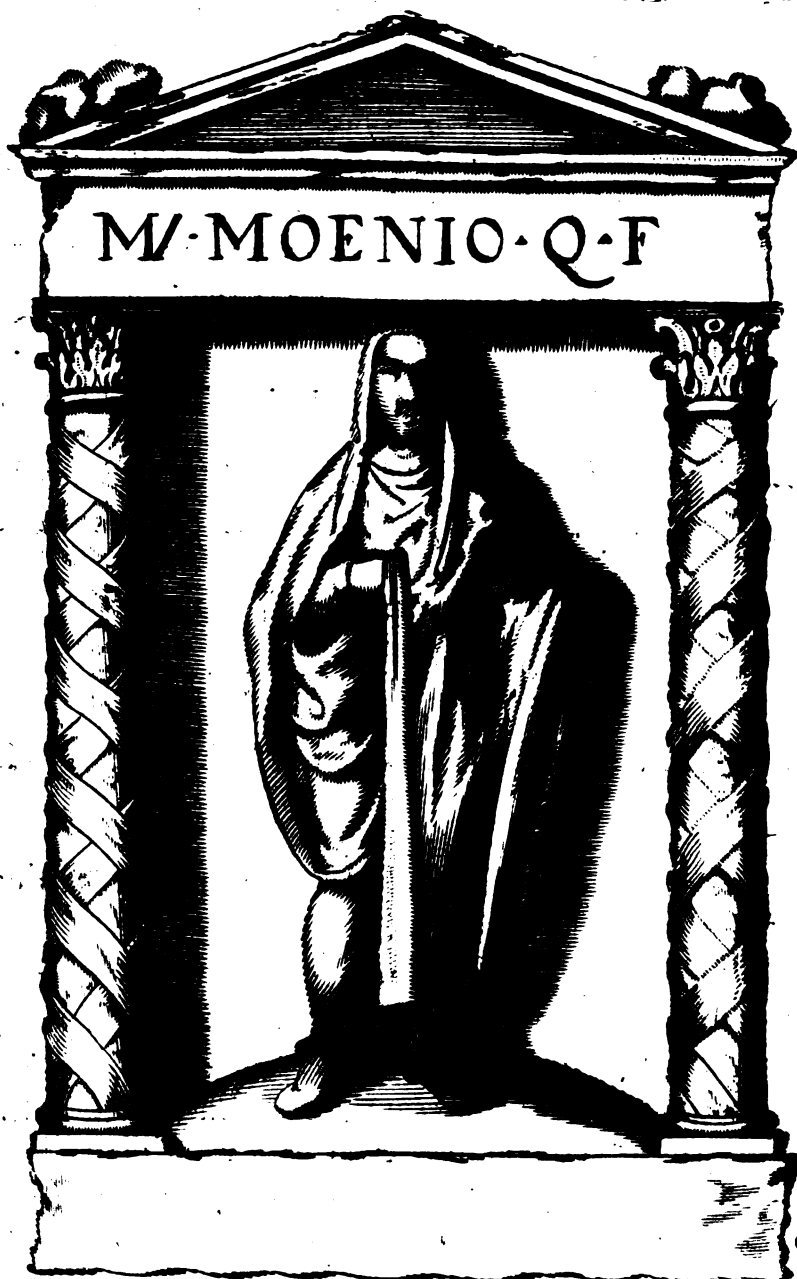
Jo. Georg. sculps.

2. Horum alterum corrupti seculi puto, cum & literæ male sculptæ habeantur, & characteres illi à Romana puritate declinent præterea CONVI pro CONIUGI sit sculptum.

S 2 IN

IN AEDIBVS, OLIM SCARDEONIORVM , NVNC
GASPARIS CAMPOSAMPERII I. C. ET ASSESSO
RIS CELEBERRIMI.

Post ecclesiam S. Leonardi illico domus Scardeoniorum civium Patauorum spectatur. In hac familia clarus fuit Bernardinus Scardeonius Canonicus Patauinus, antiquitatum patriæ diligentissimus conseruator. Et certe quantum conditori Antenori Patauium debet, tantum Scardeonio tenetur, qui ad sua vsque tempora laboriosissimum opus deduxit; quum nullus antea nisi sparse & confuse de patria nostra scripserit. Ideoque vir iste moribus, virtute, eruditione insignis, summo labore, studio, ac diligentia *De Antiquitate urbis Padue, deque claris eiusdem ciuibz* opus bona fide concinnauit, ac perfecit, tam patriæ carum, adeoque ab omnibus expetitur, vt difficilis nunc eius sit copia. Porro assiduum hic antiquitatum venerator multa monumenta in suis aedibus collegit, easque custodiuit: quæ partim hodie salua sunt, partim heredum incuria perierunt. Hac gente Scardeoniorum mea ætate detecta, domus ista hereditario iure in Gasparis Camposamperij Iurisconsulti, assessorisque celebris possessionem venit; in eaque hæc monumenta videntur.

2

*Humi ad fenestram, quæ flumen
spectat.*

3

Ante gradum vicini horti.

TI : CARTORIO
TI . . LAM . . EROTI
CARTORIAE APTAE
CARTORIVS SIBI ET
SVIS

C . POMPEIVS . C . L.
LEPIDVS SIBI ET
POMPEIAE C . L.
PRIMAE
TESTAMENTO
FIERI IVSSIT.

S 2 In

In parietibus area.

C. SEXTIO QVOD. C. BELLÒ CONF. RELIQVI
AS NON DESERVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSVM K. D. MVLTO ET IN
EXIL. ACTO. C. SEXTIA VXOR PARVVLIS
CVM LIBERIS OBSERVARI IVSSA
SEQ. IPSOSQ. REPENTI PRÆCIPITIO
VINDICAVIT IN LIBERTATEM. VIXIT
LIBERA ANN. XLVI. SERVA NEC DIEM.

*Lib. 1. Class.
4. fol. 86.*

1. Lapis iste penes Ioannem Baptistam Rotam erat Scardeonio au-
tore, quem forsitan paulo post ab eo accepit.

Effigies quæ velata sacerdotali ritu in hoc monumento observatur, vel
sacerdotis sacrificantis esse potuit (solebat enim reijci *pars toga superior ad
cervicem, quæ nempe sinistro humero infidebat, & dextro deijciebatur: ea
attrahebatur in caput cum sacra fierent: ut ostendit de Re vestiaria in-
gens Lycei nostri gloria Octavius Ferrarius*) vel Auguris, qui & ipse
sacerdotibus accensebatur. Siquidem Accij Nauij Auguris statua *exta-
bat ante curiam posita, prope sacram ficum, minor hominis mediocris sta-
tura, & capite velato, teste Dionysio.*

*Lib. 1. cap.
10.*

*Antiq. Rom.
lib. 3.*

MOENIO] Mœniam gentem plebeiam Panuinius consularem
ostendit; quam eandem puto cum Mainia: I enim loco E antiquos
vros, non est qui ignoret. Propterea in hac gente claruit M. Mainius
P. F. P. N. qui Consul, inde Dictator, postea Censor, ac tandem ite-
rum Dictator extitit.

2. Hoc secundum monumentum superstes habemus ab antiquis-
sima Cartoria familia, quæ usque ad tyrannidm Eccelini floruit Pa-
tauij.

*De Famil.
Rom.
De Antiq.
Nom.*

3. POMPEIVS] Pompeiam gentem quamvis plebiam demon-
strent Vrsinus & Panuinius, claram tamen fecerunt consules co-
gnominati, Rufus, Bythynicus; clarissimam vero Strabo, & Magnus
pater & filius consules, ijs cognominibus insigniti.

LE-

LEPIDVS] Cognominis huius origo à lepiditate sermonis haud dubie dimanar: ergo in numero eorum est, quæ ab oratione & venustate in loquendo petita fuerunt. Lepidus enim à lepore desumptum videtur Agroetij veteris grammatici sententia. *Lepus est animal. Lepor iucunditas voluptatis, unde gratum aliquid lepidum dicimus. Lepos eloquij.* At cum Seruio lepidum à faceto distinguo: nam eius testimonio *facetus est qui facit verbis quod vult, lepidus qui politus est.* Ideo Sigonius ex Plutarcho in Paulo colligit, quod *Lepidi Æmilij dicti sunt à Lepore orationis, quia Mamercus Numa. F. Princeps eius gentis summo lepore præditus fuit, quem Græci ἀμολίαν dicunt.*

De Nom. Rom.

4. SEXTIO] Sestia, & Sextia gens Romæ fuit; sed illa patricia, in qua Consul cognomine Capitolinus; ista plebeia, in qua Consules cognominati Sextinus, Lateranus, & Sabinus. Immo L. Sextius Sex. F. N. N. Sextinus Lateranus primus fuit e plebe consul. Hoc loco obseruandum, in omnibus fere Liuij codicibus, vbi de P. Sestio Capitolino mentio est, loco Sestius Sextius impressum esse, quod gentem patriciam cum plebeia confundit. Ideoque P. Sestius non Sextius legendum est. Nam P. Sestium patriciæ gentis virum fuisse Liuius habet.

Panuin. de Antiq. Vrsin. De Fam l. Rom. Liu. Hist. lib. 8. Fastor. lib. 1.

Hist. lib. 3.

QVOD. C. BELLO CONF.] Quæ accipio QVOD CIVILI BELLO CONFECTO: nam Sextium istum Pompeianæ fuisse factionis, quæ sequuntur monumenti verba testantur. Pompeium vero contra Cæsarem civili bello dimicasse quis ignorat?

RELIQUIAS NON DESERVERIT POMPEIANO-
RVM] Verum sinceræ affectionis testimonium: nam & in aduersa fortuna non deserere ducem & amicos, sine fūco Patauinae semper fuit virtutis. At quanta fide ac patientia Pompeiani milites emineuerint etiam summis in angustiis, ipse Cæsar testatur. *Atque uno tempore accidit, ut difficilioribus vti tempestatibus, ex pellibus quibus erant rectæ naues, nocturnum excipere rorem cogerentur: quas tamen difficultates patienter, & æquo animo ferebant.* Patauinos autem Pompeio addictos fuisse, nonnulli autumant ex illis verbis, quæ de T. Liuiio apud Tacitum protulit Cremutius Cordus. *Titus Liuius eloquentia ac fidei præclarus in primis, Gn. Pompeium tantis laudibus tulit, ut Pompeianum eum Augustus appellaret. neque id amicitiae eorum offecit.* Quod an sit verum, nemo facile affirmabit; præcipue cum multi sint ex nostris, qui negent Patauium intra numerum fuisse Coloniarum Transpadanarum, quas Gn. Pompeius Strabo Magni pater deduxerat.

De Bello Ciuil. lib. 3.

Annal. lib. 4

K. D.] Quid duæ literæ sibi velint ignoro: nam quod aliqui calumniam interpretantur, quisnam hic locus calumniæ? quod autem addunt. D. significare damno mulctato, neq; hoc satis Latinum est. Crediderim tamen, quoniam illæ duæ literæ K. D. ab omnibus nota-

rum

Lib. I. De
Cap. Dimi-
nit. & in ff.
eodem.

rum abbreviatarum interpretibus pro KAPITE DIMINVTIO acci-
piuntur, VICTORIS IVSSVM KAPITE DIMINVTIONIS MVLT-
TATO legendum, errorem autem in vocabulo IVSSVM pro IVSSV
statuarij imperitiæ adscribendum esse. Cumque in institutionum li-
bris triplex capitis diminutio reperiatur: *Maxima per quam, & Ciuitas,
& libertas amittitur: Media per quam sola ciuitate amissa libertas retinetur,
quod fit in eo cui aqua & ignis interdicitur: Minima, per quam & ciuitate, &
libertate salua, status duntaxat hominis mutatur:* media capitis diminutione
SEXTIVM multatum opinor, quia in exilium eiectus ciuitatem amisit.

Lit. G.

C. SEXTIA] Quod est CAIA SEXTIA. Mulieribus namq;
nubentibus antiquitus Gaiæ prænomen erat Festi monitu, *Gaia Cæ-
cilia appellata est ut Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat,
uxor Tarquinij Prisci Regis Romanorum. Quæ tantæ probitatis fuit, ut
id nomen ominis boni causa frequententer nubentes, quam summam asseue-
rant lanificam fuisse.* Ideo sponsam introducentes iubebant sponso dice-

Plutar. in
Quæst. Rom.
n. 30.

Inst. Orat.
lib. 1. cap. 7.

re: *Ubi tu Caius, ego Caia.* Quæ verba eo spectare volebant: ubi tu
Dominus & Paterfamilias, ego Domina, & Materfamilias. Ad hoc
prænomen notat Quintilianus, quod *Gaius C. litera notatur, quæ inuer-
sa C. mulierem declarat: quia tam Caias esse vocatas, quam Caios etiam
ex nuptialibus sacris apparet.* Hoc tamen non semper in lapidibus ob-
seruatum video: nam hæc mulier recto C. inscribitur CAIA SEXTIA.

Tandem cum hanc inscriptionem à lapide diuersam exhibeat Scar-
deonius, formam, qua ab ipso descripta est, hic necessario subnecten-
dam cogitavi.

C . SEXTIO . QVOD . C . BELLO CONF . RELIQVIAS
NON DESTITVERIT POMPEIANORVM
VICTORIS IVSSV K . D . MVCTATO ET IN EXI-
LIVM ACTO C . SEXTIA VXOR PARVVLEIS
CVM LIBEREIS OBSERVARI IVSSA SEQ. IPSOSQ.
REPENTI PRÆCIPITIO VINDICAVIT IN LIBERTA-
TEM VIXIT LIBERA ANN . XLVI . SERVA
NEC DIEM.

Disimulare tamen non possum, mihi totam hanc inscriptionem
novitatis suspectam esse, quod etiam viris doctis placere video.

IN

IN ÆDIBVS MVSSATORVM.

IN vico S. Iacobi, e regione Xenodochij, Mussatæ gentis, olim Vincentiæ, & nunc Patauij nobilis, vastæ exurgunt ædes. Familia ista multis illustribus viris emicuit, sed præcipue eam claram reddidit Albertinus Mussatus, ante trecentos annos Historicus ac Poeta illius ærumnosi æui elegans ac insignis. Cuius historiam de gestis Henrici VII. Cæsaris, necnon Tragœdias, epistolas, atque eclogas Latino carmine, eximij Senatoris Veneti Dominici Molini litteratorum Mecœnatis beneficio typis commissas legimus. Albertinus de patria optime fuit meritus, multaque pro ea passus est, etiamsi varias ad Principes illius seculi in Patriæ beneficium legationes obiuisset, inter quas insignis maxime fuit illa, qua cū alijs ciuibus Patauinis ad coronationē Henrici septimi Cæsaris Mediolani functus est. Publice Patauij ob eximiam doctrinam, in totius Academiæ Iurisconsultorum & Artium, ac vniuersæ ciuitatis conspectu, à Pagano à Turre Episcopo Patauino, & Alberto Saxoniz Duce tunc Gymnasij Rectore, imposita ex lauro corona, Poetæ nomine insignitus fuit: eique is honor postea habitus, vt decreto vtriusq; Academiæ singulis annis diebus festis Natalitijs Domini vtriusq; collegij doctores atq; studiosi solemnī pompa, præcinentibus tubis, ad ipsius ædes eum honoris causa cereis muneribus poetam salutarent. Nec ipsi tantum Poetæ nomen, veluti apud veteres cognomen, sed posteris etiam diu remansit, qui dicti fuerunt de Mussatis siue de Poetis. Huius viri frater Gualpertinus, Albertini tunc pro Repub. Romæ oratoris precibus, à Bonifacio VIII. Pont. Max. cui pergratus erat, facile Sanctæ Iustinæ Abbas renunciatus fuit, quamuis Cisterciensis esset. Ceterum feruidi atque acris ingenij vir, potiusque ad militiam quam religiosam vitam natus, sæuissimis illis temporibus, veluti ciuis priuatus in arduis Ciuitatis negotijs se gessit, tandemq; cum Marsilium Carrariensem infestum sibi haberet, ex vrbe clam aufugit; neque vlli hætenus compertum fuit, vbi vitam clauferit. In hac eadem familia duo claruerunt Ioannis & Francisci nomine, Iurisconsultus alter, & in patrio Gymnasio Pontificij Iuris doctissimus interpret. qui ædes hæc suas magnificas extruxit, ac viridarium amœnissimum adiunxit: alter qui linguarum, Græcæ, Latinæ aliarumque literarum notitia omnes sua ætate antecelluit, atque studio Rhetoricæ, Poeticæ, Philosophiæ, veterumque poetarum imitatione tantum valuit, vt *Reconeratorum*, & *Deliorum* Academiæ Patauij literis armisque dicatæ communem patrem dixerint. Super sunt hodie Comes Ludouicus Medicus, & Iulius Philosophus iuuenis adhuc florens, magnæque expectationis. Sed præcipue suam illustrat familiam Galeacius I. C. Iulij frater, qui

Paliarin. & Merzar. in Histor. Vincent.

In Suis Oper. lib. 2. & passim.

Histor. Corrusior. De Nonit. Pad. & Lobard. lib. 1. cap. 12

Ioan. De N. no de Famil. Patau. M. S.

Scard. lib. 2. Class. 10. Cauac. Hist. Cænob. D.

Iust. lib. 3. Scard. lib. 2. Class. 6.

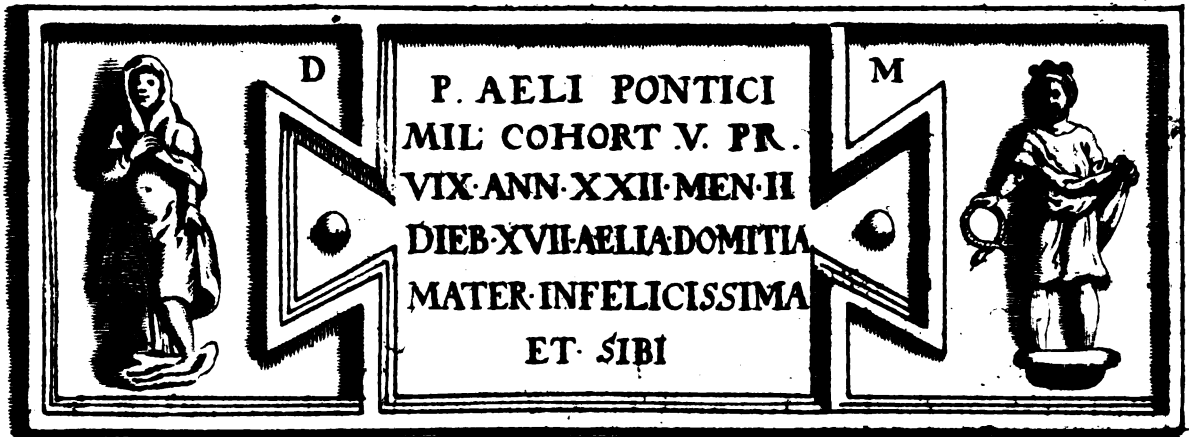
Cauac. & Scard. loco cit.

Cauac. lib. 4.

Scard. lib. 2. Class. 8.

qui florida adhuc ætate Archipresbyteri dignitate Patauij insignitus, summam hanc prouinciam non incongruam suæ virtuti esse, abunde demonstrat, omnibus æque pergratus. Sed vt ad Ioannem Franciscum secundum reuertat, is omnium antiquitatum notitia clarus, hæc quæ sequuntur monumenta, ædium vestibulo inseruisse traditur.

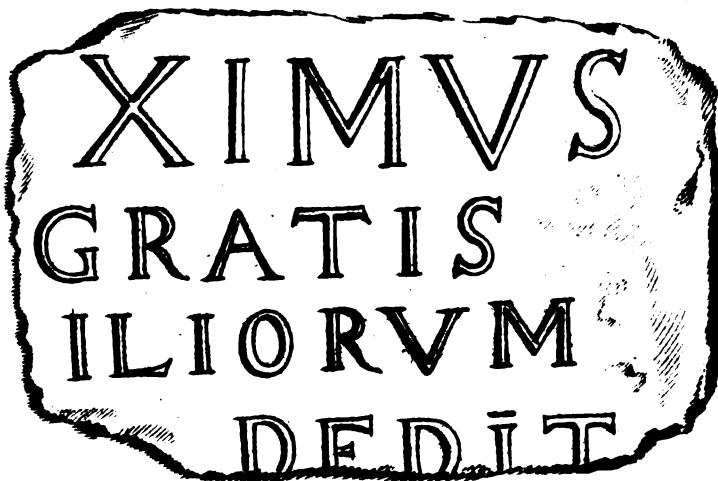
I

II

IV

III

PONT

PONTICI] Cognomen si non à Ponto Prouincia , saltem à gemma , Pontica dicta , deductum suspicor : de qua Plinius. *Ponticarum plura sunt genera. est stellata, nunc sanguineis nunc atris guttis, quæ inter sacras habetur. Aliæ pro stellis eiusdem coloris lineas habet. Vnde Ponticus ab habitu corporis forsitan dictus, quod faciem sanguineis vel atris guttis aut lineis distinctam haberet.* *Hist. Nat. lib. 37. cap. 10.*

MIL. COHORT. V. PR.] Id est **MILITIS COHORTIS QUINTAE PRÆTORIÆ**. Cohors ista in Legione fortibus constabat viris Vegetij monitu . *Quinta cohors in legione strenuos desiderat milites, quia sicuti prima in dextro, ita quinta in sinistro ponitur cornu.* *De Re Milit. lib. 2. cap. 6.*

Apud Scardeonium & Gruterum supra hoc monumentum **D.M.** reponendum est : nec cum Scardeonio legendum **P. R.** interpunctione distinctum, sed **P.R.** literis coniunctis. *Lib. 1. Class. 4. fol. 76. Fol. 527. n. 10.*

3. **GAVIO**] **GAVIA** gens Panuinij obseruatione Veronæ & vetustissima & nobilissima fuit, vt plurima quæ ibidem reperiuntur, monumenta fidem faciunt; sed præcipue geminus arcus prope castrum vetus; de quo Panuinius loco citato. *Antiq. Veron. lib. 3. cap. 4.*

IVCVNDO] Cognomen viro huic ab animo ad hilaritatem ac lætitiā propenso forsitan impositum.

CONTUBERNALI] Festi sententia *Contubernales dicuntur à tabernis, quæ fiebant ex tabulis. Vnde & tabernacula dicta sunt, licet ex tentorijs, & ex pellibus fiant.* Hoc tamen loco Festus fortasse milites solum respexit, quod minime huc quadrat. Vnde contubernalem hic vel accipio cum Cicerone pro domestico, & familiari: *Illud doleo in ista loca venire me ut constitueram non potuisse. habuisses me non hospitem sed contubernalem: et in oratione pro Gn. Plancio: Fuit in Creta postea contubernalis Saturnini propinqui sui: vel contubernalem sumptum credo pro conliberto, qui eodem contubernio vteretur.* *Lit. C. Epist. Famil. lib. 9. ep. 20.*

4. Ceterum vbi **GAVIO** Scardeonius habet, in saxo **GAVIO** videtur; ac quod apud ipsum & Gruterum est **SIBI**, in monumento **SIBE** legitur, tandemque ambobus addendum, *Lib. 1. Class. 4. fol. 76. Fol. 977. n. 4.*

IN : AGR : P . XII

quod apud eos deficit :

APUD COMITEM IACOBUM
ZABARELLAM.

Scard. lib. 2.
Class. 5.

Idem ibid.

Idem ibid.

IN vico caudæ longæ ad portam vrbis ingeniosissimus Comes Iacobus Zabarella domum possidet . Huius nobilissimam stirpem sic illustrat Franciscus Zabarella Cardinalis , Archiepiscopus Florentinus Constantiensisque Concilij Legatus, post obitum ab omnibus in Pontificem Maximum desideratus, Sigismundoque Imperatori ita carus, vt publice eum defleuerit, & corpus ad tumulum comitatus sit. Bartholomæus Cardinalis nepos, itidem Archiepiscopus Florentinus; de quo sit dixisse satis, nullum repertum post ipsum Ecclesia Florentina dignum, præter Antoninum, religiosissima vita mirandisque operibus sanctitatis elogium promeritum : Paulus Argolicensis Episcopus, Theologus, & Ecclesiastes insignis : quamplurimi Iurisperiti profundissimæ eruditionis; sed præcipue C. Iacobus nostri comitis auus, Philosophus inclytus, quique in Patrio Gymnasio, e sublimi suggestu Philosophiam maxima doctrinæ fama tradidit, vt eorum omnium nomina.

— *Circum late volitans iam fama per per vrbes*
gloriose in totum orbem detulerit, ac in sinu æternitatis locarit . Iacobus vero ipse, vt dignum celeberrimæ familiæ, quæ tantis syderibus emicat, se probet germen, maiorum suorum vestigia premens ad gloriam felici properat pede. Antiquitatum enim peritissimus gentilicia stemmata, Regum, Principum, Venetæque Reipublicæ Heroum, quos omnes ad sublimia extollit, laboriose contexuit, iamque duo huius generis opera vulgavit in lucem : Hetruscum vnum Thrasæ Patii vitam, ac Zenorum familiæ Venetæ amplissimæ propaginem continens; Latinum alterum, quo Auracorum Principum originem, progeniem ac stemmata exponit: multa vero alia typis itidem destinata domi asseruat. Valet etiam accuratissimus iste vix numismatum, & monumentorum cognitione; cuius generis apud ipsum complura reperiuntur.

Gio. Giorgi f.

1. Hoc monumentum quatuor abhinc annis, dum terra sulco verteretur, Atheſte repertum fuit in Achate gemma ſculptum: in quo duas dexteras iunctas, quæ ſub inſcriptione obſervantur, fidæ ſymbolum eſſe, præter monumenti verba, teſtantur numiſmata pene infinita, in quibus circum implicateſ ſibi dexteræ legitur FIDES MILITVM . FIDES EXERCITVVM.

Q. C. L.] Si nomina, & cognomina inſtar prænominum antiqui vna tantum litera deſignaffent, dicerem prænomen, nomen, ac cognomen mariti huius Septimæ, de qua in gemma, tribus illis literis ſignificari; puta QVINTI. CAECILL. LEPIDI, vel ſimilia huius generis. Sed cum exempla ſuppetant nulla, Alexandro cuiſpiam Gordianum hunc nodum remitto ſoluendum.

SEPTVMIAE] Loco SEPTIMIAE ſcripſerunt antiqui: ſic Lucretius.

De Rer. Natur. lib. 6.

Principio mare mirantur non reddere maius

Naturam, quo tantu' fuit decurſus aquarum

Nempe fuit pro fiat. Cur autem V. pro I. uſurpatum fuerit, hanc ratio

T 3 tio

Instit. Orat.
lib. 1. cap. 4.

De Ortho-
graph. Gn.
Cornut. cap.
1.

tionem reddit Fabius. *Et medius est quidam V et I literæ sonus, non enim sic optimum dicimus ut optimum?* Gnæus tamen Cornutus ex Cassiodori collectione hunc usum improbat, dicitque: *Melius tamen est ad enunciandum, & adscribendum I. literam pro V. ponere, in quod iam consuetudine inclinavit.*

2. Alterum monumentum operculum marmoreum est: urnæ. Cineraria enim locula alia aurea, ut illud Seueri; alia argentea, ut illud Papiniani I. C.; alia ænea, ut illud, de quo Virgilius:

Offaque lectæ cado textit Corinaus ahenæ:

alia marmorea, alia fictilia fuisse, omnibus compertum est: idque apertissime demonstrant Kirchmannus de funeribus Romanorum & Iacobus Guterus de iure Manium; sed marmorea locula ditiorum fuisse ibidem Kirchmannus notat ad illud Tibulli:

Atque in marmorea ponere sicca domo.

Ad quod forsan respexerat & Propertius, cum cecinerat.

Lib. 2. eleg. 1

Et breue in exiguo marmore nomen ero.

3. Urna fictilis ad usum cinerum mortualium. Nomen in labro exaratum figuli esse credo, Gulielmum Philandrum secutus, qui in commento in secundum Vitruuij hoc idem confirmat; ut videbimus, cum Tegulas expendemus.

Cap. 4.

Ceterum monumenta in domo ista à nobis huc usque dilucidata, Iacobus Comes Zabarella cum alijs antiquitatum reliquijs, totaq; sua libraria supellectile, D. Antonij, in singularis cultus argumentum, bibliothecæ donauit.

151

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIB. I. SECT. IV.

REGIO TERTIA PONTIS ALTINATIS.

Oro, quod paleę vendendę dicatum paleare nuncupatur, orientem versus ad antiqua Urbis mœnia, porta & pons est vicinus, qui pons Altinas dicitur, tertięque nostrę ciuitatis regioni nomen indidit. Hunc duplici de causa apud Patauinos historicos ita nuncupatum obseruo. Nimirum quia inde Altinum versus antiquissimum Venetię oppidum olim pateret egressus; vel quia Altinates, quum Attilę metu Patauium se recepissent, ea in regione ædes sibi erexerint. Quod Bernardus Georgius Patricius Venetus anno post Christum natum MDLVII. Patauij Prætor insignis, regimini Musas feliciter coniungens, hexastico Pontis Altinatis portę imposito, quod hodieque conspicitur, eleganter significauit.

*Pignor. in
Adnot. ad
Origin. Patau.
fol. 168.*

HIC ALTINATES LARIBVS PATRIAQVE RELICTIS
DVM METVNT PRAEDAS, DVM METVNT QVE NECEM,
ATTILA NAMQVE IGNI VASTABAT, ET OMNIA FERRO,
EXTRVXERE SIBI, PIGNORIBVSQVE DOMOS.
INDITA SVNT EX HOC IGITVR SVA NOMINA PONTI
ALTINAS RIPAM HANC INCOLA QVOD COLERET.

Quicquid sit de origine nominis, hoc certe statuendum est, nullo alio insignitam fuisse hanc tertiam Patauinę vrbis regionem.

PRI-

TERTIA REGIO

IN AEDIBVS FRANCISCI

BATTARII.

PRope Sancti Thomæ ecclesiam ædes, quæ Scardeonij ætate Cartulariorum non ultimo inter Patauinos cides loco erant, nunc honesto viro mercatori lanario Francisco Battario modestia, & probitate conspicuo cessere: vbi in parietibus ad scalas rude marmor hoc monumentum exhibet.

MER . S.

D . POPILIVS . PAETVS . GN . LABE.

PAETO . COS . DESIG . FRATRI

SVO . B . M . F.

HVNC . SOMNO . AETERNALI

PATRIA . RETINET.

MER. S.] Scilicet MERCVRIO SACRVM. Sepulcra enim ac monumenta, vt inuiolata durarent, suis Dijs consecrare solebant: quod hic etiam indicat titulus. Quem morem secuti sunt Christiani, vt passim videre est.

Panu. de
Nom. Antiq.

D.] Decimi prænomen notat. Decimus ille fuit olim dictus, qui decimus ordine natus est.

Hist. Natur. lib. 12. cap. 37.

De Nom. Rom.

PAETVS] Pæti sunt, qui deprauatos habent oculos Plinij fide: Vni animalium homini deprauantur, unde cognomina Strabonum, & Pætorum. Qualis vero in Pætis deprauatio oculorum esset, Sigonius declarat. Pæti auctore Porphyryone est, qui oculis est leuiter declinatis, vel cuius oculi huc, & illuc celeriter mouentur, vt ait Acro Horatius satyra tertia: Strabonem appellat Pætum pater. Verum non viciū, seu deprauationem oculos pætos semper indicasse, sed etiam quandam hilaritatem animi, & pulchritudinem apud Varronem animaduerto.

Satyr. Fragin.

Ante aures modo ex subolibus, paruoli
Intorti demittuntur sex cincinnoli:
Oculi sub peruli, nigellis pupulis,
Quandam hilaritatem significantes animi,

Quos

Quos calliblepharo naturali palpebra

Tincta, vallatos mobili septo

GN. LABE. PAETO] Id est, GNAEO LABEONI PAETO. Gnæi prænomine corporis insigne denotari, Festi testimonio cognoscere licet. *Gnaeus, & corporis insigne, & prænomen à generando dicta esse, & ea ipsa ex Græco γινώσκαι apparet.*

Lit. G.

Vltcrius duo cognomina huic viro data obseruo, & vtrumque ex corpore petitur: vnum Pati, vt iam visum ab oculis; alterum Labeonis, à labijs: siquidem Labeones dicebantur antiquis quasi labiones, id est quibus magna erant labia. Legitur enim apud Sosipatrum antiquum gramaticum: *Labra modica: labia immodica, & inde Labiones.* Obseruat tamen Aelius Donatus grammaticus, quod *Labra sunt superiora, Labia inferiora*: vnde Labeones illi, qui inferius labrum immodicum habent. Gnæum vero Labeonem Patum ex gente Popilia fuisse, liquido indicat, quod sequitur, FRATRI SVO. Si enim Decimus Popilius Patus Gnæo Labeoni Pato fratri suo monumentum crexit, quis dubitat hunc etiam ex gente Popilia prognatum.

COS. DESIG.] Nempe CONSVLI DESIGNATO. Designati vero Consules dicebantur, qui iam electi, nondum magistratum inierant. Designabanturque, vt ex varijs Ciceronis locis obseruat Rosinus, ad finem mensis Iulij & initium Augusti, sed magistratum non sumebant ante Kalendas Ianuarias: vnde Ouidius de primo Ianuarij die.

Antiq. Rom. lib. 6. cap. 12.

Fastor lib. 1.

Iamque noui præeunt fasces, noua purpura fulget,

Et noua conspicuum pondera sentit ebur.

HVNC SOMNO ÆTERNALI PATRIA RETINET.] Ex ista appendice duos hosce viros in monumento descriptos Patauinos fuisse, colligere audeo. Nam & lapis ipse mole magnus, nempe tres pedes longus, duos latus, non ita facile aliunde ad hos fuit deportatus: præterea ante nonagesimum annum, quo tempore Scardeonius suum condidit opus, eo loco, vbi adhuc videtur, parieti insertus fuit, apud gentem forsan non ita antiquitatibus amicam; vt situs monumenti commonstrat.

Nec vero in lapide P. POPILIVS, vt ex Manutio Gruterus scripsit, sed D. POPILIVS, vt ex saxo Scardeonius legit, cernitur.

De orthograph. rat. Fol. 427. n. 10.

Sedenim Patricognomen, quod fuit Thraseæ, qui patriæ nostræ gloria suprema merito censetur, hic mihi locum præbet in transitu perquirendi, ex quam gente ipse progenitus fuerit, cum Patauini auctores inter se discrepent. Eruditissimus, nec satis vnquam celebratæ memoriæ Pignorius noster in suis Originibus Patauinis de Thrasea Pato hæc protulit. *La famiglia di Trasea Peto cioè il nome gentilicio (poiche il Lipsione dubita) io direi che fosse Thrasea, come appreso li Romani Cecina, & Perperna.* Sed parcant mihi tanti viri optimi manes, cum diligen-

Lib. 1. Class. 4. fol. 78.

Cap. 16.

Thrasea tissimo Comite Iacobo Zabarella Thraseas, vt cognomen obseruo
Pati V t. 1 apud Gruterum duobus in lapidibus Neapolitanis. Vnus extat in
Lib. 2. Ital. ædibus Iouiani Pontani.
script.
Fol. 355.
n. 1.

L . ANNIO . L . F . COL

MODESTO

HON . EQVO . PVBL.

K. IVN. IN. CVRIA. AVGVST. ANNIAN. SCRIB VND. ADFVER.
 T. OPIVS. SEVERVS. VIGNETIVS. LIBERALIS
 IVLIVS. CALPETANVS. GRANIVS. LONGINVS

QVOD. C. AVFIDIVS. THRASEA. D. CLAVDIVS. QVARTINVS. II. VIRI. V. F

& quæ sequuntur : alter in ædibus Hadriani Gulielmi.

C. DOMITIO DEXTRO II L. VALERIO

MESSALA THRASIA PRISCO. COS.

VI IDVS IANVAR. &c.

Panuin.
Cōment. in
2. Faflor.

Qui consulatum tenuerunt L. Septimij Seueri Imperatoris TR. P. IV.
 anno ab V. C. DCCCCXLVIII. Si itaque Thraseas cognomen est,
 forsan à Græco Θρασεὺς derivari poterit, quod est audax, securus, ardens,
 qualemque animo, & factis se præbuerit Thraseas noster, denotabit.

Vita Thras.
Pat. lib. 2.

Perquirat assidue subtilissimus Zabarella, cuius gentis Thraseas fue-
 rit; eumque ex Valeria gente ortum putat, quod ex eadem fuerit
 Consul L. Valerius Messala Thrasias Priscus. Sux vero coniecturæ fun-
 damentum depromit ex Lipsio, qui sic habet de Thrasea Pæto: cuius genti-

Ad. 16. An.
nal. Cornel.
Tacit.

le nomen adhuc quero. Nam Dio P. Thraseam Patum saltem appellat.
Marmor vetus suadet Valerium fuisse: C. DOMITIO DEXTRO.

II. L. VALERIO MESSALA THRASIA PRISCO COS. Quod etsi de
 alio: ex cognomine tamen suspicemur de gente. Nam & Valeria gens Pa-
 tauij floruit; vt de Valerio Flacco monuimus. Vnde ipse Zabarella in

Lib. 2 fol.
42. & 43.

præallegata Thraseæ Pæti vita concludit. Si che essendo stato Thrasea
 Peto Cittadino Padouano, & li Valerij ancora loro Padouani, & hauendo
 veduto, che Thrasea era cognome proprio anco delli Valerij, si potrà con-
 cludere, che il nostro Thrasea Peto fosse della gente Valeria, della fami-
 glia delli Messala, & del Colonello delli Thrasea. & che detto fosse per
 soprannome Peto, si che si doneua chiamarsi Pub. Valerio Messala Thrasea
 Peto. Ab hac tamen opinione paulo post discedit; eo quia obserua-

De Antiq.
Nom.

uit fortasse cum Panuino, cognomina maiorum in familia retineri,
 ob præstantem virtutem, ac gloriam illius, qui primus cognomen in-
 uenit;

uenit; nec in gente Valeria vllum fuisse, cui cognomen hoc esset, Consule, quem diximus, excepto. Suspiciatus fortasse mecum est, ex Valeria gente Thraseam non fuisse, quum alioquin iure merito ingrata gens illa, atq; immemor dicenda fuisset, si tanti viri cognomen primum post centum, & quinquaginta ferme annos denuo assumpsisset.

Nec vero putandum, hoc factum ad euitandam Imperatorum iram: hæc enim cum Domitiano desæuij: imo sub Traiano magni istius viri nomen & memoria eminuit, & vxor filiaq; eius ope Plinij in patriam à longo exilio restitutæ sunt. In quo negotio magnum gloriosumque se facinus perpetrasse iure ipse sic gloriatur. *Occiso Domitiano statui mecum ac deliberaui esse magnam pulchramque materiam insectandi nocentes, miseros vindicandi, se proferendi. Porro inter multa scelera multorum, nullum atrocius videbatur, quam quod in Senatu Senator Senatori, pretorius consulari, reo iudex manus intulisset. Fuerat alioqui mihi cum Heluidio amicitia, quanta potuerat esse cum eo, qui metu temporum nomen ingens paresque virtutes secessu tegebat. Fuerat cum Arria, & Fannia: quarum altera Heluidij nouerca, altera mater nouerca. Vbi, etsi extra locum, non tamen ab re obseruo, quod Arria ista magnæ Arriæ Cæcinnæ Pæti vxoris filia fuit, ac Thraseæ nostri coniux: Fannia vero filia. Heluidius autem de quo Plinius, non est Thraseæ gener ac Fanniae maritus, sed filius, de quo in Domitiano Suetonius. *Occidit & Heluidium filium, quod quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Oenones diuortium suum cum vxore taxasset.* Isti enim Anteia coniux erat, de qua loco prædicto Plinius: Heluidium vero patrem Vespasianus occidi iusserat.*

Epist. lib. 9. epist. 33.

Cap. 10.

Si itaque sæuitia in innocentes, in pios, in optimos viros debuerat; si vxor, ac filia Thraseæ ab exilio redierant, cur non etiam Valerij, si in hac gente Thrasea vixit, tanti viri cognomen rursus assumpserunt, ac longa serie gesserunt, vt eius exemplo excitati virtutis amore, ac gloria posterum exardescerent?

Suet. in Vesp. Cap. 15.

Quamobrem hac difficultate motus ingeniosissimus Zabarella Thraseam nostrum ex Fannia gente natum credidit, quod antiqui filias suas familiæ nomine honestarent, vt ex monumentis liquido constat. Huic sane opinioni subscriberem, nisi Panuinius monuisset, vsum nominum seruatum ante Reipub. casum. Nam post, sub Imperatoribus, nulla certa regula tradi potest, quam inepte, & pro arbitrio nomina sumere consueuerint. Quid igitur hic affirmandum, cum Thraseas Pætus sub Imperatoribus vixerit, ac sub Nerone sanguinem I OVI LIBERATORI libarit?

Vita Thras. Pæt. lib. 2.

De Antiq. Nom.

Nolim equidem tanto viro obniti: si quid tamen in hac antiquitatum caligine diuinare licet, putauerim Thraseam nostrum non ex Valeria, nec ex Fannia, sed ex Popilia gente prodij.

V 2 sc,

se, hac opinione adductus, quod ex hac gente alium Consulem designatum habemus, quum consularis fuerit: vnde sine magno negotio plures habuisse Consules, atque ob alium consulem designatum Romam Patauio transmigrasse, ibique vixisse, credere fas est. Consulem quippe designatum, de quo in monumento, Thrasea priorem iudico: quandoquidem Consulum designatio, quæ ante magistratus dignitatem Reipub. tempore in consularibus comitijs habebatur, vt iam notauimus, sub Imperatoribus, omnia suo arbitrio statuentibus, fuerat sublata. Sed hæc antiquitatum peritiores expendant; qui de Thraseæ gente si quid certius protulerint, me non minus quam patriam sibi deuincient: mihi enim satis erit, quæ habet Lipsius ex Plutarcho, de huius viri moribus recensuisse. *Salæ ò salus vir magne, & inter Romanos sapientes sanctum mihi nomen. Tu magnum decus Gallica gentis: tu ornamentum Romanae curiæ: tu aureum sydus tenebrofi illius aui. Tua inter homines non hominis vita: noua probitas, constantia, grauitas, & vitæ mortisque æquabilis tenor.*

Ad Ann.
nal. 16.

Tacit. Ann.
nal. 16.

Ibidem.

Thraseæ, Patauinum fuisse, patrio more nocuit. Nam, quia idem Thrasea Patauij, vnde ortus erat, ludis Casticis à Troiano Antenore institutis, habitu tragico cecinerat, morti adiudicatus est, arbitrio ob insignem gratiam concessio. Eam quam forti lætoque animo adierit, testatur idem Tacitus. *Accepto de hinc Senatusconsulto, Heluidium, & Demetrium in cubiculum inducit: porrectis utriusque brachij venis, postquam crurem effudit, humum superspargens, propius vocato Quæstore, Libemus inquit Ioui liberatori. Specta iuuenis, & omnes quidem dii prohibeant; ceterum in ea tempora natus es, quibus firmare animum expedit constantibus exemplis.*

Ad Ann.
nal. 16.

Libeat mihi tandem extra semitam deflectere, & de Casticis amicis eruditi opinionem afferre: non vt alias euertam, sed potius doctorum hominum animos excitem: si quidem elegantissimus quoque Lipsius dubitauit, vbi ait: *Quid castibus cum cantu? cecinisse enim hic dicitur Thraseas, non pugnasse.* Huius igitur rationem expendens mihi summo amore ac beneuolentia iunctus eruditissimus Alexander Estius, ciuis Patauinus, non minus de patria quam de bonis literis summe meritis, qui non ita pridem heu nimis acerba morte sublatus, relicto amicis tristi desiderio, pro Casticis putabat Scenicis scripsisse Tacitum, & librariorum imperitia, temporumque iniuria permutatis literis, hanc vocem fuisse immutatam. Quæ sane coniectura non videtur nulla: quandoquidem in scenis antiqui canebant, ea inducta veste, quam scenæ diuersitas postulauerat. Thrasea vero noster habitu tragico cecinit; quod à ludis scenicis minime alienum fuit. Hæc autem inter antiquitatis latebras cum delitescant, qui ingenio pollent, vltius cogitent, eaque expendant, imo corrigant, ac firmiora in medium adducant, quibus hilari animo lubens acquiescam.

IN AEDIBVS DE BENAVIDIIS
A MANTVA.

AD templum Eremitarum Sancti Augustini, qua orientem spectat, in vico communiter *Porcilia* dicto exurgit elegans vasta-
que domus clarorum ciuium Patauinorum familiae Benauidiae de
Mantua. Gens ea omni æuo conspicua Mantua Patauium accessit,
vnde & Mantuæ sortita cognomen, cum Benauidia ex Hispania
oriunda, vbi & nunc floret, Mantuam primum se contulisset. Flo-
ruerunt in hac familia plures doctissimi viri; nimirum Ioannes Pe-
trus Benauidius cognomento Mantua, qui artis medendi ea præcelluit
peritia, vt nemini cederet, vnde summa artis medicæ gloria multas
sibi diuitias comparauit. Verum clariorem hunc existimo virum
ob insignes filios, Ioannem Andreæ doctrinæ paternæ, vt & glo-
riæ imitorem eximium, & Marcum Mantuam disertissimum Iuris-
consultum, qui talis ac tantus extitit in docendo, interpretando, &
consulendo, vt omnibus Europæ Gymnasijs exoptatus à cunctis
principibus inter sanctiora suarum aularum penetralia desidera-
retur. Nemo quippe illo æuo leges enucleauit elegantius, nemo
promptius de ijs disceptauit, nemo difficultates enodauit efficacius,
adeo vt à remotioribus orbis regionibus ad Marcum Mantuam au-
diendum traherentur mortales. Hunc Carolus V. Imperator ob præ-
claram virtutem, & famam tantis honoribus decorauit, quantis à Ca-
rolo IV. Bartolus Saxoferratenfis ornatus fuerat. Serenissima quoque
Respub. Veneta tanti viri gloriam suspiciens, cum supraordinarij titulo
in Gymnasio Patauino ampliauit. Plurima inclytus iste vir vtilissima,
ac eruditissima edidit ingenij monumenta, sed & quamplurima
alia, in speciosissimo museo ab ipso maximo impendio extracto re-
condita, magna cum veneratione seruantur. Ingentibus impen-
sis, & vix credendis supra priuatam fortunam ædem suam redegit in
formam augustam, qua hodie spectatur. Occurrit in area miræ al-
titudinis colossus Hercules, Bartholomei Amanati Florentini scul-
ptoris celeberrimi opus; spectaturque domus Dominici Campagnolæ
elegantissimi pictoris manu, vndique picturis referta. Viridarium
adiacet, primum Andreæ Mantuæ, deinde Gasparis Philosophiæ do-
ctoris socii mei studio & cura tam amplum, atque deliciosum, vt
Patauij par ei nullum. Sed præcipue museum tot veterum imaginibus,
signis, tabulis, toreumatibus, numismatibus, libris, alijsque
antiquis operibus refertum, omni memoria summique viri genio
dignum. vbi præcipua hæc monumenta.

Scard.lib.
II. Class. 9.Scard.lib.
II. Class. 8.

In

*In Vestibulo ædium**In Museo*

C . P A P I R I V S

C . L.

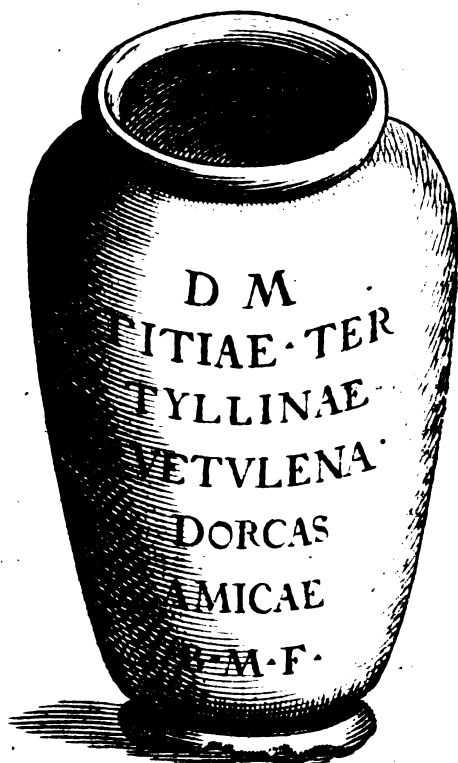
S O D A L I S : S I B I

E T : E L O N I Æ

L : L : M V R R Æ

V X S O R I

V . R.

I. P A P I R I V S] Inter patricias minorum gentium, Panuinius auctoritate Ciceronis nixus, hanc gentem recenset : cuius rei testimonium exhibet singulare M. Papirius, qui eo anno, quo Reges eie-
cti, Pontifex erat, quæ patriciorum sola erat dignitas. Habuit gens ista consules cognomine Mugillanum, Crassum, Cursorem, Prætex-
tatum, Masonem, & Pætum. Plebeia etiam fuit, & ea consularis, quæ consulem cognomine Carbonem habuit. Vtraque vero eminuit, summisque in vrbe honoribus floruit.

Panuini.
de Antiq.
Nom.

Lit. S.

S O D A L I S] Huius cognominis ratio forsitan apud Festum est. Sodales dicti, quod una sederent, & essent : vel quod ex suo dapibus vesci soliti essent : vel quod inter se inuicem suaderent, quod utile esset.

Fol. 987.
n. 14.

M V R R Æ] Legendum ut in monumento, non M V R R I Æ, ut apud Gruterum, qui ex Knibij schedis saxum hoc in ædibus Patriarchæ Grimanni Venetijs fuisse notat ; cuius forsitan munere Marcus Mantua id habuit, vel ab heredibus accepit.

L. V. xorrff.
de his qui
not. infam.
in fine.

V X S O R I] Ad hoc verbum ipse Mantua in Æquilibrio Scholastico hæc obleruat. Scitu dignum est, licet sic scribatur communiter, & in Pandectis Florentinis pariter, Vxores scilicet, me tamen litera X aliam. S. addidisse. quoniam sic scribebant veteres, tibi que exemplum, quo

quo hoc ipsum elicias, antiqui lapidis sic inscripti subijcio, in vestibuloedium mearum positi.

2. Vrna secundo loco exhibita pedem alta, ex marmore Pario elaborata conspicitur, ab ea tamen diuersa, quam Gruterus delineatam Fol. 891.
num. 4. habet, quæ rectius urnæ figulinæ speciem refert. Hæc amicitiae testimonium præbet. Amica siquidem amicæ cineres haud dubie condidit. Quæ Gruteri quoque ætate penes Marcum Mantuam fuit; quum fortasse Venetijs viueret, nisi parum recte id e Kinibianis, & Pureanis schedis acceperit. Grut. loc.
cit.

TERTVLLINÆ] Nisi hoc cognomen sit diminutivum à Terta, quod antiquitus Nonij fide pro Tersa scribebatur, quid sibi velit mihi utique ignotum est.

VETVLENA] Hanc gentem Romanam esse monumenta antiqua, quæ non vno in loco reperiuntur, suadent, sed præcipue illud Romæ in S. Salvatore. Grut. fol.
894. n. 9.

D . M
P . VETVLENS . NARDVS
ET . VETVLENA . ALEXANDRIA
ET . P . VETVLENS . SATVRNINVS
SIBI . ET . SVIS
L . L . P . E

DORCAS] Cognomen ab habitu corporis tractum; vel fortassis, quod hæc mulier similis esset Dorcadibus, quas ex Æliano Capras feras fuisse cognosco: scribens enim de capris feris fœminis, quæ Histor.
Animal. lib.
10. cap. 23. Copitæ mulieres Isidi sacrabant, eas *δορκάδας* appellat; Latine Damæ dicuntur, quæ sunt celerrimæ. Vnde Dorcas hæc mulier, quia forte velocissima; vel quia ad similitudinem caprarum ferarum corpore neruoso, & ligneo fuisset, ut ex Lucretio colligitur.

Casia, πικράδιον: neruosa, & lignea, δορκας:

De Rer.
Nat. lib. 4.

APVD

APVD GEORGIUM A TURRE PATAVINUM MEDI-
CVM ET BOTANICVM INSIGNEM.

Scard. lib.
1. Class. 1.
Porten. lib.
2. cap. 8.
Itin. Ital.
pars 1.
Scard. ibi.
Porten.
lib. 9. c. 40.
Porten. ibi.

VNdecimo ab vrbe lapide orientem versus, in pago Puluerariæ, gallinarum magnitudine ac præstantia claro, sacre virgines ordinis Sancti Benedicti, quæ nunc in vrbe Omnium Sanctorum ædem habitant, insigne cœnobium sanctæ Agneti dicatum habuerunt, usque ad annum Christi MDLXXXIX. Istæ, Cardinalis Frederici Cornelij Præsulis Patauini vigilantissimi auspicijs, monasterio prope Omnium Sanctorum templum à fundamentis extructo, v. idus Aprilis anni prædicti ex agro huc transmigrarunt. Vbi cum altius terra pro fundamentis effoderetur, credibile est nonnulla monumenta inuenta fuisse: Moniales enim fatentur, quosdam lapides figuris & literis sculptos, paucis abhinc annis in fundamentis cuiusdam ædificij sepultos fuisse: e quibus hunc mutilum valde, in parietibus cœnobij seruatum, dono dederunt Georgio à Turre Medico suo, viro ingenio, virtute, moribus singulari, ita vt publice simplicium medicamentorum facultates in Gymnasio docendi munus, & amœnissimi viridarij medici Præfecturam bono publico egregie sustineat. Is quemadmodum corpus, ita animum optime ex cultum habet; quod satis superque demonstrat domus ab ipso emptæ ad S. Franciscum paruum, picturis vndique statuisque exornata; viridarium floribus distinctum rarioribus. Accedit sanctioris eruditionis cognitio, Numismatum musæum breui paratum; quorum notitia delectatus, desiderium commonstrat redimendi ab iniuria temporis antiqua monumenta. Quam etiam ob causam hoc primum à monialibus impetrauit, alterum ex pago Patauino Stratæ aduectum suis in ædibus locari curauit.

Quæ

I. Quæ in huius monumenti apice conspiciuntur, fateor, non ita mihi liquido constare, an sint militaria instrumenta, seu funerales faces; siquidem sæuitia temporis certam horum cognitionem interuertit. Poterant enim esse, vel clypeus, & pila duo, militum Romanorum arma: Clypeus, quia schema, quod hic conspicitur, à Parma, Cetra, Pelta, & Scuto forma diuersum apparet; vel cum Clypeo clauæ duæ incendiariæ, de quibus Ammianus Marcellinus: *Barbarique, ut reparabiles semper & celeres, ingentes clauas in nostros Hist. lib. 31. conijcipientes ambustas, mucronesque acrius resistentium pectoribus illidentes, sinistrum cornu perruperunt* (si tamen harum clauarum apud Romanos ullus aliquando fuit usus) vel faces illæ funebres, quibus ad ignem in pyris excitandum, mortuorum consanguinei antiquitus vsi sunt.

FIRMIO] FIRMIAE gentis antiquitatem, ac nobilitatem antiqua epigrammata satis superque declarant; istamque claruisse multis in locis, ex insculptis saxis patet. Hinc legitur Romæ in

Grut. fol.
269. n. 3.

COH : II : VIG

C . IVLIO . QVINTILIANO . PR . VIG . M . FIRMIO
AMYNTIANO . S . PR . C . IVLIO . ANTIGONO . TRIB

Hinc Veronæ non vno in loco, tum mulierum, tum virorum
gentis Firmiæ monumenta reperiuntur. Sed præcipue illius hono-
res, nobilitatem, & conditionem duo hæc monumenta decla-
rant: Soræ primum ad D. Restitutæ positum; Feltriæ alterum,
ad læuam, qua Cathedrale templum aditur: ex quibus in nostris re-
gionibus hanc excelluisse gentem liquet.

*Pat. An.
tiq. Veron.
lib. 8. fol.
232. 234.
235.
Grut. fol.
409. n. 9.
Grut. ibi
num. 8.*

L . FIRMIO . L . F
PRIM . PIL . TR . MIL
III . VIR . I . D
COLONIA . DEDVCTA
PRIM . PONTIFICI
LEGIO . III . SORANA
HONORIS ET VIRTVTIS
CAVSSA

C . FIRMIO . C . F
MENEN . RVFINO
EQ . PVB . LAVREN . LAV.
DEC . FLAMIN . PATRONO
COLLEGIORVM . FABR
CENT . DENDR . FELTRIÆ
ITEMQVE . BERVENS
COLLEG
FABR . ALTINATIVM
PATRONO .

2. Saxum hoc frondibus in apice refertum, iuuenis adhuc floren-
ti ætate defuncti forsan signum, Scardeonij seculo in ædibus Da-
nielis Victurij Patricij Veneti, quinto ab vrbe lapide, in pago Stratæ
obseruabatur. Ipsum tamen ex humili quadam domo, vbi pro scalæ
gradu erat, ab obliuionis voracitate ereptum, Patauij suis in ædibus do-
ctissimus iste vir æternitati donauit.

EVTYCHO] Nomen ex Græco tractum, quod idem ac FORTV-
NATO. Verum cum plerunque pro cognomine hoc nomen vsurpatum
viderim, monumenti fracti status dubium me reddit, an sub D. M. inter
quod, & illud EVTYCO, fractura videtur, aliud gentilicium nomen
extiterit.

DEF. ANN. XXVIII] Scilicet DEFECIT vt aliquibus placet;
vel, quod melius opinor, DEFVNCTO ANNO VIGESIMO OCTAVO.

CONVICTVS] Puto idem ac viuens, seu simul conuiuans
aut vna conuersans intelligendum esse.

P.] Posuit.

In

In ultima columna lateritia porticus ad ædes

IVLII CÆSARIS DOTTORII.

DOttoria gens, antiqua, nobilis, clara, & numerosa Patauij fuit à multo tempore, qualis & nostro etiam existit. Ingentes ædes habuit per omnes ciuitatis regiones, & præcipue in vico, Sancti Francisci parui vulgariter appellato; quarum vnâ, dum circa inscriptiones istas laboro, mirum in modum reparauit, ac summe ornauit Iulius Cæsar Dottorius, exquisiti vir ingenij, summoque mihi iunctus amore. Claruit hæc familia ob Antonium Franciscum, & Danielelem Equitem, eximios iurisperitos: quorum prior in Ferrariensi Gymnasio iurisprudentiam diligenter professus, à multis angustijs, & æumnis magnopere vexatus, nunquam tamen depressus, tanta constantia & integritate polluit, vt potuerit eas additiones edere, quæ Panormitano Abbati, nec non Alexandris, Tartagno, & Imolensi, annexæ videntur. Alter vero ob animi integritatem, & præstantiam Anconæ & Florentiæ prætura honorificentissime fungi meruit. Prodiit ex eadem Alexander Philosophiæ, ac Medicinæ professor doctissimus, qui ad summa fuisset progressus, nisi immatura morte occubuisset. Sed nulli secundus, nulli æquiparandus, post Vincentium Philosophiæ doctorem, post Ludouicum, suauissimum mihi amicum, & Alexandrum Sancti Michaelis Equitem, hanc familiam illustrat hodie Carolus consanguineus meus, Hetrusca Musæ cor, & delictum. Leguntur enim ipsius adhuc iuuenis ad Pindari exemplum odæ, tanto studio, eo numero, eruditione, Latinisque elegantijs refertæ, vt Pindarum, Anacreontem, Horatium, Statium, ceterosque huius ordinis Poetas in ipso reuixisse affirmant doctiores. Itaque non immerito lauream æternitatis ipsi donauit Apollo, & Heliconides incolæ eum inter primos agnoscunt facile, & colunt. Huius ædibus illæ à Iulio Cæsare instauratæ, iunctæ obseruantur: vbi in columna lateritia porticus prope terram, rude marmor hoc refert monumentum.

Scard. lib. 2. Class. 8.

Porten. lib. 6. Cap. 5.

Scard. lib. 2. Class. 9.

ACONI . Q . F . FAB.

LABEONIS PO

LICIS VIXIT AN.

X V.

X 2 ACO-

ACONI] Quamuis de Aconia gente nihil habeatur apud familiarum Romanarum scriptores : attamen eius nobilitatem , ac splendorem nonnulla antiqua monumenta abunde testantur . Apud Vulsinios monumeatum habetur, ceteris omissis, de

Grut. fol.
385. n. 1.

L . ACONIO . CALLISTO . TRIB . MIL .
LEG . XIIII . GEM . SEV

Hanc post Constantinopolitanum imperium consularem & clarissimam obseruo . Romæ siquidem in æde S. Apostolorum de Aconio Catullino V. C. & Consule tale legitur monumentum.

Grut. fol.
309. n. 2.

FABIAE . ACONIAE . PAVLINAE . C . F
FILIAE . ACONII . CATVLINI . V . C
EX PRAEF . ET . CONSVLE . ORD . VXORI
VETTI . PRAETEXTATI . V . C . PRAEF .
ET . CONSVLIS . DESIGNATI . SACRATAE
APVD . ELEVSINAM . DEO . IACCHO . CE
RERI . ET . CORAE . SACRATAE . APVD . AE
GINAM . DEABVS . TAVROBOLITAE . ISI
ACAE . HIEROPHANTRIAE . DEAE . HECATE
GRAECO . SACRANAE . DEAE . CERERIS

Verum in hoc monumentum cum incidissem, obseruandum putavi, Gruterum hoc ipsum ex Mazochio collegisse; sed idem multis in melius mutatis Beneuenti in Samnitibus situm ex Onuphrio Panuino addidisse; nullo alio discrimine, nisi quod aptius, & magis rationi consonum legatur. Panuinius tamen locum eiusdem non designat, sed in Fastis hæc profert. *Aco Fabius Catullinus Philonianus, & ipse aliquando urbis Romæ præfectus, de quo in antiqua inscriptione mentio est sic.*

Epigram.
Antiq. Urb.

Grut. fol.
309. n. 3.

Com. Fa-
stor. lib. 3.

FABIAE . ACONIAE . PAVLLINAE C . F
 FILIAE . ACONIS . CATVLINI . V . C
 EX . PRAEF . ET . CONSVLIS . ORDIN
 VXORI . VETTI . PRAETEXTATI
 V.C. PRAEF . ET . CONSVLIS . DESIGNATI
 SACRATAE . APVD . ELEVS
 NAM . DEO . BACCHO . CERERI
 ET . CORAE . SACRATAE . APVD
 AEGYNAM . DEABVS . TAVROBOLI
 TAE . ISIAE . HIEROPHAN
 TRIAE . DEAE . HECATAE
 GRAECO . SACRATAE . DEAE
 CERERIS.

In qua inscriptione obseruo quædam Gruterum addidisse, etiam-
 si profiteatur ex Onuphrio se eam collegisse, quæ tamen apud
 Panuinium non habentur; suntque:

SACRATAE . APVD . LAERNAM . DEO
 LIBERO . ET . CERERI . ET . CORAE

De Aconio Catullino, & de Fabia Aconia Paulina præterea mo-
 numentum apud Gruterum ex Baronij Annalibus collectum legitur.
 Verum iste Acon Catullinus ille est, quem sic in Fastis suis Cassio-
 dorus notat,

*Grut. loc.
 cit. n. 4.*

LIMENIVS & CATVLLINVS.

quique in Fastis Panuinianis anno Urbis Condite M XI. Christi CCCXLIX.
 Fl. Valerij Constantis Imperatoris XIII sic cum Limeniano designatur.

*Fastor. lib.
 3.*

ACON FABIVS CATVLLINVS PHILONIANVS
 VLPIVS LIMENIANVS.

Acon vero noster duo cognomina habuit, nempe Labeonis, &
 Policis. De Labeone iam dictum fuit. Policem vero à fortitudine
 nuncupatum credo; ad instar digiti pollicis in manu fortissimi.

IN AREA OPTATORVM.

Prope basilicam S. Sophiæ, quæ prima Patauij Cathedralis fuit, à Diuo Prosdocimo Diuinæ Sapientiæ dicata, ædes, quas honestissimi olim ciues Patauini à Vallibus nunc extincti possederunt, Optati, qui ex Neapolitano Regno sub Desiatorum cognomine Venetias transmigrarunt, ac mutato cognomine, non autem significato, Optati vocati sunt, suis vñsibus emerunt, hodieque obtinent. Inter quos reticendi non sunt, Franciscus medicus sua ætate non vulgaris, & Io. Dominicus eius filius, Philosophiæ doctor, moribus, probitate doctissima, singularis. Isti in parietibus suæ areæ, hoc conseruant monumentum.

T . MVSTIO . C . F . FAB . HOSTILIO
 FABRICIO . MEDVLLÆ . AVGVRINO
 ALLECTO . INTER . TRIBVNICIOS . AB.
 IMP. NERVA . CÆSARE . AVGVST. PRAET
 VR . AER . PONTIFICI
 D.

MVSTIO] Mustiam gentem Patauinam fuisse inde facile conijcere licet, quod de ea non vnicum monumentum Patauij occurrat: eamque non fuisse vulgarem saxum hoc satis superque meo iudicio declarat: ex qua fortassis emanauit Mustia gens, quæ nunc Venetijs inter Patricias summe claret.

HOSTILIO] Rarissime quatuor cognominibus vsos fuisse antiquos obseruat Panuinius; attamen T. Mustius iste forte quatuor cognominibus fuit nuncupatus. Primo namque Hostilius est dictus, & *Hostilios ab Hostijs* dictos Sigonius scribit, vt & Panuinius: Hostius vero, vt idem Panuinius ex Valerio notat, fuit *Prænomen eius, qui peregre apud hospitem natus esset; vel vt idem cum Macrobio habet, qui primus in hostico, id est in agro hostili procreatus esset.* Verum hoc vnum obseruatione dignum perpendo, raro gentilicia nomina ad vñum cognominum destinata fuisse; dummodo Mustius iste ex gente Hostilia prognatus non fuerit, ac in Mustiam adoptatus: quod certe adfirmare non audeo; cum forma hæc dispositionis prænominis, nominis, & cognominum vnica sit, & penitus diuersa à quacumque earum,

De Nom.
 Antiq.

De Nom.
 Rom.
 Loc. cit.

earum ; quas accurate tradit Panuinius ab antiquis vſitatas .

FARBICIO] Circa hanc vocem, quæ certe cognomen eſt, hæreo, niſi à fabrefacio deductum fortalle ſit, cum & Fabricenſis apud Hadrianum Iunium legam, quod ex codice Theodoſiano deſumptum fatetur . Vnde primo, cui hoc cognomen inditum, *vel armorum imperialis aula incumbere cura fabricandorum ; vel forſan alius fabricæ præfectura .*

MEDVLLÆ] Quod certe cognomen eſt forſitan ab vrbe Medullia Latinæ ditionis tractum . Nam aliquando cognomina deſumi, vel à loco, vbi quis natus erat, aut vnde commigrauerat, vel ab vrbe aut regione deuicta, Panuinius tradit . Medullie autem meminit Liuius . *Postremo omni bello Latino Medulliam compulſo, aliquandiu ibi Marte incerto, varia victoria pugnatum eſt: nam & vrbs iuta monitionibus præſidioque firmata valido erat . Et paulo poſt eodem libro: Tarquinius triumphans Romam redijt, inde priſcis Latini bellum fecit, vbi nuſquam ad vniuerſæ rei dimicationem ventum eſt . ad ſingula oppida circumferendo arma, nomen omne Latinum domuit . Corniculum, Ficulnea vetus, Carneria, Crustummerium, Ameriola, Medullia, Nomentum oppida capta . Vnde ex Medullia etiam Medullini cognomen deriuatum, mihi perſuadent cognomina Macedonici, Balearici, Gabinij, & alia ſimilia à Romanis frequentiffime uſurpata .*

Hiſt. lib. 1.

AVGVRINO] Augurini cognomen primo à Minutia gente originem habuiſſe, ab inſigni aliqua re, *vel in Flaminio, vel in Auguratu geſta*, Sigonius docet . Verum etſi Minutij Augurini vt plurimum nominabantur, attamen alios Agurinos etiam cognominatos eſſe extra Minuciam gentem, minime inconueniens opinor .

De Nom. Rom.

ALLECTO INTER TRIBVNICIOS] Allecti ab adlectis nihil diſcrepant . Adlecti vero, vt iam liquet, illi erant, qui propter inopiam virorum ex equeſtri ordine in Senatorum numerum adſumebantur . Vnde ab hoc ordine forte Muſtius iſte adlectus inter Tribunicios fuit ab Imperatore Nerua .

PONTIFICI] Pontifices, vt *Q. Scæuola Pontifex Maximus dicebat, à poſſe, & facere . pontifices ego à ponte arbitror: nam ab ijs ſublicius eſt factus primum, & reſtitutus ſæpe: cum ideo ſacra, & vls, & cis Tiberim non mediocri ritu fiant .* Ita docet Varro, cui ſubſcribit Halicar-naſſeus . Pontificem Numa inſtituit, eique ſacra omnia exſcripta exſignataque attribuit: quibus hoſtijs, quibus diebus, ad qua templa ſacra fierent, & vt cuncta vno verbo comprehendam, omnia publica priuataque ſacra Pontificis ſcitis ſubiecit . vnde & Lucanus .

De Ling. Lat. lib. 4. Antiq. Rom. lib. 2.

Lin. Hiſt. lib. 1. Pharfal. lib. 1.

Mox iubet & totam pauidis à ciuibus Urbem Ambiri, & feſto purgantes mœnia Luſtro,

Lon-

*Longa per externos pomaria cingere fines
Pontifices, sacri quibus est permessa potestas.*

*Liu. Hist.
lib. I.*

*Pan. Cō-
ment. in
prim. Fast.*

Pontificis nomen omnibus quidem sacerdotibus commune fuit, sed Pontifex Maximus ille erat solus, qui prima & summa reuerentia colebatur. Vnde postquam Augustus Pontificatum Maximum adeptus est, omnes Imperatores summam hanc dignitatem sibi usurpant; prout manifeste antiquæ inscriptiones ostendant. Pontifices ex Patribus primo omnes lecti fuerunt, omnique maiori conatu Patres plebi obstiterunt, ne religionis recondita mysteria, quæ Pontificum curæ commissa erant, plebi aperirentur: propterea usque ad illa tempora, quibus A. Atilius Calatinus primus Dictator extra Italiam exercitum duxit (quod anno ab v. C. DX circiter factum) e plebe primus Pontifex Maximus creatus fuit T. Corruccanius; inde modo ex plebe, modo ex Patribus viri Pontificatum Maximum assumpserunt. At qui plura de Pontificibus veterum, ac de eorum iure desiderat, consulat eruditissimum, omnique gloria dignum Iacobum Gutherum, qui de hoc elegantissimum opus concinnauit: vbi ad satietatem omnia, quæ ad Pontifices pertinent, diligenter atque exquisitis inueniet.

IN ÆDIBVS NOBILIVM VENETORVMDE PRIOLIS.

Inter Venetas familias illustrissima emicat Priolorum, quorum
duæ ædes satis commodæ e regione Optatorum conspiciuntur:
vna quidem ampla & pulcherrima; altera non item, quæ se offert ver-
sus pontem Altinatem, in cuius area rude saxum cum hoc epitaphio
in pariete repositum lustratur.

LOC : SEP.

G . FVLVI

DIONYS

IN : FRO.

PED : XXX

IN : AGRV

PED : XXX

FVLVI] Fulviam Plebeiam gentem varijs Consulibus decora-
tam obseruo, quorum cognomina in fastis ista habentur: Pærus, Pæ-
ritus, Nobilior, Flaccus, Curius, Centumalus, Maximus, Gillo.
Huius gentis nomen à cognomine deductum Panuinius docet: aliquis
enim qui Fulvus fuit, Fulvij cognomen posteris videtur reliquis-
se.

DIONYS.] Hoc est DIONYSII. Quod cognomen vel à co-
lore desumptum puto, eo quod ita nuncupatus colorem habuerit
Dionysie gemmæ, de qua sic Plinius: *Dionysias nigra & dura*
mixtis rubentibus maculis: ex aqua trita saporem vini facit, & ebrie-
tati resistere putatur: vel Dionysij cognomen erat illorum, quibus
circa tempora tubercula nascebantur, qui auctore Brunfelsio in
suo Onomastico Medico Dionysiaci vocabantur.

De Antiq.
Nom.Hist. Na-
tur. lib. 37.
cap. 10.

In aedibus, quas nunc Clarissimus

OCTAVIVS FERRARIUS

habitat.

In vico Omnium Sanctorum adest tenet politissimus iste vir, vbi in primo gradu scalæ legitur

VENUSTA

quod forsan libertæ nomen.

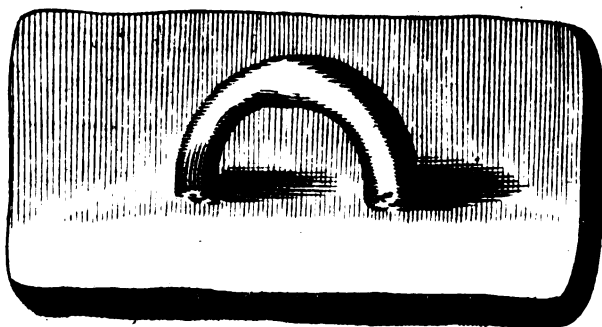
**PENES IOANNEM DE LAZARA EQVITEM SANCTI
STEPHANI, COMITEMQVE S. IOANNIS
DE PALVDE.**

E Regione nostrarum ædium, in vico Sancti Francisci Magni vocato, Comitum de Lazara, gentis Patauij sanguine ac viris claræ, amplæ exurgunt ædes, in hanc formam redactæ à Ioanne de Lazara, Diui Iacobi Equite, ob insignem fortitudinem armorumque gloriam celebrato, principibusque semper dilecto. Nobilissima hæc familia virorum literis, & armis illustriam ita ferax fuit, vt me deficeret tempus in eis recensendis, quamvis nec vnquam satis cunctorum virtutes & facinora narrando expressurus essem. Certum meæ veritatis testimonium exhibeat amplum volumen, quod de prosapia Dominorum de Lazara Etrusca lingua anno superiore typis mandauit Ioannes Rassinus, in quo amicus lector quot, ac quales omni ævo in hac familia floruerint viri, abunde cognoscet. Sat itaque sit mihi hoc loco indicare, e nobilissimo patre Comite Nicolo morum suauitate ac elegantia singulari, Comitem Ioannem fulgere, iuuenem omni virtutum genere ornatissimum, sed in antiquitatibus præsertim ita versatum, vt iam musæum egregie dispositum habeat tum monumentis, tum numismatibus locupletissimum: inter quæ hæc signa obseruantur:

LIO.

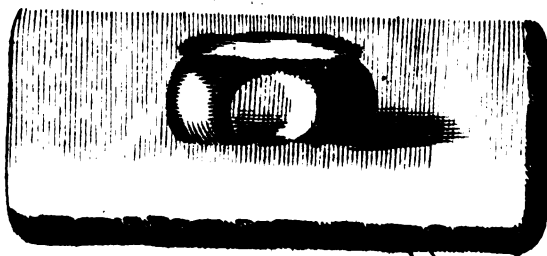
I

LIQVINE
ETAEKIE

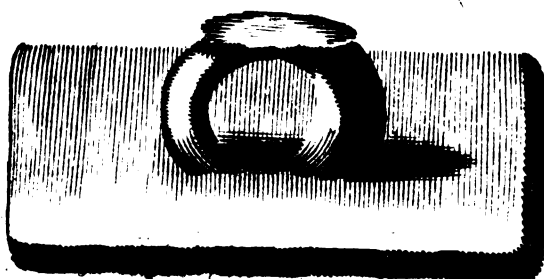
II

QSVLPICI
ACHITIS

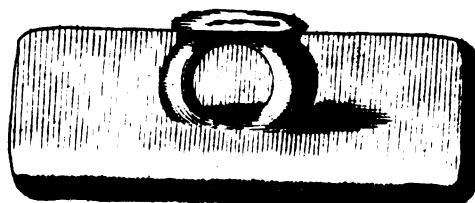
III

OINOMIO
FILOSOFI

IV

XAMIN

V

·IH·◇·S·V·E·N·◇·EI·
N·◇·A·◇·N·I·V·A·IV·IN·
◇·◇·S·A·E·N·N·OM·A·
A·III·N·E·A·N·I·III·S·<·...

Geo. Georg. fecit.

Y 2

Dc

DE quatuor istis æneis ex utraq; parte ad viuum delineatis signis viri docti sententiam ferant, num ad tesserarum, vel sigillorum vsum adhibita fuerint: nam hoc mihi non satis constare affirmo. Tesseras enim non fuisse, suadent tum propria nomina, quæ in ijs raro aut nunquam, exceptis Imperatorum, Deorum, Augustarumque tesseris,prehenduntur; tum materia, ex qua illæ formatæ videntur, quæ ut plurimum lignea fuit; itemque semicirculi, qui annulorum adinstar in horum parte auersa conspiciuntur. Ne vero sigilla esse suspicer, facit tum forma, quæ sigillorum normam excedit; tum materia, quandoquidem non æs, sed gemmæ huic muneris inseruiebant, quæ auro, aut argento inclusæ ad instar annulorum in digitis ferebantur: prout fusc in suo eruditissimo *De Annulis Antiquorum* doctissimus Fortunius Licetus Genuensis, in Patauino Gymnasio Theoricus primæ sedis, vir doctrina ac eruditione clarissimus, ac à me semper supremo honore cultus docet. Nisi dicatur fortassis non ad sigillo muniendas literas, sed ad imprimenda alia signa in aliqua re solida, ut in ligno, hæc fuisse usurpata: prout & nostro ævo sigilla illa, in quibus literæ, aut insignia habentur, igne candelacta, vel ligno, vel equis imprimuntur: vulgo *il Marchio*. Et quid ni vñus eorum esse potuit ad nomina imprimenda in lateritijs lapidibus? ut antiquæ tegulæ aperiant, in quibus sæpe sapius nomina impressa obseruantur.

*De Antiq.
Nom.
De Famil.
Rom. in gē.
Sulpic. fol.
255.*

*Annal.
lib. 3.*

*In Gent.
Sulpic.*

2. **SULPICI**] Sulpiciam gentem ex Latinis ortam inter Patricias minorum gentium Panuinius refert: Vrsinus vero eandem Patriciam, Plebeiam, & Equestrem facit; subditque, quod huius gentis Patricij Galbæ, Equestres Rufi sint cognominati: sed de Plebeia nihil habet, nisi pro plebeia intellexerit illam, quæ Lauinij, ut ipsemet monet, seu Lanuuij, ut in quibusdam lego, domicilium habuit: de qua, ut & idem obseruat, sic Tacitus. *Sub idem tempus ut mors Sulpicij Quirini publicis exequijs frequentaretur, petiuit à Senatu. Nihil ad veterem & patriciam Sulpiciorum familiam Quirinus pertinuit, ortus apud municipium Lanuuium.* Circa quæ verba, cum Vrsinus Lauinium scribat, dicendo, *passim autem à librarijs in eo erratur, ut pro Lauinio scribant Lanuium, & pro Laniuo, Lauinium,* obseruatu opportunum duxi, Lanuuium à Lauinio distinctum fuisse; ut fusc Sigonius ad octauum Liuij. Propterea Sulpicium Quirinum ex municipio Lanuuo opinor, cum ex ijs, quæ de Lanuuij, & Lauinij discrimine colligit Sigonius, intelligatur Lauinium Coloniam, Lanuuium municipium fuisse. Quod optime cum Tacito consentire videtur, qui Sulpicium Quirinum e municipio Lanuuo oriundum dixit. Vnde forsitan melius apud Vrsinum pro Lauinio, Lanuuo legendum mihi persuadeo. Ceterum

Patri-

Patricia Sulpiciorum gens exceptis consulibus, Seruium Sulpicium Galbam Imperatorem habuit; & Equestris P. Sulpicium Rufum I. C. egregium, qui Romæ publicum monumenti locum meruit.

ACHILLIS] L. Sicinium Dentatum ob ingentem fortitudinem appellatum fuisse Achillem Romanum, auctor est Gellius. Vnde ex hoc ulterius cognomen Achillis propagatum ostendit Sigonius: idque in numero eorum esse, quæ à virtute, & moribus desumebantur, ibidem declarat. Cum quo & Panuinius consentit; & Seruius ad illud Virgilij

Notæ Atticæ lib. 2.

cap. 11. De Nom. Rom.

Eclog. 3

Et longum formosè vale, vale, inquit, Iola

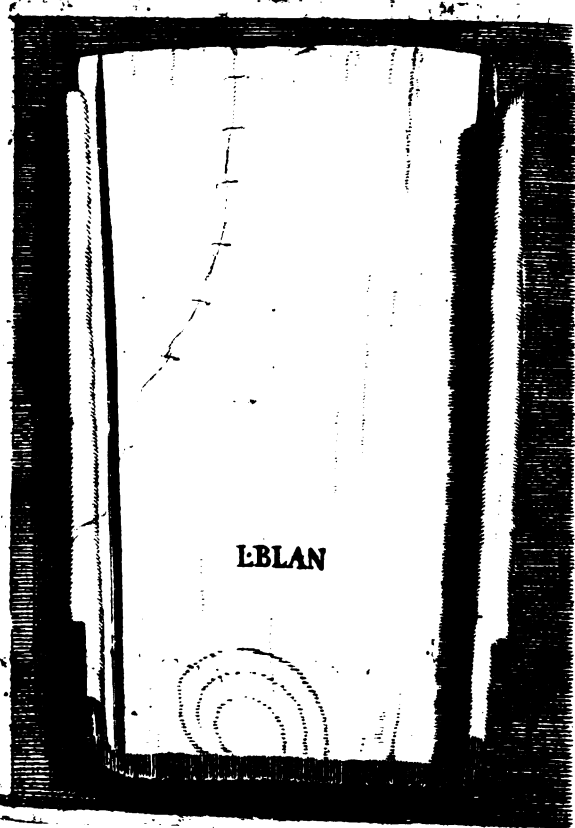
notat; Hic pastor habuit duo cognomina (nam supra cum Menalcam dixit) aut certe Iolam cum quasi pastorem optimum appellauit à quodam pastore nobilissimo: sicut virum fortem plerumque Achillem: adulterum, Parim vocamus.

IN AEDIBVS PAPAFAVIORVM.

IN hoc eodem vico, e regione Valetudinarij D. Francisci nobilissima Papafauiorum gens ædes insignes latusque possidet. Hæc familia tum auito splendore, qui summe in hac ciuitate emicuit, tum etiam viris, qui continuatis temporibus eam condecorarunt, ita refulget, vt merito Patauij nulli secunda habeatur. Omitto egregios spectataque virtutis ac nobilitatis huius insignis familiæ viros, quorum me laudibus imparem agnosco. Abunde siquidem mihi erit Roberti Sancti Michaelis Equitis nobilissimi prolem recensere; nam ex hoc vngue Papafauiorum cognoscetur Leo. Fuerunt itaque tanti viri multis honoribus decorati filij, Marsilius Diui Marci Eques, Vbertinus Episcopus Adriæ, Scipio Hyerosolimitanæ religionis Eques Messanæque Prior illustrissimus, XVII Ianuarij MDCLI acerba morte sublatus, heu nimis cito! cum veloci pede ad supremum suæ religionis apicem properasset: Bonifacius Mantuæ Eques, vir omni memoria dignus, cum ob morum præstantiam, tum ob selectissimam sobolem, quæ non tantum familiæ sed patriæ etiam est decus eximium. In hac censetur Robertus Abbas, Latinæ ac Græcæ linguæ peritissimus, admodum iuuenis triplici laurea, Philosophica, Theologica, ac Legum redimitus, & Mathematu in non vulgari cognitione instructus. Emicant eius ornatissimæ atq; amœnioribus literis additissimæ filiæ, Æmilia, Angela, Beatrix, Isabella: quarum tres priores nobilissimis viris, Traiano Borromæo, Alexandro Zacco, Marco Cittadellæ fuere desponsatæ; altera Deo sacrata. Sciunt nobilissimæ istæ mulieres non tantum Parnassi semitas concinne premere, sed exquisita etiam eruditione pollent, ac speculatiuis disciplinis apprime valent, vt in sacra philosophiæ adyta apte ac feliciter penetrarint omnium cum stupore. Et ne quid temporis ijs pereat, Æmilia, ac Beatrix ita pingendi artem possident, vt earum opera ab huius artis peritis supreme probentur ac laudentur. Sed qui plura de hac nobilissima gente, quæ illustrium virorum feracissima semper vixit, desiderat, intueatur Iacobum Equitem Hyerosolimitanum, Leonellum, Bonifacium, & Iacobum Leonelli filium, iuris peritissimos; Marsilium Philosophiæ Doctorem, & Marsilietum politionum literarum suauissimum possessorem. Verum vt eo redeam, vnde tantæ familiæ me auocauit gloria, Robertus Abbas ornatissimus, vir antiquitatum venerationi deditissimus, hanc regulam, quam delineatam exhibeo, diligenter custodit.

Tegu-

Tegula hæc alta pedes duos, unum cum dimidio lata, anno salutis MDCL. in Vico Agnæ, ubi antiquitus castrum erat, & via Adriam versus patebat, eruta fuit in latitudinis, quæ ampla ibi Papasauia gens possidet; & ubi innumera quotidie reperiuntur antiquitatis vestigia, argumenta loci prisca ætate non vilis.

Tegula inter sepulti hominis signa recensetur, teste Manutio: *Signum hominis sepulti non unum fuit: nam lapis, & tegula, & cespes, & tumulus, & cippus sepulture locum indicabant.* Propterea Ovidius eo tempore, quo mortuis inferiæ celebrabantur, locum sepulchri designans cecinit:

Tegula porrectis satis est velata coronis.

Fastor. lib. 2.

Tegulis autem figulus nomen suum inscribere solebat; ut Gulielmus Philander ad illa Vitruuij verba, *fiunt autem laterum genera tria*, abunde, ac erudite declarat. *Animaduerti Romæ, & extra urbem in veterum monumentis, tribus his laterum generibus non fuisse contentos, sed pro commoditate, aut gratia maioribus minoribusque esse usos.* Extra portam Latinam in vinea Ioannis Mileti Trecentis vidi refossas tegulas latas quaquauerfus pedes duos sesuncem, altas duos, & trientem cum hac inscriptione.

lib. 2. cap. 4.

TEG. C. COSCONI
FIG. ASINI. POLL.

Hic

Hic nomen figuli conspicitur, quod non æque in omnibus tegulis deprehendi credo, ut suo loco videbimus. Siquidem apud me custoditur tegula, in qua SERVILIA legitur, vox quæ cum figulo nullam habet affinitatem, cum potius nomen familiæ seu sceminæ cuiusdam indicet.

Obseruo autem in figulinis lapidibus, antequam igni concederentur, nomina ut plurimum imprimi solita fuisse. Verum in ista nomen non impressum, sed recenti testæ inscriptum aduertitur.

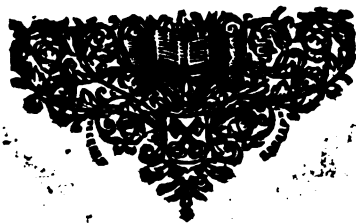
IN VESTIBULO ÆDII DE ZABARELLIS

Vulgo Dalla Pietra.

Post Papafauorum ædes, omnes quæ sequuntur, nobilissimæ sunt gentis de Zabarellis, de qua iam diximus. In hoc enim vico maiores ipsorum habitarunt; cuius rei testimonium exhibet domus illa, ante cuius portam quadratæ mensæ instar exurgit petra, quæ hucusque, ut & ceteræ antiquiores nostræ ciuitatis ædes, vetustissimam turrim habet; in cuius parietibus, qui in vestibulo ex marmoreis & quidem vastis lapidibus constructi sunt, hoc monumenti fragmentum prope terram inuerse positum habetur.

..... ALE
 TITI
 PRA... III VIR. I. D.
 PVBLICVS LOCVS PONITVR
 SIBI POSTERISQVE EIVS
 IN. FRONT. P. XXXX. RETR. P. XXXX

PVBLICVS LOCVS PONITVR] Quod honoris gratia à Decurionibus concedebatur in municipijs & colonijs, non secus ac Romæ à Consulibus

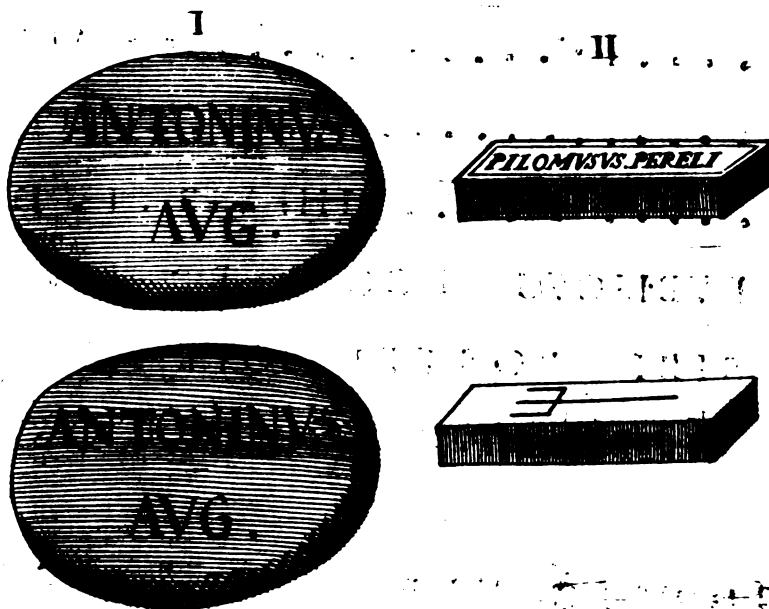

Z

APVD

APUD VIRVM CL. IOANNEM RHODIVM
DANVM.

IN vico, cui communiter nomen est à puteo picto, singularis hic no-
ster amicus, exacta in celeberrimis Germaniæ, Belgij, Scotiæ, An-
gliæ, Galliæ, atque Italiæ Academijs ætate iuuenili, relictis patriæ
commodis atque honoribus, Patauij summorum virorum necessitudi-
ne delectatus, aliquot iam annis sedem fixit. Hic ille non tam suis,
quam aliorum etiam commodis aduigilans, rem literariam promo-
uere laborat, medicis præcipue veteribus pristino nitore restituendis
deditus. Quam in rem rariores libros calamo scriptos publico ali-
quando communicandos, nummos antiquos, aliaque vetustati lucem
allatura, non mediocri studio parauit. Inter ista binas hasce tesseras
sibi caras habet.

1. Vtramque amicus lector in elaboratissimo opere de Tesseris
De Donar. cap. 16. Cl. Episcopi Tomasini obseruare ac expendere poterit. Primam ex
ipso colligo in numero tesserarum ciuicarum ponendam, dari soli-
tam non tantum dignitatum titulis, verum etiam singulorum meri-
tis. Hanc ex gypso compactam deprehendere licet, vtrinque
ANTONINI AVG. nomine inscripto, ea magnitudine, quæ & de-
lineata exhibetur.

2. De secunda autem tessera Tomasinus hæc scribit: *Huc fa-
ciunt tesserae spectaculis destinatae, cuiusmodi elegantissimam vi-
dimus ex offe tesseram apud Ioannem Rhodium, quam ad lu-
dum gladiatorum excogitatam significat fuscina cum palma, cui
seruile*

seruile nomen gladiatoris iam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti, esse inscriptum, loquitur res ipsa.

PHILOMVSVS PERELI

aduersa parte

SPECTAVIT.

Sed quid ni dicendum etiam tesseram istam forte propriam illorum gladiatorum fuisse, qui Retiarij vocati erant? arma enim illorum extiterunt rete & fuscina seu tridens, qualis in hac tessera delineatus apparet; utque vere mirabilissimus Lipsius fuisse notat ad hos Iuuenalis versus.

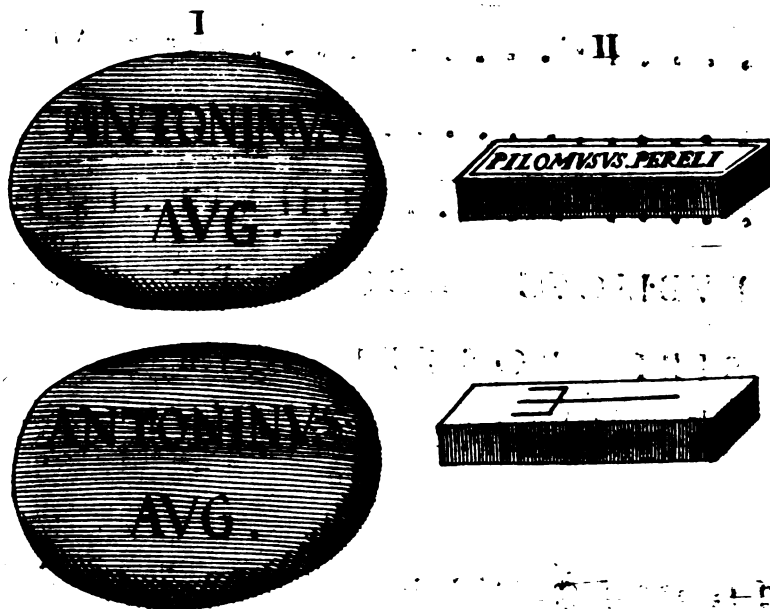
Saturnal.
Serm. lib. 2.
Cap. 8.
Satyra.

Et illic
Dedecus urbis habes, nec Mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina
(Damnat enim tales habitus, Et damnat, Et odit)
Nec galea frontem abscondit, mouet ecce tridentem,
Postquam vibrata pendentia recia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, Et tota fugit agnoscendus arena.

APVD VIRVM CL. IOANNEM RHODIVM
DANVM.

IN vico, cui communiter nomen est à puteo picto, singularis hic no-
ster amicus, exacta in celeberrimis Germaniæ, Belgij, Scotiæ, An-
gliæ, Galliæ, atque Italiæ Academijs ætate iuuenili, relictis patriæ
commodis atque honoribus, Patauij summorum virorum necessitudi-
ne delectatus, aliquot iam annis sedem fixit. Hic ille non tam suis,
quam aliorum etiam commodis aduigilans, rem literariam promo-
uere laborat, medicis præcipue veteribus pristino nitore restituendis
deditus. Quam in rem rariores libros calamo scriptos publico ali-
quando communicandos, nummos antiquos, aliaque vetustati lucem
allatura, non mediocri studio parauit. Inter ista binas hæc tesseræ
sibi caras habet.

1. Vtramque amicus lector in elaboratissimo opere de Tesseris
De Donar. cap. 16. Cl. Episcopi Tomasini obseruare ac expendere poterit. Primam ex
ipso colligo in numero tesserarum ciuicarum ponendam, dari soli-
tam non tantum dignitatum titulis, verum etiam singulorum meri-
tis. Hanc ex gypso compactam deprehendere licet, vtrinque
ANTONINI AVG. nomine inscripto, ea magnitudine, quæ & de-
lineata exhibetur.

2. De secunda autem tessera Tomasinus hæc scribit: *Huc fa-
ciunt tesserae spectaculis destinatae, cuiusmodi elegantissimam vi-
dimus ex osse tesseram apud Ioannem Rhodium, quam ad lu-
dum gladiatorium excogitatam significat fuscina cum palma, cui
seruila*

seruile nomen gladiatoris iam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti, esse inscriptum, loquitur res ipsa.

PHILOMVSVS PERELI

aduersa parte

SPECTAVIT.

Sed quid ni dicendum etiam tesseram istam forte propriam illorum gladiatorum fuisse, qui Retiarij vocati erant? arma enim illorum extiterunt rete & fuscina seu tridens, qualis in hac tessera delineatus apparet; utque vere mirabilissimus Lipsius fuisse notat ad hos Iuuenalis versus.

Saturnal.
Serm. lib. 2.
Cap. 8.
Satyra.

Et illic
Dedecus urbis habes, nec Mirmillonis in armis,
Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce supina
(Damnat enim tales habitus, Et damnat, Et odit)
Nec galea frontem abscondit, mouet ecce tridentem,
Postquam vibrata pendentia recia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum
Erigit, Et tota fugit agnoscendus arena.

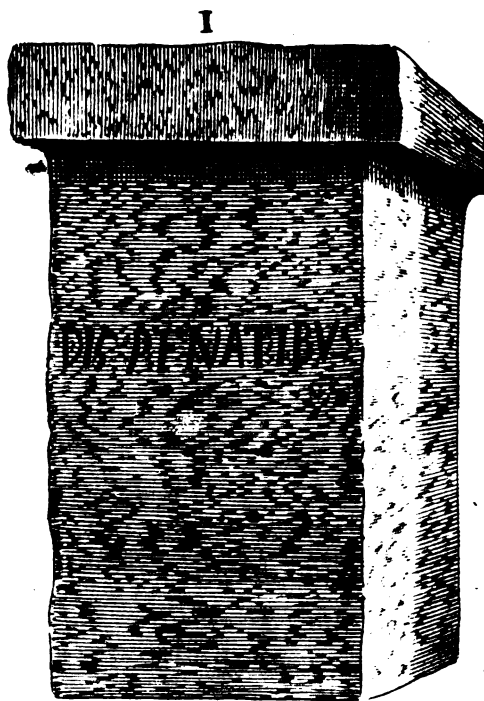
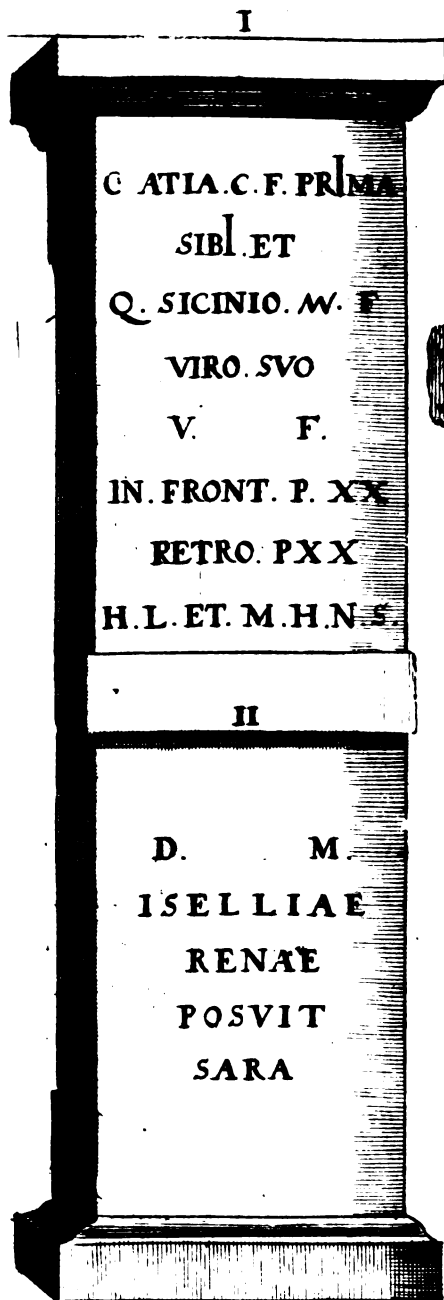
P R O P E G Y M N A S I V M.

*Scard. lib.
2. Cl. 3. 9.*

ibidem.

Nobilis & antiqua Patauij familia de Dondis ab Horologio nomen accepit, ob Iacobum Medicum & Mathematicum insignem, auctorem horologii, quod in turri palatij præfæctij eminet. Is enim inuenit opus illud admirandum, in quo cum diei ac noctis horæ, tum annui solis cursus per duodecim signa Zodiaci, & lunæ menstrui aspectus obseruantur. Filios habuit duos, doctissimos medicos: quorum vnus Ioannes S. Mathematicus etiam insignis Francisco Petrarchæ summa necessitudine erat iunctus; alter vero Gabriel dictus Venetijs medicinam ita præclare exercuit, vt eximijs reportatis præmijs ab omnibus alter Hippocrates nuncuparetur. Gens hæc Patauij adhuc, viris, honoribus, opibusque conspicua, ac ferme vnica floret. Inter plures, qui hac ætate in ea illustres apparent, minime omittendum censeo Gasparem, moribus, benignitate, prudentia, ac in publicis gerendis negotijs dexteritate inclytum. Inter diuersas vero, quas hæc gens ædes possidet, existunt illæ, quæ nunc pistori dulciario locatæ sunt: vbi ex duabus aris prope portam columna conspicitur, hisce titulis nobilitatæ.

ATIA

Gio. Georgi sculpsit.

ATIA] Atia gens pro diuersa scribendi ratione varia est: modo enim ATIA, modo ATTIA, modo ACTIA scribitur. ATIAM gentem ab Ati Troiano traxisse originem Panuinius docet; eam tamen plebeiam facit, nec vltra præturam alios honores Romæ obtinuisse fatetur. Ex hac ipsa Atiam Augusti matrem natam esse, notat Seruius ad illud Virgilij:

Alter Atis, genus unde Atij dixerunt Latini.

Quod Panuinius de hac gente in gratiam Augusti à Virgilio prolatum opinatur. ATTIA vero gemino. T. scripta inter patricias maiorum gentium recensetur ab eodem Panuinio; vti ACTIA inter plebeias.

*De Antiq.
Nom.
Æneid.
lib. 5.*

Loco prædict.

ibid.

Z 3 SICI-

SICINIO] Siciniam gentem Romæ plebeiam fuisse, ex Livio
Hist. lib. 2. constat, qui demonstrat, plebem *Sicinio quodam auctore iniussu Con-*
sulum in sacrum montem secessisse trans Anicnem amnem. Consules
 hæc gens habuit Dentatorum & Bellutorum cognomine: & hoc
 quidem posterius ei peculiare ac fastosum existimo, cum Sicinius
Dionys. Antiq. Rom. lib. 6. ille secessus auctor Belluti cognomen primus meruerit.

H. L. ET. M. H. N. S.] Quæ notæ sonant: HVNC LOCVM
 ET MONVMENTVM HEREDES NON SEQVVTVR.

DIS PENATIBVS] Aduersa huius inscriptionis pars informiter
 sculpta demonstrat hanc aſam DIS PENATIBVS pro sui & ma-
 riti tuitione dicasse C. ATIAM. Nimirum monumenta ferme om-
 nia diuerſorum numinum tutelæ commendata obseruantur.

Verum de Penatibus eorumque ratione, varia eruditorum, tum
 priscorum, cum recentiorum mens est. Halicarnasseus se vidisse fa-
 tetur, *Romæ templum non procul à foro situm (in eo viæ compendio quod*
Antiq. Rom. lib. 1. *fert ad Carinas) non magnum, & propter ædificia circumcirca extructa*
valde obscurum: & propria regionis illius lingua locus is suboliuis vo-
catur. In hoc autem loco posita sunt Troianorum Deorum imagines,
quas quis cernere potest cum inscriptione, DENATES, quæ penates signi-
ficat. Prisci enim homines quum. P. nondum eſset inuentum, huius literæ
vim per literam. D. mihi videntur expreſſiſſe. Sunt autem duo iuue-
nes sedentes cum hastis, quas seorsum alter ab altero tenet, artificij an-
tiqui opus. Multas etiam alias horum Deorum imagines in antiquis
templis conspeximus: & in omnibus apparent duo iuvenes habitu cultu-
que militari.

Macrobius ex Nigidio & Cornelio Labeone Penates dicit esse
Saturnal. lib. 3. Cap. 4. Neptunum & Apollinem, qui cum Troiæ muros fecisse dicantur, ab
 Ænea in Italiam aduecti fuere. Quod videtur concordare cum illo
 Maronis:

Æneid.
lib. 5.

*Sic factus, meritos aris mactabat honores;
 Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo.*

Seruius ad illud Mantuani vatis,

Æneid.
lib. 1.

*Sum pius Æneas, raptos qui ex hoste penates
 Classe veho mecum* —————

ex Varrone notat, fuisse Deos Penates quædam sigilla lignea, vel
Æneid. lib. 3. marmorea, ab Ænea in Italiam aduecta. Et ad hæc

*Littora tum patriæ lachrimans, portusque relinquo,
 Et campos ubi Troia fuit, feror exul in altum
 Cum socijs, natoque, penatibus, & magnis Dijs*

Alij

*Alij (ait) deos magnos calum & terram putant, ac per hac Iouem & Seruius ex
Iunonem. Dij Penates à Samothracia sublaci, ab Ænea in Italiam ad- Biblioth.
uecti sunt. Et innox: qui ideo Penates appellantur, quod in penetrali. Petr. Da-
bus adium cali sedeant, nam & ipsum penetral penus dicitur, ut ho- niel. I.C.
die quoque penus Vestæ claudi, vel aperiri dicitur.*

In tam vario igitur Deorum Penatium discrimine, proprie Pe-
nates cum Macrobio esse opinor, per quos penitus spiramus, per quos *Saturnal.
lib. 3. Cap. 4.*
habemus corpus, per quos rationem animi possidemus.

Monumentum hoc illud ipsum credo, quod à Scardeonio, Gru- *Lib. I. Class.
4. fol. 61.*
tero, & Petro Seruio in vico Aponi fuisse memoratur hac forma. *Fol. 759.
num. 4. &
fol. 768. n. 6.
Iuuenil.
Fer.*

C . ATIA C . F.

PRIMA SIBI

ET . Q . SICINIO M'

F . VIRO SVO

V . F.

IN . FRONTE

P . XX

H . L . ET . M.

H . N . S.

DIS PENTIBVS

Quod Pignorius quoque aduertit, quando à Grutero id gemina- *In Origin.
Patav. cap.
10.*
tum monuit.

184
SERTORII VRSATI
MONVMENTA
PATAVINA.
LIBER I. SECTIO V.

REGIO QVARTA PONTIS TVRRICELLARVM.

I ciuitatis parti, quæ austrum versus protenditur, ac quartam ciuitatis nostræ regionem constituit, Pontis Turricellarum est nomen. Huic imminentem turrim anno salutis MCCX. Patavina ciuitas erexit, Præ-tore Iacobo Arderio Placentino; quemadmodum testantur Ioannis Valdetari poetæ illa ætate non vulgaris carmina, supra Turricellarum portam in marmorea tabula sculpta, quæ sic hodie etiam visuntur.

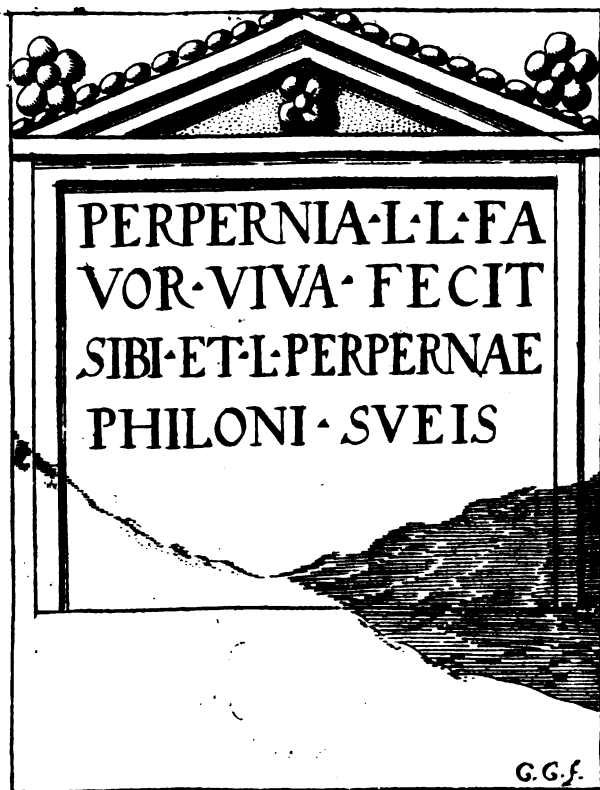
VRBE PLACENTINA IACOBVS VIR NOBILIS ORTVS
ARDERII GENERIS, MERITO PATAVINA POTESTAS
MILLE DVCENTA DECEM CHRISTO POST SAECVLA NATO
MVRI ET PORTA PADVAM DECORAVIT AB AVSTRO.
VOS ANTENORIDE SI TVTI VULTIS AB HOSTE
ESSE FORIS MVRO! PAX VOS LIGET INTVS AMORIS.
ARBOREIS FRVSTRA PETITVR SVB FRONDIBVS VMBRA,
INTERIVS MORBVS SI VISCERA TORRET ACVTVS.
NE PEREANT IGITVR LABOR ATQVE IMPENDIA MVRI,
CONSILIVM VATIS VESTRI SERVATE IOANNIS.

QVAR.

QVARTA REGIO.

APVD PASINOS

PAsina gens inter Patauinos ciues honestum habens locum ædes possidet in vico Sanctæ Iulianæ. Ex ea Ludouicus medicus eximius excelluit, quique medicinam non tantum in patria, quam alibi tanta doctrinæ laude docuit, vt inter primos suæ ætatis medicos meruerit enumerari. Antiquitatum præterea diligentissimus cultor musæum non vulgare extruxit, atque hoc monumentum in parietibus aræ reponi curauit.

PERPERNIA] Perperniæ gentis quamuis apud familiarum veterum scriptores nulla sit memoria, eius tamen antiquitatem varia monumenta testantur, ac inter cetera e Sirmondianis in Gruteri opere istud legitur.

D : M
M : PERPERNIVS
ZMARAGDVVS
MARTIALI . MA
GISTRO SVO
STRVCTORI : B : M

Fol. 1117,
num. 10.

Aa

FA-

FAVOR] Cognomen hoc relatum ad ingenium ; gratiam, elegantiam, ac plausum, Ioannis Gronovij fide observo; ut ipse de Archimimo, qui FAVOR erat appellatus, in funere Vespasiani personam repræsentante tradit; additque in alia inscriptione idem esse feminæ nomen.

Not. in
Sueton. ad
Caput. 19.
in Vespas.

PHILONI] Cognomen hoc à Græco φίλων, quod amantem significat, & est participium præsentis temporis à verbo φιλέω, tractum esse non ambigo: complura enim eiusmodi à Græcis mutata nomina passim in monumentis offenduntur. Quod autem Philoni pro Philonti exaratum sit, sculptoris forte imperitiæ admetiendum esse censeo.

Lib. 1. Class.
4. fol. 75.
Fol. 983.
num. 1.

Non **PERPENIA**, ut in Scardeonio; nec **PERPENNA**, ut in Grutero, sed **PERPERNIA**, ut in monumento legendum est: nec **PERPENNAE**, ut in supra dictis; sed **PERPERNAE**, ut habet saxum.

IN ÆDIBVS CORRADENIS.

Superato Turticellarum ponte S. Daniele versus Corradenæ familiæ Patauinæ occurrunt ædes. Hanc summe illustravit Aloysius Iurisconsultus & orator sui æui primus, qui antiquitatum inter cetera petitissimus nulli in eis colligendis pepercit impensæ: unde numismatum, monumentorum, aliarumque antiquitatem redolentium rerum exquisitam collegit supellectilem, & monumenta hic inferius annotata elegantissimo ordine suis in ædibus disposuit. Egregij patris vestigia valido pede pressere Bonacursius medicus non vulgaris, iuuenis ad nodum pestis leuitia anno salutis MDCXXXI. sublatus; Hercules Mathematicis deditus, qui in castris Hispanis ad Vercellas nimis præmatura suis morte occubuit: sed præcipue suauissimus nec vnquam obliterandus amicus & condiscipulus meus Andreas, itidem Philoſophus & medicus eruditissimus, qui adolescens admodum, & secundam philosophiæ cathedram extraordinariam in patrio Gymnasio magno cum plausu regens, & ægrotorum curam felicibus auspicijs exercens (pro dolor) acerbè nimis anno suæ ætatis trigésimo, Christi sexcentésimo quadragesimo octauo supra millesimum, vitam sed nominis gloriam non amisit. Solus superest e fratribus Nicolaus vir morum comitate ac rerum notitia singularis, qui & numismata, & sequentia hæc monumenta sedulo custodit.

I

II

IMPVNE. HINC CEREREM
SVMAS. IMPVNE.
LYEVM.
INTACTAS. HABEAT.
DVM, MEA. LAVRVS
OPES

III

SEX. POMPEIVS. SEX. F.
PRAEF. I. D. PRAEF. FABR. BIS
AVGV. SIBI ET
TVLLIAE. SEX. F. SEVERAE Vxor

ET SEVERAE. FILIAE. ANNOR. XX

Io. Georgi fecit.

2. De secundæ inscriptionis conditione alibi dicam : nam supposititiam cognosco, hicque non mea voluntate, sed amici cuiusdam, qui me incio incisorii designandam dedit, reposita fuit.

3. SEX . POMPEIVS] Is forsan cum L. Cornificio L. filio Consulatum tenuit, anno v. c. DCCXIX. Hunc alienum à familia Magni Pompei credendum reor; tum quia non est cognominibus Strabonis & Magni usus, illius familiæ proprijs, sed nullo omnino; tum quia filium Sexti Pompei Gn. F. Magni esse non credo, cum Sextus Pompeius isto, de quo in monumento, prius consul fuerit. Sextus enim Pompeius Magni filius, cum anno ab v. c. DCCXXI, Consul designatus fuisset, ante consulatum initum hostis reipub. iudicatus, occisus fuit: eoque tempore teste Velleio Paterculo, *hic adolescens erat, studijs rudis, sermone barbarus, impetu strenuus, manu promptus, cogitatione celer, fide patri dissimillimus*. Addo Sextum istum, cui hoc erectum est monumentum, minime infensum Augusto fuisse; quod mihi persuadet filius eius, qui Consul fuit eo anno, quo Augustus obiit, Tranquilli monitu. *Obijt in cubiculo eodem quo pater Octavius: duobus Sextis, Pompeio & Apuleio, Consulibus*. Qui quidem Sextus in Fastis sic designatur.

SEX . POMPEIVS . SEX : F : SEX . NEPOS.

BIS] Huius monumenti antiquitatem vox ista mihi suspectam reddit: nam antiqui non BIS sed iterum scribere solitos observo. Non enim BIS Consul, sed ITERVM Consul passim in Fastis & monumentis, & apud Liuium infinitis in locis lego. Sic L. Æmilius iterum, T. M. Mamercus Æmilius Dictator iterum, L. Æmilius Paulus Consul iterum; & sic deinceps, cum eandem quis dignitatem secundo adeptus esset.

TVLLIÆ] Tullia gens duplex: Patricia vna, plebeia altera. Patricia viguit ante exactos Reges: ex ea enim Seruius Tullius Rex. Exactis vero Regibus Consules habuit Longi & Tollerini cognomine donatos. Plebeia autem ob Ciceronem longe clarissima consules habuit Deculam & Cicerones cognominatos.

SEVERÆ FILIÆ] Si hæc Sex. Pompei filia fuit, & si familiæ nomine mulieres gauisæ sunt, ut omnes critici agnoscunt, unde Cornelix, Tullix, Claudix, & similes reperiuntur, non immerito hoc monumentum spurium esse suspicor, cum hæc mulier Pompeia dicta non fuerit.

Quid autem statuendum sit doctiores iudicent. Ceterum monumentum hoc sepulchri Galeanæ Marsilij Carrariensis vxoris fuisse operculum, anno MDLII. detectum, Scardeonius monet.

IN VESTIBULO ÆDII GENTIS GABRIELIÆ
PROPE OSTIUM

Gens Gabrielia inter Patauinas non infimi nominis, nostra memoria in M. Antonio Diui Marci Equite extincta, duas habuit ædes satis amplas, non procul à Sancto Daniele sitas. Familiam hanc illustravit Gaspar Philosophiæ, Medicinæ, ac politiorum literarum disertissimus cultor, in Ferrariensi Gymnasio philosophicam & medicam scientiam per multos annos summo cum fructu ac patriæ splendore professus. Inter bona huius familiæ merito recensenda venit domus illa, quam possidet in Vico Arquati, olim Francisci Petrarchæ seculo turbulentissimo illustrissimi viri, in qua etiam abacus, sedile, & felis, qua ipse delectabatur, sceleton accurate conseruatur. Vbi diligentia & studium Florispinæ Doctæ M. Antonij proxime defuncti viduæ, morum probitate alijsque animi dotibus eximæ, erga hoc animalculum non sunt silenda. Ne enim à curiosis spectatoribus destruatur, id intra capsulam e laminis crystallinis concinnatam condidit, vt commodè illud intueri, minime autem contrectare liceat. Sed vt regrediar, vnde digressus eram, e regione domus, vbi habitauerunt illi de Gabrielibus, altera eiusdem gentis domus in conspectum se offert: in cuius vestibulo monumentum, quod Scardeonij ætate in ædibus Horatij Sorelij Sacerdotis apud Sanctam Iulianam erat, nunc reperitur.

Scard. lib.
2. Class. 9.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
82.

ÆTERNO IMPERATORI

NOSTRO MAXIMO OPTI

MOQVE PRINCIPI

AVRELIO VALERIO

DIOCLETIANO PIO

FELICI INVICTO

AVGVSTO

PÆTVS HONORATVS ... VIR

CORRECTOR ITALIÆ

NYMINI EIVS DICATISSIMVS

ÆTER-

*Eutrop.
Hist. Rom.
lib. 9.*

ÆTERNO] Diocletiano, qui adorari se iussit, cum antea alij Imperatores salutarentur, adulatorum turba Æterni nomen attribuit, nec non Felicissimi & Beatissimi, vt numismata testantur.

Post Diocletianum vero in monumentis (Maximiano, Iuliano, & Honorio exceptis) hucusque Æterni nomine nullum Imperatorem insignitum reperio. Maximiani simul ac Diocletiani monumentum hanc veritatem testatur, quod in via Flaminia, xxx à Foro Sempronij lapide, Vrbinum versus, in pariete templi S. Mariæ del Ponte appellati Metellus exscripsit.

*Grut. fol.
161. num. 3.*

Æ T E R N I : I M P E
R A T O R E S : D I O C L E
T I A N V S : E T , M A X I
M I A N V S : A V G V S
T I . E T . P E R P E T V I
C A E S A R E S
C O N S T A N T I V S
E T . M A X I M I A
N V S : P O N T E M
M A T A V R O

*Fol. 284.
num. 9.*

De Iuliano ex Panuinio Gruterus hoc habet.

Æ T E R N O . P R I N C I P I
D . N . F L A V I O . C L A V D I O
I V L I A N O . V B I Q V E . V E N E
R A N D O . S E M P E R . A V G
B O N O . R E I P . N A T O
O R D O . P O S S E S S O R E S Q V E

De Honorio vero idem ex quodam fragmento epistylj à Smetio delineati hanc tradit inscriptionem.

Fol. 192.
num. 2.

... D . D . N . N . AETERNIS . PRINCIPIBUS . HONORI .
ANICIVS . ACILIVS . GLABRIO . FAVSTVS . V . C . PRAEF . VR .
FATALI . CASV . SVBVERSAM . IN . FORMAM . PRISCI . VSVS .

vbi forsan desideratur Arcadij nomen.

MAXIMO] Maximum Principem Papinianus vocavit Seuerum Imperatorem, nec non Optimos & Maximos Principes Seuerum & Antoninum; ideo fortassis ab illis temporibus Maximi etiam Imperatores ceteri vocati sunt. Ego vero primum Maximum appellatum obseruo in numismatibus M. Aurelium Antoninum Philosophum.

L. qui solid.
§ 1. de leg. 2.
L. 6. ff.
de Vacat.
Munerum.

OPTIMO Q.] Omnium Imperatorum primum Traianum à Senatu Optimi titulum meruisse satis constat. In cuius ferme omnibus numismatibus legitur.

S . P . Q . R . OPTIMO PRINCIPI.

Optimum & maximum à iusprudentibus diuersimode expendi colligo: Paulus ad personas hosce titulos refert: illa verba optimus maximusque vel in eum cadere possunt qui solus est: sic & circa edictum praetoris supremæ tabula habentur solæ. Vlpianus non solum optimum maximumque putat, liberum esse, hoc est nulli seruire, sed etiam hæc verba rebus aptata considerans monet, quod non tantum in traditionibus, sed & in emptionibus, & stipulationibus, & testamentis adiectio hæc, VTI OPTIMVS MAXIMVSQVE EST, hoc significat, ut liberum præstetur prædium, non ut etiam seruitutes ei debeantur. Quod etiam lib. 27. ad S. C. confirmat.

Lib. 2. ad
S. C.

Lib. 5. ad
S. C.

Verum cur in aliena castra transfugio? si in legum notitia ita cæcutio ac si inter fœdi carceris densissimas tenebras victus essem; cum in quacumque re ille sim, qui

Lucentem totis ignorat noctibus Acton.

Virgilij etiam æuo Maximi & Optimi epitheta non latuisse obseruo, vbi Turnus sic Actorem alloquitur:

— te maximus Actor,
Te Turni nunc dextra gerit —

Aeneid.
lib. 12.

Didonem quoque Optimam Aeneas vocat.

— & quæ sit rebus causa nouandis
Dissimulent: se se interea quando Optima Dido
Nesciat, & tantos rumpi non speret amores.

Lib. 4.

Bb

Euan-

Euandrum etiam.

Lib. 8.

*Optime Graiugenum, cui me fortuna precari,
Et vitta comptos voluit prætere ramos.*

Lib. 5.

Ipsam Æneam pariter sic à Virgilio nuncupatum video.
*Et simul his dictis faciem ostentabat, & vdo
Türpia membra fimo: risit pater optimus olli:
Et clypeum afferri iussit ———*

Item.

Lib. 9.

——— ingenti clamore per omnes
Conduunt se Teucris portas, & mænia complent.
Namque ita discedens præceperat optimus armis
Æneas ———

PRINCIPI] Princeps dictus à capiendi significatione, quod pri-

Etymolog.

lib. 9. cap. 2.

Hist. lib.

27.

Advers.

lib. 27. cap.

32.

A. Gel.

Hist. Ar.

tic. lib. 4.

cap. 10.

mum capiat: sic Isidorus. Principem Senatus vero eum esse apud Li-
uium lego, qui primus Censor ex ijs, qui viuerent, fuisset; vel, quem
primum in recitandis Senatorum nominibus legebant, doctissimi Turne-
bi sententia. Cui accedo; quoniam in prælegendis à Censoribus Se-
natorum nominibus, Censorum qui tunc viuebant primus etiam
ab ætate ac veneratione primo, ut puto, legebatur. Hic primus in Se-
natus sententiam rogabat, ideoque Senatorem primæ sententiæ nun-
cupatum obseruo apud Vopiscum in Aureliano: *Quibus recitatis Au-
relianus Tacitus primæ sententiæ Senator ita loquutus est. Et in Taciti ip-
sius vita: Post hæc quum Tacitus, qui erat primæ sententiæ consularis,
sententiam incertum quam vellet dicere, omnis Senatus acclamauit: Ta-
cite Auguste dii te seruent, te deligimus, te principem facimus: tibi curam
reipublicæ orbisque mandamus. Suscipe imperium ex Senatus auctoritate:
tui loci, tuæ vitæ, tuæ mentis est quod mereris. Princeps Senatus recte
Augustus creatur: primæ sententiæ vir, recte Imperator creatur. Nec
alius Princeps declarabatur, nisi mortuo illo qui semel principatum
Senatus obtinuerat eratque is semper dignitatis & amplitudinis ma-
ximæ.*

Refin. An-

tiq. Rom.

lib. 7. cap.

5.

Hist. lib. 3.

Apud Liuium etiam Principes ciuitatis obseruo, quos seniores & di-
gniores existimo. Iam aderat iudicio dies (loquitur de die Quintio Cæ-
soni dicta) apparebatque vulgo homines in damnatione Cæsonis liber-
tatem agi credere. tum demum coactus cum multa indignitate prensabat
singulos: sequebantur necessary, Principes ciuitatis.

Princeps etiam iuuentutis erat, qui ab Imperatoribus, vel ex filijs,
vel ex nepotibus, vel ex alijs sibi sanguine iunctis designabatur pro
Imperij successionem. Tacitus de Augusto: *Tiberius Neronem & Clau-
dium Drusum priuignos Imperatoris nominibus auxit, integra etiam dum
domo sua. nam genitos Agrippa Caium & Lucium in familiam Cæsa-
rum induxerat, nec dum posita puerili prætexta Principes iuuentutis ap-
pella-*

pellari, destinari consules, specie recusantis flagrantissime cupiuerat. Ex quo tempore hæc appellatio deinceps ad omnes, qui ab Imperatoribus in successores adoptabantur, deflexit. Caius enim Caligula *fratrem Tiberium die virilis togæ adoptauit, appellauitque Principem iuuentutis.* Suet. in Calig. cap. 15. Nec non ceteri Imperatores ferme omnes Principes iuuentutis, antequam ad Imperium eueherentur, dictos ex eorum numismatibus sicuti colligere est, sic eos omnes hic recensere putidæ diligentiae esset.

Vocabantur isti simul etiam Cæsares pæce Ioannis Rosini, qui habet: *Aliquanto post translato Imperio à Cesarum familia ad alios, ij qui ab Imperatoribus adoptati, & successores destinati erant, non amplius Principes iuuentutis, sed Cæsares tantum appellabantur.* Antiq. Rom. lib. 7. cap. 13. Qui enim monumentorum & numismatum cognitione pollet, satis exploratum habebit, & Cæsares, & Principes iuuentutis vocatos successores Imperatorum; ut ex numismatibus istis, quæ inter innumera elegi, licebit obseruare.

Geo. Georgi sculp.

Sed istos Cæsares, Nobiles Cæsares etiam dictos noto; primumque inter hos M. Iulium Philippum filium: inde cæteros fere omnes hoc titulo donatos, imo aliquos etiam Nobilissimos Cæsares nuncupatos re-

perio, Quod diuersa monumenta designant, sed præcipue Narbo-
nense vnum, in quo Philippus ille, & Princeps iuuentutis, & Nobi-
lissimus Cæsar nominatur; Tarraconense alterum, quod in summo
templo extat.

Grut. fol.

278. n. 10.

Fol. 278.

num. 1.

M. IVLIO : PHILIPPO

NOBILISSIMO . CÆSA . PRINCIPI

IVVENTVTIS . SEP . BAETERR

VIT

APIRIA : CAESIUS . FRATER

STIPENDIORVM . XXIII

I

VICTORIOSISSIMO FORTISSIMO . ATQVE VICTORIOSISSIMO

PRINCIPI . IVVENT

CLEMENTISSIMO

PRINCIPI . IVVENTVT

M. AVRELIO . CARINO IMP. CAES. M. AVRELIO M. AVR. NVMERIANO

NOBILISS . CAESARI

CARO . INVICTO . AVG

NOBILISS . CAESARI

COS . PRO . COS

P. M. TR. POT. II. COS. II

PRO . COS

P. P. PRO . COS

M. AVRELIVS . VALENTINIANVS . V. C. LEG. AVGG. PRO. PR. PROVINCIAE

HISPANIAE . CITERIORIS . D. N. M. Q. EORVM

Tandem Romanos Imperatores Principes Principum aliquando
nominatos declarat epistola, quam ad Saporem Persarum Regem
Galerus Rex Cadusiorum exaravit. *Remissa mihi auxilia integra
incolumia gratanter accepi, sed captum Valerianum Principem Princi-*

Trebell.

Pol. in Va-

lerianus Pa-

tre, & Fil.

Idem in

duobus Ca-

lonis.

*pum, non satis gratulor; magis gratularer si redderetur. Romani enim
graviore tunc sunt quando vincuntur, &c.*
Habitus autem Principum ad Gallienum vsque toga fuit; sed iste ra-
diatus semper processit, cum chlamyde purpurea, gemmatisque fibulis & a-
reis Romæ usus est, ubi semper togati principes videbantur. Quod succes-

su

su temporis ab alijs etiam Imperatoribus receptum videtur: nam & Diocletianus Eutropij fide ornatissimus splendidissimusque incedebat. *Hist. Rom. lib. 9.* Principes præterea iudicum instar vsque ad Constantini magni ævum salutabantur. Tunc enim Ammiani Marcellini observatione, *Hist. lib. 15.* ante principis pedes supplicem statuerunt, externorum regum ritu: quum semper antea ad similitudinem iudicum saluatos Principes legerimus.

AVRELIO VALERIO DIOCLETIANO] Diocletianus Dalmata Aulini Senatoris libertus, vel vt alijs placet obscurissimæ originis, scribæque filius, matre simul atque oppido Dioclea natus, qui & Diocles donec ad imperium emerfit, appellatus est, post Numerianicædem Imperator dictus, Maximianum sibi Imperij consortem elegit, seque Iouium, Maximianum vero Herculeum passus est appellari, adorarique voluit, & edicto sanxit, vt omnes sine generis discrimine prostrati pedes suos exoscularentur. Hic quamuis optimus prudentissimusque princeps quoad Imperij administrationem visus sit, immanissimus tamen vna cum Maximiano, fera impietate nequissime in Christianos sæuij: quod Cluniacensis hæc duo monumenta abunde confirmant.

Hist. Rom. lib. 9.

Hist. lib. 15.

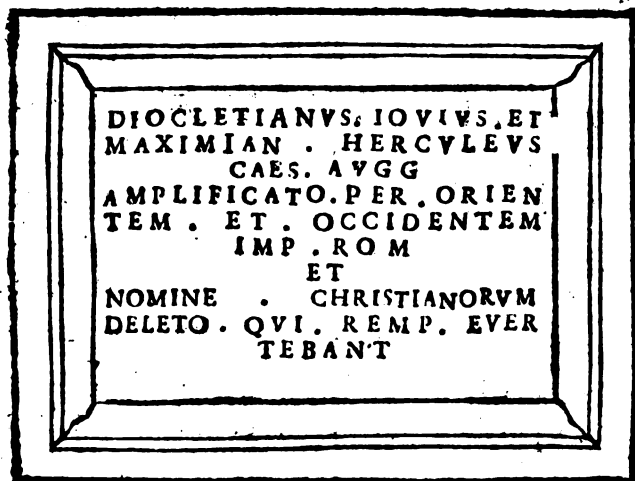
Sex. Aur. Vist. Hist. Aug. Epit.

Eutrop. Hist. Rom. lib. 9.

Sex. Aur. Vist. ibid.

Pompon. Lat. Rom. Hist. Compend.

Cent. fol. 280. n. 3. & 4.

DIOCLETIAN. CAES
AVG. GALERIO. IN. ORI
ENTE. ADOPT. SVPER
TITIONE . CHRIST
VBIQ. DELETA. ET. CVL
TV. DEOR. PROPAGATO

Adoptatis deinde, sibi in successores destinatis Constantio Cloro & Galerio Maximiano, Cæsaribusque ambobus factis, Diocletianus senio grauis se Imperio abdicauit, mansitque Salonæ hortorum amœnitati vacans per annos decem: quo tempore iterum ad Imperium sollicitatus à priuata vita abduci non potuit, restatus nullos sibi unquam soles lætiores affulsisse. Tandem, vel decrepita ætate, vel alienatione mentis, vel veneno duodeoctoginta annos natus concessit fati, contigitque ei, quod nulli post natos homines euenerat, vt cum priuatus obijset, inter Diuos tamen referretur.

Io. Bapt. Egnat. Rom. Princ. lib. 2.

Eutrop. Hist. Rom. lib. 9.

Diocletianum duplici prænominē vsum obseruo. In monumentis enim modo Marcum, modo Caium prænominatum video. De Caio *Grut. fol. 278. n. 6.* saxum Patauinum suo loco expendendum, de Marco monumentum Romanum fidem præbet.

MAGNO • ET
INVICTO : IMP
CÆS . M . AVR . VAL
DIOCLETIANO
PIO : FELICI : AVG
BASILIVS
DONATIANVS . V . E .
RATIONALIS . D . N . M .
Q . EIVS

PIO FELICI] Primus omnium Imperatorum T. Ælius Antoninus, Pius à Senatu dictus est, & M. Aurelius Commodus Antoninus Felicis titulum sibi arrogauit. Hinc omnes Imperatores, qui & Augusti dicti fuerunt, Pij & Felices etiam vocati sunt: vt in numismatibus & monumentis vbique planum est. Imo Diocletianum Felicissimum dictum vidimus; cum tamen in monumentis Felicissimus primus nuncupatus appareat L. Septimius Seuerus, vt ex Gruteri diligentia cognoscitur, vbi de operibus publicis, & de Cæsaribus

L. 1. cap. de off. C. mil. 166.

L. 18. C. ac Imperatoribus.

de epis. & Cler.

L. ult. Cap.

ubi Senar.

145. nou.

70.

L. vnic.

cap. V.

omnes. Ind.

Trapin. L.

20. ff. de off.

pross.

Trehell.

Pekin Tri.

gut. Ty.

ann.

HONORATVS] Hoc cognomen ex virtute & dignitatibus acquisitum, non autem à primordio vitæ datum puto; siquidem Honorati Iurisprudenter videntur ij, qui sine administratione honorarijs decorabantur codicillis.

CORRECTOR ITALIÆ] Correctores erant illi, quibus aliqua prouincia demandata erat; dicebanturque etiam Legati, forsitan non diuersi ab illis, qui primis Reip. Romanæ temporibus Proconsules, & Proprætores in prouincias destinabantur. De huius dignitatis origine nulla apud veteres est mentio, nisi quod Aurelianus *Tetr.* cum Correctorem totius Italia fecit. Diocletiani temporibus dignitas hæc, gloriocissima extitit, quippe quæ in Italia vnica; verum Constanti.

stantino Magno imperante duo in Italia Correctores creati sunt . At qui plura de Correctoribus exoptat , Notitiam Dignitatum vtriusque Imperij ab eruditissimo Iurisq[ue] consultissimo Guido Pancirolo exquisite expensam consulat.

NVMINI EIVS DICATISSIMVS] Numina vel quoad ornatum , vt vult Nonius Marcellus, vel quod omnia nutu Dei & potestate facerent, à suis ministris antiqui Imperatores fœdissima adulatione appellati sunt : primumque hoc epitheto insignitum in monumentis T. Ælium Antoninum obseruo . Neque tantum in Imperatores , verum etiam eorundem vxores hæ adulationes congestæ fuerunt : in quodam enim lapide de Antonino prædicto ac de eius vxore Faustina legitur

Fest. Lit.

N.

Grut. fol.

259.n.8

NVMINIBVS MAIESTATIQ. EORVM

Quod etiam de Iulia Mammea , de Tranquillina , & de Salonina videre est . Imperatores autem omnes post Antoninum Pium hunc titulum fuisse adeptos, ex capitibus Operum publicorum, & Cæsarum ac Imperatorum in Gruteriano volumine obseruare contingit: vel expressis verbis; vel hisce literis.

Fol. 271.

num. 6.

Fol. 272.

num. 5. 6. 7.

Fol. 275.

num. 2. 3. 4.

D. N. M. Q. EIVS

quæ valent: DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQVE EIVS.

IN

IN VESTIBULO ÆDII CAPILISTEORVM

Vulgo Dal Cavallo

Jacob. Ca.
gna de Fa
mil. Patau.
fol. 14.

Scard. lib.
3. Class. 12.
Cagna. fol.
13.

Porten.
lib. 5. cap. 8.

Scard. lib.
2. Class. 6.
Cauacius
Hist. Ca.
nob. D. Inst.
lib. 2.

Cagna fol.

15.
Portenar.
lib. 9. cap.

6.
Scard. loc.
cit.

Cagna }
Caua- } ibi.
cius }

Porten.

lib. 9. cap.

37.
Scard. }
deon. } ibi.
Cagna. }

Porten.
lib. 4. cap.

7.

ORiginem ac nobilitatem huius clarissimæ gentis hic breuiter re-
petens, sat erit si dixerò, quod Transfalgarda gens in familias
ex cognominibus illustrium virorum Romano more diuisa, & Forza-
tea dicta à Ioanne, qui Simeonem de Tà Patauinum ciuem egregium
singulari pugna vicit, vnde rudi lingua *Forzatà* fuit vocatus, & Capi-
listea à Carloto, Tribuno equitum declarato à Carolo Magno, qui
Zonam in vestibibus auream vulgo *Listà* ferebat. Hanc gentem etiam
Imperatore Carolo Magno Augusto viris militaribus claruisse conspi-
cuum est. Referuntur liquidem in ea Transfalgardus, & Ioannes sub
prædicto Imperatore aduersus Desiderium Regem gloriose pugnantes,
qui insignibus donati captiui ducis, hoc est ceruo ore rosam gestante, eis
hunc in diem vtuntur. Vnde

Non mihi centenis resonent si vocibus ora,

Multifidusque ruat centum per pectora Phæbus,

nobilissimæ huius gentis illustres possem recensere viros, tiaris Cardi-
nalitij, Patriarchalibus Episcopalibusque infulis, nec non militaribus
imperijs condecoratos. Viuit cum orbe gloria Gauslini Transfalgardi Pa-
tauini Episcopi ob pietatem & religionem erga templum & cœnobium
Dixæ Iustinæ, ab ipso & exquisite reparatum, & summe locupletatum.

Finicat Beati Iordanis Abbatis Oliuetani Sanctitas, qui post innume-
ra quæ ad patriæ salutem luctuosissimo suo æuo præstitit, Ezelini im-
manissimi Tyranni iussu pœnas arctissimi carceris diu summa pa-
tientia maximaque constantia pertulit. Colitur sanctissimum eius cor-
pus in Ecclesia S. Benedicti Monialium, vbi adhuc integrum visitur.

Fulget memoria Ioannis Baptistæ Transfalgardi Episcopi Patauini, qui
ab Urbano I v. Pontifice Maximo Gymnasio Patauino priuilegia, di-
gnitates & honores quamplurimos impetrauit. Adhæc quem ciuium
nostrorum fugit, quod Albertinus, Ruhertinus, Rotolandus, Cor-
radus, Azinus, Transfalgardinus de Transfalgardis, Teduccius, Ioan-
nes de Forzatè varijs temporibus Patauij Consulatam gesserint? Quid

plura? non præterito tantum æuo illustrium virorum hæc gens fuit
feracissima, sed mea ætate visus est Transfalgardus, Philosophico,
Theologico, Legalique redimitus serto; & viuunt hodie Bartholo-
maus Philosophiæ Doctor, sublimis vir ingenij, mihi que summo am-
re iunctus; Annibal militum cataphractorum pro serenissima Re-
pub. Veneta ductor; & Antonius inter Allobroges primum selectioris

notæ

notæ miles, inde pro patria nostra Tribunus militum, iuuenis morum elegantia ac animi splendore conspicuus. Sed qualia quamque præclara fuerint virorum huius gentis studia, satis superque declarat Annibalis senioris equus ille vastæ magnitudinis, qui in vestibulo ædium Capilisteorum ad Sanctum Danielelem existens, stuporem simul ac venerationem spectatoribus incutit. Hunc pro hastikudiorum spectaculis instruendis ædificatum, Ludouicus Lazarellus Patauinus satis eleganter sic descripsit.

*De Hasti-
ludio Pata-
uino.*

*Apparet tunc vasta Iouis, metuendaque multum
Forma, poli summo contingens vertice culmen,
Atque orbis speciem stringebat dextra rotundam.
Iamque Iouem sonipes compactus corpora ligno
Subuehit, atque altos æquabat imagine montes.
Maior equo penitus, referunt quem carmine vates
Troiani causam exidij, veterisque ruina.
Credo operis tantique opifex, non alsque Minervæ
Auxilio, ingenij miras exercuit artes.
Non secus ac artem tribuisset Dædalus illi,
Aut Phidias, metasque artis docuisset Apolles.*

Ab isto itaque vastissimo equo domus hæc vulgo Caplistea ab equo nuncupatur: vbi in fornice vestibuli, qui arcem prospicit, dextram versus monumentum hoc semirutum legitur.

T . LIVIVS . C . F . SIBI . ET

S V I S

T . LIVIO . T . F . PRISCO . ET

T . LIVIO . T . F . LONGO . ET

CASSIÆ SEX . F . PRIMÆ

VXORI

Cc

Monu-

Monumentum hoc secundum est, quod de T. Liui nostro habemus; tametsi clarissimi Pignorijsententia vix germanum credendum sit, quod in eo SIBE pro SIBI non legatur: de quo alio in loco fufius egi.

LONGO] Cognomen fortassis à corporis statura tractum. Longum enim Nonius Marcellus akum erectumque interpreta-
tur.

CASSIÆ] Cassia gens plebeia fuit multis decorata consulibus, Longino, Varo, Rauilia, Kalèno, cognominatis.

PRIMÆ] Ad hanc vocem disertissimus Tomasinus cum Scardeonio ex duabus vxoribus Liuium nostrum duos suscepisse filios notat. At vellem cogitasset cultissimus vir, Cassiam non primam fuisse Liuij vxorem, sed primam Sexti Cassij cuiusdam filiam. Panuinius enim, quod

alias obseruauit, in mulierum nominibus distinguendis hanc doctrinam tradidit. Porro autem si duæ essent, nomen familia, quò vocaban-

tur, maioris & minoris cognomine distinguebatur. Hinc vetustissimis tem-

poribus Tullia maior & minor: Fabia maior & minor apud Liuium.

Item apud Tranquillum Octauia maior & minor sorores Augusti: An-

tonia maior & minor III. Viri filia. Si tres filia essent, alia erat distin-

guendi ratio, id est Prima, Secunda, & Tertia. Huius rei exemplorum

pleni sunt omnes epigrammatum libri. Mox subdit de quarta. Liuius

lib. 40. (alpurnius Piso (inquit) necatus à Quarta Hostilia vxore dice-

batur. Et in vetusto epigrammate Quarta Linia refertur. Quæ vero

quinto loco nata esset, Quinta vocabatur, &c. Quibus omnibus subscri-

bit Sigonius. Itaque Liuius non Cassiæ Primæ VXORI, sed Cassiæ

Sexti. F. Primæ, vxori suæ, cum ceteris expressis monumentum

erexit.

T.] TITI prænomen, vt notat Pignorius, in hac gente venerabile fortassis erat, ob Titi Liuij nostri memoriam.

Inscriptio hæc mentem meam diu multumque torfit. Legebant enim in ea primo intuitu fere omnes

T. LIVIO . T. F. PRISCO . F

T. LIVIO . T. F. LONGO . F

Quæ meo iudicio non consonant; siquidem non accipiebam

T. LIVIO T. F. PRISCO FILIO vel FECIT

ut alij etiam explicabant : quid enim filij vox vni personæ bis assignata? & quid iterato FECIT, quod semel monumentum claudit? Verum enimvero cum sæpe sæpius saxum perlustrassem paulo diligentius, omnesque fissuras ac rimas assidue inuestigassem, nonnulla subsequens. T. & corrupti. E. vestigia deprehendi; adeoque cum Grutero hoc epigramma sic legendum obseruavi.

Fol. 693.
num. 15.

T. LIVIO. T. F. PRISCO. ET
T. LIVIO. T. F. LONGO. ET
CASSIÆ. SEX. F. PRIMÆ
V X O R I

Tamet si id ex Robertelli emendationibus duplex ipse præbeat; vnum in Liuianis, vbi tamen nunquam fuit, hoc autem in Capili-
steorum adibus.

Emend. 2.
cap. 12.
Fol. 801.
num. 2.

Correctionis vero nota desideratur cum apud collectores Inscriptionum Sacrosanctæ vetustatis; tum apud Scardeonium, ac Tomasinum in vita T. Liuij: apud quorum duos postremos etiam deest. F. quod in saxo conspicitur.

Fol. 336.
Lib. 1.
Clas. 3. fol.
41.
Cap. 8. fol.
45.

Sed ossa Liuij ad tuendam eius perennitatem, ac suauissimam per tot secula quietem, doctiorum ingenia reposcunt. Vir .n. eruditissimus omniumque virtutum genere clarus, e publico suggestu illa Liuij non esse quatuor rationibus contendit. Nullum nempe eo loci, vbi ossa illa eruta, de Liuiio inuentum fuisse testimonium. At de eo quod in Prætorio visitur monumento, Sicco Polentonius egregius ea ætate ciuis, ac testis oculatus, in epistola, quam Pignorius in suis Originibus edidit, hæc scripsit. At uero quod fuerit sepultus eodem ipso loco, quo hæc ista ossa reperta sunt, fama auget fidem, quod lapis quo insculptum hoc epigramma videtur (necdum excessit octuagesimus annus) inde leuatus fuerit: nam & modo calcis fragmenta erant, & apparebant vestigia, unde euulsus foret. Hunc autem ipsum lapidem, qui repertores eius fuerunt, ad ornamentum ciuitatis, ad dignitatem viri, ad memoriam rei, ad solatium studentium, in eo ipso, quo nunc visitur, vestibulo Ecclesiæ Sanctæ Iustinae fixerunt. neque aliam rem puto magis obfuisse, quod illi homines, qui harum rerum maxime studiosi illa ætate vigeabant, non amplius effoderint, monumentum noruerint, ossa non inuenerint, nisi quod ea muralis strues similior fundi

Cap. 17.

Cc 2 mento,

Polent.
Epist. sup.
cit.

memento, quam monumento esset, neque illis effodiendi profundius necessitas incubisset. Quibus addo, quod diligentissimus iste vir asseruerat ante, verisimile creditum, illum non fuisse proprium monumenti locum, hac ratione: Monumentum vero dixerim aut pro humilitate summissum, aut si quod illustre fuerit, vel obrutum ruina rerum, vel absconditum dirutumque ab his, qui primum Christi fidem acceperunt, ne foras se illo primordio nascentis Ecclesiae vestigium gentilitatis obesset. Carmina autem illa quæ reperta sunt, ac barbariem sapiunt; adeoque doctissimo viro sunt suspecta, inferiori ævo eo loco posita putat Polentonus, non autem quum Liuius condebatur. Ea hæc sunt.

Loco cit.

Inuenies sub urna posita quæ tegitur umbra.

Non multum per latum te fodiendo dilates.

Exemplo lustris passibus te metas seruare decet.

ibid.

Nec difficile fuerit horum ætatem cognoscere ex ijs, quæ Polentonus subnectit, scilicet: Scripsit hæc dudum sacer Abbas, quæ marmore sculpsisset, nisi mors bonarum sæpe mentium occupatrix sententiam irritasset. Sic Monachi ex Patribus acceperunt, acceperuntque Liuium ibi sepultum esse.

ibid.

Addit ille, quod de sexu non ita constare poterat: & nihilominus Polentonus ipse professus fuerat, quod non defuerunt, qui inficiari magnopere niterentur, quique ex non maris illa ossa fore, sed fœminæ seminarent, calumniatoribus nusquam res illa quamvis apertissima caruerunt. Porro maris esse non fœminæ, aduersantibus Physici demonstrarunt ex scissuris integerrimi crani, quibus sexum liquida ratione discriminabant. Quam etiam cognitionem tradit Aristoteles tertio historiarum animalium.

Cap. 7.

Pergit ea in dubium vocare, quia cadauera intra ciuitatem non sepeliebantur; sed locus ille, ubi inuenta fuere ossa Liuij, non fuit intra ciuitatem eo tempore, ut nunc est. Omnes enim qui nostræ ciuitatis cognitione pollent, optime sciunt, quod Diuæ Iustinæ Cœnobium, qui locus inuentionis fuit, à porta Turricellarum vix quingentis passibus distat. At non & Romæ quoque in Capitolio, in Campo Martio, sepulchra publice concessa, abunde confirmant pluribus monumentis adscripta hæc verba?

LOCVS DATVS PVBLICE.

vel in municipijs & colonijs

LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.

Tan.

Tandem subiungit, corpora ætate illa fuisse cremata, non autem integra deposita. Hoc vero non fuisse omnino necessarium, vel Plinio teste constat; qui monet apud Romanos non fuisse veteris instituti corpora cremare, & multas familias priscos seruauisse ritus. Nec sane Patauij sic Romanorum omnia seruabantur, vt in eorum ritus quasi iurassent Patauini. Addo etiam eo tempore sine rogo corpora Romæ condita; siquidem in Tiberio Suetonius, qua ætate Liuius obiit, de Drusi corpore hæc protulit: *Drusum fratrem in Germania amisit, cuius corpus pedibus toto itinere prægrediens Romam usque peruenit.* Corpus autem integrum, cadauer non incineratum significare, persuadet mihi Petrinus, qui Romanos errores sub schemate Græco detegens, illius bonæ mulieris facinus recenset, quæ *iusit corpus mariti sui tolli ex arca, atque illi quæ vacabat cruci adfigi.* Ad quem locum diligentissimus Kirchmannus hæc notat: *Speciatim vero ubi corpus integrum condebatur, Arca dicta fuit.* Adhæc corpora fuisse sepulta prius non combusta, patere opinor apud Suetonium de Druso: *Corpus eius per municipiorum coloniarnumque primores, suscipientibus obuijs scribarum decurijs, ad urbem deuectum, sepultum est in Campo Martio.* Nec siluisset Suetonius, si prius crematus fuisset, qui de Iulio Cæsare, de Augusto, de Tiberio, de Caio Caligula, de Claudio diligenter & accurate id perscripserat. Sed paucis emensis annis Tacito teste Poppeæ corpus non igni abolitum, vt Romanus mos: sed Regum externorum consuetudine, differtum odoribus conditur, tumuloque Iuliorum infertur. Sepeliendi vero vocabulum non vltorum, sed humatorum esse corporum, nos docet Cicero: *Hominem mortuum, inquit lex in duodecim tabulis, in urbe ne sepelito, neue vrito.* Credo vel propter ignis periculum. Quod autem addit, *neue vrito*, indicat non qui vratur sepeliri, sed qui humetur.

Hist. Nat.
lib. 7. cap.
54.

In Tiber.
cap. 7.

In Saty-
rico.

De Fu-
nerib. Rom.
lib. 3. cap.
15.

In Claud.
cap. 1.

Cap. 84.

Cap. 100.

Cap. 75.

Cap. 59.

Cap. 45.

Annal. lib.
16.

2. de Legi-
bus.

IN PARIETIBVS ÆDIVM ILLORVM
DE ZACCHIS AD PRÆTIVM VALLIS.

Gens ista nobilis, antiqua, ac potens Patauij nostro etiam ævo latissime effulget. Olim quidem edidit Matthæum, Bartholomæum, & Hieronymum; hoc vero seculo Iacobum & Marcum in bello fortes & strenuos viros. Neminem quippe nostrum fugit, quantum posterior iste ingenio, robore, animique fortitudine, & apud Allobroges, & bello Cretico valuerit. Auitæ enim gloriæ vestigijs feruenter inhærens, eximiæ virtutis luculentissima vbique testimonia præbuit. Sed non tantum claram istam gentem armata Pallas, verum etiam togata Minerua in tutelam recepit; proptereaque & hodie ad magnam nominis celebritatem euaserunt non solum Zacchus Philosophiæ ac Medicinæ, & Annibal Iuris redimitus lauro, verum etiam Alexander politiorum literarum delictum, Zacchus, Hieronymus & Franciscus, omnes fratres: quorum pariter tres primi in Iurisprudencia, vltimus iste in Philosophia & Medicina Doctoralem titulum eruditionis fama adæquat. Imo Zacchus & Hieronymus adhuc iuueniles annos in publico patriæ Gymnasio iuris interpretationi gloriose consecrarunt. Porro inter diuersas, quas familia ista possidet domos, quædam eminet in via, quæ ad D. Mariæ Gratiarum templum ducit: vbi in parietibus prope terram hoc fragmentum inuerso situ positum curiosis oculis sese obijcit,

..... OMITIVS

..... B . SCÆVA

... ONIA . O . L . P.

Monumentum istud ferme exesum & mutilum, vt exhibeo, alicui liberto gentis Domitiæ erectum puto; præmisso forte Cnæi aut Lucij prænomine: alterutro enim tantum, vt ex Suetonio iam vidimus, gens Domitia utebatur. Titulus talis esse poterat.

In Neron.
cap. 1.

L.

L : DOMITIVS

L : LIB : SCÆVA

: ONIA : D : L : P.

Vbi nomen mulieris CONLIBERTAE, quæ monumentum isti POSUIT, occasionem mihi suspicandi præbet, vel PETRONIAM, vel ANTONIAM, vel SEMPRONIAM, vel SCRIBONIAM, vel POMPONIAM, vel similibus gentium, quarum nomina in ONIA desinunt, more appellatum fuisse: quod dictum sit in coniecturæ gratiam.

SCÆVA] Cognomen ab usu sinistrae manus prognatum; siquidem Scæua, vel Scæuola apud Romanos cognominabatur, qui laeva manu pro dextra utebatur. Quorum primus videtur fuisse Mutius ille Scæuola, qui coram Porfena Rege pro asserenda Romanæ constantiæ gloria dexteram comburendam igni immisit. Scæua autem vox Græcam habet originem; nam sinistra manus Græcis *κρανὴ* vocatur. Cognomen porro istud illustre obseruo in Cassio illo Scæua, qui Dyrrachino bello, Suetonio teste virtutem suam prodidit dum excusso oculo, transfixus femore & humero, centum & viginti ictibus perforato scuto, custodiam portæ commissi castelli retinuit. Imo Cæsar ipse testatur, quod scuto ad eum relato Scæuæ Centurionis, inuenta sunt in eo foramina CCXXX. Quod mirum plane est, ut fidem fere excedat. Vnde Lucanus pariter cum heroicam tanti viri fortitudinem grauissimo ac amplissimo extulisset elogio, in fine addit.

In Jul. Cæs.
cap. 68.

De bell. Ciu.
lib. 3.

Phars. lib.
6.

*Ac velut inclusum perfosso pectore Numen,
Et viuam magnæ speciem virtutis adorant:
Telaque confixis certant euellere membris,
Exornantque Deos, ac nudum pectore Martem
Armis Scæua tuis. Felix hoc nomine fama,
Si tibi durus Iber, aut si tibi terga dedisset
Cantaber exiguis, aut longis Teutonus armis.*

Sed variam habuit hæc Scæuæ vox apud antiquos significationem; siquidem si Festo credimus, Scæuam volgens quidem & in bona & in mala re vocat: cum aiunt bonam, & malam Scæuam (Verum hæc sunt e fragmento, quod suppleuit Vrsinus) ac scriptores in mala ponere consueverunt, ut apud Græcos inuenitur positum pro sinistro.

Scæuum

Lit. 5.

Sceuum usurpauit *Hosius* in belli *Histrici* libro *senti*
Sceuum

Hæc & Pauli mensest in supplemento ad eundem Festi locum :

Scaua res dicitur mala , quasi sinistra : *σκαυὸν* enim Græce sinistrum dicitur . Nihilominus *Scaua* auspicia semper bona fuisse nos docet

De Lingua
Lat. lib. 6.

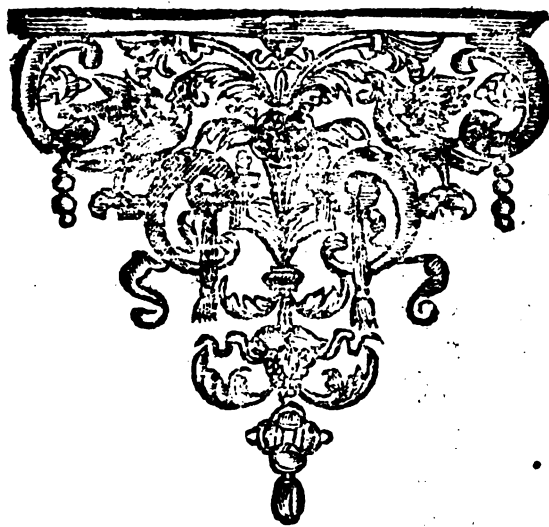
Varro : Puereis turpicula res in collo quædam suspenditur , ne quid obsit bonæ *Scauæ* causa : inde *Scauola* appellatus . Ea dicta ab *Scaua* id est sinistra : quod quæ sinistra sunt , bona auspicia existimantur . Ratio vero inde deprompta est , quod quæ nobis sinistra in cælo apparent , ibi dextra sunt . Hinc apud Virgilium post Anchisis preces ad placanda numina effusas .

Intonuit læuum : & de cælo lapsa per umbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit .

IN ÆDIUM NOSTRARVM VIRIDARIO

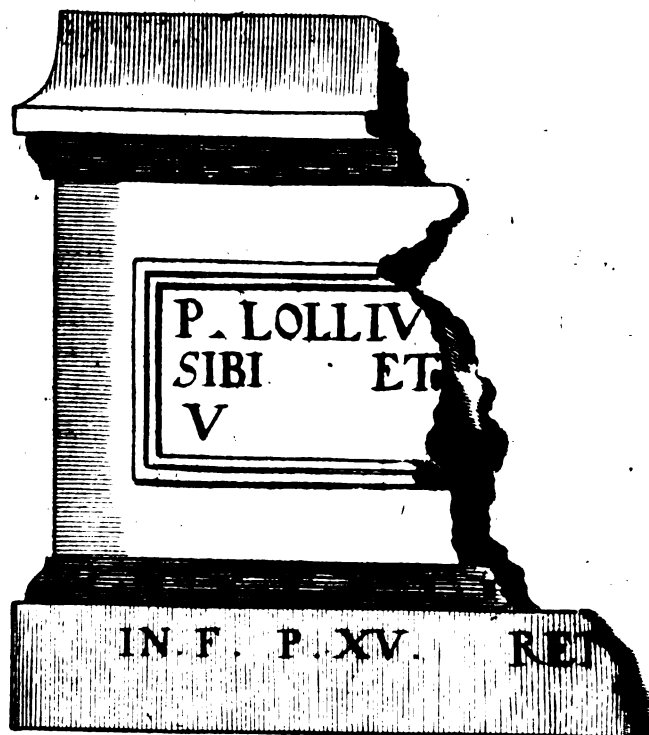
A Pud Sanctum Franciscum magnum maiores nostri ; gens inter Patauinas non vltima , ædes illas habuerunt , quas & hodie possidemus . Eas vero reparare , exornare , & in hanc formam redigere Vrsati equ. patris mei cura fuit , non tam de familia nostra , quam de filiis ob summum amorem , & de Patria vniuersa optime meriti . Sed de mea gente ac de me quærant alij . Ego antiquitatum veneratione excitatus in hortorum parietibus hæc monumenta summa diligentia , nullis parcens impensis ita disposui.

I

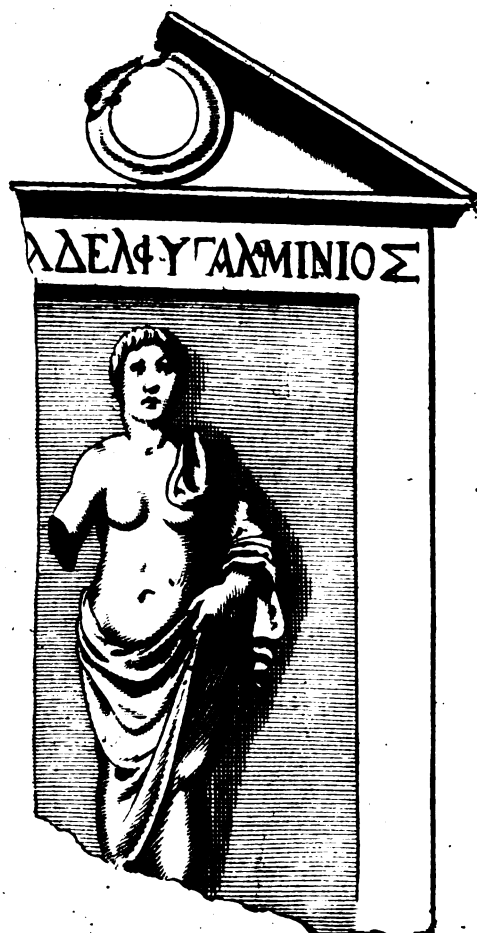
II

III

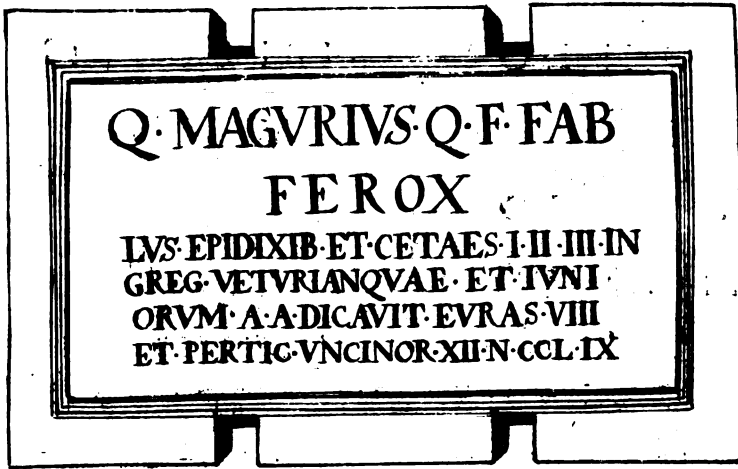

IV

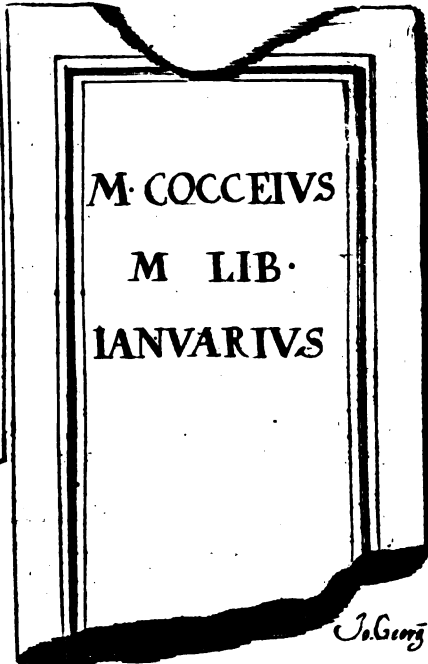

Jo Gorg. sculps.

V

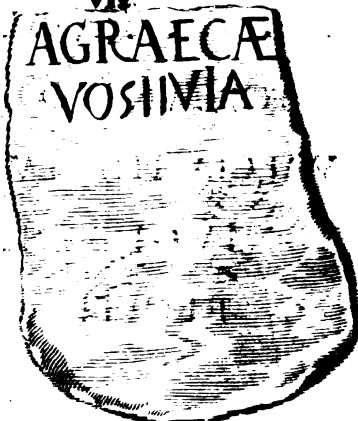
VI

Jo. Georg. sculps.

ΘΟΣΟΙΘΥΚΟΣΟΟ·V·L·R·IO

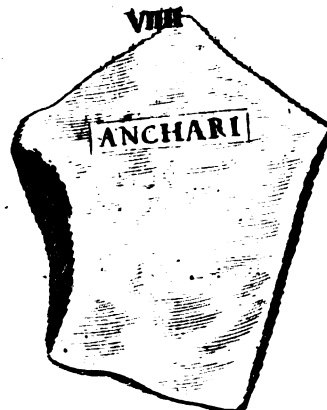
VII

VIII

VIII

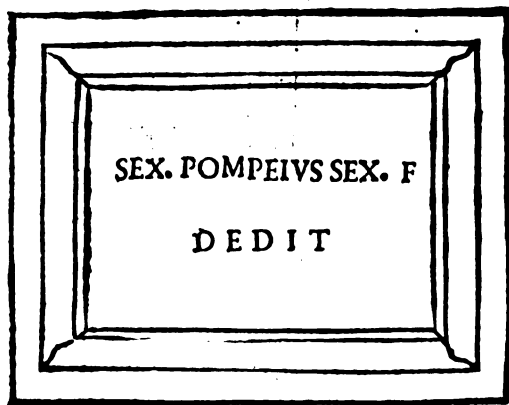
Gio. Georg. sculps.

Dd 2

T. SEM.

T. SEMPRONIO AVCTO
PATRONO
T. SEMPRONIO
HERMETI
LIB..... BONO
..... AMICO

PARCILIA
M. OXONI. F.
SIBI ET SVIS
V. F.

..... I N I V S
..... V S
..... HIEROTIS ET
..... MPHIONIS
..... LIBERTVS
..... V S E S T
..... P . G E R
.....
.....

C..... S . F.
Q . ASCONIVS
GABINIVS . MODESTVS
PRÆTOR . PRO COS
PRÆF . ÆRARI
SATVRNO DEDIT

D . M.
..... ACLO
FORTVNATO
VALGIA THALLV. ?
CONIVGI BENE.
FECIT.

SEVI EVHOSI

I. MA

1. MANILIVS] Maniliam gentem à Manio prænominē denominatam Panuinius docet, eamque inter plebeias recenset. Hæc consularis fuit, & varios habuit consules; sed ut obseruo nullo notos cognominare.

De Antiq.
Nom.
Fastor. lib.
1. & 2.

COLLINVS] Si hoc cognomen non desumptum est vel à Collina tribu vrbanae tertia, vel à Collina dea, quæ Collibus præerat, cuius ministri Collini dicebantur, eius originem ignoro; quoniam cum agro collino, de quo Varro, nihil ipsi conuenire puto.

De Re
Rust. lib. 1.
cap. 6.

Locus huius monumenti olim erat Mons Cintius, inter Euganeos colles amœnissimus; habebaturque in parietibus dirutæ domus, cuius possessor Antonius Zabarella vir honestissimus, mihi facultatem ipsum ab iniuria obliuionis vindicandi, ac Patauij meis in ædibus repouendi concessit. In quo non

MANILIVS A. F.

C. COELIVS

ut apud Scardeonium & Gruterum legendum est, sed ut habet scutum

Lib. 1.
Clas. 4. fol.
64.
Fol. 878.
num. 10.

MANILIVS A. F.

COLLINVS

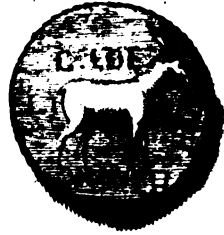
2. LOLLIVS] Lollia gens inter plebeias Romanas à Panuinio relata, consules habuit M. Lollium cum Q. Æmilio Lepido, & M. Lollium Paullinum Valerium Asiaticum Saturninum cum C. Antio C. F. Quadrato; primum sub Augusto, secundum sub Domitiano Imperatore. Verum M. Lollius sub Augusto floruit, sub quo & Lolliana clades: de quo sic Paterculus: *Sed dum in hac parte Imperij omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades sub Legato M. Lollio homine in omnia pecunie, quam recte faciendi cupidior, & inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo.* M. Lollij filia fuit, non prædicti, cum ipsius neptem eam faciat Plinius, sed viri consularis, ut habet Tacitus, cuius tempus se desiderare fatetur Lipsius, Lollia Paullina dissolutissima scæmina, Caij Principis vxor, & quæ post ipsum nuptias Claudij Augusti exoptauerat. Cuius profusissimum in mundo muliebri luxum perstringit Plinius, ubi ait: *Vidi smaragdis margaritisque opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus,*

Fastor. lib.
2.
Hist. lib. 2.
Hist. Nat.
lib. 9. cap.
35.
Annal. lib.
12.
Ad Ann.
nal. Tac. lib.
12.
Suet. in
Caio c. 25.
Tacit. Ann.
nal. lib. 12.
Hist. Nat.
lib. 5. cap.
35.

Dd 3 spiris,

spiris, auribus, collo, manibus digitisque habebat, quæ summa quadringentes H—S colligebat: ipsam confestim paratam nuncupationem tabellis probare.

Huius gentis numisma æneum in vico Casalís *Serugi* dicto in prædiolo nostro paucis ab hinc annis erutum, sic delineari volui: nullum enim æneum ab Vrsino exhibetur.

Hoc monumentum est illud, quod in vico Sanctæ Crucis in adibus Boatorum Scardeonij ætate extabat, mihi concessum à Bartholomæo Boato vxoris meæ consanguineo, viro humanitate ac probitate singulari.

3. **SERVILIA**] Tegula, quam delineatam exhibeo, anno MDCXLIX. X. KL. Decemb. in vico vulgariter *Brusegana* dicto, dum arbor quædam erueretur, detecta, atq; à Bartholomæo Fichetto viro modestia animique cultu conspicuo, mihi donata fuit; cui **SERVILIA** vox impressa cernitur. Tegulis vero defunctorum sepulchra indicata, iisque aliquando figuli nomen inscriptum fuisse iam ante ostendimus. Quid autem *Serviliæ* cum figulo? Tegulam itaque istam nomen vel *Serviliæ* gentis, cuius fortasse ibi sepulchrum, vel saltem mulieris cuiusdam ibi conditæ locum designasse puto.

4. Dum circa annum salutis MDCVII. ædes familiæ Pignæ, inter ciues Patauinos primæ notæ, repararentur, terra altius effossa, monumentum hoc Græce inscriptum erutum fuit; quod benignitate Francisci Pignæ Iuris vtriusque Doctoris mihi affinitate coniuncti, viri ob animi comitatem morumque suauitatem omnibus æque cari, possideo.

5. **Q. MAGVRIVS**] Obscurissimus iste lapis XII. vncias altus, XXII. longus, Aponi ad thermas in hortis meis vna cum sequenti erutus fuit, anno salutis MDCXLI. De quo eruditiorū sententiam, tum præsertim clarissimi Fortunij Liceti Secundo de Quæsitis per epistolas expiscatus, fusissimam eius obtinui enodationem; nec alius, quod sciam, ipsum interpretatus est. Sux autem disceptationi, quam longissime deducit, doctissimus Licetus loco citato hanc imponit coronidem: *Quare iam epitaphij sensus aperius videtur huiusmodi.*

Quintus

Quintus MAGVRIVS Quinri filius.

FABER primarius, plurimos habens sub se ministros, fabricantes instrumenta ferrea, necessaria numerosa multitudini piscantium vncinis è mari Gaditano Thynnos innumeros initio æstatis cuiuslibet anni.

FEROX cognominatus vel à truculencia vultus, vel ab asperitate ferociaque morum, vel à conditione seruili; qua Lucernarum antiquarum plastes agnomen sibi FORTIS imposuit: quale plurimis in lucernis antiquis legitur.

LVSITANIS EPIDIXIBVS, qui supremi Iudices fuerunt ad Gades Thynnorum piscatui Præfæcti.

ET CETAESTRICIS qui præsidēs extiterē Cetariorum, ubi Thynni capti membratim diffindebantur, saliebantur, & in cadis ad venum asseruabantur.

I. II. III. Primis qui seniores Epidixes erant. Secundis, qui Cetastrite similiter ætate prouecti, sedentes pro suo quisque Tribunali iura dabant, atque dicebant Piscatoribus & salsamentarijs. Tertijs, qui robusti iuvenes Epidixies, Cetastriteque circumobequitantes, operariorum turbam immensam cogebant, & baiulis imperij sui urgebant ad opus, Nominatim vero, & peculiariter in honorem sibi dilectorum, sub quorum Præfecturis artem fabrilem cum emolumento suo maximo fabricans Vncinos piscato- rios exercuerat: nimirum.

IN GREGORAM Epidixen, Piscatui-Præfectum supremum.

VETRVRIAMQVE Cetastritam, Cetariorum Præsidentem: seniores iudices duos sibi chariores.

ET IVNIORVM Aliorum Animas ad sepulcrum honorarium vocatas: qui iuniores Epidixes, Cetastriteque, tertio continebantur ordine Præfectorum infra Gregoram & Veturiam, qui duobus in prioribus ordinibus sedebant.

DICAVIT in honorario tumulo ab se apud Aponenses Thermas constructo.

EVRA8 gemmas OCTO, donarium mortuale congruentissimum Fabio ferrario dedicanti, Iudicibus Præfectis vita defunctis, Tumulo sepulchrali, & Thynnorum Piscatui.

ET PERTICAS Item sepulchrales VNCINORVM DVODECIM, Numero ducentas quinquaginta nouem. Continentes propterea ferrearum vncinorum tria millia centum, & octo; Symbolum magisterij fabrilis, quo ferramenta præcipua, tam celebri Piscatui Thynnorum necessaria, fabricauit sub illorum Præfecturis Magurius Fabrorum princeps ad Herculeas columnas in Lusitaniæ littore Gaditano.

Hæc erudite & accurate disertissimus Licetus. Sed cum in coniecturis quibuscumque diuinare liceat, videant quæso, qui antiquitatum noticia pollent, quale nam sit ænigma hoc abstrusissimum, & an illa

illa nota FAB. non potius pro FABIA tribu, quam pro fabro sit accipienda, cum ibi locata sit, vbi in omnibus monumentis tribui locus attribuitur? an vox illa

EVRA non cum re rustica aliquid habeat commune, & esse possint *Eura, ferra axi innitencia, quæ à rota teruntur*, vt in sua Amalthæa e Iulio Polluce colligit Iosephus Laurentius? Et an PERTICAE, & VNCINI ibi descripti non cum agrimensura conueniant, & instrumenta ad agros metiendos denotent?

FEROX] Hoc cognomen in numerum eorum, quæ à moribus desumpta fuere, coniiciendum puto; cum Ferox, vt Nonio placet, pro sæuo, indomabili, cordato, vel faceto accipiat.

6. COCCEIVS] Cocceia plebeia gens consules habuit Neruæ cognomine; Imperatorem itidem virum humanissimum principemque iustum ac beneficum; vtpote qui etiam Christianos solo exilio puniuit, sæuiriue in ipsos prohibuit.

Nyceph.
Callist. Hist.
Eccl. lib. 3.
lib. 9.

IANVARIO] Cognomen huic liberto opinor inditum tale à mense Ianuario, quo fortasse natus vel manumissus est: de quo

De Ling.
Lat. lib. 4.
Lucan.
Phars. lib.
5.

Varro: Prior à Principe Jano Ianuarius appellatus est. Vnde poeta.

Instabatque dies, qui dat noua nomina fastis,

Quique colit primus ducentem tempora Ianum.

7. Informes literæ in rudi illo saxo sculptæ seculi non optimi, imo valde corrupti tempora denotant.

8. Rotundi huius impolitique saxi, informibus characteribus sculpti arcana mihi penitus ignota fuissent, nisi eruditissimus Rhodius, ad bonarum literarum incrementum natus, ipsius iconographiam ad Athanasium Kircherum, Societatis Iesu nostrique seculi ornamentum singulare, Romam misisset, simulque ipsius hac in re exquisiuisset sententiam. Qui respondit, *hosce characteres nec Gothicos esse, neque Etruscos, sed Latinos veterum corruptos, quorum ingens copia in sepulchrorum monumentis, tum alibi, tum Roma passim occurrit: sicque eos interpretatus est.*

HOSTILIO VVLTHEIO SVO FILIO

Addiditque temporum iniuria, siue sculptoris negligentia literam deesse.

9. ANCHARI] Hoc tegulæ fragmentum in agro meo in vi-co *Agne* effosum, aut totius gentis Anchariæ aut vnius viri nomen impressum refert. Anchariæ siquidem gentis vetustatem antiqua saxa demonstrant, & præcipue Romanum, quod e Fuluij Schedis Gutenstenius Grutero dedit.

Fol. 352.
num. 1.

T. AN

T. ANCHARIO. T. F. PAL. PRISCO

AED. QVAEST. II VIR. QVAEST. ALIMENT. HVIC. PRIMO

II VIR. BIGA. POSITA. OB. EXIMIAS. LIBERALITATES. ET. ABVN

DANTISSIMAS. SINE. EXEMPLO. LARGITIONES. ET. QVOD. EX

INDVLGENTIA. AVG. OCTIES. SPECTACVLVM. . . . GLADIATOR

EDIDERIT. AMPLIVS. LVDOS. FLORALES. OB. HAEC. MERITA

PLEPS. VRBANA CVIVS. DEDICATIONE

T. ANCHARIVS. PRISC. FIL. AEDILIS. QVÆSTOR

ADSEDENTE. PATRE. GLADIATORVM. PARIA. TRIGINTA

ADIECTA. VENATIONE LEGITIMA EDIDIT

L. D. D. D.

Ancharium Priscum patrem, aut filium fortasse puto, cuius Tacitus meminit : *Et Ancharius Priscus Casium Cordum proconsulem Creta postulauerat repetundis, addito maiestatis crimine: quod cum omnium accusatorum complementum erat.* Cuius postulationis exitum paulo post in hæc verba tradit : *Post auditi Cyrenenses, & accusante Anchario Prisco, Casius Cordus repetundarum damnatur.* Ex gente Ancharia uxorem habuit Octavius Augusti pater, ex qua Octaviam maiorem suscepit. Annal. lib. 3.
Sueton. in Aug. cap. 4.

10. AVCTVS] Cognomine hoc donatus est forte Sempronius quod feliciter quasi creuisset, vel opibus, quas maximas congesserat; vel honoribus & dignitatibus, quæ amplissimæ ipsi obtigerant; vel magnorum virorum beneficijs, quibus fuerat accumulatus.

HERMETI] Hermæ quadrati erant lapides, quibus sapientiam imponebant veteres. Hinc Athenienses Mercurio Hermeti, hoc est stabili, erigebant simulacrum; quia apud ipsos symbolum erat sapientiæ, ut testatur Pierius in Hieroglyphicis. Vnde credibile est, hunc virum, ut stabilem, Hermetem cognominatum. Festus enim habet: *Herma à Græcis ponitur pro firmamento, unde etiam Mercurij nomen inuentoris, ut putabant, firmæ orationis dictum.* Lib. 39.
Lit. H.

E 6

11. In

11. In monumento hoc antiquo certe obseruare licet, quod nomen gentilicium patris filiae non tribuitur, licet religiosum alioquin antiquorum institutum fuerit.

12. Quam hoc loco inscriptionem trado, domi meae a seruo munificentia Reuerendissimae Benedictae de Zacchis Abbatissae Monialium S. Blasij non minori virtutis ac pietatis, quam generis splendore emicantis. Est autem basis quadrata, quae forsitan eo tempore ad arae usum adhibita fuit; siquidem verbum illud, DEDIT. votum significare, satis cognoscunt antiquitatum cultores, ut erudite in suo de Doparijs libro elegantissimus Tomasinus demonstrauit.

13. Fragmentum hoc in parietibus templi in villa *Casalis Serugi* antehac latuit, qui ferme toti ex ingentibus saxis antiquitatem redolentibus extructi sunt; ut fusius videbimus, cum de monumentis huius pagi agemus.

Decimum quartum & decimum quintum monumentum è Scardeoniorum aedibus, ubi plura obliuioni destinata videbantur, dono Obicij Camposamperij adolescentis suauissimi, & summa morum elegantia conspicui, meos in hortos transijt.

14. Q. ASCONIVS] An monumentum istud Asconij Pædiani fuerit, qui in orationes Ciceronis elegantissimo stylo commentarios conscripsit, necne, cum nihil certi reperitur, hic expendere non vacat. Nihil enim hoc denotare potest præter Quinti prænomen, quod

Lib. 1. Class. 3. Asconius iste præfert. Bona tamen venia eruditissimi Scardeonij prænomena non valent ad constituendam personam: nam cognomina inuenta sunt, ut personas distinguerent prænomine & nomine,

Pannin. de Nom. Ant. 119. S. gorius de Nom. Rom. 16. In Origin. Patau. cap. 16. similes. Scardeonij etiam errorem, non ipsius, sed Pliniani codicis corrupti causa natum, cum accuratissimo Pignorio heic tollendum censeo; non ad detrahendam patriæ gloriam, sed in veritatis confirmationem, ne quis Patauinos criminetur, quod illis gloriantur viris, qui suæ non sunt originis; quasi sapientissimi maiores nostri, quorum fama cum orbe perennabit, ad patriæ æternitatem non sufficerent. Itaque ubi Scardeonius post Q. Asconium Pædianum, L. Pæ-

Scard. loco cit.

dianum consulem hisce verbis recenset (*Legimus L. Pædianum virum consularem aliquando Romæ & armis & literis & honoribus admodum claruisse. Plinius enim lib. x. cap. xii. Scribit, urbem fuisse lustratam Sexto Popilio & L. Pædiano Consulibus*) legendum est ex correctissimis Plinij codicibus à Geleno & Dalemchampo castigatis:

Hist. Nat. lib. 10. cap. 12. *Caputclij cellam (de aue incendiaria sermo est) ipsam intravit Sex: Papellio Istro, L. Pedanio Coss. propter quod nonis martijs urbs lustrata*

12. Fastor. lib. 2.

est eo anno. Hos tamen Panuinius suspectos habet, scribitque, dum anno V. C. DCC. XXCIX. Consules designat. Q. Plautium. Sex: Papinium, videndum, num hi sint Cos; quos lib. x. cap. xii. Sex. Papellium

pellium Istrum, & L. Padianum forte mendose vocat Plinius. Vbi obseruetur Panuinum ex mendoso Plinij textu Pædianum Pedanij loco scripsisse.

GABINIVS MODESTVS] Cognomen ab antiquis non tantum vnum, sed duo, tria, & quatuor aliquando fuisse usurpata, saxa ipsa denotant; ideo Asconio isti cognomen duplex; Gabinij, vel quia Gabijs est natus, vel quia res præclaras Gabijs gessit: quemadmodum & alij Priuernatis, Africani, Asiatici, Macedonici, Isaurici ab illis urbibus & prouincijs, quas factis insignibus illustrauerunt, cognomen sortiti sunt. Et ideo huc facit, quod demonstrat Varro *Gabinium ab oppido Gabijs derivatum*. Modesti vero nomen à moderatione trahitur. Nam Nonij sententia *Modestum à modico hoc est moderato positum*.

De Lingua
Lat. lib. 4.

PRÆTOR] Dictus, qui præiret iure, & exercitu. A quo Lucilius: Ergo prætorum est ante præire: ita Varro. Postquam consulatus plebi communicatus fuit, unusque de plebe consul magistratum iniit anno v. C. CCCXCVIII. tunc nobilitati de Prætoribus uno, qui ius in

Idem ibid.
Liv. Hist.
lib. 6.

Urbe diceret, ex patribus creando concessum fuit. Is in ciuitate ius reddebat, Prætorque dicebatur Urbanus. Verum anno ab v. C. DV. quo Attilius Calatinus Dictator extra Italiam primus duxit exercitum, vno non sufficiente Prætoribus; alius fuit adiectus, qui Peregrinus vocabatur, eo quod inter peregrinos & ciues ius diceret. Prætores iisdem auspicijs, ac Consules creabantur. Quod Liuius demonstrat, vbi Papius Cursor Dictator interrogat Q. Fabium Magistrum equitum, qui inuito Dictatore contra Samnites prospere pugnauerat: *Quæro de te Q. Fabi, cum summum imperium Dictatoris sit, parantque ei Coss: regia potestas Prætores, iisdem auspicijs, quibus Consules, creati, æquum censeas necne magistrum equitum dicto audientem esse?* Prætor tamen sedens Consuli transeunti assurgere tenebatur. Propterea M. Æmilius Scaurus Consul: *P. Decium Prætorem transeunte ipso sedentem, iussit assurgere, eique vestem scidit, sellam concidit; ne quis ad eum in ius iret, edixit*. Insignia Prætorum erant, sella curulis, trabea, lictores sex & cetera dignitati consulari concessa. Prætorum numerus varius, idemque auctus pro Reipublicæ commodo; cum & Prouinciæ Romani Imperij aliæ Consulares, aliæ Proprætoris essent arbitrio Senatus. Prætores diuersis muneribus fungebantur nec tantum ius in urbe dicebant, exercituique præerant, verum Vespasiani æuo ærarium quoque administrabant. Hinc Tacitus: *Prætores ærarij (nam cum à prætoribus tractabatur ærarium) publicam paupertatem questu, modum impensis postulauerant*. Ac tandem ultra hæc Antonius Philosophus *Prætorum tutelarem primus fecit, quum antea tutores à Consulibus poscerentur: ut diligentius de tutoribus tractaretur*,

Auct. Epit.
Liv. lib. 19.

Pomp. Lat.
de Magistr.
Rom. Cap.
24.
Hist. lib. 8.

Auct. de
Vir. Illustr.

Hist. lib. 4.

Inl. Cap. in
M. Anton.

PRÆF. ÆRARI] Postquam Augustus, ad certam stipendiorum

rum, præmiorumque formulam milites adstrinxit, ne ætate aut inopia ipsis suppetiæ deficerent, *ærarium militare cum vectigalibus novis instituit*, Suetonij fide: eiusque curam ad triennium commisit viris tribus prætorijs sorte electis, quibus lictores bini alijque, prout necessum erat, ministri inserviebant. Hoc tamen nomen haud multum durasse, auctor mihi est Tacitus, ut iam de Prætoribus observavi.

SATVRNO DEDIT] Prout ærarium in Saturni templo deponi, eiusque custodiæ concedi solebat, ita Asconius iste præfectura ærarij functus suum monumentum Saturno dedit, ac in tutelam commisit. Quod autem in Saturni templo ærarium reconditum fuerit, Varro, ubi de stipendio per trutinam solui solito loquitur, ad hunc modum declarat. *Vestigium etiam nunc manet in æde Saturni, quod ea etiam nunc propter pensuram, Trutinam habet positam, ab ære ærarium appellatum.* Cur vero in æde Saturni ærarium servatum fuerit, tales rationes Macrobius reddit: *Ædem vero Saturni ærarium Romani esse voluerunt: quod tempore quo incoluit Italiam, fertur in eius finibus nullum esse furtum commissum: aut quia sub illo nihil erat cuiusquam priuatum.*

15. Monumentum, quod nobis mutilum videtur, ex Scardeonio, cui recens inuentum fuit oblatum, sic in integrum restitui potest.

D. M.
L. MACLONIO
FORTVNATO
VALGIA THALLVSA
CONIVGI BENEM.
FECIT.

VALGIA] Gentem istam Romanam denotatum monumentum Gruterianum tale

C. VALGIVS. C. L. LIPARVS
V. AN. XXII.
C. VALGIVS. C. L. LAMVS

tum Horatius ipse, qui sibi amicitiam cum Valgio quodam intercessisse innuit.

*Non semper imbreis nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inaequales procellae
Usque: nec Armenijs in oris,
Amice VALGI, stat glacies iners
Menseis per omneis,*

SER-

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA. LIBER I. SECTIO VI.

ADSCITITIA.

IAm monumenta omnia, quæ & in publicis locis, & in priuatorum ædibus per quatuor regionis nostræ Urbis dispersa hodie conspiciuntur, quæ licuit diligentia perquisiui, ac expendi. Reliquum est ut ea aggrediar, quæ sine dubio aliunde ad nos peruenerunt. Neque enim is ego sum, qui omnia hæcenus obuia plane Patavina contendam. Verum quæ certo aliunde huc aduecta cognosco, in hac sectione paucis, moreque iam instituto seruando expendere libet.

I. Helio Cesare. Imp. P. Caelio & ALBINO VIBULLIO PIO COS.

VII. Idus OCTOBRES

Cn. Domitius Valens II. vir ID. Prae EVNTE CIVLIO SEVERO PONTIE.

Legem dixit in ea verba quæ infra SCRIPTA SVNT.

Iuppiter optime maxime quandoque tibi HODIE HANC ARAM DABO DEDICABOQUE OLIS LEGIB.

Olisque regionibus dabo dedicaboque quæ hic HODIE PALAM DIXERO VTI INEIVM SOLVM HVIVS ARAE ES

Si quis hic hostia factum faxit quod magnum nec PROTOLLAT IT CIRCO TAMEN BROBE FACTVM ESTO CETER

Leges huic aere eadem funto quæ aere Dianæ sunt IN AVENTINO MONTE DICATAE HISCE LEGIBVS HISCE REGIONIB

Sicuti dixi hanc tibi aram Iuppiter optime maxime DICO DEDICOQUE VTI SIS VOLENS PROPITIUS MIHI COLLEGISQV

Meis decurionibus colonis incolis colonia villae SALONAE CONIVGIBVS LIBERISQVE NOSTRIS

Tabula, quam heic damus, mutila pridem inuenta fuit Salonæ in Delmatia à Io: Baptista Rhamnusio, & ab eo Patavium delata, ac posita, vbi & nunc visitur, inter ænea capita Andreæ Nauagerij Patricij Veneti & Senatoris integerrimi, nec non Hieronymi Fracastorij Veronensis suo æuo medicorum omnium celeberrimi. De ista multa & pene infinita, tum quoad personas, tum quoad ritus, tum etiam quoad errorum in ipsa emendationem nonnulli illustres viri iam satis superq; prodiderunt. Verum cum ornatissimus Pignorius circa ipsam, in epistola ad nobilissimum Abbatem Albertinum Barisonium data, nonnulla scitu digna suggesserit haud omnibus obuia, hic ea repetere necessarium duxi.

Scard. lib.
1. Claß. 4.
fol. 85.

Epist. Sym-
bol. 30.

Exemplo mihi sit vetus inscriptio Rhamnusiana, quæ prostat in pariete fornicis prope Pontem, quem appellant Diui Benedicti. illius antiquum segmentum, quod est aspectantibus ad dextram, suppletum est noua recentioris lapidis adiectione, si Aldo Manutio credimus, ex fide vetusti codicis. At illam religiose, ut æquum fuerat, neque illi exscripserunt, qui res nostras attigerunt, neque exteri quantumuis docti & eruditi. Manutius ipse bis peccauit, tum quia non pauca immutauit, tum quia rationes orthographiæ suæ comprobare annisus est auctoritate segmenti recentioris. Smetius & Gruterus, decepti ab aliquo, qui exceperat oscitanter, deceperunt & ipsi alios, quibus hæc hæstrare vel non contigit, vel non placuit. Andreas etiam Schottus V. (l. qui omnem antiquitatem callet, eamque lotis manibus contrectare amat, obseruationes suas, quas Humanas vocauit, hoc vetere monumento exornatas voluit, lib. 5. cap. 11. parum tamen & ipse felix in exscribendo. Describam igitur ego nobilissimum hoc cimelium bona utique fide, ostendamque primum, quid peccatum sit in supplemento, deinde notabo quid peccauerint descriptores; tum autem conitar explicare, quidquid erit operæ precium.

HELIO] In segmento recentiore, qui AELIVS semper fuit, perperam HELIVS factus est, & titulo IMPERATORIS nunquam usus, Imperator euasit.

P. COELIO ET ALBINO] Addamus P. Cælium & Balbinum inepte disjungi. & quid scribendum fuerat OPTVME, MAXVME, & FAXSIT? & hæc quoad supplementum.

Marmoris quod vetus erat descripserunt Smetius, Aldus, Gruterus, Schottus: mendose omnes.

VIBVLLIO] Aldus pro VIBVLLIO substituit nobis VIRBVLLIVM. pro HANC ARAM; VTI; CETER; LEGIBVS; supposuit ARAM; VT; CE... RA: LEGIB. Smetius & Gruterus haud multo melius in eodem argumento versati sunt.

PIO. COS.] Schottus ipse, alienam fidem secutus, ut videtur, quod erat in marmore PIO COS. fecit PROCOSS.

PRÆ.

PRÆEVNTE] Quod erat FEVNTE , supplevit PRAETÈ-
REVNTE , & alia ad eundem modum . Nos primi bona fide repræ-
sentamus . Praire autem est dictare verba solemnia , quod Pontificum erat ,
ut patet ex Liuii nostro Lib. 8. & 10. & Plin. lib. 28. cap. 2.

MAGMENTVM] Magmentum ; cuius meminere Arnobius
lib. 7. Adu. Gent. Varro lib. 4. de L.L. & Festus (non MAGNENTVM ut
„ visum est doctissimo Turnebo lib. 22. adu. cap. 6.) est quoddam pinguis-
„ simum extum , inquit Ioannes Genaensis , vel secundum profectum .
„ Cornutus , quidquid maētatur , vel quidquid distrahitur dicitur Mag-
„ mentum . ita narrat Hug. Papias etiam dicit , Magmentum aliq̃ pin-
„ guissimum intestinum , aliq̃ secunda profecta , Cornutus vero quidquid
„ maētatur , vel distrahitur . Proficiarum autem extat mentio apud
„ Arnobium . Festus , Proficium quod profecatatum projicitur . Eodem fere
„ sensu eruditissimus Sigonius , lib. 2. de antiquo Iure Prouinciarum ,
„ quæ vero exta valde aucta erant , ea Magmenta dicta esse arbitror .
„ cuius ut sacrificialis vocis mentio est apud Varronem , Festum , &
„ Arnobium libro aduersus gentes VII. & veteri Aræ inscriptione , quæ
„ Narbone & Patauij legitur ; in qua est , SI QVIS HIC HOSTIA
„ SACRVM FAXIT QVOD MAGMENTVM NEC PROTOLLAT
„ ID CIRCO TAMEN PROBE FACTVM ESTO . Vouet enim
„ aram ille cum ea conditione , ut etiam si sacrificium Magmentum , id est
„ exta aucta non ostendat , nihil tamen triste portendat . Vnde Magmen-
„ taria vasa esse quidam putarunt , in quibus ipsa magmenta reponerentur .
Impegit tamen & Sigonius ad hunc lapidem , cum veterem inscriptio-
nem appellavit , quæ pro dimidia tantum vetus erat

HISCE LEGIBVS . HISCE REGIONIBVS] Leges
quæ dicuntur , & Regiones sunt Haruspicum solemnia effata . quo spectat
insignis locus M. Varronis lib. 6. de L.L. in principio fere libri . & hisce
Regionibus aptabant praesides Deos , uti prolixè ridet Arnobius lib. 6.

VTI SIS VOLENS PROPITIVS] Cato de R.R. Tit. 134.
„ Iane Paterte hac strue commouenda bonas preces precor , uti sis vo-
„ lens propitius mihi liberisque meis domo familiaeque meae . neque sane ali-
„ ter Liuius lib. 29. Ea per manus succedentes aliae alijs , omni effusa ciuita-
„ te obuiam , thuribulis ante ianuas positis , qua praeferebatur , atque accen-
„ so thure , precantibus ut volens propitiaque urbem Romam iniret .

Caelium Balbinum quem diximus monstrauit nobis antiquus lapis apud
Onuph. Panuinium Ciu. Rom.

P. COELIO . P. F.
SER. BALBINO
VIBULLIO PIO
X. VIRO STLITIB. IVDIC.

Gr. & aliter apud Gruterum, MIX. 6. in quo legitur

L. AELIO . CÆSARE . II.

P.COELIO BALBINO COS.

Ex quo Fulvius Ursinus in gente Postumia restituebat in nostra inscriptione

L. AELIO CÆSARE . II.

Illud enim IMP. ut diximus absolum omnino est.

Hæc non minus fusc quam accurate Pignorius . Sed liceat & mihi aliqua post ipsum expendere .

L. HELIO] Ex ijs quæ vidimus , L. AELIO scribendum est . Is Annij Veri F. ab Hadriano Imp. adoptatus , & ad Imperium destinatus , fuit *vita latissima , comptus , decorus , pulchritudinis regia , oris venerandi , elegantia celsioris , versu facilis , in Rep. etiam non inactilis , spare. in bonisque literis præditus , sed valetudinis ita miseræ , ut Adrianum statim adoptionis pœniteret . Mortuus est pharmaco , aut magno sanguinis profluio , sepultusque Imperatorio funere .*

P. COELIO ET ALBINO VIBULLIO PIO COS.] Non esse Cœlium ab Albino disiungendum , vidimus recte cum Pignorio . Non enim duo , sed vnus ille fuit cum Aelio Cæsare Consul : sic enim Fasti , Tribunicia potestate secunda L. Aelij Adriani Augusti F. Veri Cæsaris , ostendunt .

Eastor lib.

2.

L. AELIVS HADRIANVS AVG. F. VERVS. CÆSAR. II

P . COELIVS P . F . BALBINVS VIBVLLIVS PIVS .

Qui Consulatus incidit in annum v. C. DCCCXC. Ideoque legendum L. AELIO CAESARE II (quod fortassis loco IMP. sculptum voluerunt lapidis restitutores) P. COELIO BAEBINO VIBVLIO PIO CONSVLIBVS.

Cœlium istum tribus cognominibus appellatum noto ; Balbinum quod à Balbo deriuatum ; Vibullium , quod nomen Vibullia gentis Romanæ ex Romano monumento colligo .

Grut. fol. 841. n. 9.

LVCILLAE • LVCILLIANAE T. F. QVAE
 VIX. AN. XXXVI. MENS. III. D. XXVII
 FEMINAE. INCOMPARABILI. M. VIBVL
 LIVS. AVGVRTIVS. CONIUGI. CARISSI
 MAE. ET. VICTORINA. ET. ALBINIANVS
 ET. ANVLLINVS. ET. LVCILIA. FILI. MA
 TRI. PIENTISSIMAE. H. M. FECERVNT

Lib. I.

Et ex commentarijs de Bello Civili C. Iulij Cæsaris, in quibus recen-
 setur inter viros Senatorij ordinis Vibullius quidam cognomine Ru-
 fus.

De An-
tiq. Nom.

Causam huius cognominis in isto Cœlio Balbino adoptionem
 fuisse, ipsum vero ex Vibullia gente descendisse puto, in Cœlium
 postmodum adoptatum, Cœlij adoptantis nomine accepto, nomine
 eius gentilicio pro cognomine usum fuisse. Hoc mihi suadet Panui-
 nius, qui post enarratos diversos ordines in cognominibus illorum qui
 adoptabantur observatos, variaque eorundem appellandorum gene-
 ra, tandem subdit: *Ultimus, postremo in adoptionibus mutandi nominis*
usus, post Augusti tantum tempora Romæ frequentari cœpit. Is erat,
ut is qui adoptatus integrum nomen adoptantis ferret, suum vero vetus
gentilicium nomini recens adepto gentilicio multa ratione variatum
adiungeret. Additque, quod solebant etiam ijs temporibus non so-
 lum nomen adoptantis, verum etiam cognomen sibi annectere: ut
 videre est in Antonino Pio ab Hadriano adoptato, qui cum T.
 Aurelius Antoninus vocaretur, post adoptionem T. Aelius Aurelius
 Adrianus Antoninus fuit dictus. Vnde iste Vibullius Pius à P. Cœlio
 Balbino adoptatus nomen adoptantis suscepit, mea sententia dictus
 P. Cœlius Balbinus Vibullius Pius.

Pij vero, tertium huius viri cognomen à morum pietate tractum
 æquis dubitat?

II VIR] Coloniae pro magnitudine aut parvitate earundem
 notauimus DVVM VIROS & Quatuor viros iuri dicundo præfuisse; qui
 Principum loco habebantur. Vnde Apuleius pro se ipso: *Splen-*
didissi-

Apolog.
prim.

*didissima Colonia sumus, in qua Colonia patrem habui loco principis Daum-
viralem cunctis honoribus perfunctum.*

LEGES HVIVS ARÆ EÆDEM SVNTO QVÆ ARÆ
DIANÆ SVNT IN AVENTINO MONTE DICATÆ]

*Cum consensum Deosque consociatos laudaret mire Servius inter proceres
Latinorum, cum quibus publice priuatimque hospitia amicitiasque de in-
dustria iunxerat, sepe iterando eadem, perpulit tandem, ut Romæ
fanum Diane populi Latini cum populo Romano facerent. Liuius scrip-
sit. Qui tametsi fani huius locum non decernat, attamen eum in
Auentino fuisse affirmant, Auctor de viris illustribus, & Halicarnas-
seus, qui etiam leges ac ritus huius templi in hæc verba notauit: Illis
persuasit (de Latinis loquitur) ut templum cum inuiolabili refugio im-
pensis communibus Romæ extruerent, in quo singuli ciuitatum populi
congregati quotannis priuata & publica sacrificia facerent, & mer-
catum exercerent statis temporibus, & si qua offensa, & controuersia
inter eos fuisset orta, ex his sacris eam dirimerent, reliquarum ciuita-
tum arbitrio controuersiarum diuisionem permittentes. Moxque paucis
omissis subdit idem: Itaque postea ex pecunijs, quas omnes ciuitates
contulerunt, extruxit templum Diane, quod fundatum est in Auenti-
no omnium Romanorum collium maximo. Et leges fæderis inter hos
populos facti conscripsit, aliosque festi atque mercatus celebrandi ritus
constituit. Quæ ne vetustate deleerentur, aneam columnam fecit, in
qua incidit concilij decreta, & nomina populorum, qui illi conuentui in-
terfuerant. Quam columnam Græcis characteribus inscriptam sua
se ætate vidisse ipse Dionysius affirmat. Et ista fortassis publica
priuataque sacrificia pridie Kalendas Aprilis celebrabantur, cum
Ouidius canat.*

Hist. lib. 1.

In Seru.
Tullio.Antiq.
Rom. lib. 4.Fastor. lib.
3.

*Luna regit menses. huius quoque tempora mensis
Finit Auentino Luna colenda iugo.*

Confluentibus itaque Salonam diuersarum forsan urbium inco-
lis, eadem ibi peragebantur, quæ Romæ in templo Dianæ iam
commemorato.

COLONIS INCOLIS] Colonos fuisse, vel Romanos, vel
eos qui in Coloniam transferebantur; incolas vero primos illius
ciuitatis habitatores, notius est quam ut multis probem.

COLONIÆ MARTIÆ IULIÆ SALONÆ] Illyrij
oppidum Salona fuit Diocletiani Imperatoris patria & delictum,
Colonia Romanorum Plinio teste: *Salona Colonia ab Iadra CC XXII. M.*
Paß. Eam à Cæsare deductam Sigonius credit, cum Saloniam
Iulia nominetur. Quod à ratione non videtur alienum, cum Cæ-
sar ipse in suis commentarijs de M. Octauio Achaicæ Classis præfe-

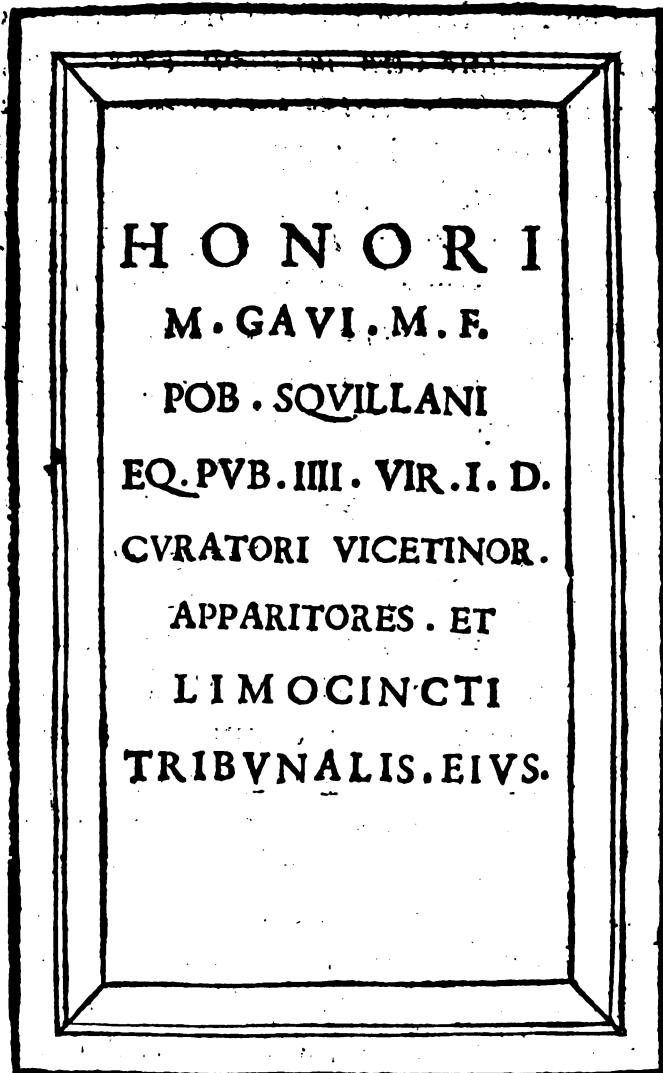
Hist. Nat.
lib. 4. cap.22.
De Antiq.
Iur. Pro-
uinc. lib. 1.
cap. 7.

Ff 2 oto

&o verba faciens, fateatur illos, qui Salonæ erant, à militibus Pompeij obsessos, à fide sua non defecisse. Conuentum Salonis cum neque pollicitationibus, nec denūciatione periculi permouere posset, oppidum dum oppugnare instituit. Est autem oppidum & loci natura, & colle munitum, sed celeriter cines Romani, cum essent infirmi ad resistendam, propter paucitatem hominum, crebris confecti vulneribus, ad extremum auxilium descenderunt: seruosque omnes puberes liberauerunt.

PROPE IAM DICTOS CORRADENOS
IN TABVLA ÆNEA

Hanc æneam antiquam tabulam inter adscititias reponere voluimus, propter ea, quæ Pignorius habet in suo de Seruis, ubi scripsit se eam vidisse apud CAESAREM NICHESOLAM patricium & Canonicum Veronensem; post cuius decessum ad Corradenos forte peruenisse creditur. Fol. 35.

HONORI] Templi Virtuti & Honori à Marcello bello Gallico ad Clastidium deuoti dedicationem pontifices impediuerunt : quod negabant unam cellam amplius quam uni Deo rite dedicari : quia si de calo tacta, aut prodigij aliquid in ea factum esset, Lin. Hist. lib. 27. difficilis procuratio foret : quod veri Deo diuina res fieret sciri non posset, neque enim duobus, nisi certis Deis rite una hostia fieri. Vnde virtutis

ædes perfecta ab ipso, sed non dedicata. Verum M. Marcellus filius decimo septimo anno post patris votum eam ad Portam Capenam dedicauit. Vnde ædes ista à Marcello renouata, non de nouo erecta videtur; scribit enim Cicerò: *Vides virtutis templum, vides Honoris à M. Marcello renouatum: quod multis antea annis erat à Q. Maximo dicatum.* *Ædesque ista forsitan est illa, de qua Plinius: Post eum fuere in auctoritate Cornelius Pinus & Actius Priscus, qui Honoris & Virtutis ædes Imperatori Vespasiano Augusto restituenti pinxerunt.* Sed aliam Virtutis & Honoris ædem constat Romæ fuisse Panuini fide; at quonam in loco, vel qua urbis regione reponeretur, non liquebat: vocabatur tamen *Ædes Honoris & Virtutis Mariana*: de qua sic Festus: *Summissiorem alijs ædem Honoris & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspicijs publicis, augures eam demoliri cogerent.* Verum hoc monumentum Honori dicatum cognoscitur ob virtutem in rebus bene gestis M. Gaij Squillani.

[P O B.] Tribus est nota, quæ, si Rosinus recte monet, Poblilia, Poplilia, Popilia & Publilia fuit dicta: sed fortassis Poblilia ac Publicia etiam; nam huius tribus meminit Liuius: *Eodem anno due tribus Pomptina, & Publicia additæ.* Hanc in ordine tribuum vigesimam septimam, Rusticarum vero vigesimam tertiam Rosinus constituit: eamque à progenitrice traxisse vocabulum auctor est Paulus in Festum.

[S Q V I L L A N I] De huius cognominis origine admodum debilis mihi coniectura est; Squillanus enim hic dictus forsitan à corporis forma, quod ad instar squillæ piscis gibber esset; vel ad instar squillæ cepæ caput protuberans haberet, aut vox eius sonitu similis esset exili tintinnabulo quod squilla communiter dicitur.

[E Q. P V B.] Scilicet EQVO PUBLICO. Hi verè equites. Nam Festus ait: *equitare antiqui dicebant equo publico mereri.* Romanis equitibus primum equus publicus datus, anno ab V. C. CCCLII. qui teste Liuiò clarus fuit ob deuictos Veios: *Et equis certus numerus aris est assignatus. Tum primum equis merere equites cæperunt.* Equus publicus à Censoribus assignabatur; vt ex Liuiò cognoscitur: *Vt ad plebem primo quoque tempore ferrent, vt P. Ebatio emerita stipendia essent, vt inuitus militaret, neue Censor ei equum publicum assignaret.* Verum sicut Censoribus equum publicum assignare licebat, ita etiam ob aliquod flagitium, quod maximæ ignominie equitibus erat, equum adimere concessum erat. Idem Liuius de Censoribus qui citarunt equites post Cannensem Cladem seruatos: *His superioribusque illis equi adempti, qui publicum equum habebant: tribuque mori ararij omnes facti.* Et Gelius scribit: *Nimis pingui homini & corpulento Censores equum adimere solitos, scilicet minus idoneos ratos esse cum tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus.* His equitibus magna suorum e quorum cura incumberebat.

bebat. Nam si quis eques Romanus equum habere gracilentum, aut parum nitidum visus erat, impolitice notabatur, eiusdem Gellij fide. No. 21. lib. 4. Et hac de causa fortassis instituta Idibus Quintilibus à Q. Fabio transuetio fuit, quam Valerius probationem nominat, in qua teste Plutarcho, sedentibus in foro Censoribus, unusquisque equitum equum suum adducebat. Tandem ad certum tempus eiusdem testimonio, munijs omnibus recte peractis & stipendijs confectis, equus Censoribus restituebatur. Unde in Sesiulisse Varro. cap. 12. lib. 9. in Pompeio. Idem ibid.

In castris permansi, inde caballum reduxi ad Censorem.

CURATORI] De Curatoribus iam dictum est. Verum quo ad eorum institutionem hic opportune addendum duxi, quod M. Aurelius Antoninus Curatores multis ciuitatibus, quo latius Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit, primusque fortasse hos instituit. Sacr. fragm. 101. in Antonin. Philosoph.

VICETINORVM] Vicetia, seu Vicentia, nam duobus hisce nominibus dicta fuit nobilissima hæc ciuitas, incolis clarissimis referta, quæ in Venetis reponitur à Plinio (*Venetorum autem Acheſte, & Oppida Aclum, Patanium, Opitergium, Bellunum, Vicetia*) Gallos teste Trogo Pompeio, conditores habuit. Cum in Italiam venissent (de Gallis loquitur) sedibus Tuscos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Vergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Ceterum hæc ciuitas, quæ prius Vicane à Viciscentum ex quibus constabat auctore Iacobo Merciaro, patriæ historiæ accuratissimo scriptore dicebatur, inde ob incolarum reportatam victoriam, Vicentia denominata fuit. Quod etiam in suis chronicis manuscriptis scribit disertissime ante Merciarium Baptista Paliarinus. Hæc enim loca in quibus Galli Senones prima huius Urbis fundamenta iecerunt Vicania dicebantur à centum Vicis qui in eis erant. Unde Poeta, de nostra Urbis denominatione sic ait. Hist. Nat. lib. 3. Epitom. Hist. lib. 20. Hist. Vicent. lib. 1. Paliarinus M.S. lib. 1.

Nec Senones credas dixisse hac nomina nostris:

Antea Vicanos fama vetusta canit.

Cum paulo ante idem scripsisset: *Vicentiam itaque patriam nostram, in Cimbriam ni fallor à victis hostibus vocitatum fuisse legimus, iuxta illud Gallasij poeta carmen.* Idem ibid.

Post victos hostes, libertatemque receptam

Hæc Vicentinis nomina dicta viris.

Romanorum municipium videtur fuisse Tacito. Possessa ipso transitu Vicetia, quod per se parum (etenim modica municipio vires) magni momenti locum obtinuit. Verum an hoc certum sit necne meum non est affirmare. Hoc vnum sit satis, quod municipium, vel colonia, vel foederata Romanorum ciuitas fuerit, & descriptam eam in Menenia tribu antiqua monumenta declarent. Hist. lib. 3.

Grut. fol.
326, num.
8.

Sigon, De
Antiq. Jur.
Ital. lib. 3,
cap. 3.
Manut. de
Orthograph.
Rat.

M' . E N N I V S . M' . F
M E N . V I C E T I N V S
S C R . Æ D . C V R V L I V M
A R M E N T A R I V S . D E C V R I A Q .
D E C V R I O V I C E T I A E

Etymol.
lib. 10.
L. 33. C.
de Appel.
L. 12. C.
de cohor.
L. 2. C.
De App. r.
Præf. Urb.
Anti. Rom.
lib. 7. cap.
48.
Hist. lib. 1.

APPARITORES] Apparitoris nomen quondam vniuersale erat: sub quo comprehendebantur omnes illi, qui circa magistratum apparebant. *Ideoque Apparitor nominatus, quod appareat, & videatur & præsto sit ad obsequium, ut Isidoro placet.* Propterea apud Iuriconsultos reperitur apparitor magisteriæ potestatis, apparitor cohortalis, apparitor urbanæ sedis, & similes nonnulli. Sub hoc nomine etiam Rosini sententia continebantur *Scribe, Accensi, Interpretes, Præcones, Viatores, Liectores, Serui publici, Carnifices:* & de horum aliquibus antiquorum testimonia extant.

Hist. lib. 2.

Apparitores eisdem fuisse ac Liectores, Liuius affirmat, vbi de Romulo Rege sic loquitur: *Cum cetero habitu se augustiorem, tum maxime lictoribus duodecim sumptis fecit. alij ab numero auium, quæ augurio regnum protenderant, eum secutum numerum putant: me haud paniet eorum sententiæ esse, quibus, & apparitores, & hoc genus ab Etruscis finitimis (unde sella curulis, unde toga prætexta sumpta est) numerum quoque ipsum ductum placet, & ita habuisse Etruscos, quod ex duodecim populis communiter creato rege, singulos singuli populi liectores dederint. Et de Consulibus etiam lictoribus habet idem: Quatuor & viginti liectores apparere Consulibus.*

Hist. lib. 3.

Præcones etiam apparitores fuisse vocatos, ex eodem Liuiio facile cognitio depromitur, cum de apparitoribus ad pignora capienda missis (quod est præconum proprium munus) hæc habeat: *Postquam citati non conueniebant, dimissi circa domos apparitores, simul ad pignora capienda sciscitandumque, num consulto detrectarent.*

Orat. pro
Cluent.

Scribas in apparitorum numero comprehensos ostendit Cicero: *Quid sibi autem illi scriba, quid liectores, quid ceteri, quos apparere video? Viatores apparitores fuisse dictos ex Symmacho facile est colligere, cum scribat: Benigne ut mos est tibi recursus nostrum missu apparitore iunisset.*

Lib. 4. epist.
69.

D. Ling.
Lat. lib. 5.

Accensos quoque in apparitorum numerum relatos intelligere ex Varrone licet: *Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, prætorem accensum solitum tum esse iubere, ubi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemque meridiem, & horam nonam. Accensosque dictos vult, quia acciebant. Distinguebantur tamen à præcone, quia ut exquisitè Alex. ab Alex. notat, accensus ad concionem, præco ad comitia Quirites vocabat. Obseruo tamen, quod Accensus*

Gen. Dier.
lib. 1. cap.
27.

si etiam quædam militum species erant, ut notat idem Alexander, quæ minimi reboris vel in fronte locata primos congressus excipiebat; vel in postremam aciem reijciebatur. Verum accensi, qui in numero apparitorum habebantur, non nisi liberti erant Ciceronis fide ad Quintum fratrem: *Accensus sit eo etiam numero, quo eum maiores esse voluerunt*, Lib. 1. epist. qui hoc non in beneficij loco, sed in laboris ac muneris, non temere nisi¹ libertis suis deferebant, quibus illi quidem non multo secus ac servis imperabant.

Speculatores etiam apparitoribus annumeratos apud Symmachum intueor: *Ad huius inuestigationem missus apparitor, si Prætorianum adminiculum sortiatur, procliuior facultas retrahendi accusatoris eueniet*. 75. Et alio in loco: *Atque ideo apparitorem placuit postulari, qui peragris ubique littoribus, explorata in aures nostras reportet*. Lib. 6. epist. 33.

Nostro quoque ævo Augerij Gislenij Busbequij fide inter Turcas, illi qui Chiausi vocantur, vicem accensorum apparitorumque implent. Sed tandem in apparitorum gratiam libeat hic duas antiquas imagines exhibere, in vestibulo Cœmeterij Basilicæ Cathedralis ex utroque latere sitas; quæ cum penulata appareant, forsitan apparitorum antiquorum formam præferunt. Legat. Turc. epist. 1.

LIMOCINCTI] Fuit *Limum cingulum*, quo *serui publici cingeban-*

Etymolog. tur, obliqua purpura, ut *Isidorus* auctor est, desumpto vocabulo, ut idem
lib. 15. cap. ostendit à limitibus: nam transuersa omnia antiqui lima dicebant. Ideo
14. *Seruius* ad illud *Virgilij*

Aeneid. lib.
12.

Velari lino, & verbera tempora vincti

notat; *Caper tamen, & Higinus* hoc loco dicunt lectionem esse corruptam,
& *Virgilium* ita reliquisse confirmant *velati limo*. *Limus* autem est *ve-*
stis, qua ab *umbelico* usque ad pedes *popæ* tegebantur; hac autem *ve-*
stis habet in extremo sui purpuram limam, id est flexuosam, unde & no-

Lib. 11. cap.
1.

curatissimus *Turnebus* in suis aduersarijs; *Higenus* de limit: agror: *Li-*
munum cinctum ideo dixit vocatum, quod purpuram transuersam habeat: ha-
bebat enim in extremo purpuram limam. Ex quibus facile erit conijcere
Limocinctos fuisse *seruos publicos*, veste ab *umbilico* ad pedes pur-
puram in extrema sui parte obliquam habente indutos; siue hi *Po-*
pæ, siue *Lictores* fuerint, quorum indumentum simile erat ex *Gellij*
observatione; *Tiro Tullius M. Ciceronis* libertus *Lictorem vel a limo*,
vel a *licio* dictum scripsit. *Licio* enim transuerso, quod *limum* appella-
tur, qui magistratibus praeministrabant, cincti erant. Verum de *Limocin-*
ctis fuse & erudite *Pignorius* ad hanc tabulam in suo de *Seruis* tractatu.

Not. At.
sic. lib. 13.
cap. 3.

TRIBUNALIS EIVS.] Tribunal inter magistratum anti-

In Peri.
steph.

quorum insignia ex *Prudentio* obseruo.

Hæc ipsa vestra dignitatum culmina
Quid esse censes? nonne cursim transeunt
Fasces, secures, sella, prætexa, toga
Lictor, tribunal, & trecenta insignia
Quibus tumetis, moxque detumescunt?

Etymolog.
lib. 15. c. 4.

L. 1. ff.
de iust. &

Iur.
Hist. lib. 45.

Tribunal *Isidorus* a tribubus denominatum scribit, quia ad illu-
tribus conuocarentur; eratque locus sublimis & editus, in quo con-
dentes magistratus ius dicebant, ad reuerentiam & terrorem simul
ducendum inuentus, ut de *tribunali Pauli Æmilij* in *Macedonia* o-
monstrat *Liuius*. *Assuetis regio Imperio*, tamen *tribunum* forma terre-
lem præbuit tribunal, summotor aditus, præco, census, insueta
nia oculis auribusque, quæ vel socios, nedum hostes victos terrere
sent. Non omnes tamen magistratus tribunali vocabantur. Aliorum
enim tribunal, aliorum subsellia erant, ut ex *Asconij* nostri obser-
tione is est animaduertere. Sunt enim subsellia *Tribunorum*, *Tri-*
uirorum, *Questorum*, & huiusmodi minora iudicia exercentium, qui
non in sellis curulibus, nec tribunalibus, sed in subsellijs confidebant. Ex
quibus *Curatoris* magistratum sublimioris dignitatis fuisse iudico, cum

In Diu.
Cicer.

De Verh.
signif. lib.
18:

tribunali, non autem subsellijs usus fuerit. Sed erudite de *Tribuna-*
li *Brilsonianus*.

IN ÆDIBVS IACOBI PHILIPPI TOMASINI

ÆMONIÆ EPISCOPI.

Tomasinam gentem Patauij honestissimo loco habitam quam illustrauerint omni æuo viri doctrina & religione clari, cunctis adeo est apertum, vt superuacuum foret, ea quæ de ipsis in clarorum virorum elogijs Iacobus Philippus Tomasinus, Vigilantissimus Æmoniae præsul, vere ac sine iactantia vulgavit, hoc loco repetere. Mihi satis itaque erit indicare summum hunc virum animi cultu clarum, optimis moribus imbutum, exquisita eruditione exornatum, Patriæ nostræ gloriam, ac Reipublicæ literariæ ornamentum, inter cetera id sibi curæ habere, vt veterum monumenta ab obliuionis iniuria vindicaret, atque ideo ex Istria isthæc fere deperdita & proiecta suis in ædibus posteritati sacrasse.

I

FORTVNAE FANVM

AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM

Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

II

HISTRIAE FANVM

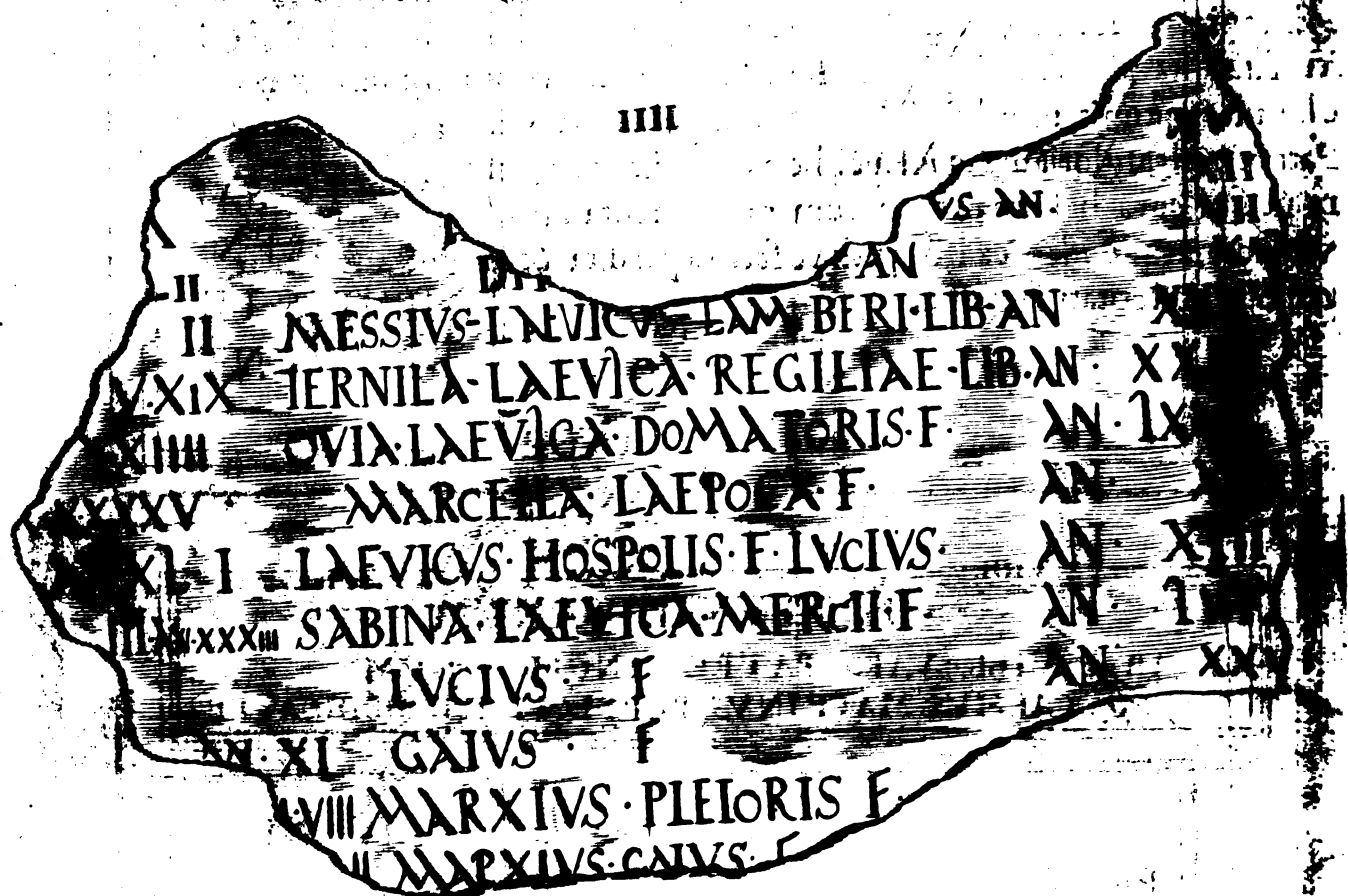
AB. C. VIBIO. VARO. PATRE. INCHOATVM

Q. CAESIVS. MACRINVS. PERFECIT. ET DEDICAVIT

III

III

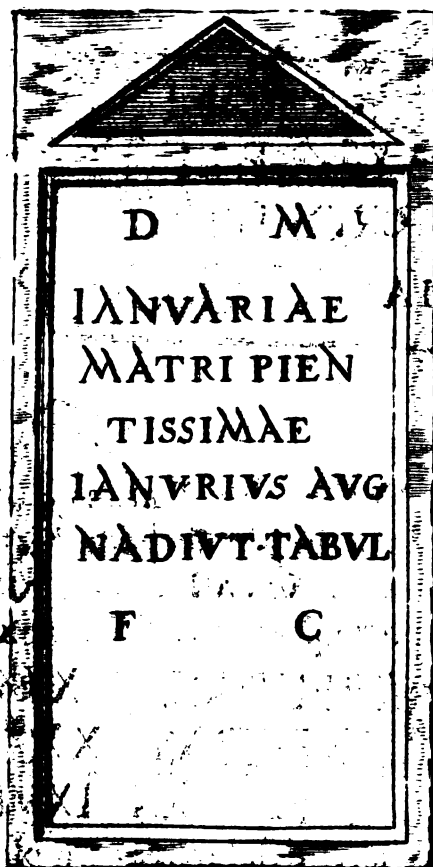
III

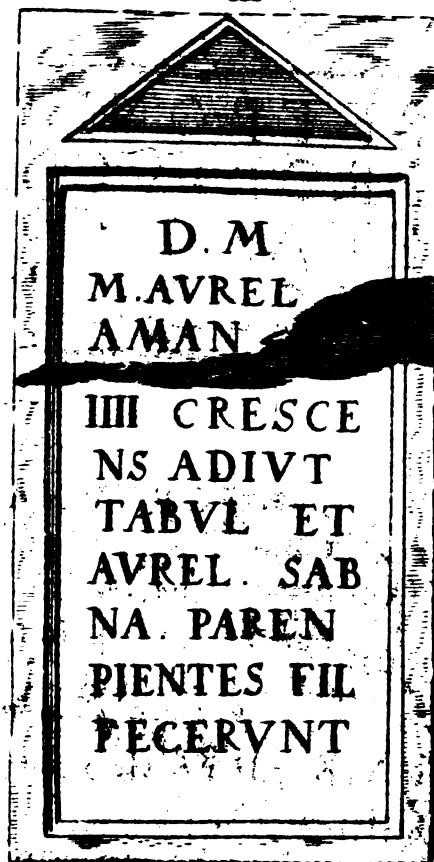
VI

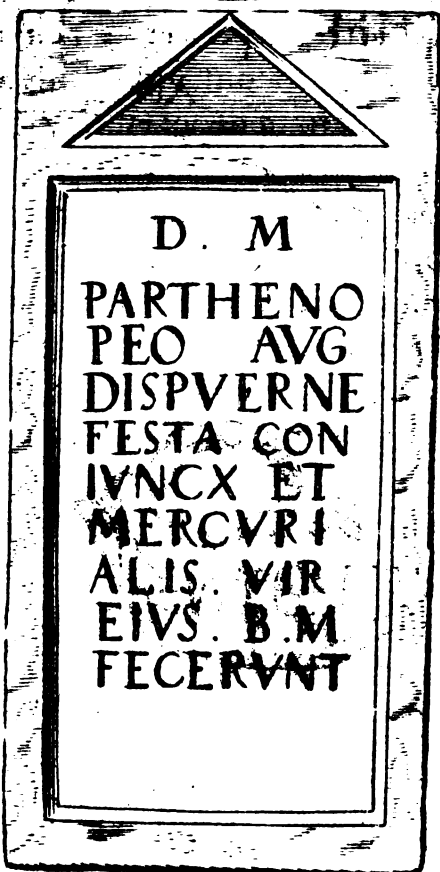
VII

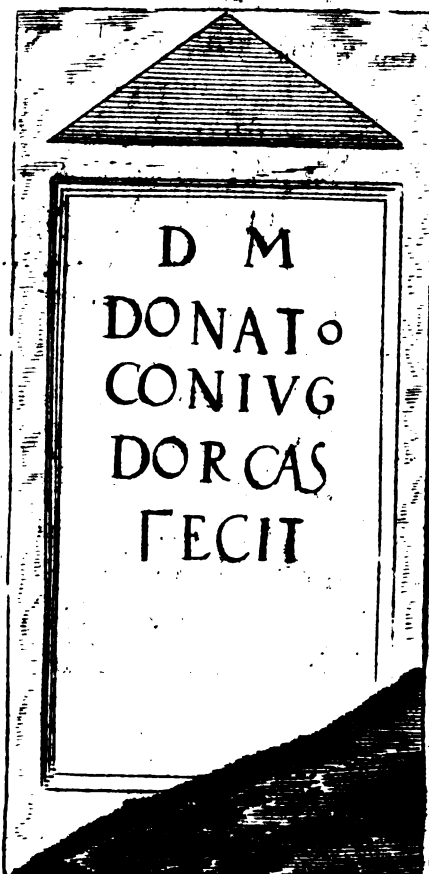
VIII

VIII

X

Gg 3 FE.

II.

FELIX EST

HIC SITVS

MAERCIA C.F.

TERTIA

POSIT

*Cosmo-
gr. Mer.
p. 2. lib. 4.
cap. 23.
Histor.
Nat. lib. 3.
cap. 14*

I. FORTVNAE FANVM] Non quidem Fortunæ Fanum, quod est oppidum ad Adriatici maris littus, in Piceno hodie Marchia Anconitana, seu in Vmbria, ut mauult Plinius ad Metauri ripas, sic nuncupatum à pulcherrimo fano Fortunæ ibi erecto; sed fanum ali- quod in Istriæ oppido florentissimo, cui nunc nomen est Ronigno, for- san à C. Vibio Varo Fortunæ erectum. Siquidem duo hæc saxa, ex fo- ro piscario vbierant, non vulgari pretio ad se deportari Tomasinus curauit.

FANVM porro diuersum à sacello, delubro, ac templo No- nius demonstrat. Sacellum enim paruulum ædificium Dijs consecra- tum esse dicit; Delubrum, in quo homines piacula sua diluunt (po- nunt enim vel pileum, vel scutum, vel alia suscepta votis) Templum in loco augurato situm; Fanum Fauno consecratum locum ostendit. Sed Asconius noster in commentario in Verrem de prætura Urbis di- cit *Fanum religiosissimum templum, unde fata peterentur.*

VIBIO] Vibia gens plebeia varios consules habuit, Vibiumque istum Varum de quo in monumento. Etsi vero non sit manifestum, ex literarum tamen forma, quarum elegantia Augusti æuum deno- tat, suspicari licet, esse eum, qui M. Lepidi Legatus extitit, & qui in- ipsius honorem nummoscudit aureos & argenteos, ut apud Fuluium Vrsinum in familijs Romanorum, & Adolphum Occonem in numis- matibus aperte videre licet.

VARO] Vari cognomen vitium in cruribus ipsi peperit; qui enim obtortis erant plantis Vari cognominabantur.

CÆSIVS] Cæsiam gentem, quæ nunc etiam Romæ gloriosissi- ma durat, à cæsis colore nomen desumptum habuisse Panuinius no- tat. Hæc quantis Consulibus emicuerit, abunde liber de Gente Cæsia inscriptus patefacit.

MACRINVS] Cognomen à Macro deriuatum, ut antiquo- rum mos fuit, atque ex corporis habitu desumptum omnes cognoscunt.

2. HI-

2. HISTRIAE FANVM] Non tantum Dijs Deabusque
suis antiqui fana crexerunt, Sacerdotesque decreuerunt, verum etiam
ciuitatibus, colonijs, municipijs, prouincijsque ipsis templa dedicaue-
runt; vt passim antiqui lapides testantur. Colonia enim Agrippinae
legitur.

Grut. fol.
399. n. 10.

CASSIVS
VELARIVS
FANIS . GER . P.
COA. CTI. XXVIII
EX . TA . COIVX

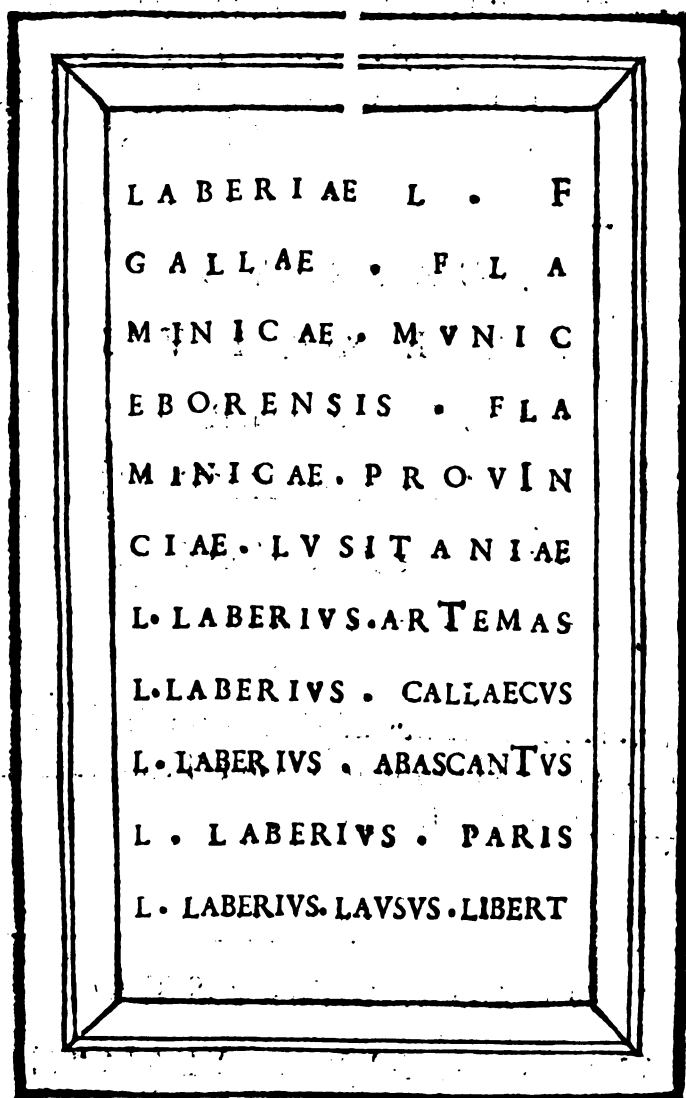
Quas notas GER. P. in indicibus ad Gruterum Scaliger legit GERMA-
NIAE PROVINCIAE . Flaminem pariter Prouinciae Lusitaniae de-
monstrat Emerita Augustae saxum.

Grut. fol.
227. n. 6.

DIVO . AVGVSTO
ALBINVS. ALB. F. FLAMEN
DIVAE . AVG. PROVINCIAE
LVSITA

Ita Flaminicae municipij Eborensis, & Prouinciae Lusitaniae monumen-
tum Eborae visitur.

Grut. fol.
323. n. 7.

3. Hanc tabellam æneam tertio loco posita, foraminis indicio honoris forte seu voti gratia suspensam, dono accepit cum monumentis sequentibus, quinto & sexto, doctissimus Tomasinus à nobilissimo & eruditissimo Equite Cassiano à Puteo, viro sanguine, animo, doctrina eximio, ac vere litteratorum Meccenate anno M DCXLII. quum ad insulas Episcopatus Aemoniensis recipiendas se Romam contulisset.

PETRONI] Petroniam gentem quamvis e Sabinis oriundam inter plebeias tamen refert Panuinius, eamque à Petronis prænominis Petroniam dictam vult. In ea recensentur consules, Passeres, Sabini, Turpiliani cognominati. Istum vero Petronium Probum fortassis ex Aniciæ clarissimæ foeminae matrimonio in Aniciam gentem adoptatum suspicor, quum apud Ausonium legam.

Panu.
de Antiq.
Non.

Epist. 3.

*Ut hic aui patris decus
Misto refulgens sanguine
Probianoque ac Anicio.*

Nam

Namque eum ipsum credo, quem fasti anno v. C. M. CXX. consulem designant.

IMP. CAES. FL. GRATIANVS PIVS FELIX AVGVST. II
SEX ANICIVS. SEX. F. PETRONIVS PROBVS. V. C.

Fastor.
lib. 3.

Hunc Panuinius in commentario tertij Fastorum virum inter priuatos maximum, & post Augustos primum nominat. Et Ausonius

Loco cit.

*Qui solus exceptis tribus
Heris, heroum primus est
Pratorioque maximus.
Dico hunc senatus praefulem
Praefectum eundem, & consulem;
Nam consul aeternum cluet.
Collegam Augusti consulis,
Columen curulis Romuleae
Primum in secundis fascibus.*

Nec multo post subdit.

*Stirpis nouator Anicia
Paribusque comit. infutis,
Aniciorum stemmata.
Probum loquor, scis optime.
Quem nemo fando dixerit,
Qui non prius laudauerit.*

Et Claudianus.

*Vinit adhuc, completque vagis sermonibus aures
Gloria fusa Probi, quam non ventura silebunt
Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.
Illum fama vehit trans aquora, transque remigas
Tethyos ambages, Atlanteosque recessus.
Audijt &, gelido si quem Maeotica pascit
Sub Ioue, vel calido si quis coniunctus in axe
Nascentem te, Nile, bibit.*

Comment.

Huius tanti viri Romae in domo Caesia duo monumenta extare, Panuinius & Gruterus tradunt.

in 3. Fast.

Fol. 451. n.

V. C.] Hoc est VIRI CONSULARIS; vel vt alijs placet VIRI

2. 3.

CLARISSIMI, quod forte melius: siquidem non tantum senatores, sed prouinciarum praesides clarissimi etiam dicti fuerunt. Isque dicendi modulus Panciroli sententia à Constantino introductus fuit. Cum vero sub Heliogabalo, vt mox videbimus, etiam foeminas clarissimas dictas appareat, hunc titulum longe ante Constantini tempora usurpatum credo.

Comment.
in Notit.
Dignit. V.
triusq; Im-
per.

ANICIE] Mulieris nomen ex gente Anicia, plebeia quidem, sed olim consulari: in qua Consul cognomine Gallus: & Imperatores duo, FL. Anicius Maximus, & FL. Anicius Olybrius, si tamen ex hac gente,

Fastor. lib.
3.

Hh

longe

longe clarissima fuerunt,

In Anto-
nim. Helio-
g.

C. F.] Nempe CLARISSIMAE FOEMINAE) Foeminae quippe, ut dixi, clarissima vocari coeperunt sub Antonino Helio-
gabalos. Ita Lampridius : Deinde ubi primum diem senatus habuit, matrem suam in Senatum rogari iussit. Quae quum venisset, convocata ad consulum subsellia, scribendo affuit, id est Senatusconsulti conficiendi rectis : solusque omnium Imperatorum fuit, sub quo mulier quasi clarissima loco viri Senatum ingressa est. Senatorum vero filiae clarissimae non dicebantur, nisi viris clarissimis nuptae; atque hunc titulum obtinebant, cum Senatori, vel Clarissimo iungerentur, vel ab ijs separatae in thorum inferiorem non transirent.

Ulpian. l.
8. ff. de Se-
nator.

ANICIIS OLYBI ET PROBINI] Iam nominati Sex Anicij Petronij Probi V. C. filij, raro exemplo simul Consules in fastis describuntur : nimirum in Panuinianis ad annum Christi CCCXV. tali pacto.

Festor. lib.
3. & com.
in eod.

SEX ANICIUS SEX. F. HERMOGENES. OLYBIVS. V. C.
SEX ANICIUS SEX. F. PROBINVS. V. C.

Hei fratres germani fuerunt.

De istis Claudianus in elegantissimo Panegyrico, in eorum consulatum concinnato

O bene signatum fraterno nomine tempus!

O consanguineis felix ausoribus annus!

VVCC] Id est VIRORVM CLARISSIMORVM. Obseruo in hac tabella ruditatem & imperitiam seculi, cum nulla adsit interpunctio, qua nomina, & singulares litterae distinguantur; atque ANNICIE PROBE, pro ANICIAE PROBAE extet; mendum praeterea fabriles nam OLYBRI, non autem OLYBI scribendum erat mea opinione.

4. Fragmentum aeneae tabulae, quod quarto loco spectatur, inuentum fuit in Istria prope castrum vulgo Rozzo, in hortis Simeonis Grebbij Sacerdotis, anno salutis MDCXLVII, à quo hoc ipsum Praesul Tomasius accepit, Pataviumque transtulit in suum aedificium. Quae vero desint, non ita facile conijcere licet. Posset tamen aliquis cogitare, corporatorum ordinem, seu collegiorum exhibitam fuisse speciem, ut antiquitus observabatur. Corruptam autem seculorum diuturnitate hanc tabellam, informes litterae satis superque declarant.

Familiarum nomina, quae in ea leguntur, in Italia claruisse credibile est; siquidem testimonio diligentissimi Tomasini in Aemoniensi historia, quae lucem expectat, LAEPOCAE gentis in hac tabula nominatae, non unicum reperitur monumentum; maximeque in parietibus Ecclesiae Beatae Mariae Virginis, unico in lapide sub duobus capitibus haec duae inscriptiones observantur.

LAE.

L AEPOCA DOM
MI F. REG. . .

LAEPOCA : MET
LLI. F. TVIA
METELLVS. LAEPO
CVS SVRI. F

Duo ænei annuli qui succedunt, in sigilli fortassis vsum olim adhibiti, nomen, vt videtur, heri continentes, sunt ij, quos Patauinum Tomasius retulit, munificentia, vt iam diximus, Illustrissimi Equitis Casiani à Puteo.

4. LEOPARDVS] Habet illorum annulorum primus. Nomen simile reperio apud Christianos primi æui ex Roma subterranea Italice conscripta, ac anno Iubilæi M DCL. typis commissa. Ibi enim in Basilica Diui Pauli tale monumentum designatur.

Lib. 3.
cap. 4.

LOCVS PVPE XORTACI
LOCVS FELICITATES
L E V P A R D V S
S E BIBV FECIT
SABBATIVS DEP. NONIS DECB.
D O R . I N . P A C E

Sed nec ignotum Patauij aliquando LEOPARDI nomen fuisse, obseruo in diplomate illo membranaceo antiquo, in quo bonorum donatio legitur ab Opilione v. c. Diuæ Iustinæ facta, ac testis quidam Leopardi nomine nuncupatus, sic subscriptusprehenditur

Ex Ar.
chiu. Cæ.
nob. D. In.
stina.

EGO LEOPARDVS ROGATVS.

Quinque reliqua monumenta ex Istria Patauium transferri curauit Tomasius, ne iniuria temporis interirent. Sed quatuor prima inferioris fuisse æui, literarum informitas declarat aperte; omnia autem ista Abridgæ in ditioe Parentij haud ab isto procul inuenta fuerunt.

7. IANVRIVS] IANVARIVS ni fallor legendum. Quod suadet mater IANVARIA cognominata; sed fabrilis imperitiæ, seu ruditati æui, iste forsan error est imputandus.

ADIVT. TABV.] Nempe ADIVTOR TABVLARII, seu TABVLARIORVM. Adiutoris nomine recipiebatur, qui alicuius vices gerebat. Cassiodorus: *Adiutor etiam magistri nostris presentatur obsequiis, vt*

Hh 2 vica. lib. 6. n. 7.

vicaria forte beneficij eligamus eius presidium, qui nobis præstat fidele solatium. At non tantum in officijs, sed quacunque in re, qui alicui præsto erat opemque ferebat, sub nomine adiutoris fuisse comprehensum colligo. Sic Terentius emptionis adiutorem prodit.

*Adelph.
Act. 5.
scen. 9.*

Postremo hodie in psalteria emunda hic adiutor fuit

Hic curauit.

Apud Plautum etiam, qui amori alicuius opitulabatur, adiutorem dictum noto.

*Asin. Act.
1. scen. 1.*

Tunc es adiutor nunc amanti filio?

Verumenimvero adiutores officij leuandi causa dabantur, qui vel ægritudine præpeditis, vel multitudine negotiorum obrutis opem ferrent. Hinc apud iurisperitos reperiuntur Adiutores sacre memoriæ,

*L. 10. C. de Numer.
arij lib. 12.*

*L. 3. C. de Diuers. of-
fic. lib. 12.*

L. 5. C. de Princip.

agent. in reb. lib. 12.

L. 18. C. de Re Milit.

lib. 2.

lib. 10.

Ep. st. 43.

Capit. 12.

Hist. lib. 26.

Comment. in Notit.

utramque cap. 12. & 16.

L. 3. §. si tabul. ff. de tabul. ex lib.

L. 11. Cod. qui pot. pign.

*Ad L. 15. C. de De-
cur. lib. 10.*

*De Seruis
fol. 152.*

In Gord.

Prim.

Hist. lib. 43.

Adiutores magistri officiorum, Adiutores Ducum: Adiutores vero urbanæ sedis, & urbani officij apud Symmachum inuenio. Adiutorem insuper officijs Præfecti Prætorio accenset Pancirolus in comment. ad Notit. vtriusque Imperij, vbi fusius de adiutore, cuius titulus ultimo æuo Primicerij erat.

Adiutoris equidem origo incerta mihi, sed antiqua est satis, cum apud Liuium legam Adiutorem. P. Scipioni datum Africam petenti: *Adeas copias quas ex veteri exercitu Hispania habebat, quæque à Pureolis cum Claudio Nerone traiecta erant, decem millia peditum, & mille equites adduntur, & M. Iunius Syllanus Proprætor adiutor ad res gerendas datus est.* Adiutor porro sub se subadiuuas habebat: sic enim appellabantur, qui adiutoribus ex eorum arbitrio opem ferebant. Nam cum inter cetera adiutoris munera vnum esset criminis eos custodire, hoc in negotio pluribus subadiuuis egebat.

TABVLARIJ nomine intelliguntur apud iurisprudentes, qui testamenta publica testationesque conscribunt. Tabularios Cuiacius iuris consultissimus vir, extraque leguleiorum conditionem sublime emicans, hoc modo definit: *Tabularij dicuntur, qui ciuitatum aut provinciarum chartas & rationes tractant ac supputant; qui præsunt tabulario ciuitatum, in quo pleraque publica & priuatorum reconduntur, veluti debitorum ob-signata pecunia. Quæ omnia diuersis legibus sunt confirmata: vnde mox subdit: In rebus tamen priuatorum plerunque adhibebantur, vel ut pro imperitis literarum scriberent, aut subscriberent, vel ut pro stipulari nequeuntibus stipularentur, quasi persone publicæ.*

Porro tabularios inter seruos publicos urbanæ familiæ refert Pignorius; nam tabularios seruos fuisse publicos demonstrat Capitolinus: *ita ut non scribe, non serui publici, non censuales, illis actibus interessent.* Et multo prius Liuius noster: *Censores ex templo in atrium libertatis ascenderunt. & ibi signatis tabellis publicis, clausoq; tabulario, & dimissis seruis publicis, negarunt se prius quidquã publici negotij gesturos, quam ind. ciu. populi de se factum esset.*

esser. At serui publicitabularij extiterunt vsque ad Arcadij & Honorij Imperium. Eo enim tempore constitutione sancitum est, vt nulli deinceps ad id officium pateret aditus, qui obnoxius esset seruituti. In prouincijs vsq; ad Antonini Philosophi tempora Tabulariorum nomen ignotum fuisse, ex Capitolino colligere licet: *Per prouincias tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Roma apud Praefectos ararij, vt si forte aliquis in prouincia natus causam liberalem diceret, restitutiones inde ferret.* Etenim apud Praefectos ararij oportebat, vt paucis idem ante scripserat, *unamqueque ciuium natos liberos profiteri, intra tricesimum diem nomine imposito.*

L. 3. 5. 7. 8.
C. Theod.
de Numer.
aff.
In Anton.
Philos.

Tandem tabularij pro discrimine officiorum varijs nuncupati nominibus erant. Nam Cassiodorus tabularium à cubiculo, qui nostris est forsan il Segretario, sic describit: *Hanc quoque partem non aestimes negligendam, vt si hoc, quod tabularius à cubiculo nostro suscepit, rationabiliter non docetur expensum, ab iniusto detentore reddatur.* Et in Notitia Imperij Orientis & Occidentis sub dispositione viri spectabilis Castrensis obseruo *Tabularium Dominicum, Tabularium Dominae Augustae.* Primus rationes sumptuum quotidianarum in epulas Principis & aliorum factas conscribebat; secundus omnia, quae ad Augustam pertinebant, in simili negotio diligenter curabat.

Var. lib. 5.
num. 14.

Cap. 91.
Cap. 4.

Panciroh.
Cōment. in
Notit. cit.
locis.

8. SABNA] Fabrile mendum suspicor pro SABINA: quo nomine dicebatur illa mulier, quae Deos colebat. Festi enim testimonio *Sabini à cultura Deorum dicti, id est, ἀπὸ τῆς σάβιδα.*

9. PARTHENOPEO AVG.] Lego PARTHENOPEO AVGVSTALI vel AVGVSTANO. Augustales enim sacerdotes Augusto dicatos fuisse, atque à Tiberio institutos vidimus. Sed Augustani milites quidam fuerunt à Nerone primum conscripti. Tacitus: *Tuncque primum conscripti sunt equites Romani, cognomento Augustanorum, etate ac robore conspicui, & pars ingenio procaces, alij in spe potentia.* Hi cuius conditionis ordinisque fuerint, accuratius describit Tranquillus. *Neque eo segnius adolescentulos equestris ordinis, & quinque amplius millia e plebe robustissima iuuentutis, undique elegit, qui diuisi in factiones plausuum genera condiscerent (bombos, & imbrices, & testas vocabant) operamque nauarent cantanti sibi, insignes pinguisima coma & excellentissimo cultu pueri, ac sine anulo laeues : quorum duces quadragena millia H—S merebant.* Quos Augustanos fuisse dictos paulo inferius commonstrat, Nerone ipso e Græcia, vbi in Olympicis cecinerat, redeunte. *Sequentibus currum ouantium ritu plausoribus Augustanis, militesque se triumpho eius clamantibus.* Parthenopeus itaque iste vel Augusti fuit Sacerdos in Istria, qui Augustalis nominabatur, vel Augustanus miles, ex instituto Neronis,

Annal. lib.
14.

In Neron.
cap. 20.

In Neron.
cap. 25.

DISPVERNE FESTA] Quod forsan esse voluit DISPVER-

NA, seu melius DISPERNEA FESTA: hocque fabili imperitia
mendum illapsum credo; nam quid DISPERNE cum FESTA?
CONIVNCX] Inepte meo iudicio ac mendose, cum CON-
IVX rectius scribatur.

II. Postremum hoc monumentum, quod gradus loco serviebat,
Æmoniensis ciuitatis cisternæ, Tomasinus cum ceteris Patauium de-
portari curauit.

MÆR CIA] Hanc gentem in illa prouincia non vulgarem fuisse,
mihi persuadet tabula ænea, quam superius expendimus, ex Istria
allata; cui inscriptum

SABINA LÆVICA MERCII. F.

POSIT] Loco POSUIT, si non mendose sculptum.

IN AEDIBVS SUPERANZIORVM
NOBILIVM VENETORVM.

Post S. Maximi, aedēs hae occurrunt, in quibus multa antiquitatum rudera, e Græcia huc translata, viscebantur: ut numina fluminum iacentium cum urnis; columnarum magna fragmenta, tabula è nobilissimo marmore, in qua videbatur sculptus vir togatus, capite & pedibus nudis deambulantis specie (consulis forsan): aræ in quibus mulierum choreæ & alia huiusmodi lustrabantur. Istis omnibus Venetras denuo translatas, nihil reliquum est præter duas in peristylis hærentes tabulas, ex aduerso locatas.

Io. Georg. f.

I. Si

2. Si hoc monumentum Latine sonat

GLAVCE GLAVCI FILI

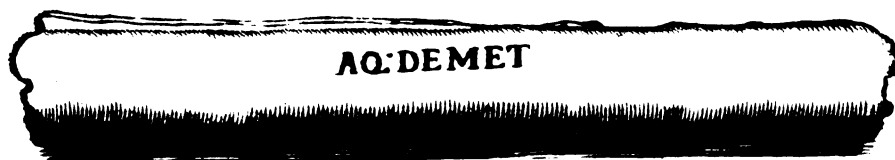
BONE SALVE

utique fabrilis imperitia KEPE peruerse sculptum est; siquidem A et non
autem E ubique a Græcis scribitur, ut in monumentis observatur.

IN AEDIBVS AVCTORIS

Monumenta, quæ hic secundo, quarto, & quinto loco succedunt, ex
Aquilæ ruderibus mea cura Patauium translata, in viridarij mei pa-
rietibus videntur; cetera meum musæolum exornant.

1.

2.

Q. GAVIVS. Q. F.

AQVILA DECVRIO

TR. MIL...A POPVLO

HORTIA C. F. SECVNDA

V X O R

GAVIA FILIA

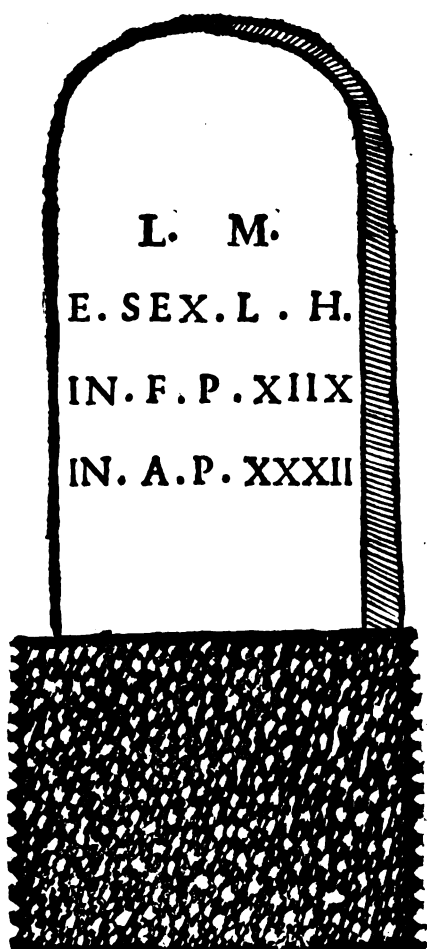
3.

L. GRANI. PRISCVS.

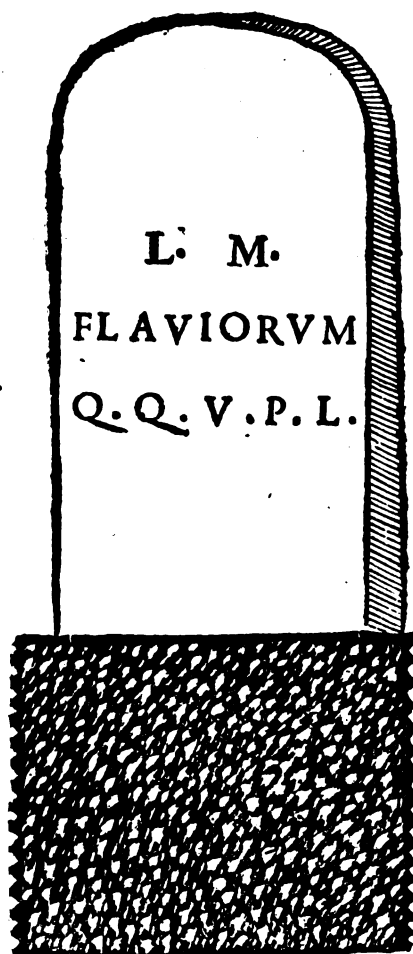
4.

LIBERO
ET LIBERÆ
SACRVM
P. GAVIVS
ASPECTVS
VI VIR
IMPERIO
POSVIT

5.

6.

I i

Duo

1. Duo primi delineati ænei tubuli, in latifundijs reperti, quæ amplissima possidet Aquileiæ, eo loco vbi olim ciuitas fuerat, Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo consanguineus meus, vir totius Fori Iulij nobilissimus simul ac splendidissimus, flagranti omnium gratia valens, anno MDC XLIV, eruti fuerunt, eiusque munificentia ad me perueniunt: testisque oculatus est illustrissimus ille vir, totum eum locum, vbi isti effossi fuerunt, similibus innumeris vndique oblitum esse.

AQ. DEMET. F.] Hæc à me sic leguntur: A QVAEDVCTVM DEMETRIVS FECIT, seu FVDIT, aut DEMETRII FORMIS: non enim abs re mihi videtur, si figuli tegulis nomen imprimebant suum, fusores etiam in suis operibus nomen designasse.

2. Monumentum hoc in via quadam effossum, beneficentia Illustrissimæ Doralicis de Maniaco anno salutis MDC XLIV. Abbatissæ Religiosissimarum Monialium Aquileiæ mihi concessum fuit.

TR. MI. A. POPVLO] Hoc est, TRIBVNVS MILITVM A POPVLO. Nam Romæ lege sancitum fuerat, vt populi suffragio Tribuni militares crearentur, teste Alex. ab Alex. Vnde & Aquileiæ, quæ, vt monui, Colonia Romanorum fuit, forsan Romano more à populo Gavius iste Tribunus militum creatus fuit.

Gen. Dier.
lib. 6. c. 18.

3. Tertio hoc loco regulæ fragmentum est positum, pariter ab Aquileiæ monialibus dono mihi datum: in quo non quidem insculptum, sed crudæ inscriptum testæ conspicitur L. GRAN. PRISCVS. Istud figuli nomen non credo; cum Grania gens tametsi plebeia, consularis à Panuinio significetur; in qua Consul Flauij cognomine ab ipso recensetur. Nomen quoque istud ingenui, non serui videtur; nam seruis prænomen & cognomen, dum in seruitute manebant, non indebatur. Huius itaque viri sepulturam verius, quam figuli nomen indicare credo verba illa

LVCIVS GRANIVS PRISCVS

quæ in tegula truncata sunt.

4. Hoc pulcherrimum votiuum monumentum quadrato lapidi insculptum, ex adibus, quas Aquileiæ Comes Ioannes Iosephus de Strassoldo supra nominatus possidet, Patavium in nostras, vbi nunc asservatur, vna cum sequentibus transportari curavi, anno præsentis MDCLII. ne singularis tum aliorum, tum elegantissimi huius tituli memoria miserrimam amplissimæ illius ciuitatis fortunam subiret.

LIBERO] Numen ex Cerere natum, Proserpinæ frater, de quo Cicero, cum de Libero Semeles ac Iouis filio agit: *Hunc dico Liberum Semele natum, non eum quem nostri maiores auguste sancteque Liberum cum Cerere & Libera consecrarunt: quod quale sit, ex mysterijs intelligi potest. Sed quod ex nobis natos, liberos appellamus, idcirco Cerere nati, nominati*

De Nat.
Deor. lib. 2.

minati sunt Liber & Libera: quod in Libero servant, in Libera non item. Isti cum matre & sorore vnicam fuisse ædem Romæ, ex Liuiio innotescit: siquidem Romani legem fecerunt: *Sanciendo, ut qui Tribunis Plebis, Ædilibus, Iudicibus, Decemuiris nocuisset, eius caput Ioui sacrum esset: familia ad ædem Cereris, Liberi Liberaque venum iret.* Unde & communia istis erant dona. Nam Liuij fide, cum Acilius Glabrio, & C. Lælius ludos Romanos, & plebeios Romæ magnificentius & lætius instaurarent celebrarentque, *ex argento multatitio tria signa aenea Cereri Liberoque & Libera posuerunt.* Quapropter etiam supplicationes communes habebant: nam *Supplicatio ad Cereris, Liberi, Liberaque fuit, quod ex Sabinis terremotus ingens cum multis edificiorum ruinis nuntiatus erat: prout idem Liuius refert.*

LIBERÆ] Hoc est PROSERPINÆ. Proserpinam namque Liberam fuisse dictam, eamque esse, quam Cereris filiam, & Liberi sororem diximus, ex Cicerone satis aperte cognoscitur: *Vetus est hæc opinio Iudices, quæ constat ex antiquissimis Græcorum literis, atque monumentis, insulam Siciliam totam esse Cereri & Libera consecratam: hoc cum ceteræ gentes arbitrantur, tum ipsis Siculis tam persuasum est, ut animis eorum insitum, atque innatum esse videatur. Nam & natas esse has in his locis Leas, & fruges in ea terra primum repertas arbitrantur: & ratam esse Liberam, quam eandem Proserpinam vocant, ex Ennensium nemore.*

Non vnicam tamen apud antiquos Liberam Deam obseruo. Ouidius enim Ariadnam quoque Liberi vxorem, Liberam dictam vult in Fastis, vbi Bacchum ita loquentem introducit.

Tu mihi iuncta thoro, mihi iuncta vocabula sumes:

Nam tibi mutata Libera nomen erit.

Quod si verum est, affirmare non audeo, Libero ne & Liberæ Cereris filijs, an Baccho & Ariadnæ hoc fuerit monumentum dicatum.

IMPERIO] Antiqui non tantum *insu: ex visu: monitu: visu moniti: ex præcepto: ex oraculo,* verum etiam *Imperio Deorum* ad erigenda votiuæ monumenta compellebantur, vti sparsim & fusc in absolutissimo Gruteriano opere videre licet.

5. Duo hi sequentes tituli in pulcherrimis cippis ex candidissimo marmore elaboratis leguntur; in quibus literæ optimi seculi visuntur: ambo pariter ex Aquileiæ ruderibus ad me deuecti sunt. Quintum hoc monumentum possideo beneficentia Dominici Pini Aquileiensis Cathedralis Mansionarij, humanissimi simul ac religiosissimi viri: erutum autem fuit duobus abhinc annis è palustri solo, de quo à felicioris eruditionis viris sententiam anxie expecto: imbecillitas enim mei ingenij tantum sibi non confidit, ut suum iudicium detegere audeat.

6. Sextum hoc saxum donauit mihi Ioannes Maria Stabilis Aquile-

iensis Basilicæ Sacrista, vir ingenio miti ac mansueto, tum summæ pietate clarus. Effossus fuit anno MDCLI. prope templum Diuo Stephano dicatum.

L. M. FLAVIORVM] Nempe LOCVS MONVMENTI FLAVIORVM. Vidimus sectione huius libri secunda, sepulcra alia publica fuisse, alia priuata; priuataque alia familiaria, alia hereditaria; hoc autem saxum gentilicium sepulcrum nobis designat, id est sepulcrum destinatum toti genti FLAVIAE, quod abunde ostendere valent notæ illæ ultimæ

Q. Q. V. P. L.

quæ ab omnibus notarum antiquarum explanatoribus leguntur

QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA

quæ certe cum magnum denotent ambitum, vni familiæ & heredibus aliquibus superfluum, meæ coniecturæ veritatem validissime firman.

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

LIBER I. SECTIO VII.

A S P O R T A T A.

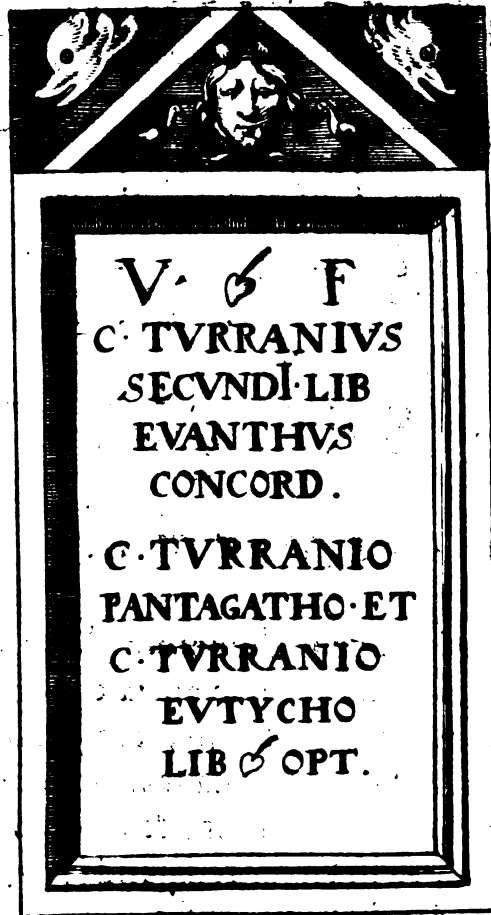
Uita antiqua saxa, quæ aliquorum diligentia, vel in ciuitate eruta, vel aliunde huc allata custodiebantur, nescio quo fato extra ciuitatem, aut etiam extra ditionem regionemque deportata fuerint: quorum tamen memoria ne penitus interiret, & ne quid patriæ gloriæ detraheretur, ea in vnam redigenda seriem, atque ita septimæ huic sectioni locum dandum esse censui.

A T E S T E

*IN ÆDIBVS GEORGII CONTARENI PAT. VENET.
ET SENATORIS EXIMII.*

PAtauij itaque in ædibus Francisci Quirini Patricij Veneti ad portam omnium Sanctorum Scardeonio auctore monumenta infra-scripta conseruabantur. Quæ tractu temporis primum Ioannes Baptista Rhamnusius, monumentorum eo æuo studiosissimus, in suas ædes retro ad aulam Præfectitiæ, in vicum Patriarchatus nomine insignitum transtulit: inde nonnulla vterius Ateste commigrarunt, cura Georgij Contareni Patricij ac Senatoris Veneti antiquitatum cultoris eximij: qui ædes, quas pulcherrimas, nullis sumptibus aut laboribus parcendo, ibidem extruxit, illis exornari curauit.

I

II

III

Jo. Georg. sculps.

DOMI

4.

5.

DOMITIA . D . L.
P R O B A
S I B I E T
D O M I T I Æ
T H A L L V S Æ
S O R O R I E T
Æ T H O N I
S O R O R I S . F
V . F
H . L . S . H . N . S .

V . F . S . E T . S .
L . T E R E N T I V S
A C V T V S
C O N C . A V G V S T .
L . T E R E N T I O
O P T A T O F I L I O
C O N C .
T E R E N T I Æ
S A T V R N I N Æ
L . V X O R I
C Æ S I Æ L .
L V C A N O L I B .
P V D E N T I L I B E R T Æ .

6.

7.

V I V I S . F .
S E X . V E T T I V S
F I D E L I S
S I B I E T A X I Æ O . L .
A M A B I L I
C O N T V B E R N A L I .

S E X . N A V I N I V S
S E X . L . A P O L L O N I V S
C O N C O R D .
S I B I E T . S V I S
I N . F R O N . P . X X V
R E T R O . P . X X

1. TVR-

I. TVRRANIVS] Turraniam gentem Romanam inter patri-
 cias ex Sabinis oriundas, & eas quidem, quæ Romam cum T. Tatio
 se contulerunt, Panuinius describit. In hac C. Turranium annonæ præ-
 fectum apud Tacitum reperio: *Sex. Pompeius, & Sex. Apuleius Coss.*
primi in verba Tiberij Caesaris iurauere, apudque eos Seius Strabo, & C.
Turranius, ille prætoriarum cohortium præfectus, hic annonæ. Ad quæ
 verba solertissimus antiquitatum indagator Lipsius ista subiungit: *C.*
Turranius præfectus annonæ, & quidem primus in eo munere ab Augusto:
Nam Augustus acceptam à populo præfecturam, nisi fallor, tenuit dum vi-
xit: aut certe paulo ante mortem substituit sibi Turranium istum. Primum
 itidem annonæ præfectum fuisse Turranium, Lipsius colligit ex alio eius-
 dem Taciti loco, ubi inquit: *Tum potissimum amicorum vocat primum-*
que rei frumentaria præfectum Turranium.

EVANTHVS] Cognomen est, quod fortasse sonat furore diui-
 no afflatus, ob vociferationem & acclamationem, quæ fiebat Baccho,
 iuxta illud Virgilij

Æncid.
lib. 6.

Ille chorum simulans Euanteis orgia circum

Ducebat Phrygias — —

Ad quod Seruius subnectit: *Euanteis autem Bacchantes: à Libero, qui*
Euan dicitur.

CONCORD.] Hoc est CONCORDIALIS de quo alibi satis.

PANTAGATHO] Παντάγαθος Græce dicitur quasi omnino bo-
 nus, optimus, hoc est omnibus corporis animique bonis beatus; cui
 nihil plane deficit, quod vel natura & fortuna homini conferre, vel
 quis suo ingenio & industria sibi potest comparare. Atque hinc vir
 iste, ob probitatem ceterasque præclaras virtutes ad omnia summa
 natus, tam gloriosum cognomen fortassis inuenit.

EVTYCHO] Cognomen à Græco verbo depromptum; siqui-
 dem Εὐτυχής fortunatum, felicem significat.

LIB. OPT.] Videlicet LIBERTIS OPTIMIS.

Monumenti huius duplicem delineationem apud Quirinos Scardeo-
 nius habet; primo mutilam & informem ad hunc modum:

Lib. 1.
Class. 4. fol.
67. 68.

V . F.
 C . TVRRANIVS
 SECVNDI LIB
 EVANTHVS
 CONCORD
 C . TVRRANIO
 EVTYCNO
 LIB . OPT

Alio

Alio vero loco diuidit cognomen illud EVTYCHO, & EV. TYCHO reponit, male tamen meo iudicio

2. FORTVNÆ] Non tantum Augusta, Fortuna à veteribus dicta fuit, ut passim obseruare licet, sed etiam Adiutrix, Augusta omnipotens, Bona domestica, Bona salutaris, Conseruatric, Obsequens, Opifera, Primigenia. Regina, Sancta. Fortunæ hoc monumentum ob aliquod acceptum beneficium non nemo voti damnatus erexit; quod satis aperte indicant illæ literæ. Sed temonem cornucopiæ, & ramum, qui in hac ara sculptus apparet, in numismatis fere omnibus, ubi FORTVNÆ AVGVSTÆ, seu AVGVSTI figura videtur, obseruare licet.

V. S. L. M.] Scilicet VOTVM SOLVIT LVBENS MERITO: sic enim ab omnibus legitur.

PHILETVS] Ab ingenij facilitate ita dictum fuisse credo, eo quod amabilem forsitan se omnibus præbuerit: hoc enim *φιλετός* Græce significat.

Lapis iste, & ille, quem tertio loco appono, atque ad sacrificandum destinatæ olim erant, & Scardeonij æuo non reperiuntur apud Quirinos: illi tamen eos Rhamnusius (quemadmodum ipsemet in Scardeonij, qui nunc in bibliotheca suauissimi Episcopi Tomasini asseruatur, marginibus annotauit) in suas ædes transtulit. Tandem vero omnia Ateste delata sunt.

3. ENNIUS] Inter Romanas plebeias gens ista à Panuino recensetur; verum nostris in regionibus eam claruisse, antiqua saxe, tum Patuina, tum Vicentina declarant. Patuinum tale Montesilice, quod est Patuinæ ditionis oppidum, reperitur.

Grut. fol.
404. n. 5.

T. ENNIVS. P. F.

FAB. SECVNDVS

TRIB. MIL. PRÆFEC

I. D. CVR. AER

T. F. I.

Vicentina duo sunt; vnum Vicentiæ etiamnum extat, quod alibi attulimus; alterum prope Fregellas ex Pighij autographo Gruterus in hunc modum exhibet.

Fol. 1093.
num. 8.

Kk

M' EN-

M. ENNIUS. M'. F. MEN. VICETINVS. SCR. AED
 CVRVLIYM. ARMAMENTARIVS. DECVRIA. Q. DECVRIO
 VICETIAE. DEC. COLONIA. SATVRNIA. AEDILIS
 COLONIA. IVLIA. FELICI. CLASSICA. SVESSA
 CASTILIVS. C. L. PHILEROS. APPARITOR. TR. PL
 SATILA VXOR

4. PROBA] Vnde cognomen hoc natum sit, omnibus perspicuum esse opinor.

THALLVSÆ] Hoc nomine cohonestatam fuisse credo ob floridam aetatem, aut etiam formam, vel etiam ob præclaram indolem, à verbo *θάλλω*, quod significat vireo: nisi quis ita dictam malit, quod fuerit filia primogenita patris, quemadmodum *Θαλύσια* Græce dicuntur primitivæ frugum, & *θάλλια* ramus virens, primus germinatus arboris.

H. L. S. H. N. S.] Literas istas Scaliger in indicibus ad Gruterum sic explicat: HUNC. LOCVM. SCRIPTI. HEREDES. NON. SEQUUNTUR.

5. V. F. S. ET. S.] Nempe VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.

ACVTVS] Ad varias animi ac corporis functiones referri hoc cognomen potest. Aut enim acutus quis dicitur ob præstantem oculorum aciem, quemadmodum Lucretius, dum humanarum cogitationum vim exprimere conatur, ait:

De Rer.
Nat. lib. 4.

*Nonne vides oculos etiam, quom tenuia quæ sint
 Cernere cæperunt, contendere se atque parare:
 Nec sine eo fieri posse, ut cernamus acute.*

Vel etiam acutus quis dicitur à subtiliore vocis emissione: hinc Virgilius;

Georg. lib. 3.

*Talis & ipse iubam ceruicæ effudit equina
 Coniugis aduentu pernix Saturnus, & altum
 Pelion hinnitu fugiens implevit acuto*

Aut ob corporis robur, quemadmodum fortes vallos describit idem Georg. lib. 2. poeta:

Quadrifidasque fudes, & acuto robore vallos

Vel, quod magis mihi aridet, ob ingenij perspicaciam, ut notat Seruius ad illud

Georg. lib. 1.

Mouit agros curis acuens mortalia corda,

OPT A.

OPTATO] Hic fortasse pro desiderato accipiendum opinor, ut alibi pro electo usurpatum fuisse obseruauimus.

In hoc monumento legendum AVGVST, non AVGVT. ut habet Scardeonius; & CAESIAE, non CASSIAE; LVCANO, non LVCIANO; & LIBERTAE, non LIBERTATAE, quæ omnia vitiosa apud eundem reperiuntur. Lib. 1. class. 4. fol. 68.

6. VETTIVS] Vettiam gentem patriciam minorum gentium e Sabinis ortam Panuinius & Vrsinus statuunt. Fuit ea nobilissima simul & antiquissima; quia in Numæ Pompilij Regis comitijs *Spurius Vettius, qui per eas horas erat interrex, misit Quirites in suffragia.* Con- Plutar. in Numa. sulem in ea fasti designant Vettium Proculum, quem suffectum comento in secundum fastorum Panuinius dicit, & qui Vectius Proculus scribitur Plinio secundo, typographorum tamen credo errore; si- Lib. 9. Epist. 13. quidem saxa omnia Vettius, non autem Vectius habent. Sic enim in eis vidimus Vettium Agorium Prætestatum V.C. ultimis temporibus, Grut. fol. 310. n. 1. & Vettium Bolanum, de quo Viennæ Allobrogum in ponte Geræ le- Idem fol. 163. n. 7. gitur monumentum tale.

ANNO

C. CALPVRN. PISONI

M. VETTI. BOLANI

COS.

PONTIFEX. STIPE

Et aliud in monte Cœlio ad D. Stephani, prope Nauiculam, ex Ma-
nutij obseruatione; cuius initium est

*Ald. P.F. de Ortho-
graph Rat.
fol. 136.*

C. CALPVRNIO. PISONE. M. VETTIO. BOLANO. COS.

Atque hic est forsan ille, quem Tacitus in Corbulonis exercitu descri-
bit: *Legiones duas cum Verulano Seuero, & Vectio Bolano subsidium* Amal. lib. 15.
Tigrani misit: ubi ex monumentis Vettius pro Vectius mea opinione le-
gendum est. Hunc ob virtutem militarem præclaro decorauit elogio Siluar. lib. 5. ad Cri-
spin.
Statius.

— rigidi summam Mauortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laboris
Ille quoque egregijs multum miratus in armis
Bolanum ———

Kk 2 Vettiam

Orat. in Verr. 5. Vettiam quoque gentem apud Ciceronem deprehendo; nam de Vettio Chitone homine equestris ordinis honestissimo atque ornatissimo mentionem facit. In Bruto quoque Vettius quidam hac laude effertur. *Q. Vettius Vettianus, quem ipse cognovi, prudens vir & in dicendo brevis.* In omnibus tamen his locis ob monumentorum auctoritatem Vettius pro Vettius reponendum existimo.

AXIÆ] Axia hæc familia, si ut opinor, ab Axlia non est distincta, plebeia fuit, consulemque habuit cognominatum Naso-

7. NAVINIVS] Romanam fuisse hanc gentem, mihi suadent antiqua saxa, quorum vnum in via Flaminia, alterum Baijs deprehenditur.

Grut. fol. 697. n. 4. Fol. 1040. n. 12.

APOLLONIVS] Ab vrbe patria fortassis ita fuit cognominatus, quacumque tandem illa: tres enim ciuitates hoc nomine insignitæ olim reperiebantur: vna in regione Cyrenacia, altera in Macedonia, tertia in oris Ponti Euxini. Coniecturæ ansam præbet Cronus ille Philosophus, qui Apollonia, quæ in Cyreniaca sita est, ortus, Cronon Apollonius à Strabone nuncupatur. Quare existimo, quod hic libertus ob dulcis patriæ memoriam, eius nomine pro cognomine fuerit usus. Nisi dicere cuipiam lubeat, eum, cum seruitutem seruiret, Apollonium fuisse appellatum, postea vero, vbi à Nauinio quodam in libertatem restitutus est, patroni nomen, vti mos ferebat, assumpsisse, nomenque pristinum in cognomen mutasse, ut vidimus de Tirone Ciceronis liberto.

Antiq. Veron. lib. 8. fol. 230.

Huius Sex. Nauinij Sex. L. Apollonij Concordialis monumentum apud Panuinium quoque habetur: idque Gardæ inueniri dicitur; nihil tamen à nostro est diuersum, nisi quod in principio sequentes præfert literas

D . M

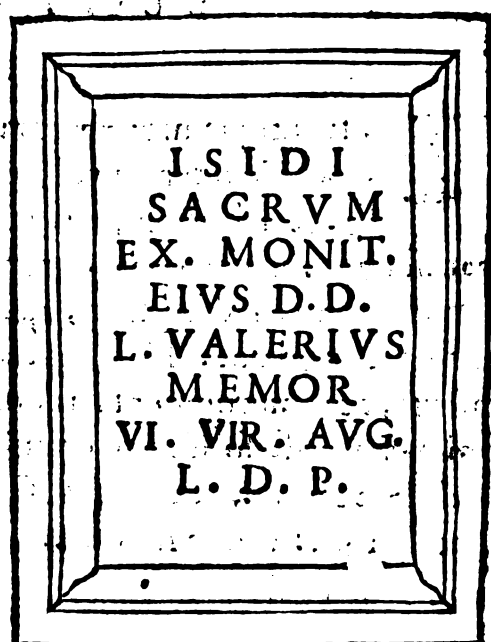
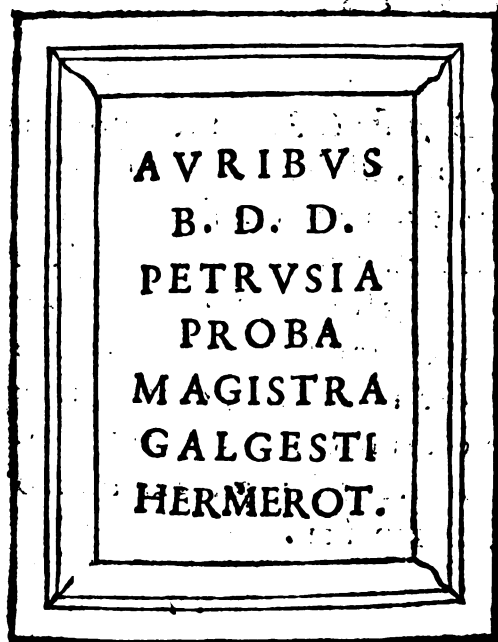

IN ANTE DICTIS AEDIBVS

CONTARENIS.

QVanti antiqua monumenta Ioannes Baptista & Paulus Rhamnusij, ciues Veneti non vulgares æstimarint, assidua ipsorum diligentia, & laboriosum in eis colligendis impendium satis superque manifestant. Suam enim domum pulchriore aut nobiliore suppellectile non instruere, sed his solis, quamdiu vita ipsis frui licuit, ornare ac replere desiderarunt. Heredes tamen exigua eiusmodi rerum cognitione imbuti, cum monumenta rudes esse lapides reputarent, omnia, quæ maiores indefesso studio grauissimisque expensis conquisiuerant, paucis abhinc annis, vt diximus, Georgio Contareno Senatori amplissimo concesserunt: eaque Ateste etiamnum sunt reposita.

5.
T. AVREL. PAL
FLORENTIN
DEC. ET. QVÆSTOR
COLL. FABR

6.
C. ARATR....
PRÆF. FABR. D....
ET BASILICÆ. FAC....

7.
C. FABIO. C. L
CHRESTO
FABIA C. L. QVAR
TA PATRONO ET
VIRO VIVA FECIT

IANO

8.

9.

IANO PATRI
AVG. SACRVM.
C. IVLIVS. C. F. SER
ÆTOR. ÆD.
DONATVS. AB. TI. CÆS.
AVG. F. AVGVSTO TORQ
MAIORE BELLO DELMA
TICO OB. HONOREM
II VIRATVS CVM LIBERIS
SVIS POSVIT

10.

ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΟΧΕΤΣ ΜΕΛΑΝΗ
ΦΟΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΝΙΑΣΙΝ
ΤΟΤ ΠΑΣΤΟΦΟΡΙΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΡΑΦΗΝ ΤΩΝ
ΤΕΤΟΙΧΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΟΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε
ΚΑΤΣΙΝ ΤΩΝ ΘΙΡΩΝ
ΚΑΤ ΤΟΤΣ ΠΡΟΜΟΧΘΟΤΣ
ΤΟΤΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΤΟΙΧΟΙΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΕΠΑΥΤΟΙΣ ΣΑΝΙΔΑΣ
ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΣΑΡΑΠΙΑΙ ΙΣΙΔΙ
ΑΝΟΥΒΙΑΤ ΑΡΠΟΧΡΑΤΕ
ΕΠΙ ΙΕΡΕΟΣ ΣΕΛΕΥΚΟΤ
ΤΟΤ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΤ
ΡΑΜΝΟΣΙΟΥ

OCTAVIA Q. F.
SECVND A VL. SIBI. ET.
OCTAVIÆ T. F. GRACIL
AE ET OCTAVIÆ SEX
F. CÆSINÆ NEPTI. Q. OCTA
VIO PATRI ÆD. II VIRO III
QVINTIÆ VOLTISAE MATRI
T. OCTAVIO SEX. F. GRACILI
VIRO. ÆD. X VIRO PONT. C. OC
TAVIO RVFO FRATRI AED
II VIRO. PONT. SEX. OCTAVIO
SEX. F. CELSO GENERO.

THEOPHILVS THEOPHILI
ANTIOCHENVS MELANEFORVS
FANI HVIVS TECTORIVM
PARIETVMQ. AC TECTI PICTV
RAM ET HOSTIORVM VALVAS
NEC NON MVTVLOS QVI IN
PARIETIBVS SVNT ET IIS IM
POSITAS TABVLAS SACRAVIT
SARAPIDI ISIDI ANVBIDI
HARPOCRATI SACERDOTE
SELEVCO ANDRONICI
RHAMNVSIO

QVAR.

I. QVARTIO] Gentem istam olim minime vulgarem fuisse, antiqua epigrammata Dijs dicata, Angelerix ad ædem Beatæ Virginis

Grut. fol. sita ostendunt

14. n. 10.

Idem fol.

52. n. 33.

I. O. M.

P. QVARTIVS. P. F

VICTOR

P. QARTIVS P. F

PRIMVS

VI VIR. IVN

I. S. T. A. L. I. A

M. C. V. R. I. O. V. I. D.

M. E. R. C. V. R. I. O. V. I. D.

P. QVARTIVS.

VICTOR

S. L. M.

ACCENS. COS.] Scilicet ACCENSO CONSULI S. Accensos apparitoribus fuisse annumeratos, vidimus, cum de apparitoribus nonnulla adnotaremus. Fuit & militum quoddam genus, ut liquet ex illis Livij verbis, alias etiam citatis: *Primum vexillum Triarios ducebat, veteranum militem spectata virtutis: secundum Rorarios, minus roboris atate factisque: Tertium Accensos minima fiducia manum, eo & in postremam aciem reiciebantur.* Verum Accensus consulis quis fuerit, ex eodem Livio cognoscitur, dum de Decemviris consularibus loquitur: *Decimo die ius populo singuli reddebant. eo die penes præfectum iuris fasces duodecim erant, collegis novem singuli accensi apparebant.* Itaque Accensus consulis ille erat, qui apparebat consuli, dum penes collegam fasces erant. Ceterum & consulibus accensos apparuisse, ex C. Julij Cæsaris instituto colligitur, qui *Antiquorum etiam retulit morem, ut quo mense fasces non haberet, accensus ante eum iret, lictores pone sequeretur.* Penes singulos consules autem alternis mensibus fasces fuisse, non est qui ignoret. Mitior nihilominus mehercule, quomodo hoc munus, quod libertorum erat teste Cicerone multis in locis, sed præcipue in Verrem (*Venio nunc ad epistolam Timarchidis liberti istius & accensi*) cum Senualis dignitate permixtum fuerit, quæ, ut iam observavimus, in præfecturis suprema erat. Nisi is, cuius hoc est monumentum, æqualis fuerit illi scribæ, qui Fundis præturam gesserat; de quo Horatius.

Suet. in Jul. Cæs. cap. 20.

Orat. 5.

Sermon. lib. 12. S. 7.

Fundos Ausidium Lusco prætor libenter

Linquimus, infani ridentes premia scribæ,

Prætextam ex latum clauum, prunæque batillum.

Scribas enim publicos extitisse seruos, & in apparitorum numerum fuisse relatos, alibi vidimus.

SALVIA] A salvo cognomen ortum. Vnde boni cœminis causa pri-

mus Saluius in censu & delectu nominabatur : prout e Felto Sigonius tradit.

De Nom.
Rom.

2. CIP. PAT A.] Ad hoc fragmentum Scardeonius ista considerat. *Mira pulchritudinis literæ, MUNICIPIVM PATAVINVM fortasse significantes: ex quibus liquido patet Patauium fuisse olim Coloniam Romanorum. C. Plinius iunior epistolarum libro primo, epistola ad Iunium Mauricum ita scribit. Habet auiam maternam Serranam Proculam e Municipio Patauino: nosti loci mores. Serrana tamen Patauinis quoque severitatis exemplum est. Verum licet & ego huius sim opinionis, ut tamen veritati sit locus, non est asseuerandum ex literis, quæ forte exponi possunt MUNICIPIVM PATAVINVM, liquido patere Patauium olim fuisse coloniam Romanorum: siquidem, qui antiquitatum cognitione pollent, apprime cognoscunt distinctionem inter municipium & coloniam: noruntque præterea, aliquando municipia in colonias, aliquando vero colonias in municipia, imo & in præfecturas permutatas fuisse. Colonias autem Romanorum eodem tempore patriam meam, & alias Transpadanæ Italiæ ciuitates à Gn: Pompeio Strabone deductas credo; non ut nouis colonis sedes hic assignaretur, sed ut indigenis communicaretur ius Latij, hoc est suffragiorum, & magistratuum potestas. Hacq; de causa cum Patauium noui coloni deducti non sint, id in numero coloniarum descriptum non reperiri arbitror.*

Lib. I. Class.

4.

3. A V R I B V S] Disertissimus Pignorius in epistola ad Albertinum Abbatem Barisonium virum nobilissimū & eruditissimum exarata, circa hoc monumentum lactea eloquentia, ac mellifluo stylo hæc nequaquā negligenda profert; quibus ulterius addi nihil profecto potest.

Epist. symb.
n. 38.

Auribus dedicatam fuisse vel arulam, vel tabellam, nemo mirabitur, uti ego arbitror, nisi qui earum usum non agnoscet in rebus percipiendis, quæ magisterio indigent. Et forte huc pertinet Libatio Aurita, quæ legitur apud Philostratum lib. VI. de Vita Apollonij Tyanæi, nisi quis referre malit ad seruum quempiam ab Auribus, qui emulatus fuerit in priuata familia seruos regios Persarum, quibus inditum erat nomen Otacustarum. Verum hæc forte videbuntur (uti sane sunt) nimis recondita. ad magisterium reuertor, cuius mentionem facit & ipsum marmor. in quo munere præstare oculis aures Lactantius Firmianus lib. III. de Falsa Sapientia Cap. IX. affirmavit. subsannans enim Anaxagoræ Philosophi responsum, proferentis se natum Cæli, ac Solis videndi gratia, ita scribit. Quid ceteræ corporis partes? anne carebunt suis quæque muneribus? quid, quod plus est, in auribus, quam in oculis situm, quoniam & doctrina & sapientia percipi auribus solis potest, oculis solis non potest? Et hinc videtur natum, ut auris Minervæ sacra esset. quod arguamus licet e verbis antiqui tituli apud Gruterum.

MLXVII. I.

MINERVÆ . AVG.
L . CALLIDIUS . PRIMVS
BRIXELLANVS . EX . AGR
LIB . II . ITEM . L . CALLIDIUS
PRIMVS . AVRES . ARGENTEAS
V . S . L . M .

nisi hac fuerit *Minerva Medica*, cuius & in antiquo lapide extat mentio. Alioqui aures *Memoriae sacratae* erant . inquit *Plinius lib. XI. cap. 45.*
„ est in aure ima *Memoriae locus*, quem tangentes attestamur . est post aurem aequae dextram *Nemesis*, quae *Dea* latinum nomen ne in *Capitolio*
„ quidem inuenit . Et aurem vellere alte spirantibus *Adrastriam* pronunciauit *Ammianus Marcellinus lib. XXIV.* at *Seruius doctissimus Grammaticorum ad VI. eclog.* hac tradidit. Aurem autem ideo, quia *Memoriae* consecrata est, ut frons *Genio*, digiti *Minervae*, genua *Misericordiae*. quibus addo ego ex *Macrobio Carne Dea vitalia lib. 1. Saturnal. cap. 12.* & *Fidei* dextram ex *Plinio*, & ex ijs quae ego differui olim per epistolam cum *Viro Illustris. Scipione Cobellutio*, qui *Romanam purpuram* (dum facta Deisque sinebant) probitate & eruditione illustrabat. *Auris* autem quo gestu velleretur, explicuit ex veteribus monumentis doctissimus *Pierius Valerianus lib. 33.* *Memoria* vero & ipsa (ut etiam hoc auribus nostris demus) in *Dearum censum* relata fuit, *uxor Iouis, Musarum mater*, ex *Arnobio lib. III.* & *culta Carthagine*, ut tradit *Idatius Episcopus* in *Chronico* scribens de caede *Heracliani*.

B. D. D.] BONIS DEABVS in indicibus *Gruterianis* vertit *Scaliger*. Quænam autem fuerint istæ Bonæ Deæ, quibus aures erant dicatae, nihil est, quod addam eis, quæ ex *Plinio Pignori* mutuauit. Cum enim dixisset in aure ima *Memoriae* esse locum, nec nō post aurem dextram *Nemesis*, utique suspicari licet, *Bonarum Dearum nomine Memoriae & Nemesis* monumentum hoc dicatum fuisse.

fol. 89. n. 6. *Gruterus* in hoc titulo emendat *AVRIVM*, nescio qua ratione commotus, cum tamen *AVRIBVS* aperte saxum dicat, ut inuentibus patet.

Cap. 35. 4. ISIDI SACRVM] *Ægrotos* olim *Isidis* numen implorare solitos, refert diligentissimus *Tomasinus* ad observationem huius tabulae, in suo de *Donarijs seu tabellis votiujs*. Neque est, quod de *Iside* plura adducam, trita enim, & apud omnes *Mythologos* sunt obuia. Præterea, cum à nominum diuersitate *Isidem Myrionymon* esse nuncupatam *Plutarchus* testetur, instituti mei ratio non patitur, ut omnia in hunc locum comportem. Ceterum quod huic Deæ ob recuperatam sanitatem vota antiqui persoluerint, liquido prodit non istud solum monumentum, sed & aliud, quod apud prædictum grauissimum Senatorem *Contarenum* paucis abhinc annis fuit iniuste reconditum, eratque tale.

De Iside

ISI

ISI . SACR.
L . MAGIVS
PHILEAS . VI . VIR
AQVIL . OB.
SALVT . GRATTIANI
FILI ET GRATTIÆ

EX MONIT. EIVS] Nam in templis ægrotos suos antiqui de-
ponebant, vti facile constat ex Aristophane in Pluto:

Att. 2. scen
4.

——— nostrum erit
Nunc Blepsideme, vt Plutum quam citissime
In templum deducamus Æsculapij:
Et vt illic decumbat, curemus sedulo.

Ibi per somnum de salute sua certiores fiebant, Galeni fide: *Monitus De Cur. per*
per quadam insomnia, quorum duo perspicuo mihi visa sunt: accessi ad Sang. Mistr.
dextra manus arteriam. Sed de hoc varia, & quidem singularia qui des-
cap. 23.
derat, prædictum Tomasinum adeat.

D. D.] Hoc est DONO DEDIT; & aliquando etiam DEDERVNT.

L. D. P.] Quæ legenda sunt LOCVS DATVS PVBLICE.

5. PAL.] Scilicet PALATINA; quo nomine fuit appellata tribus
Urbana quarta, à monte Palatino teste Varrone: *Ab hoc quoque quatuor De Ling.*
parteis urbis tribus dicta: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina. Lat. lib. 4.

FLORENTIN] Nempe FLORENTINVS: quod T. Aurelij
cognomen, non patriam, vt opinor, indicat, hocq; tribus de causis. Pri-
mo, quia post tribum cognomini, non patriæ locus erat, vt omnes ap-
prime cognoscunt, & hoc monumentum satis clare indicat.

Grut. fol.
1018. n. 32

Q. TERSINA . Q. F
S C A P. L V P V S
FLORENT . MILES
COH. XII. VRB. 7. DEX
TRI . GENIVM
CENTVRIÆ . CVM
BASE. MARMOREA.
TESTAMENTO
PONI . IVSSIT

Deinde quia Florentinus diminutivum à Florentis cognomine ortum
suspicio. Quod enim cognominum diminutivorum frequens vsus fue-
rit, testes sunt mihi doctissimi antiquitatum coryphæi Sigonius & Pan-
uinius; qui cognomina diminutiva à cognominibus primitiuis deriva-
ta recensentes, à Crispo Crispinum, à Coruo Coruinum, à Peto Patinum, à

Messala Messalinum descendisse ostendunt; ne infinita, quæ apud ipsos de Nominibus Romanorum, & de Antiquis Nominibus videre quisque poterit, huc referam, Demum quia à Triumviris, scilicet C. Cesaris auspicijs, & M. Antonij, & M. Lepidi Pont. Max. Colonia FLORENTIA deducta, non in Palatina tribu, in qua iste Aurelius enumeratur, sed in tribu Scaptia descripta conspicitur, ut aperte testatur monumentum Florentinum, ne innumera alia, quæ ad rei istius confirmationem inseruire possent, huc adducam.

Grut. fol.
487, n. 7.

C. VMBRICIVS	VOLTVRNÆ
C. F. SCA. CANSO	C. FILIÆ
COLON. ADLECT	TERTVLLÆ
D. D. FLORENT.	VXORI
SIBI. ET	

Sed ut liquido cognoscatur, in tribum Scaptiam Florentiam fuisse adlectam, Romanum saxum, ceteris omissis, quod nomen tribus integrum exhibet, heic volui apponere.

Idem fol.
557, n. 1.

L. PINARIO. L. F. SCAPTIA
MATERNO. FLORENTIA
MIL. COH. XII. VRB
VIXIT. ANN. XXX. MIL. AN. VII.

In Num.
Pomp.

COLL. FABR.] Scilicet COLLEGII. FABRORVM. Numa Rex ut factiones & diuidia, quæ oriri poterant in ciuitate ex duabus conflata gentibus, tolleret, diuifit, ut Plutarchus tradit, ciuitatem per artes tibicinum, aurificum, fabrum, tinctorum, sutorum, coriariorum, arariorum, figulorum, reliquasque artes in unum coegit, fecitque ex omnibus corpus unum; collegiaque & concilia, atque sacra cuique sectæ decentia tribuit. Itaque collegia fabriorum erant illa, quæ nos vulgo Fratralcas seu Sodalitia vocamus: quæ omnia in nostra ciuitate certis ac proprijs vexillis distincta, xxxv. enumerantur, ac in publicis locis comparent.

7. FAB[O]] Fabiæ familie patriciæ maiorum gentium, tam multis viris insignibus celebratæ, originem Silius Italicus elegantissimis hisce versibus describit, cum de Q. Fabio Maximo, cui Cunctatoris gloriosum cognomen fuit, canit.

De Secund.
Bell. Punic.
lib. 6.

Stirpe genus clarum, cæloque affinis origo.

Nam remeans longis olim Tirynibus oris,

Et triplicis monstri famam, & spectacula capta

Mira vultus, hæc qua fulgens nunc mænia Roma,

Egie ouans: tunc Arcadius (sic fama) locabat

Inter desertas fundata palatia duntaxat

Tam.

Paupere sub populo ductor, cum regia virgo

Hospite victa sacro: Fabium de crimine leto

Procreat, & magni commiscet seminis ortus

Aras in Herculæos mater ventura nepotes.

Et ideo ut Festus notat, *Fonij* qui nunc *Fabij* dicuntur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua *Hercules* in fovea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse, quemamodum *Vrsi* & *lupi* foveis caperentur. Hæc gens, ob Pontifices, Augures, X. Viros legum scribendarum, Consules, Dictatores, Magistrum equitum, Tribunos militum consulari potestate, Principes Senatus, viros quibus ouandi, & alios quibus triumphandi gloria contigit, præ ceteris longe clarissima, in quot familias diuisa fuerit, longum esset hic recensere: *Panvinium* itaque consulat amicus lector, qui de ea fuit.

CHRESTO] Hoc cognomen forte salutarem utilemque hominem significat, similitudine deprompta à *choreto*, de quo *Plinius*: *Quod quidem propter singularem salubritatem aliqui chreston appellant, pancration.* Hist. lib. 2.
cap. 18.

8. Ab ulteriore labore ac solitudine, in explanando hoc monumento votiuo, me liberat eruditissima epistola, quam *Pignorius* noster olim dedit ad *Gulielmum Sohierum*, virum nobilitate, eruditione, ac pietate præcellentem, tum præditum animo forti & tranquillo, ad omnem fortunæ læuitiam perferendam parato; quem ego semper & amore, & reuerentia profecutus sum. Quæ igitur *Pignorius* notat, hæc sunt. Symbol.
Epist. n. 37.

IANO PATRI] Iam primum *Ianus Pater* appellatur, ut apud *Catonem*, & *Martialem*, & *Arnobium*; quod esset annorum nitidique *Mundi* sator. ut canit idem ipse *Hispanus Poeta* lib. 10. 28. *Anno-*

rum sacrique caput inquit inactus. idem vases in pictura mensum. SER.] Ad tribum *SERGIAM* pertinere arbitror, illorum *AETORAE*, prorsus nescius: quod enim concinnator indicis *Gruteriani* *SER. ACTOR* legit, manifeste hallucinatio est.

TORQ. MAIORE] *Torques Maior* designat, ut ego censeo, milites, quos *Vegetius* & eius epitomator *Modestinus* appellant *Torquatos*, duplax, quibus inquit *Vegetius* lib. 2. cap. 7. *Torques aureus solidus*, virtutis premium fuit, quem qui meruisset, præter laudem interdum duplas consequeretur annonas: duplax duas, simplares unam. *Torquis* autem figura cernitur in veteribus nummis, in *denario* primario. L. TORQVATI ut animaduertit *F. Vrsinus* in gente *Manlia*: & quidem in ora ipsius *denarii*, tum in nummulo *enep*, quem ego alias vidi, & exhibetur ab *Antonio Augustino* Dial. 1. & antiquatum, editionis *Romane*, speciedracunculorum semet respicientium caudis convexis. Et hanc eandem speciem exprimit antiquum marmor, cuius mihi copiam fecit vir nobilissimus,

mus, idemque in litteratos omnes propensissimus Nicolaus Fabricius Peireschius, Regius in Aquisectionensi curia Senator.

TORQVEM AVREVM EX DRACVMCVLIS DVOBVS.

nostrum vero marmor habet, C. Iulium donatum fuisse torque maiore ob annonas forte duplares.

BELLO DELMATICO] Notandum autem est bellum Delmaticum dici, non vitio Quadratarum; sed recta scribendi ratione, licet usus nunc Dalmatiam ferat, & Dalmaticum. Velius sane Longus in libello de orthographia sic habet: placet etiam, ut Delmatiam, non Dalmatiam pronunciemus; quoniam à Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur. Et Aurelius Victor ex editione Andrea Schotti V. Cl. de P. Scipione Nasica scribit: Consul Delminium urbem Delmarum expugnauit. Ita etiam praefert aenea tabula, quam edidit F. Vrsinus in gente Pomponia, in qua retensentur pedites & equites, qui militant in cohorte 111. Alpinorum, & in 8. voluntariorum ciuium Romanorum, qui peregrina conditionis probati erant, ET SVNT IN DELMATIA. Nummus quoque aeneus extat apud me, inscriptus FL. DELMATICVS NOB. CAES; illius nimirum Delmatij, quem Dalmatium scriptores omnes perperam appellant, quique filius fuit Anniballiani fratris Constantini Magni, cuius nomen Adolphus Occo ex Velio Longo nititur eruere, nescio qua bona fide. Codex enim Romanus, & editio Iuniana lectionem Occonis respiciunt omnino. De bello autem, quod Tiberius cum Delmatis gessit, consulendus est Suetonius in Tiberio Cap. 9. Exhinc Rhaeticum, Vindelicumque bellum, inde Pannonicum, inde Germanicum gessit. Rhaetico atque Vindelico gentes Alpinas, Pannonico Breucos, & Delmatas subegit. Ex quibus Suetonij verbis elicimus aconemiam militarem, quae apud Romanos fuit, cuiusque vestigia retulimus ex aenea tabula proxime citata, in qua Cohors III. Alpinorum in Delmatia militabat.

In Rt. Delmat.

Sed hoc loco veritati indulgeant Pignoriij manes; nam Adolphus Occo & ipse, tum prima, tum secunda editione, Delmatium, non autem Dalmatium legendum fatetur; hocque cum Velio Longo, cuius haec sunt ipsissima verba. Velius Longus in libro de orthographia ex auctoritate Karrenis, Placet, inquit, ut Delmatium, non Dalmatium pronunciemus; quoniam à Delminio maxima ciuitate tractum nomen existimetur.

OB HONOREM II VIRATVS] En, quae Pignorius de Duumuiris habet, omitto; non sunt enim diuersa ab illis, quae abunde iam obseruauimus.

CVM LIBERIS & VIS] Ad filios etenim transibat honor Duumuiratus patris ipsius, & magna fuit semper vis in exemplo paterno ad capescendas reliquias; ut innuit cum irrisione Iuuenalis Sat. 14.

Qui-

*Quidam sortiti metuentem sabbata patrem
Nil prater nubes & Cæli numen adorant.
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit.*

Verum an ad filios honos Duumviratus peruenerit, dubitare me fa-
teor, cum & ipse non dissimilis consularui & Præturæ esset, quas di-
gnitates ad posteros nusquam transiisse, omnibus liquido constat.

9. GRACILÆ] Cognomen in eorum numero, quæ ab habi-
tu corporis desumuntur, reponendum; distinguendum tamen à macro,
vt ex Cornelij Galli elegijs cognoscere licet.

Eleg. 1.

Quarebam gracilem, sed non quæ macra fuisset.

CÆSINÆ] Cælij cognomen, quod in gentilicium nomen trans-
migravit, eorum numero aggregandum est & ipsum, quæ à corporis
dispositione profecta fuerunt: Cælij enim dicuntur illi, quorum ocu-
li assimilantur oculis catorum, glaucique coloris sunt: vnde Lambinus
ad illud Lucretij

De Rer.
Nat. lib. 4.

Cælia παλλάδιον: nervosa & lignea δορυς

notat: παλλάδιον id est parua Pallas, quæ ab Homero describitur, & appella-
tur γλαυκῶπις, id est cæsijs & glaucis oculis. A Cælio itaque cognomine
Cæsina diminutivum puto: quoniam blandiendi gratia frequenter di-
minutivis utimur, præcipue in fœminis, de quibus reperitur Crispina, Ni-
gella, & similia.

AED.] Scilicet AEDILI. Ædilis dictus fuit, inquit Varro, qui *De Ling.*
ades sacras, & priuatas procuraret: Festus vero: quod facilis ad eum ple- *Lat. lib. 4.*
bi aditus esset. Romæ ædilium tres fuisse ordines: alij enim Plebei, alij *Lit. Ac*
Curules, alij Cereales nuncupabantur. Plebeiorum ædilium origo fuit,
cum plebs Tribunorum plebis magistratum impetrauit; tunc enim si-
mul flagitauit, vt duo de plebe quotannis crearentur, qui sacrarum
ædium, publicorum locorum, & annonæ curam gererent, qui patrio
Romanorum sermone ab vno officio, quo fungebantur, vocabantur Ædi-
les, vt inquit Dionysius.

Antiq.
Rom. lib. 6.

Curules vero introducti fuerunt eo anno, quo primum Consul vnus
ex plebe creatus est, quorum munus, vt fuscè describit Rosinus, fuit, tem- *Lin. Hist.*
pla, theatra, stadia, fora, porticus, curiam, Basilicas atque mœnia re- *lib. 7.*
ficere, ornare, custodire. Horum quamuis primi e patricijs creati sint, *Antiq.*
cum plebe tamen communicatum magistratum hunc colligere licet ex *Rom. lib. 7.*
Liuio, vbi ait: *adiles curules fuere L. Cornelius Caudinus, & Seruius* *cap. 25.*
Sulpitius Galba plebeij: tum etiam ex ijs, quæ de Ædilibus Cerealibus ha-
bet Dio.

Hist. lib. 7.

Lib. 43.

Ceterum scribas & viatores ædilibus inseruuisse, ex L. Liuiο licet perspicere,
qui scripsit. Pecuniam ex arario scribae viatoresque ædilitij clam ege- *Hist. lib.*
se per indicem comperti, damnati sunt non sine infamia Luculli ædilis. *30.*
Ædi.

De Antiq.
Jur. Ital.
lib. 2. cap.
4.

Ædilem dignitatem inter magistratus coloniarum recenset Siginus. Patauij quoque ædiles, & quidem omnes fuisse, inde mihi persuadeo, quia & hodie quoddam illius honoris vestigium apparet. Plebeiorum enim ædilium fungi videntur officio duo illi ex nostro ordine ciues, qui vulgo *Cavalieri del Comune* nominantur; cum ad istos pertineat annonæ vniuersæ curam gerere, iniqua pondera, & iniustas mensuras corrigere ac confringere, ganeata obsonia inhibere, ac studiose demum inuigilare, ne impuniti maneant illi, qui annonæ vbertati quomodo officiant.

Curulium ædilium apud nos sunt loco viri illi primi ordinis, qui *Deputati ad Ecclesias* dicuntur; & illi qui Prætorio nostro, & vijs præsident. Istis enim conuenit curare, vt templa, fora, viæ, ædificia publica, salua conseruentur, restaurentur, perficiantur. Tandem Cerealium ædilium vicem gerunt ciues illi nobilissimi, destinati cum Illustrissimo & Excellentissimo Prætor ad copiam frumenti incolarum commodo assidue procurandam, communiter à nobis dicti *Deputadi alle biade*.

II VIRO III] Quæ legenda credo DVVMVIRO TERTIVM; nempe ob honorem Duumviratus tertio gestum. Duumviratus enim in colonijs, vt vidimus, prope consularui aut præturæ compar fuit.

QVINTIÆ] Idem forte ac QVINTIÆ, quod nomen gentis patriciæ minorum gentium fuit. Tullus enim Hostilius Rex cum Albanis in ciuitatem adsciuit familiam istam, nec in patricium ordinem tantum, sed & in Senatum adlegit. Ea multis Dictatoribus, Consulibus, tribunis consulari potestate claruit. Hanc gentem etiam plebeijs accenset Vrsinus ex Liuiolib. 24. & Cicerone pro A. Cluentio. Quintia præterea à Quinto denominata, alij genti, nempe Quinctiliæ, teste Panuinio nomen dedit.

In gent.
Quint.
De Antiq.
Nomin.

X. VIRO] Romæ Decemviri fuerunt dicti, non tantum qui Sibyllinos libros custodiebant, verum etiam qui *STLITIBVS IVDICANDIS* præpositi erant.

RVFO] A colore cognomen desumptum quis non cognoscit?

Lit. C.
Etymolog.
lib. 10.

CELSE] *Celsus ex Græco κελσος eques dictus*, vt notat Festus: *Isidorus vero: Celsus à calo dictus, quod sit sublimis & altus quasi celestis*. Quidquid de hac voce sit, loca omnia sublimia celsa dicta apud Virgilium obseruo:

Aeneid. lib.
6.

*Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis
Liber, agens cello Myse de vertice tigres.*

Et

Lib. 8;

*Haud procul hinc Tarcho & Tyrrheni tuta tenebant
Castra locis: celloque omnis de colle videri
Iam poterat legio.*

10. Græcam hanc inscriptionem, & apud Petrum Bembum in
suis epistolis Italicis, & apud Gruterum descriptam inuenio, verum ab
ea, quam habet saxum, nonnullis in locis diuersam: Gruterus siquidem
ANTIXETTEΣ, Bembus ANTOIXTEΣ habet, cum tamen in monumento
videatur ANTIOXETEΣ. Vbi vero in lapide legitur ΚΑΤΕΙΝ, Bembus
& Gruterus ΛΑΤΕΙΝ substituunt, ac tandem quod ΤΟΙΧΟΙΣ est, Grute-
rus ΤΙΧΟΙΣ scribit.

Lib. 3.
Fol. 84. n. 3.

Latinam eius versionem quam damus, Rhamnusianam esse, ex eo-
dem Bembo deprehendere licet, qui eam vti optimam collaudat.

IN MEMORATIS AEDIBVS CONTARENIS.

ET si sepulchralis huius legis, quod hic sequitur, frustum me monere quodammodo videatur, ut de Buzzaccarenorum, in quorum aedibus condignum olim locum obtinuit, antiquissimæ simul ac nobilissimæ familiæ laudibus aliquid attexam, ingenij tamen mei viribus tantum non confido, ut digna me allaturum esse credam; nec vnquam futurum spero, ut tam amplam gloriam tam exiguæ chartæ angustia capiant. Tantis enim tamque eximijs viris omni æuo resplenduit, quorum aliqui virtute ac probitate, alij scientia & eruditione, alij militari laude immortalem famam sibi peperere: præterea tot religiosissimos progeniuit Episcopos, tot fortissimos terra marique belli duces; tot alias clarissimas familias affinitate sibi deuinxit, ut nesciam, an ad ampliores honores aspirare potuerit. Timendum igitur est, ne tam illustri nomini mea penna maculam potius aspergam, quam quid adjiciam ornamenti; maxime cum dignius prædicari non possint, quæ orbis vniuersus stupet, & celebrat. In huius igitur gloriosissimæ familiæ aedibus præsens fragmentum asseruatum primo fuit: inde temporis progressu ad Quirinos, ab his cum ceteris monumentis ad Rhamnulos, denique ætem Ateste ad Contarenos deuenit.

INFERENDI IN AREA HVMANDI
 SEPELIVNDI IVS POTESTAS Q. ESTO
 ET HVIC AREÆ QVAM EGO DIFINII
 ETA FRONTE MACERIAS DVXIET TITVL
 POSVI VLTRA EAM AREAM ET
 MACERIAM IN FRONTE IN AGRO
 VERSVS LATE. PED. X. RETRO VSQ AD
 CANABETVM HVIC AREÆ CEDET
 QVA PEDATVRA NEQVE HVMARI NEQ
 TVMVLVM FIERI VOLO VT HABEAT
 EA AREA ET A TERGO ET A LATERE ACCESSVM
 S V V M

Lex ista sepulchralis, quousque sepulchri area, & ad quos sepultura ius porrigatur, aperte definit.

AREA] Festi testimonio *Area proprie dicitur locus vacuus quasi exaruerit, & non possit quidquam generare: uti sunt loca sepulchris destinata, quæ cum olim sacra essent, nihil in ijs scribatur: idque forte legibus vetitum erat. Et propterea Area dicebatur tota sepulchri planities: nisi locus tantum, qui tumuli ambitu concludebatur, area dictus sit, similitudine desumpta à morbo capitis cum defluvio capillorum, area dicto, Græce ἀλωπεχία: unde apud Petronium Eumolpus.* Lib. A.

Quod summum formæ decus est, cecidere capilli:

Vernantesque comas tristis abegit hiems

Nunc umbra nudata sua iam tempora mærent:

Areaque attritis ridet adusta pilis.

MACERIA] Maceriam Varro de Re Rustica, ubi de septis loquitur, explicata tertia eorum varietate, sic describit. *Quantum fabrilis sepimentum est, nouissimam maceria. Huius fere species quatuor: quod sunt e lapide, ut in agro Tusculano: quod e lateribus coctilibus, ut in agro Gallico: quod e lateribus crudis, ut in agro Sabino: quod ex terra & lapillis compositis in formis, ut in Hispania & agro Tarentino. Ideo Maceria est seps, quæ locum aliquem cingit ac munit, ne omni incurui pateat; & propterea male apud Scardeonium pro maceria, maceries reponitur; nam maceries Nonio auctore idem est ac maceratio.* Lib. 1. cap. 14.

CANABETVM] De hac voce, quid proprie significet, nihil certi afferre possum, nisi conueniat forte cum vocabulo canabulum, quod locum lapide congerie coopertum significare nomenclatores ostendunt; vel nisi ut à lauro lauretum, ita à canabo canabetum proficiscitur.

PEDATVRA] Sepimentum forte ex palis confectum, desumpta à pedamentis origine, quæ fulcimenta vinearum esse Varro nos docet: *quibus stat rectis vineæ, dicuntur pedamenta; quæ transversa iunguntur, iuga: ab eo quoque vineæ iugata.* Unde pedamentum forte idem ac pedatura; nisi cum Brissonio de Formulis omne quod pedibus ambitur, pedatura dicatur. De Re Rust. lib. 1. cap. 8.

In hoc sepulchrali fragmento non est legendum cum Scardeonio **MACERIEM**, neque **PEDATARA**, cum **MACERIAM** & **PEDATVRA** saxum exhibeat. Ceterum ad Appiani imitationem minutis literis additis monumentum restituendum censui, cum tantummodo maiores characteres hodie oculis, & quidem difficulter, subisciantur.

VICENTIAE APUD HIERONYMUM
GUALDVM.

Gens de Gualdo claro Vicentiae loco conspicua, virorumque literarum & armorum gloria emicantium feracissima, procreauit tum Paulum & Iosephum insignes Patauinae Cathedralis Archipresbyteros, tum Hieronymum prioris illius nepotem, secundi huius fratrem, virum scientiarum bono, tum antiquitatum praesertim conseruationi diuinitus datum. Hic dum Patauij cum Iosepho fratre vixit, musaeum nobilissimum & ornatissimum sibi conduxerat, in quo monumenta & varijs ciuitatis aedibus singulari studio & industria comportata, atque à nobis hoc loco subiicienda, religiosissime custodiuit. Ceterum Iosepho acerbo funere & viuis nimis mature sublato, in patriam redijt, secumque omnes, quas plurimas coaceruauerat, inscriptiones asportauit. Ibi tamen in musæo æternitati dicato, veneratione etiamnum gaudent.

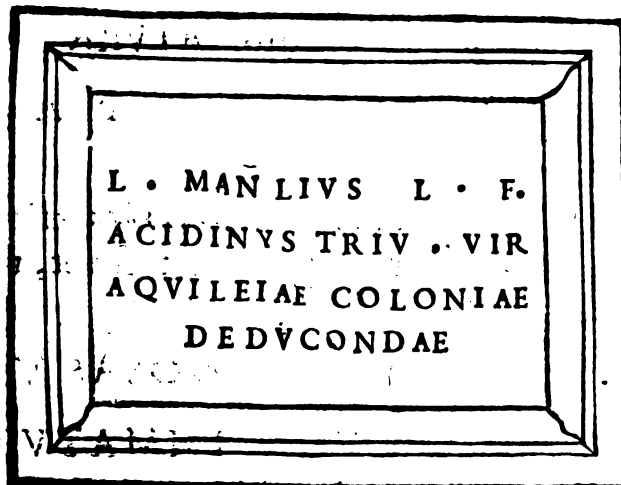
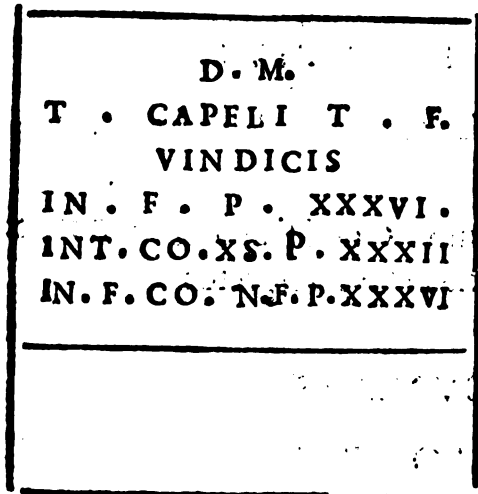

A. Gouj. sculp.

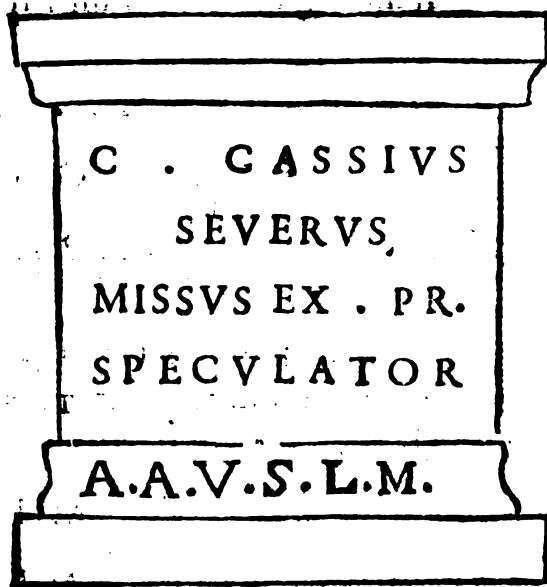
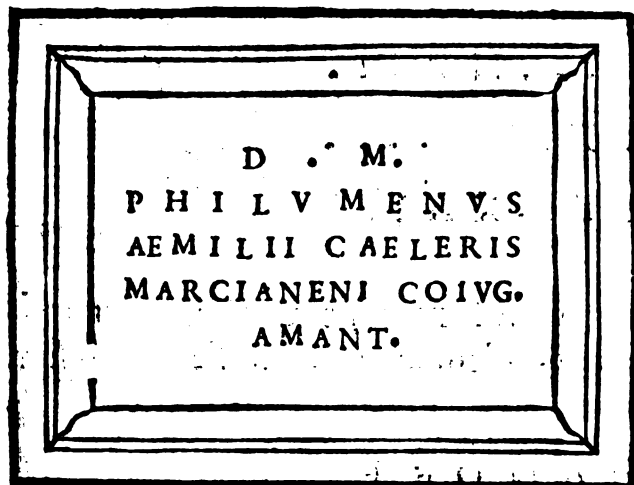
3.

4.

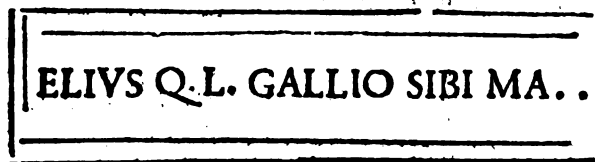
5.

6.

7.

8.

..... SC. PLOS.
... PLOS VRI.
.. VIR. I. D. FIERI VXOR.

1. Duo illa saxa Græca inscriptione signata sic latine explico

Æ D E M O N

IMMATVRA MORTE PRÆREPTVS

P A V P E R

Et tunc pro *νῆσας, νῶσις* erit legendum. Quod si autem *ΝΟΞΑΣ* nomen proprium forte fuerit, tunc latine id sic interpretor.

NOSAS VERECVNDVS

IMMATVRA MORTE

P R Æ R E P T V S

Fol. 808. n. 6. Monumentum hoc vna cum sequenti habet Gruterus, Verum mutilum, & valde diuersum: apud ipsum enim legitur.

..... N A . . .

P O Y . Σ Y

X P H Σ T E . X A I P E

ibid.

2. In secundo tamen Gruterus, vbi *THNIE* Gualdij accuratissimi fide prostat, ponit *THΣ . . E*. Idem autem latine sic vertendum credo.

M E N A N D R E

M E N A N D R I . F

E X I N S V L A T I N O

B O N E S A L V E .

3. Inscriptionem istam apud Scardeonium fuisse satis manifeste patet: eam enim inter suas ipsemet describit.

CAPELI] Ab hac gente Capellorum forte familia apud Venetos summæ nobilitatis originem traxit. Ceterum quod Capella cognomen etiam fuerit, Martianus indicat, cuius libros habemus de nuptijs Philologiz.

VIN-

VINDICIS] Cognominis huius rationem Festus his verbis declarat: *Vindex ab eo quod vindicat, quo minus is qui pressus est ab aliquo teneatur.* ^{Lit. V.} Eiusdem vero auctorem primum puto servum illum, qui Nobilium iuuenum Romanorum coniurationem de restituendis Regibus detexit. Nam quoniam, ut ait Livius, *primus dicitur vindicta liberatus, quidam vindicta quoque nomen tractum ab illo putant: Vindicio ipsi nomen fuisse. post illum observatum, ut qui ita liberati essent, in civitatem accepti viderentur.* ^{Hist. lib. 2.}

4. L. MANLIUS.] E Rhamnusiorum ædibus saxum hoc ad Tomasinum pervenit; inde anno MDCXL. ad Gualdum, qui ab ipso Tomasino id sibi fuisse donatum fatetur.

TRIV. VIR. AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] TRIV. VIR. pro TRIVM VIR sculptum quadratarij forsitan errore. *Volsis devictis Veliternus ager ademptus; Velitras coloni ab urbe missi, & colonia deducta:* ita Livius, Quomodo autem deducta fuerit, ex Halicarnasseo conijcitur, cum de Velitrensis scribit: *Ob has igitur causas ocius colonia decreta est triumviris ad eam deducendam à senatu cre-* ^{Hist. lib. 2.} ^{Antiquit. Rom. lib. 7.} ^{De Antiq. Iur. Ital. lib. 2. c. 5.} ^{Antiquit. Rom. lib. 7. cap. 47.} *sis.* Videnturque ex observatione accuratissimi Sigonij hi primi fuisse creati, ex eo vero tempore mos iste invaluisset, ut quotiescunque colonia deducenda esset, triumviri eligerentur. Ceterum qui plura desiderat, Rosinum consulat, qui fuse de eorum electione, dignitate, & munere.

AQVILEIÆ COLONIÆ DEDVCONDÆ] Anno V. C. DLXX. Romæ agitabatur, uti colonia Aquileia deduceretur, nec satis constabat, utrum Latinam, an civium Romanorum deduci placeret. Postremo Latinam potius coloniam deducendam patres censuerunt. triumviri creati sunt P. Scipio Nasica, C. Flaminius, L. Manlius Acidinus; ita Livius, qui & modum deductionis eiusdem hisce verbis declarat. *Aquileia colonia Latina eodem anno in agro Gallorum est deducta. tria millia pedum quinquagena iugera, centuriones centena, quadragena equites acceperunt. triumviri deduxerunt P. Cornelius Scipio Nasica. C. Flaminius Acidinus.* ^{Hist. lib. 39.} ^{Hist. lib. 40.} Verum amplissimæ huius civitatis, quam extra Venetiz fines Strabo locat, vix vestigium apparet; nam præter vasta rudera, quæ obstant ma- ^{De Sit. Orb. lib. 3.} iestatis interitum lacrimas excitant, nihil aliud, eheu! superest.

L. MANLIUS. L. F. ACIDINUS.] Hic anno ab V. C. DLXXV. consul fuit Livio teste: *Q. Fulvius Flaccus ex Hispania redijt Romam cum magna fama gestarum rerum, qui cum extra urbem triumphandi causa esset, (os. est creatus cum L. Manlio Acidino.* ^{Hist. lib. 40.} ^{Fastor. lib. 1.} Hi consules fratres germani fuerunt teste Verrio Flacco, cuius consulares tabulas ab obliuione vindicatas nobis eximius antiquitatum cultor Panuinius subministrat: ibi enim sic designantur.

L. MAN-

L. MANLIVS . L . F . L . N . ACIDINVS FVLVANIVS

Q . FVLVIVS Q . F . Q . N . FLACCVS

Hæi fratres germani fuerunt.

Hosque primos fratres obseruo simul hoc honore functos.

Vltcrius L. Manlium Acidinum istum ex gente Fulvia progenitum, in Manliam à L. Manlio L. F. L. N. Acidino fuisse adoptatum, facile est colligere ex nomine eius gentilicio, post Acidini cognomen posito, atque in anus desinente; hæc enim vsitatio ratio mutandi nominis in adoptionibus fuit, vt fusc *ex Dione lib. 40. & 46. obseruat de Nominibus Antiquis* Panuinius. At Manlij istius meminit Cicero: *Dic de*

De Orat.
lib. 2.

L. Manlio; Virum bonum inquit, egregiumque ciuem esse arbitror.

Monumentum hoc quamuis mutilum apud Gualdum conspiciatur, de eo siquidem nihil aliud legitur nisi

.....

..... RIV. VI.

AQVILEIÆ COLONIÆ

DEDVCONDÆ

attamen integrum exhibere volui, tum ex ijs, quæ vidi in notis Rhamnusianis ad Scardeonium, tum ex Liuiio, & Fastis ipsis.

Antiquit.
Rom. lib. 2.

5. CELERIS] A corporis habitudine cognomen hoc emanasse, satis constat; nam *promptos, & ad opus veloces Romani celeres vocabant* vt Dionysius tradit de equitibus, qui celeres vocabantur, à Romulo institutis.

6. EX PR. SPECVLATOR.] Quæ accipio EX PRAECEPTO SPECVLATORVM; nam illas notas EX. PR. vel EX PRAECEPTO, vel EX PRAEDIO significare, fere omnes notarum abbreviatorum explanatores affirmant. Sed cum ex prædio nihil cum speculatoribus meo iudicio habeat, potius ex præcepto, quam ex prædio legere volui.

De Tole.
rand. Obsid.
cap. 6.

Speculatores nos Itali *le sentinelle* vocamus. Genus erat militum, & quidem in re militari versatissimorum, vt ex Æneæ antiquissimi scriptoris Poliorcetico, Isacio Causabono interprete, colligitur. *In singulis autem specularum locis, tres minimum hemeroscopos stationem agere necesse:*
arque

atque eos non quos casus fortuitus obiecerit, sed belli peritos: ne speculator præ imperitia aliquid opinatus, det eius rei signum, aut nuntium in urbem deferat, & sine causa negotium oppidanis faceffat. Hoc idem videtur innuere Frontinus, dum ad inimicos explorandos lectissimos ac sagacissimos viros missos ostendit. Speculatores ab exploratoribus in eo tamen differunt Festi auctoritate, quia speculator hostilia silentio percipit, explorator pacata clamore cognoscit. Speculatores tam in pedestri agmine, quam in equitatu adhibitos fuisse, nobis declarat Lucanus.

Stratag. lib.
1. cap. 2.

Lit. S.

Pharf. lib. 8

Iam rapido speculator eques per littora cursu

Hospitis aduentu placidam compleuerat aulam.

Nec in terrestri tantum acie, sed & in maritima speculatoribus locus erat, qui etiam naui, qua vehebantur, nomen dedere. Hinc speculatorium nauigium, quo Cæsar in littore Britannico usus est: *Scaphas longarum nauium*, item speculatoria nauigia militibus compleri iussit. Sed speculatores non semper dictos, qui de rebus hostium ad suos referrent, verum etiam milites illos, qui principes vbique stipabant, nec non & carnifices ita vocatos reperio. De militibus testis est Suetonius in Claudio: *Sed nihil æque ac timidus, ac diffidens fuit. Primis Imperij diebus, quamquam, ut diximus, iactator ciuitatis, neque conuiuia inire ausus est, nisi ut speculatores cum lanceis circumstarent, militesque vice ministrorum fungerentur.* De carnificibus Iulius Firmicus: *Speculator facit, qui nudato gladio hominum amputat ceruices.*

De bello
Gall. lib. 4.

Cap. 35.

Lib. 8. cap.
26.

A. A. V. S. L. M.] Duas primas illas literas notarum explicatores interpretantur, vel AVRVM. ARGENTVM, vel APVD. AGRVM. Vnde ego omnes coniunctim sic forte posse legi opinor

APVD AGRVM vel AVRO ARGENTO VOTVM SOLVIT LV-
BENS MERITO.

8. GALLIO] Cognomen, si ita nos coniectare non dedecet, à gallarum in glandiferis arboribus nascentium similitudine ortum, quæ cum leues sint, leuem forte virum significare poterant. Nisi Gallius sit dictus eo modo, quo Hadrianus Iunius Galeon accipit; videlicet id quod maculis albis, lenti non disparibus, est conspersum.

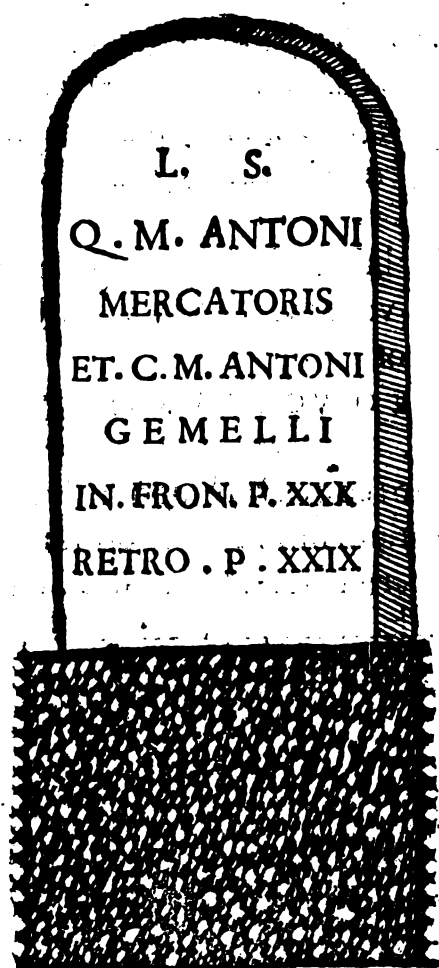

IN MUSEO IOANNIS
RHODII.

HÆc monumenta, quorum prius rudi cippo, è Terra Nigra Patavio vicina eruto incisum, Patavij in augusto Laurentij Pignoriij museo conservabatur, alterum Venetijs à Daniele Nijs, negotiatore Belga, omnis elegantiae studioso donatum, Ioannes Rhodius antiquitatum indagator solertissimus magna cura & studio cum rarioribus libris Hafniam regia & Athenæo claram transmisit.

1.

2.

L. S.

Q. M. ANTONI

MERCATORIS

ET. C. M. ANTONI

GEMELLI

IN. FRON. P. XXX

RETRO. P. XXIX

DIS. M.

FVRTA. FORTVNATA

D. FVRIO. FELLOI. PA

TRONO. SVO. KARISSIMO

DE. SE. BENEMERENTI

F. V. A N. XXXX

1. L. S.] Hoc est LOCVS SEPVLTVRAE, vel ut aliquibus placeat LOCVS SACER. Sepulchrorum enim loca sacra fuisse, abunde iam observauimus.

Q. M.

Q. M. ANTONI] *Quemadmodum duobus nominibus, & pluribus cognominibus veteres saepe vti sunt, sic neminem unquam inueni, qui duo prænomena eadem appellatione frequentauerit, ait Panuinius. Sed Antonium istum Quintum & Marcum prænominatum fuisse, nec non eius fratrem Caium & Marcum, inscriptio demonstrat. Quod factum puto tempore, quo ritus & mores antiqui strictius obseruabantur; videlicet ante Augustum (quia sub Imperatoribus omnia ista confusa, & pro illorum arbitrio disposita fuisse, monet idem Panuinius): nam si post M. Antonium III. virum Reip. constituendæ, hoc est Imperatorum æuo, isti duo Antonij vixissent, Marci prænomen assumere nō potuissent, id enim ex Senatusconsulto vetitum erat. Ideo concludendum, vel istos ante id tempus vixisse, & propterea aliquando duo prænomena, antiquioribus temporibus vsitata, vel cum gente Antonia coniunctionem non habuisse: quod tamen difficulter credo, cum proprium nomen antiquorum gentilicium fuerit: vnde si Antonij dicti sunt, necessario ex Antonia gente orti fuere.*

*De Antiq.
Nomin.*

loco cit.

*Plutar. in
M. Ant.*

2. FVRIO] Gentem istam ob Consules, Tribunos militum consulari potestate, Censores, Dictatores longe clarissimam, Panuinius patri-
ciam tantum minorum gentium dicit: Vrsinus vero in patriciam & plebeiam distinguit, T. Liuij fultus auctoritate, qui libro nono L. Furij Tribuni plebis, & trigesimo nono Marci Furij Lusci Ædilis, à quo Ludi Plebeij aliquando instaurati sunt, meminit. Obseruo tamen, Dictatores, Consules, Trib. militum consulari potestate, ac Censores, omnes patricios, fuisse cognominatos Medullinos Fusos, Fusos Pacillos, Medullinos, Pacillos, Fusos, Camillos, Philones, Purpureones. Vbi inter huius nobilissimæ gentis illustres viros non sunt reticendi, L. Furius L. F. Sp. N. Medullinus Tribunatu militari consulari potestate septies ornatus, & M. Furius Camillus sexies consul, sed quod gloriosissimum, quinquies Dictator creatus.

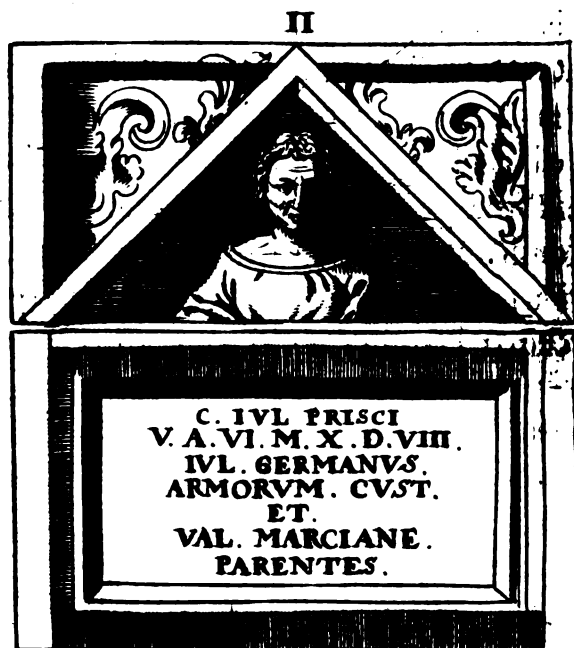
*De Antiq.
Nomin.
De Famil.
Rom. in
Gen. Fur.
fol. 104.*

PROPE AVGVSTAM VINDELICORVM
AD VINDONEM FLVIVM.

fol. 433.
Lib. I. Class.
4 fol. 89.
Antiq. Au-
gust. Vin-
del. fol. 256.

Loco cit.

HÆc quatuor sequentia saxa, Appiani, Scardeonij, ac Velseri testi-
monio, cum Patauin. ager à Germanico milite vastaretur, subla-
ta, ac in ripa fluminis Vindonis prope Augustam Vindelicorum, ad rei-
memoriam collocata fuerunt. Imo nobilissimus simul ac eruditissimus
Marcus Velserus, non tam de patria, quam de bonis literis probe meri-
tus, in suo *Rerum Augustanarum Vindelicarum*, eorum historiam bre-
uiter sic describit. *Matthaus Langus Augusta patricio genere natus, à*
Iulio II. Pontifice in Cardinalium collegium cooptatus, Episcopus primum
Gurcensis, dein Salisburgensis Archiepiscopus lectus, Inscriptiones, quæ se-
quuntur quatuor supernumerariæ, ex agro Patauino, dum Patauium Maxi-
miliani Imp. auspicijs obsideretur, Velemburgum ad Vindonem fluvium
prope Augustam transtulit.

Jo Georg. sculp.

D.M.

3.
D . M.
Æ M I L I Æ
CHRISIDI. LIB.
ET CONIVGI
V. A. XXXII
C . Æ M I L I V S
CALPURNIAN
VET . N . SVR.
ET SIBI . V . P.

4.
PORTITORI. PLVTO
NI . ET . PROSERPIN
HAVE . IVLIA . C . FIL.
MAXIMA . FELIX . DOM
TROMENT . SALON
ANIMVLA . DVLCIS
ANIMVLA . SVAVIS
ANIMVLA . IN . DEORVM
NUMERVM . RECEPTA
VNDE . TALE . QVANDO
TALE . ET . CVI . TALEM
V . A . LIX . MEN . VI . D . XII
HOR . NOC . IX . T . S C R I
BONIVS . . BARBVLA
CONIVGI . IN CON
PARABILI . B . M . P . C
ET . INFRASCRIP TIS
VV . C . ARRIO MARIN

Ne ab instituto meo diuerterem , assidue laboraui , amicorum etiam
vltus opera & auxilio , vt quatuor harum inscriptionum , quæ Velem-
burgum , vt modo vidimus , fuere delatæ , veram ac genuinam deli-
neationem obtinerem , easque saltem quoad memoriam patriæ suæ sine
mendis restituere possem ; cum apud Petrum Appianum , Scardeo-
nium , Velsrum , & Gruterum diuerse plane designentur . Scripsit ita-
que in meam gratiam amandissimus Rhodius Augustam nobilissimo
Georgio Hieronymo Velschio , viro ob summa animi ac ingenij deco-
ra vere singulari , cuique ratione assiduæ , quam in illis inuestigandis
meo nomine professus est , diligentia , supremam debeo obseruantiam
& amorem . Is itaque de inscriptionibus istis hæc inter cetera Rhodio
nostro rescripsit : *De monumentis Patauinis , quæ M. Velserus Velembur-*
gum translata memorat , Nobilissimum Vrsatum certiore facies , nihil
plane superesse . Arcem illam amœnissimam inter primos belli motus milita-
ris insolentia fere funditus deleuit . Unde nihil veteris splendoris retinuit
præter unum parietem , in quo Illustrissimorum Comitum Fuggerorum insignia
saxo insculpta cernuntur . Hi enim illius loci Domini sunt . Qui nunc eam
tenet , Leopoldus vocatur ; cui Vienna cum fratre iam plures annos lis est
de possessione etiam aliorum bonorum . ex ipsius D. Leonardi Foschij ore hæc
scribo , qui Leopoldi absentis negotia hic curat , & res omnes administrat .
hæc diligentissimus Velschius . Quæ cum sic se habeant , duas priores

inscriptiones eo modo delineari curavi, quo apud Petrum Appianum reperiuntur, ne aliquid ipsis bellorum ac temporum iniuria detractum videretur.

1. SPEDIÆ] Romæ aliquando gentem istam ignotam non fuisse, colligere possumus, tum ex sinistra parte basis marmoreæ prægrandis, quæ Romæ sub porticu domus Conseruatorum in Capitolio extat, in qua inter eos, qui describuntur.

IN VIGO SALVTARI

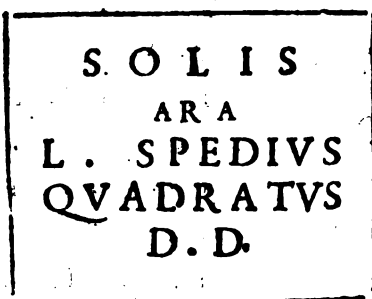
memoratur

Grut. fol.
250.

L. SPEDIVS L. L. AMANDVS

tum etiam ex ara quadam, in qua sculptum videtur

Idem fol.
32. n. 4.

fol. 257.

PANNYCb] De hoc cognomine ita Velferus: *Ignotus character tertij versus libertam credo significat.* Verum cum Græce Πανύχιος adiectiuum significet pernox, item qui totam noctem peruigilat, qui totam noctem laboribus transigit, ego Pannychiæ legendum, atque mulierem istam à nocturnis vigilijs & operationibus Pannychiam cognominatam fuisse suspicor. Vtius in Petroniana Satyra puellam Pannychidem nominatam videre est.

2. IV L.] Iulia gensest dicta à cognomine Ascanij Æneæ filij, quod fuit Iulus teste Virgilio.

Aeneid.
lib. 1.

At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo

Additur (Ilus erat, dum res stetit Ilia regno)

Vnde & eiusdem gentis ipsum auctorem poeta idem declarat.

Ibidem.

Nascetur pulcra Troianus origine Caesar,

Imperium Oceano, famam qui terminet astris,

Julius à magno demissum nomen Iulo.

Et alibi.

Aeneid.
lib. 6.

Huc geminas nunc flecte acies, hanc aspiciem gentem

Romanosque tuos. hic Caesar, & omnis Iuli

Progenies, magnum cæli ventura sub axem.

Hanc Albanam origine fuisse, ex Proculo Iulio Panuinius demonstrat, eamque inter patricias maiorum gentium recenset. Stante-repub-
blica

blica honoribus quidem maximis fuit condecorata, deinceps vero ob Cæsarem & Augustum Romani Imperij conditores, ad supremæ gloriæ fastigium emerfit. Eadem in varias familias diuisa fuit, vti cognoscitur ex cognominibus Mentoris, Libonis, Cæsaris, Strabonis, Burfionis, Apuli, Augusti, & Germanici.

Panu. de
Nom. An-
tiq.

GERMANVS] Cum hoc cognomen à Germania prouincia deriuatum non sit (siquidem Germanici, non autem Germani vocati fuerunt, qui eius prouinciæ cognomen sibi conciliarunt) Germanum, ad distinctionem forsan alterius cuiusdam Iulij fratris sui, dictum suspicor: nam Cornelij Frontonis auctoritate *Germanus ex iisdem parentibus sit necesse est*. Vnde & Iuno Iuturnam sororem Turni alloquens dixit

Aenid
lib. 12.

*Tu pro germano si quid presentius audes,
Perge: decet. forsan miseros meliora sequentur.*

Quod vocabulum ad fratrem aut sororem indicandam Virgilio familiarissimum fuisse, sæpe sæpius videre est.

ARMORVM CVSTOS] Multis in prouincijs arma pro Imperij vsu facta, ac certis in locis reposita fuisse, Pancirolus *de Notitia Dignitatum Vtriusque Imperij* non vno in loco apertissime docet. Vnde facile est credere, quod vir iste ob curam armorum sibi impositam, & custodem armorum nuncupauerit.

Ad hanc inscriptionem subiungit eruditissimus Vellserus: *Hier. Ru- beus hist. lib. 1. prope geminam inscriptionem Rauenna ad Sacrarium D. Apollinaris, Mazochius Roma ad S. Stephanam in Ægypto extare scripserunt.*

Fol. 237.

Habet inscriptionem istam Appianus, omnino similem illi Vellseri; item Scardeonius, qui loco MARCIANAE substituit MARCINA; & Gruterus, à quo MARCIANA reponitur: cui mehercle accederem & ego, nisi Vellserus antiquitatum cognitione nemini secundus, oculorumque, vti credo, fide commotus MARTIANAE scripsisset: alioquin, cum fabrilis mendum non sit, quomodo VALERIA MARCIANAE conueniat, prorsus ignoro.

Inscrip:
Sacrosanct.
Vetust. fol.
432.
Lib. 1.
Cliff. 4. fol.
83.
Fol. 346.
n. 9.

3. CHRISIDI] Eiusmodi cognomen mulieri huic datum fuisse mihi persuadeo, vel quod sordida & vinctuosa esset, vel quod se fuce illineret; cum *χρῖς* apud Græcos Suidæ testimonio sit vinctio, illitio.

C. ÆMILIVS CALPVRNIAN. VET. N. SVR] Circa has notas Vellserus scribit: *Nisi se Æmilium Veteranum natione Syrum, id est Syrum proderet, videri poterat familia Calpurnia ortus, in Æmiliam adoptione transisse*. Verum vt Calpurnium istum in Æmiliam stirpem adoptatum credam, me mouet tum nomen familiæ pro cognomine usurpatum (quod est rarissimum) tum terminatio in anus nominis

Fol. 256.

nominis Calpurnij, qui primus adoptionis modus fuit, ut cum Panu-
nio iam vidimus. Vnde hunc Calpurnium Surum cognominatum,
& in Veturia tribu fuisse descriptum existimo. Quid autem Suri cogno-
men significet, superius iam adnotauimus. Notæ enim illæ VET. N.
fortassis temporis iniuria oculis subtractæ, significabant VETVR; & sic
monumentum habere potuerat

C. AEMILIVS CALPVRNIANVS VETVRIA SVRVVS.

Fol. 432. In hoc monumento Appianus, Gruterus, & Vellserus conueniunt;
Fol. 518. solus Scardeonius pro CALPVRNIAN. CALPVRNIAM habet, quod
num. 9.

Fol. 256. prorsus ineptum iudico.

Lib. 1. Class. 4. fol. 83. 4. Ad saxum istud Vellserus scribit: *Inscriptio tota nectarea, sed mol-
lissima deliciae ridicule in animulam sexagenariam impense.* Vnde tale,

Fol. 258. quando tale quidquam ortum, & cui talem coniugem habere contigit? Ho-

Lib. 2. ratiū de Augusto in memoriam reuocat.

Epist. 5.

Nil oriturum alias, nil ortum tale —

*Scribonia gens Romæ plebeia, imaginibus illustris, ex qua Augusto
aliquando vxor.*

INFRASCRIP[TIS] Quoque tunc temporis viuis, de sepulture iu-
re cautum. eorum plura fuisse ascripta nomina credibile, in alio fortasse la-
pide, nam in isto nihil spatij reliquum.

PORTITORI. PLVTONI. ET. PROSERPINÆ]

Monumentum istud sepulchrale tribus inferis numinibus fuit dicatum;
scilicet Charonti, Plutoni, & Proserpinæ: Charontem enim antiqui
communiter Portitoris nomine designabant. Aristophanes ex Nico-
demi Frischlini versione habet:

Rana Act.

1. Scen. 2.

——— Portitor

Quidam senex te in nauicula tantillula

Traijciet, acceptis à te nauli vice

Duobus tantum obulis —

Iuuenalis etiam Græco vocabulo πορτιτῆς, quod significat latine por-
torem, ipsum vocat.

Satyr. 3.

Iam sedet in ripa, tetrumque nouitius horret

Porthmea.

Et Virgilius:

Georg. lib.

4.

Dicere præterea vidit: nec portitor Orci

Amplius obiectam passus transire paludem.

apud quem pulcherrimam eiusdem Portitoris descriptionem sexto
Æneid. videre est. Ac tandem Claudianus, ne poetas omnes, qui Ca-

De Rapt. rontem Portitorem dixerunt, hic reponam.

Proserp.

lib. 2.

Impexosque senex velauit arundine crines

Portitor, & vacuos egit cum carmine remos.

FE.

FELIX. DOM. TROMENT. SALON. ANIMVLA
 DVLCIS &c.] Hunc locum mendo infectum esse credo ob im-
 peritiam fabri; nam quid duæ illæ notæ TROMENT. SALON significant,
 prorsus me fugit; unde libenter legerem cum Scardeonia FELIX ^{Lib. 1.}
 DOMINI TORMENTVM SALVE ANIMVLA DVLCIS &c. Si ^{class. 4. fol.}
 enim ubi TROMENT. conspicitur, tribui locus esset, utique pro ^{83.}
 TROMENTINA tribu illam notam acciperem; at cum ibi tribus no-
 mini locus non detur, ut patet in monumentis apertissime, propterea
 mendum latere suspicor. Nisi dicere velimus, quod corrupte antiqui
 TROMENTVM pro TORMENTO dixerint; prout nostri rustici
 etiam hodie sua lingua *tromento* pro tormento pronunciant & scri-
 bunt.

BARBVLA] Cognomen esse à barba derivatum liquido pa-
 ter.

Cum Appiano Gruterus & Vellserus in huius monumenti descri- ^{Fol. 433.}
 ptione conveniunt; Scardeonius vero ab istis omnino alienus legit, ut ^{Fol. 394.}
 modo dixi, FELIX. DOMINI. TORMENTVM. SALVE. ANIMVLA ^{n. 1.}
 DVLCIS, & eo loco, ubi priores illi QUANDO TALEM ponunt, ip- ^{Fol. 258.}
 se QUANDO TALE scribit; deficiuntque apud ipsum sequentia voca-
 bula.

ET INFRASCRIPITIS

VV. C. ARRIO. MARIN

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA

LIBER I. SECTIO VIII.

S V B V R B A N A.

Ger totus, qui bis mille passuum extensione, ducto à magno iuris prætorio dimensionis initio, continetur, quamvis extra mœnia situs, ciuitatis tamen iure quodammodo fruitur, nihilque cum ceteris ruribus commune habet. Vocatur autem à nobis ager conclusus intra terminos: anno enim MCC LXXXVII. mense

Ex Chron.
Regim. Ci-
uit. Pad.
M. S.

Iulio, Prætorè tunc Patauino *Barono de Manzatoribus de Sancto Minia-
to de Tuscia* certi constituti sunt limites, qui etiamnum in vijs regijs comparent, agrumque hunc à reliquo ditionis Patauinae districtu separant. Intra hos limites monumenta nonnulla deprehenduntur, quæ cum ad nullum locum referri commodius possint, ciuitati annexenda esse duxi.

IN VICO BRVSEGANÆ DICTO

In parietibus ædium

BARTHOLOMAEI FICHETTI

L : S . Q . VITO

RI Q . F . IN

F R O N T E P.

V . R E T R O

P . IV.

V . S . ET . S . PO

Cum

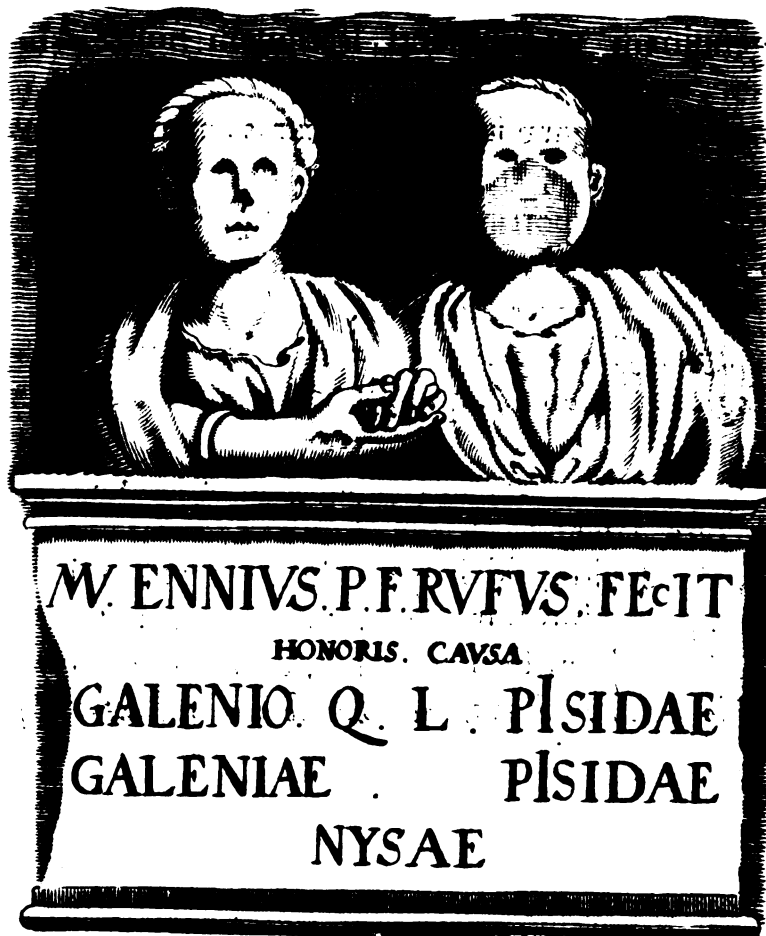
Cum Patauij in Prato Vallis puteum domi suæ refecturus esset Io. Baptista Fichettus, vir singulari modestia ac comitate præditus, nec non ob antiquitatum conseruationem magno elogio dignus, fossores inciderunt in hoc saxum, & alia quamplurima vasa, exigua tamen, vno solo excepto, cui inclusa erat vrna quam elegans, suo operculo tecta, parua ossicula sine cineribus continens, quæ apud Bartholomæum filium adhuc custodiuntur. Monumentum vero ipsum pater in pago *Brusegana* ædium suarum parietibus inseri curauit, vbi & nunc conspicitur, literis vetustate ferme exelis.

L. S.] Quod est LOCVS SEPVLTVRAE seu LOCVS SACER. Vidimus enim vtrumque, & apud notarum explicatores, & in lapidibus expressum.

V. S. ET S. PO.] Scilicet VIVENS SIBI ET SVIS POSUIT.

IN ECCLESIA PÆGII ALTICLERII

Extra portam Caudæ Longæ sesqui ab vrbe lapide pagus iacet Alticlerius nominatus, vbi orientem versus, Ecclesiæ parietibus, exiguo à terra interuallo, hoc monumentum inclusum visitur.

Habent hanc inscriptionem Scardeonius & Gruterus, diuersam
 tamen, mutilam, atque mendosam; siquidem Scardeonius legit:
 Lib. 1.
 Class. 4. fol.
 80.

AMENIVS PERVVS
 HONORIS CAUSA
 GALENIO OLPISIDÆ
 NYSÆ

Gruterus vero, quamuis eam e Scardeonio colligat, aliqua tamen
 in parte conatur emendare, attamen pauca à Scardeonio diuersa af-
 fert ad hunc modum.
 Fol. 856.
 num. 5.

AMENIVS. P. F. R. VVVS
 HONORIS CAUSA
 GALENIO OLPISIDÆ
 NYSÆ

Verum genuinam monumenti lectionem nostra collectio repræ-
 sentat.

Viri ac mulieris figuræ iungentes dextras, maritalis amoris fidem ac
 testimonium denotant; in dextra enim quædam religio inest, eaque
 in fidei argumentum porrigitur, tum Plinij, tum etiam Virgilij senten-
 tia. Dido siquidem ipsa, cum in Æneam inuehitur, hæc profert.

Hist. Nat.
 lib. 1. cap.
 45.
 Æneid.
 lib. 4.

— en dextra, fidesque,

Quem secum patrios aiunt portare penates.

Non me fugiunt tamen ea, quæ habet Seruius ad illud eiusdem poe-
 tæ:

Æneid.
 lib. 1.

— cur dextræ iungere dextram

Non datur? —

vbi tradit, quod ultra fidei symbolum, dextram iungere dextræ,
 in salutandis maioribus familiare veteribus erat: asseritque ex Varro-
 ne, qui Callimachum secutus fuerat, omnem eorum honorem dextera-
 rum constituisse virtute: ob quam rem hac se venerabantur corporis parte.

IN CŒNOBIO CARTUSIENSIVM.

A Ntequam Patauium ijs., quibus hodie superbit, mœnibus cinctum, totusque ager circumcirca ob vr̄bis, muniendæ opportunitatem in hanc planitiem reductus esset, extra portas multa ingentia cœnobîa visebantur. Quorum vltimum non erat illud monachorum Cartusiensium, portæ Caudæ Longæ vicinum: prout indicat præter diuersas ipsorum monachorum tabulas prima illa columna, egredientibus ad dexteram statim obuia, in sorum fundo sita, ac ex toto similis illis, quæ in prædictorum Cœnobarum cœmeterijs reperiuntur. In hoc monasterio Ioannis Marcanouæ æuo, prout Scardeonius attestatur, monumentum vnicum quondam exstabat, verum cœnobio ob agrum æquandam à fundamentis euerso interijt: erat autem tale.

Q. CARTILIO

Q. L. OPTATO

TVLLIA. C. L.

F. V. SIBI ET

S V I S

Vbi, et sic Scardeonio saxi delineationem Gruterus excerpserit, aptius tamen meo iudicio cum isto TVLLIA, quam TVL. VIA cum illo legendum teneo. Lib. 1. Class.
4 fol. 61.
fol. 967. n.

CARTILIO]. Romæ gentem istam aliquando nomen obtinuisse, tum varia monumenta designant, tum etiam Panuinius, qui eam inter Romanas plebeias reponit. Eam quoque nostris floruisse regionibus, mihi suadet tum hoc saxum, tum illud, quod sub ditione Atestina, Deo auspice, dabimus: in quo memoratur

Q. CARTILIUS.

Atque si mea nimis audax coniectura non videtur, cum Cartilius iste, cuius hic est titulus, QVINTI LIBERTVS dicatur, adducor vt credam, illius CARTILII, cuius suo loco mentionem faciemus, istum Cartilium libertum fuisse.

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA

LIBER I. SECTIO IX.

DE PERDITA.

Andem antiqua monumenta, quæ sparsim apud auctores ut Patavina agnoscuntur, verum in Patria nostra temporum iniuria, hominumve sæuitia amplius non extant, hunc sibi iure vindicant locum. Quorum memoriæ quo melius prospiceretur, ea diuersimode ut apud varios scriptores occurrunt, heic delineanda duxi.

IN TEMPLO, COEMETERIO ET COENOBIO DIVÆ IUSTINÆ.

1.

2.

OSSA SALVINI
EMPRONICER
ONI . LEG . XI . AN
TICO . LICINIA
I . L . F.

VETVRIA
M . F . GEMELLA
C . DORCATIVS
VERVS
F . M . D . D . D.

3.

4.

C. SATRIO C. F. VERO
C. SATRIO C. F. OPT
GRANLÆ . MOR . P.
C . SATRIO HILARO
SARRONLÆ . T . F.
TERTI . DEMINCONLÆ
AM . VXORI . ATRIÆ
HEI . PIETAS . D . EORVM
IN . F . P RETR.

Æ R O D A N O
FILIO . DVLCIS
SIMO ET IN
NOCENTISSIMO
QVI VIXIT
ANN. IIII . M . X.
D . XXIIII.
GLICERIVS ET
VERA VIRENTES
VIVITE

Appianus & Gruterus

HEBDANO FILIO
DVLCISSIMO ET
INNOCENTISSIMO
QVI . VIX . ANN . IIII .
M . X . D . XXIIII .
OLYGERIVS . ET . VERA
PARENTES
FECERVNT

Scardeonius.

HEBEDANO . FILIO . DVLCIS
SIMO . QVI . VIXIT . AN.
IIII . M . X . D . XXIIII . OLI
CERIVS . ET . VERA . PA
RENTES . FECERVNT.

Scar-

6.

*Scardeonius**Appianus & Gruterus*

SEX . PAPINIO . Q . F . ALLE
NIOTR . PL . PROLOG . COS .
XV . VIR . SACR . FAC .
D . D .

SEX . PAPINIO . Q . F
ALLENIO
TR . MIL . Q . LEG
TI . CÆSARIS . AVG
TR . PL . PR . LEG
TI . CÆSARIS . AVG
PRO . PR . COS . XV . VIR
SACR . FAC
D . D .

7.

8.

DIS MANIBVS
P . SEPULLI
P . F . FAB.
TACITI

T . MVTIO . T . F .
GRACILI
PRÆF . FABR.
III . VIR . I . D .
D . D . PVBLICE

9.

10.

V . FAB . PA
TITIADE . P . F . M .
MINVTIO . L . FRATRI
C . MINVTIO . L . F
TESTAMENTO FIERI
IVSSIT

HELVIA . C . F . PRIMA
SIBI ET
C . HELVIO . D . L . COMMUNI
HELVIAE . D . L . C . L . ID . IIS
LIBERTIS . LIBERTABVS
T . F . I
IN . F . P . XX . REF . XX

11.

CIRCI . D . M . H . N . S .

Ante.

Antequam ea, quæ tenui ingenio nostro videntur, circa hosce titulos adducamus, lectorem monitum volumus, quod nonnullas, quas heic collegimus, inscriptiones Scardeonius acceperit à Ioanne Marcanoua, ante ducentos annos Philosopho, Medico, ac poeta illustri, qui eiusmodi antiquitatum studiosissimus, opus de monumentis nostris propitiæ Mineruæ concinnatum, vna cum suorum librorum elegantissimi supellectile Canonicis Regularibus Lateranensibus Patavij S. Ioannis in Viridario legavit: quod paucis abhinc annis ibidem videbatur, sed clanculum postea sublatum evanuit. Suspicio itaque multa etiam Scardeonij ætate monumenta fuisse deperdita, quæ inde describerat, atque nonnulla etiam simile fatum subiisse, quæ ex Appiano excerpserat.

1. Vbi ex Ioanne Marcanoua in hoc monumento EMPRONI Scardeonius habet, Gruterus SEMPRONI reponit, quemadmodum & Appianus, quod rectius puto: scribuntque isti L. L. F. loco I. L. F.

CERONI] Idem ac CERRONI forte. Nam Festi observatione cognominabantur Cerrones, leues & inepti, à cratibus dicti: quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis sunt vsi, quas Craci appellant.

LEG. XI.] Videlicet LEGIONIS VNDECIMAE. Legionem vndecimam in Mœsia excubasse, & à Claudio ex suo nomine Claudiam fuisse dictam, obseruat Pancirolus in cõmentario ad Notitiam Imperij Orientis: verum Italicam primum fuisse vocatam, idem ex Ptolomeo refert. Legionem quintam pariter Claudiam nominatam obseruo, quæ in Delmatia Furium Camillum Scribonianum oppressit.

2. F. M. D. D. D.] Quæ lego FIERI MANDAVIT, vel FECIT MONUMENTVM DECRETO DECVRIONVM

3. SATRIO] Gens ista inter Romanas plebeias à Panuinio enumeratur. In hoc monumento vbi apud Scardeonium legitur ATRIAE, apud Gruterum SATRIAE obseruatur; vbi vero Scardeonius D. EORVM interpunctione distinctum ponit, Gruterus DEORVM corrigit; quæ omnia mihi meliora videntur.

AM. VXORI] Quæ legenda opinor AMATISSIMAE VXORI.

4. GLYCERIVS] Glyceriam gentem fuisse aliquando Romæ, in monumentis obseruo. Romæ nomen habetur

G L Y C E R Æ . I .

Et Ameriæ in frontispicio turris.

SEX . ROSCIVS . O . L
 EROS . ÆRARIVS . LIBERT
 GLVCERIAE . CONLIBERT
 S V Æ . F E C I T

Gruterus diuersum à Scardeonio finem nostri tituli habet, siquidem non scribit VIRENTES VIVITE, quod nihil significat, sed melius
 Fol. 666.n. meo iudicio
 5.

PARENTES VIVI T. F

hoc est TITVLVM FECERE.

5. Quinti monumenti ob diuersitatē duplicem delineationem exhibeo, Scardeonij nempe vnam, Appiani, & Gruteri alteram. Hoc ipsum
 Lib. 1. Cl. 8. f. l. 58. è proximo suspicor geminatum, mutato tamen apud Scardeonium & Gruterum nomine; vbi loco HERODANI, HEBEDANI legitur, reliqua ipsissima
 Fol. 666.n. apparent; nisi quod GLICERII loco OLICERII exaratum videtur, quod
 Fol. 686.n. factum putō in transcriptione monumenti.

6. 7. PAPINIO] Hæc gens consularis, Papinium istum, de quo saxum, consulem habuit, anno ab v. C. DCCCLXXXIX. cum Q. Plautio. Hunc
 Fastor. lib. 2. Tacit. Ann. nat. lib. 6. Papinium, illum Tiberio summe carum suspicor, tum ex honoribus, quibus condecoratus ab ipso fuerat, vt monumentum abunde declarat, tum quia paulo ante Tiberij mortem se præcipitauit. Tacitus. *Isdem diebus Sex. Papinius consulari familia, repentinum & informem exitum dilegit, iacto in præceps corpore.*

Fol. 336. ALLENIO] Ita scribunt Appianus & Gruterus; sed GALLIENO
 Fol. 447.n. legendum credit Panuinius, qui commento in secundum fastorum habet: *De Sex. Papinio Galliено altero Cos. eiusmodi extat inscriptio Patanij.*
 9.

SEX . PAPINIO . Q . F . GALLIENO
 TR . MIL . LEG . TI . CÆSARIS
 AVGVRI . TR . PL . PR . LEG.
 TI . CÆSARIS . AVG . PRO . PR.
 COS . XV . VIRO . S . F . D . D.

Quam

Quam inscriptionem etsi ab illis, quæ apud Petrum Appianum, Gruterum, & Scardeonium sunt, diuersam penitus agnoscam, tamen ceteris perfectiorem mihi credere fas est: in Scardeoniana siquidem nihil habetur rationi consonum.

Q. LEG.] Si legionum numerus literis exprimeretur, legerem QUINTAE LEGIONIS, quæ & Macedonica fuit, inferiori Germaniæ destinata. Verum cum hucusque per numerales notas legiones descriptas obseruem, nihil affirmare ausim.

*Pancir. in
Not. imp.
Occid. cap.
35.*

7. SEPULLI] Sepulliam gentem tantum Patauinam fuisse, credere licet tum ex hoc saxo, in quo Sepullium istum tribui Fabiæ accensum lego, tum ex duobus alijs monumentis Patauinis, quorum primum superius in Bassanorū ædibus descripsimus, alterum, quod in Contarenorū ædibus quondam legebatur, nunc est deperditum. Præterea de gente Sepullia apud Gruterum nulla est memoria, nostris monumentis exceptis; sed tantum illius meminit Vrsinus, qui numisma P. Sepulli Marci sub Triumviratu cūsum exhibet.

8. MVTIO] Gentem Mutiam litera C. non autem T. scribendam putat Manutius in suo *de Orthographiæ Ratione*; sed Mutiam gentem à Mucia diuersam demonstrant varia monumenta. Sicuti enim Mucia, quamuis plebeia, Consularis extitit, in qua Scæuolæ & Cordi eminere, ita secundæ non vno in loco fit mentio. Romæ nempe in tabula marmorea, in qua sub T. Ælio Hadriano Antonino describuntur, qui pecuniam ad ampliandum templum contulerant, deprehenditur

*Grut. fol.
127.*

P. MVTIVS FRVCTVOSVS

In basi quoque prægrandi in Capitolio sub Cōseruatorum porticu sita, in qua Magistri Vicorum Urbis regionum XIII. sub Hadriano Trib. Pot. XX. Imp. II. COS. III. leguntur; in Vico Fortunæ Obsequentis occurrit

Fol. 250.

M. MVTIVS. M L. FAVSTVS.

Itemque in vico, qui dicitur *il Borghetto*, prope Otriculum, in tabella marmorea ceteris omiſſis obseruabatur

*Grut. fol.
1028. n. 3.*

SP. MVTIO ENDIMIO

II VIRO SVO KARISS

Vt mittam omnia, quæ de gente MVTIA. T. descripta traduntur.

9. Vbi in hoc monumento Scardeonius habet MINVTIO L. FRATRI Gruterus opportune F. reponit, ac legit

*Lib. I. Class.
4. fol. 59.
Fol. 729. n.
2.*

P p 2

MINV-

MINVTIO . L . F . FRATRI

10. HELVIA gens plebeia fuit, in qua consul cognomine Blasio. Imperatorem tamen habuit nobilissimum Helvium Pertinacem. Gruterus CLIDIIS legit, & melius quam Scardeonius, qui sine ullo sensu, C. L. ID. IIS. scripsit.

11. Ad illud fragmentum hæc habet Cauacius in *Historia Cænabij* *Dioc. Iustina*, ubi de Prato Vallis disserit. Demum hæc nostra tempestate, qua D. Dominicus Colonienfis Abbas aliud pene ab antiquo Cænabium facit, atque maioribus auget adificijs, in diruendo vetusto pariete antiquum lapidem reperimus pulcherrimis notis. CIRCI. D. M. H. N. S. Gladiatorum in Theatro pereuntium sepulcris inseruisse quidam arbitrantur, unde propinquum etiam ipsum Theatrum sibi persuadent.

IN TEMPLO OLIM DIUI MATTHÆI

C. ARMINIVS
FELICISSIMVS

CIVIS ROMANVS . F.

BONONIÆ CON.

IVGICASTIS.

Fol. 335. At Appianus loco BONONIÆ habet BOMONIANÆ, & Gruterus

Fol. 757. n. BONONIANÆ.

7.

IN BASILICA OMNIUM SANCTORUM.

Appianus

Scardeonius

V . S . D . M.

CENTERA. VXORE T. TERENTIVS
T. F. LA. PINDARVS. ET, TEREN
TIA. L. F. PRIMA. VXOR. ET. T.
TERENTIVS. T. F. SEVERVS
FIE . IVSS.

CENTERA . VXOR
TERENTIVS
T . F
LAPIDARIVS ET
TERENTIA . L . F.
PRIMA VXOR
ET. T. TERENTIVS
T . F . SEVERVS
FIE . IVSS

Gruterus sub hoc titulo

Idem Gruterus

*Padua in Foro Iulij in templo
Omnium Sanctorum*

V . S . D . M
CENTRIA. VXSOR. ET
TERENTIVS. T. F
LAPIDARIVS
ET. TERENTIA. L. F
PRIMA. VXSOR
ET. T. TERENTIVS. T. F
SEVERVS. FIE. IVSS.

V . S . D . M
CENTERA . VXOR. ET
T. TERENTIVS. T. FIL.
PINDARVS . ET
TERENTIA . L . F
PRIMA
V X O R . E T
T. TERENTIVS . T. F
SEVERVS
FIE . IVSS.

2.

OSSA . L . D . SVO
A . T . GRATÆ
OLYM . X D . CI.

Pp 3 i. Ha.

1. Hasce quatuor inscriptiones, etsi penitus diuersas, in vnâ ta-
 men incidere suspicor. Nam quod ad Scardeonium spectat, is ex
 Lib. 1. Ioanne Marcanoua eam collegit, & cum illo æuo forte non appare-
 class. 4. fol. 58. ret, eiusdem autographo conformem exhibuit. Appianus vero num
 Fol. 344. ex oculorum fide ipsam describat ignoro; textum enim eius men-
 dosum credo. Nimirum pro CENTERA VXORE; legendum arbi-
 tror CENTERA, CENTRIA, seu CENTRA VXOR, alioquin cum
 subsequen-
 tibus hæc prima minime conueniunt: & ubi apud eum est
 T. F. LA. PINDARVS, potius legerem T. F. LAPIDARIVS cum
 Scardeonio, vel T. FIL. PINDARVS cum Grutero; qui, vt videre
 est, meo iudicio inscriptionem istam geminat, non alia de causa,
 quam ex discrimine Scardeonij & Appiani: ex quibus tamen pler-
 aque colligat, ab ipsis tamen diuertit, & istorum monumentorum
 vnum *Paduæ in Foro Julij* describit, quod, vt vidimus, omnino dif-
 sonum; alterum *Paduæ* tantum. Gruterianam tamen descriptionem
 omnium integerrimam puto.
 Fol. 640. n. 5. Fol. 769. n. 1. V. S. D. M.] Quæ sic accipio VOTVM SACRVM: vel SOLV-
 TVM DIS MANIBVS: nisi quis malit VOTVM SOLVTVM DEO
 MAXIMO, quemadmodum in alijs inscriptionibus apparet

IOVI OPTIMO MAXIMO.

FIE. IVSS.] FIERI IVSSIT denotatur, vt omnibus patet.

IN LAVACRO MONIALIVM SANCTI BENEDICTI

ad gradus.

VETTIA . L . F . C . L .

CLARA

TESTAMENTO

FIERI IVSSIT

SIBI SVISQVE

Obseruo hanc libertam monumento isti nomen addidisse patris, seque VETTIAM LVCII FILIAM CAII LIBERTAM CLARAM nuncupasse, quod in monumentis est rarissimum. Dummodo non sit mendum in Scardeonij & Gruteri operibus.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 1000.
n. 5.

IN MONASTERIO EREMITARVM

DIS. V. MANIBVS SACRVM

TAVRIA . M . L . TYCHÆ

V X O R

T. ANNIO CHERINTO

CONIVGI

ANNIÆ T. PIERIDI

SIBI ET SVIS

LIBERTÆ

Hoc saxum e Scardeonio Gruterus sed emendatius exscripsit: vbi enim ANNIAE. T. PIERIDI videtur, addit ANNIAE T. F. PIERIDI, & vbi SIBI ET SVIS LIBERTAE, ipse SIBI ET SVIS LIBERT. habet: quod LIBERTIS legendum credo; nam SVIS LIBERTAE non est congruum.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
76.
Fol. 996.
n. 7.

DIS.

DIS. V. MANIBVS] Cum mortuorum animas Manes dixerint antiqui, hæc notas explanari posse credo: DIS VNIVERSIS MANIBVS.

TYCHÆ] Quod idem ac Fortunæ, quæ Τύχη Græcis dicitur: unde & hoc cognomen in eorum classe, quæ à fortuna desumpta sunt, ponendum opinor.

ANNIO] Inter gentes plebeias Annia recensetur à Panuinio, quæ tamen non vulgaris, nec obscura, sed gloriosa extitit, cum & consules varios habuerit, Luscum, Ruffum, Bassum, Capram, cognominatos, & L. Ælium Casarem, & Faustinam Augustam Antonij Pij coniugem, Annij Veri illustrissimi viri filios; nec non M. Aurelium Verum Augustum, prius Annium Verum dictum, & L. Annium Verum huius propinquum, ac ab eo ipso ad Imperij partem adscitum; atque P. Annium Tacitum, & M. Annium Florianum ambos fratres Augustos.

PIERIDI] Cognomen à cantus fortassis amœnitate huic feminæ inditum, desumpta à Musis similitudine, quæ Pierium incolentes montem, Pierides dictæ fuere.

IN ÆDE MISERICORDIÆ

Appianus

Scardeonius

D . M.

OFILIA LEDOTALIS SIBI

O.FILIA. LEDOTALIS.SIBI.ET.Q. ET.Q.CRANIO OPTIMO

TRANIO OPTIMO VIRO SVO VIRO SVO

Gruterus

D . M.
OFILIA . L . F.
DOTALIS
S I B I . E T
Q. TRANIO. OPTIMO
VIRO . SVO.

Inter tres diuersas vnicæ inscriptionis formas Gruterianam tantum genuinam credo, siquidem O. quod loco prænominis in Appiano est, nullum prænomen denotare potest. Nam Opiter prænomen, quod vnicum ab O litera incipiens hucusque fuit obseruatum, non simplici nota, sed vel O P. vt Valerio Probo placet, vel OPITER, vt est in Fastis, scribitur. Neque FILIA gentilicium nomen familiæ alicuius erat; sed de OFFILIA gente monumenta, & auctorum testimoniaprehenduntur. Legitur enim apud Liuium, post Caudinam cladem in Samnitum sociorumque concilio locutum fuisse Offilium Caluium Onij filium, clarum genere factisque, tum etiam ætate verendum. Campanam vero hanc gentem fuisse, innotescit ex monumento iuxta Neapolim alla Rocha.

Fol. 812.

n. 9. Fol. 344.

Hist. lib. 9.

Grut. fol. 445. n. 5.

C . OFILIO. SEX . F
GAL. DVO. VIR. ITERVM
QVINQVENNALI

Sic etiam CRANII, nomen apud Scardeonium descriptum gentilicium minime puto, quandoquidem caluam potius capitis, quam gentis nomen denotat.

Lib. 1. Class. 4. fol. 64.

Qq

In

*In Vico Omnium Sanctorum
antiqua Basi inscriptum*

In Cæmeterio Sancti Michaelis

M . SACTIO

T . F.

Q . PLO

SIBI

BIT

Cum Diui Bartholomæi templum à fundamentis reficeretur, anno
MDC XXXVII. eruta simul ac sepulta sunt hæc duo monumen-
ta.

1.

2.

P . MVLVIVS CILO

SEX POMPEIVS

DEDIT

SEX . F.

DEDIT

Cap. I.

De harum duarum inscriptionum bono fato diligentissimus in suo
de *Donarijs* libro Tomasinus hæc memorat: *Patavij* MDC XXXVII.
die XIII. Maij, cum reficeretur collapsum apud *Moniales S. Bartho-*
lomæi templum, ubi columnæ lateritiæ occidentem versus ad ianuam,
qua in cænobium itur, subiecta fundamenti loco stylobata e viuo lapide qua-
drata, quinque spithamas longa, & duas cum semisse alta, aliunde,
ut ex inuerso situ apparebat, eo olim aduecta: in cuius plinthis prope
strias hæc legebantur:

P . MVLVIVS CILO

DEDIT

Et paucis interiectis: *Lapidem vero statuam sustinuisse, ostendit eius pro-*
portio, & fuisse donarium ex ipsa inscriptione clarum est. (cuius rei indicium
debeo *Carolo Auantio Phil. & Medico, curiosi ingenij Viro, mihi amicissi-*
mo, cui eo libentius testes mihi addo Ioan. Baptistam Verum, qui nuper uni-
uersam

versam Venetorum Historiam Latine in Breuiarium contraxit, & Guilielmum Sobierum Virum Cl. quod monumentum hoc paucis admodum visum, confestim exigente operis necessitate terra fuerit obtectum. Progre-
dientibus heic operis postridie sub alia columna directo apparuit saxum
aliud eiusdem magnitudinis cum hac inscriptione

SEX : POMPEIVS

SEX . F

DEDIT.

quod pariter occultatum &c. Hæc ille.

1. MVLVIVS] Gens hæc in varijs monumentis occurrit, & præ-
cipue in tabulis marmoreis, quæ apud Georgium Contarenum Sena-
torem amplissimum Ateste obseruantur.

M. MVLVIVS COMMODVS

&

MVLVIVS D. L. SENEIO.

Nomen autem Romanum fuisse, monumentum Romæ repertum
indicat, in quo

Grut. fol.
301.

Q. MVLVIVS PLACIDIANVS

CILO] Cognomen à vitio corporis. Nam vt Festo placet, *Cilo* Lit. C.
sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra sinistraque velut reci-
sa videtur. Sic etiam Velius Longus, qui inter Cilonem, & Chilonem
hanc notat distinctionem: Aliud est Cilonem, aliud Chilonem. *Cilones* Cassiod. de
vocantur homines angusti capitis & longi, & h. aspirationem non habent: Orthograph.
cap. 2.
Chilones vero, cum h. aspiratione scripti, à brevioribus labijs homines vo-
cantur, quod est à Græco vocabulo derivatum Παρὰ τὰ χείλη, unde
Achillem quoque ferunt esse nominatum.

DEDIT] Pro vouit, vt diserte Tomasius obseruat.

2. SEX. POMPEIVS] Ex hoc Sexti Pompeij tertio monu-
mento conijcere licet, in hisce regionibus clarissimum hunc virum in-
signi aliquo munere functum fuisse.

IN EPISCOPI PALATIO HÆC DESIDERANTVR.

I.

Appianus

L. VALERIO PRISCO VI. EMENSI PRÆF.
 II. CON. DVA. TERTIÆ. ET. SECVM DÆ
 EQVITATVM TRIB. LEG. X. FRETENSIO
 PRAEF. ALÆ FLAVIANÆ PRÆF. FABR.
 LOR SEPVLTVR. D. D. PVBLICE DATVS

Scardeonius

Gruterus

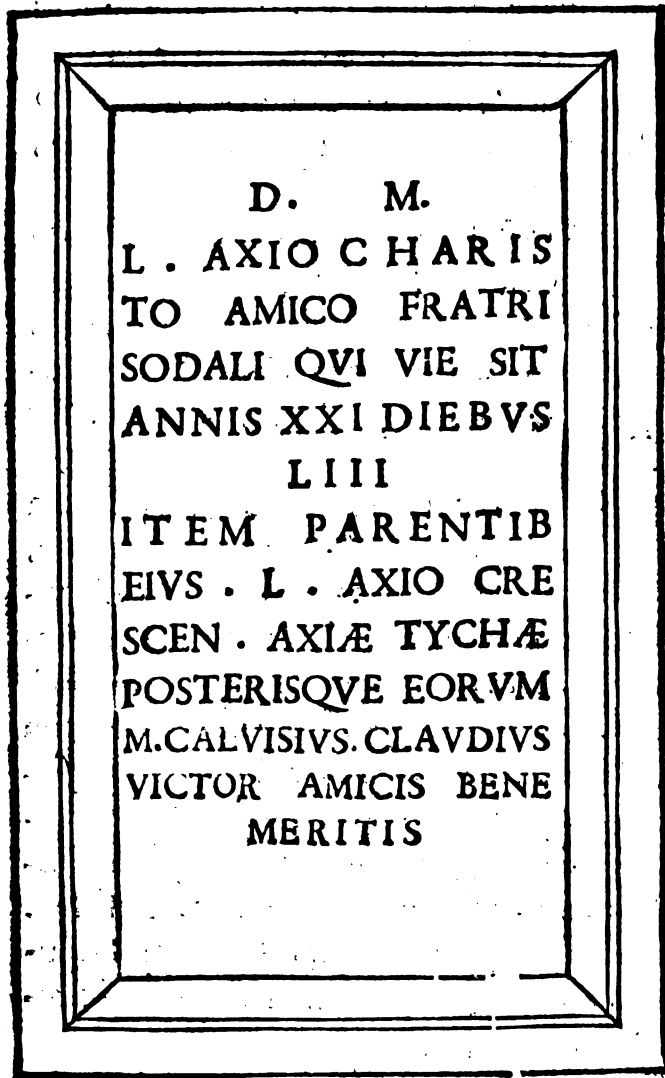
L. VALERIO PRISCO
 VIENNIEN . PRÆF.
 II. CHO DVAR. TER
 TIÆ THRA AC. AQVITEN
 ET SECVM DÆ AQVITANOR
 TRIB
 LEG. X
 FRETENS. IO PRÆF.
 ALÆ FLAVIANÆ
 PRÆF. FABR
 LOC SEPVLTVR
 D. D. PVBLICE
 DATVS

L. VALERIO. PRISCO
 VIENNENSI . PRAEF.
 II. CHO. DVAR. TERTIÆ
 THRA AC^{fic} . AQVITEN
 ET. SECVM DÆ. AQVITAN
 TRIB. LEG. X. FRETENSIS
 PRÆF. ALÆ. FLAVIANÆ
 PRAEF. FABR
 LOC . SEPVLTVR
 D . D
 PVBLICE . DATVS

D. M.

2.

3.

ABLAGVS

. I R

SEVERA L. F. FIERI

. L. F.

. MANIBVS.

1. Vnicam hanc inscriptionem à Scardeonio, Appiano, & Grutero
varie exhibitam, apud primos ineptam prorsus, ac ferme totam mendo-
sam credo, solamque Gruterianam genuinam autumo: siquidem VIEN-
NENSI scribendum opinor, non VI EMENSI, ut auctoribus *Inscri-*
ptionum Sacrosanctæ Vetusstatis placere video: nec VIENNIENSI, ut
Scardeonio. L. VALERIVM namque ex Prouincia Viennensi Gallo-
rum, quæ hodie Delphinatus appellatur, fuisse arbitror, cuius metropo-
lim Viennam Strabo indicat.

Lib. I. Class.
4. fol. 59.
Fol. 341.
Fol. 480. n.
6.

PRÆF. II. CHO. DVAR. TERTIÆ THRAAC. ET
AQVITEN ET SECVNDÆ AQVITAN.] Quæ salua
meliori explanatione sic a me accipiuntur: PRAEFECTO SECVNDO
COHORTIVM DVARVM TERTIAE THRAACIAE AQVITEN-

De Sit. Orb.
lib. 4.

Qq 3

SIS

SIS ET SECVNDÆ AQVITANORVM. Quæ num bene se habeant, & locone AQVITENSIS in lapide fuerit AVGVSTENSIS, antiquitatum cultissimi obseruatores circumspeciant: quandoquidem sub magistro militum per Thraciam Augustenses milites dispositos inuenio in *Notitia Imperij Orientis*. Vbi vero duæ hæ cohortes stationem habuerint, non ita notum opinor, nisi coniectandum sit, quod cum LEGIO DECIMA FRETENSIS in Hispaniam à Cæsare Augusto missa fuisset, etiam istæ eo deductæ fuerint.

Com. in
Notit. Imp.
Orient. cap.

35.

TRIB. LEG. X FRETENSIS] Hoc est TRIBVNVS LEGIONIS DECIMÆ FRETENSIS. Nam legio decima Fretensis dicta fuit, vt lapis Capitolinus, in quo legionum nomina conspiciuntur, indicat. Hanc Fortensem quoque dictam putat Pancirolus ex Marcellini auctoritate. *Fortenses*, ait, à *Fortia* oppido *Sarmatiae Asiaticæ* denominati, alias FRETENSES sunt dicti.

Loc. cit.

Lib. cit. cap.
38.

De Milit.
Rom. lib. 2.
Dialog. 9.
De Re Mi-
lit. lib. 2.
cap. 9.

Loco cit.

De Milit.
Rom. lib. 1.
Dialog. 9.

Polyb. Hist.
lib. 6.

De Milit.
Rom. lib. 2.
Dialogo 7.

Lipsius ibid.

In Aug.
cap. 58.

De Re Mi-
lit. lib. 2.
cap. 7.

Lipsij obseruatione Tribuni seni cuiuslibet legioni præfuerunt. Eorum munia erant ius dicere, & de capite cognoscere, signum excubijs dare, vigilias curare, muntiones, & alia exercitia. Hi tamen, vt Vegetio videtur, in legione supremam potestatem non obtinebant: siquidem proprius iudex erat præfectus legionis, habens comitiuam primi ordinis dignitatem, qui absente legato, tanquam Vicarius ipsius potestatem maximam retinebat. Tribuni vel Centuriones, ceterique milites eius præcepta seruabant. Nec Tribuni, vt Lipsius existimat, de capite absolute cognoscebant. Nam si miles crimen aliquod admisisset, auctoritate præfecti legionis deputabantur à tribuno ad pœnam, vt Vegetius ostendit. Nisi hoc vltimis temporibus, & Vegetij æuo vsurpatum fuerit. Tandem Tribunorum ornamenta fuisse aurum anulum, sicuti militum ferreum, & tunica Lati clauis, ex Lipsio eodem cognosco.

PRÆF. ALÆ FLAVIANÆ] Sociorum militia apud Romanos ala vocabatur, quæ pedites, & equites continebat. Quot autem alæ in agmine fuerint, ex Lipsio colligere licet. Dicebantur vero alæ, seu cornua, quia, vt alæ aues, ita socij corpus legionis tegebant: hinc ala dextra, & sinistra, cornu dextrum, & sinistrum, in quibus sicuti ciuibus Tribuni, ita socijs imperabant Præfecti. Hos tamen e ciuium Romanorum numero, & Senatorum liberos aliquando fuisse, e Suetonio conperio. Liberis Senatorum, quo celerius Reipublicæ assuescerent, protinus virilem togam, latum clauum induere, & curiæ interesse permisit, militiamque auspicantibus non tribunatum modo legionum, sed & præfecturas alarum dedit.

Alam Flavianam à Vespasiano institutam opinor, ex Vegetij doctrina: *Augustales* appellantur, qui ab Augusto ordinarijs iuncti sunt. *Flauiales* item tanquam *secundi Augustales* à Diuo Vespasiano sunt legionibus additi. Alæ vero Flavianæ multæ in *Notitia Viriusque Imperij* reperiuntur.

periuntur, earumque nonnullas à Flauio Constantino institutas fuisse
apparet.

2. AXIO] Forte AXSIO]. Gens plebea, de qua alibi diximus. *Etyolog.*

CHARISTO] Quod est grato, vel ob elegantiam formæ, vel
etiam morum festiuitatem. Sic enim charisteus viridis est lapis, qui opti-
mum nomen ab aspectu habet, eo quod gratus sit ijs qui gemmas sculpunt,
eius enim viriditas reficit oculos, ait Isidorus. Ob coloris autem venusta-
tem lapidem istum habere tale nomen, docet Anselmus de Boot. *De Gem. & Lap. lib. 2.*

VIXSIT Gruterus, aptius quam Appianus, qui VIESIT; & melius
quam Scardeonius, qui VIE. SIT. habet. *Fol. 861. n. 1. Fol. 335. Lib. 1. Class. 4. fol. 59.*

PROPE BASILICAM CATHEDRALEM
IN ÆDIBVS CONTARENORVM HÆC DESVNT.

1.

2.

Q. CERCENI
HERMEROTIS
IN. F. P. XX. R.
P. LXX.

N. CC. LVI. C
S E P V L E I
O N E S I M I
O F F I N A
T O R I.

2. ONESIMI] Cognomen quod hominem utilem significat; si-
quidem apud Græcos *ὀνήσιμος* dicitur, qui prodesse, iuuare potest.

OFFICINATORI potius cum Appiano, & Grutero, quam
OFFINATORI cum Scardeonio reponendum censeo.

*Fol. 343.
Fol. 641. n. 5.
Lib. 1. Class.
4 fol. 61.*

IN BASILICANORVM AEDIBVS

Hac monumento, Scardeonij auctor visa, nunc deficiunt.

1.

Q. LÆLIVS . Q. F.
 ROM . FIRMVS
 SEP . COHOR . PRÆT.
 CENTVRIA MIL.
 ANNOS . . . VIXIT . XXVI
 ET . F . I.

2.

D. M
 C. HOSTILIO ELIO
 V AN. VII. M. VI. D. IX
 H PL. MINVS. V. C.
 CASSIVS THESPIVS ET
 SERGIA MAXIMINA
 ARENTES MESTISS.
 ET INFELICISSIMI

3.

I S I D I
 SIG . HARPOCRATIS
 C. DIDIVS
 ACVTANVS
 DON . DEO

4.

..... SC. FIL
 VICINVS SIBI
 IVOS FECIT
 ENNIO. C. L.
 ANTIO PATRI
 ... ET QVINCTIÆ
 ... C. FIL . MATRI
 . VETTIÆ PRISCÆ

Scar-

Scardeonius

Gruterus

ET VITATE DOMINORVM EVITATI DOMINORVM
FAMILIÆ THERMENSIS FAMILIÆ THERMENSIS
THERMARVM VRBANIA. THERMARVM.VRBAN.I.A.

Scardeonius

Gruterus

FLORO. CÆ. C. L. IARV. FLORO. CÆCIL. IARV.

1. LELIVS) Plebeia gentis, sed consularis nomen; ex qua Consules Sapientem & Balbum accepimus.

FIRMVS] Cognomen hoc vel à fortitudine, vel à constantia fuit depromptum: de fortitudine apud Virgilium

Hinc ubi iam firmata virum te fecerit ætas.

Eclog. 4.

Sic & de constantia:

Nunc animis opus Æneas, nunc pectore firmo.

Æneid. lib. 6.

Nisi quis etiam firmum dicere velit sanum, deducta pariter similitudine ab illo eiusdem Virgilij:

Sunt & Amyneæ vites firmissima vina

Georg. lib. 2.

firmissima, scilicet ab omni putredine immunia.

ET. F. I. Scardeonius habet; at cum Grutero melius T. F. I. legitur: hoc est TESTAMENTO FIERI IVSSIT: nam ET. quid illic valeat, ignoro.

Lib. 1. Class. 4. Fol. 549. n. 8.

2. V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL. MINVS. V.] Quæ omnia sic posse legi credo: VIXIT ANNOS OCTO MENSES SEX DIES NOVEM HORAS PLUS MINVS QVINQVE.

THESPIVS.] Cognomen à Græco *Θέσπης* deductum, quod significat vaticinum, qui carmen à Deo inspiratum canit.

SERGIA] Gens patricia maiorum gentium à Sergesto comite Æneæ producta, ut ex Virgilio conijcitur.

Sergestusque, domus tenet à quo Sergia nomen.

Decemviri Reip. constituendæ M. Sergium tertio habuit; inde Consules, & Tribunos militum consulari potestate Fidenates tantummodo cognominatos, & quidem honoris gratia ob devictos Fidenates à L. Sergio

Æneid. lib. 5.

R r

gio

Fastor. lib. 1. *De Antiq. Nom.* *Fastor. lib. 1.* *Lib. 1. Class.* *4. fol. 73.* *Fol. 687. n.* *4.*
gio in consulatu suo anno v. c. CCCXVII. Addit tamen Panuinius, Nattæ, Silonis, Ocelli, Catilinæ, Planci, cognomina à Sergijs usurpata fuisse. Ego vero eos, qui Consules, & Tribuni militum consulari potestate in Fastis designantur, non nisi Fidenates cognominatos inuenio. In hoc monumento CASSIVS, ut habet Scardeonius, CASPIVS est Grutero, quamuis se ab illo id fateatur accepisse. Ratio me latet, nisi id librarijs imputandum.

Dialog. Zeph. & Not. *In Fabul. Fabul. 277.*
3. Inscriptionem vultam, quæ sequitur; Isidi dicatam fuisse, fas est credere, ob aliquod à DIDIO illo acceptum beneficium in nauigatione forte, cum Ægyptij Isidem, quæ eadem & Io dicitur, tempestatibus ac nauigantibus præfectam colant: quemadmodum patet apud Lucianum, ubi Notum Zephyrus sic alloquitur. ZEPH. *Atque admodum Ncte, imperitabitque (inquit Mercurius) nauigantibus, ac nostra erit domina, ut quemcumque nostrum velit emittat, vel prohibeat spirare.* Hocque fortassis Ægyptij voluerunt, quia Hygini fide, *Velificia primum inuenit Isis: nam dum quarit Harpocratem filium suum, rite velificauit.*

Paralip. in Antiquit. Rom. Rosin. lib. 4. cap. 4.
HARPOCRATIS] Isidis, ut modo Hygini testimonio vidimus, filius, ac pro silentij numine ab antiquis habitus; siquidem digito labijs imposito indicare videbatur silentium. Eius festum mense Augusto ab Ægyptijs celebrabatur, quibus etiam Sigalion vocatus fuit. Vnde ad Paulinum Ausonius.

Epist. 25.
Tu velut Oebalijs habites taciturnus Amyclis,
Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet,
Obnixum Pauline races.

Si inscriptio ad manus esset, facile videre possemus, num HARPOCRATI scriptum sit: scilicet an statua & Isidi matri, & filio fuerit posita. Possumus tamen intelligere signum, siue statuam Harpocratis Isidi consecratam.

De Caesar. Hist. lib. 3. *3.*
DIDIVS] Gens hæc, quam Panuinius omnino plebeiam facit, Vrsinus plebelanc an patricia fuerit dubitat: quicquid sit, minime vulgarem credo: nam de Didio Iuliano Augusto Aurelius Victor ait, *Genus ei pernobile.* Et dum Didij Scæuæ meminit Tacitus, ipsum insignem maxime nominat. Emicuit itaque hæc gens tum ob Consulē SAXAM cognominatum, tum ob Didium Iulianum Imperatorem, tum etiam ob Didiam Claram eius filiam Augustam appellatam.

Act. Spart. In eius vita.
ACVTANVS] Acutarios canes, qui celeribus sunt pedibus, Salmasius vocat: vnde quidni à similitudine forte ob pedum celeritatem, Acutanus iste sit dictus; dum modo in lapide non fuerit ACVTIANVS, ut Grutero è Pinelli schedis placet. Nam Acutiani sunt, eodem Salmasio teste, qui acuunt.

Fol. 82. n. *8.*
DON. DED. Gruterus: hoc est DONO DEDIT: meo iudicio melius quam Scardeonius, apud quem DONO DEO legitur.

Lib. 1. Class. *4. fol. 70.*

4. Frag.

4. Fragmentum, quod sequitur, non ita commode legi videtur, nisi sit idem, quod perfectum Gruterus exhibet hoc simplici titulo

Fol. 975. n.

7.

Palatij

FILICINVS . SIBI
VIVOS . FECIT . ET
ENNIO . C . L . ANTIO
CH . PATRI . ET . VETTIÆ
PRISCÆ . MATRI . C . FIL
QVINCTÆ

5. In quinta inscriptione aptius legi existimo EVITATI cum Grutero, quam ET VITATE cum Scardeonio, quod nihil significat.

Fol. 181. n.

VRBANA potius, quam VRBANIA cum Scardeonio, & VRBAN. I. A cum Grutero legendum credo; siquidem familias in rusticas & urbanas antiquitus diuisas fuisse, satis apparet. Sed de hisce consulendum disertissimi Pignoriij elegantissimum *de Seruis* opus.

5.
Lib. I. Cl. 13.
4 fol. 70.

APVD CENTONES AD SANCTVM SPIRITVM.

in pauimento stabuli olim conspiciebatur.

Γ Α Γ Ι Γ Ι V S . Q . F.
F E R E I O S V I V O S
F E C I T S I B I E T S V I S
I N F R O N T E . P E D E S X X X
R E T R O . P . V .

Γ Α Γ Ι Γ Ι V S] Hoc est GAGIGIVS, vt Scaligero in Gruterianis indicibus placet, quasi compositum ex Γ. Græco, & literis Latinis.

F E R E I V S] A moribus cognomen natum puto; FEREIVS enim

R r 2

idem

idem forte est ac FERREVS, & durum significat, iuxta illud Virgilij:

Georg. lib.
2.

— — — hybernis parcebant flatibus Euri:

Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
Ferrea progenies duris caput extulit aruis:

vel inexorabilem, ut habet idem:

Lib. cit.

Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura
Sponte tulere sua, carpsit, nec ferrea iura,
Insanumque forum, aut populi tabularia vidit

Aeneid. lib.
12.

vel crudelem

— — — in toto turbida caelo

Tempestas telorum, ac ferreus ingruit imber.

Quæ omnia mores exprimere videntur.

IN ÆDIBVS SCARDEONIIS.

1.

2.

3.

D. M.

IMP. ELIVS. LARTIS. F.	VLPIAE. DONATE.
EGNATI RVM. CIMINIVM	FILIAE.
PII FEL. AVG. EA PECVNIA. VECTIGALLA	DVLCISSIME. SIBI.
MAX. TRI. P. ONSTI ET IN ANNOS	ET SVIS.
P. P. COS. II. P.	GRAVIS. . L. . Q. I. VVV D. C. XXV	M. VLPIVSTROPHI
		MVS. FECIT.

Hist. Rom.
lib. 8.

3; VLPIÆ] De Vlpia gente nihil familiarum Romanarum scriptores habent. Quænam vero fuerit, & vnde progenita, nos docet Eutropius de Vlpio Traiano Imperatore: *Succesit ei Vlpus Traianus Crinitus* (de morte Neræ Aug. loquitur) *natus Italice in Hispania familia antiqua magis quam clara.* Verum & consules habuit: nam istius Imperatoris patrem consulem ipse Eutropius nominat, & Imperatorem ipsum sub Domitiano Augusto Fasti consulem designant.

Fastor. lib.
2.

TROPHIMVS] *Τρόφιμος* Græce dicitur, & qui alimentum præbet, item herus, qui famulitium alit, nec non alumnus, quem domi nostræ alimus.

Olinz

Olim penes Laurum Diuanum

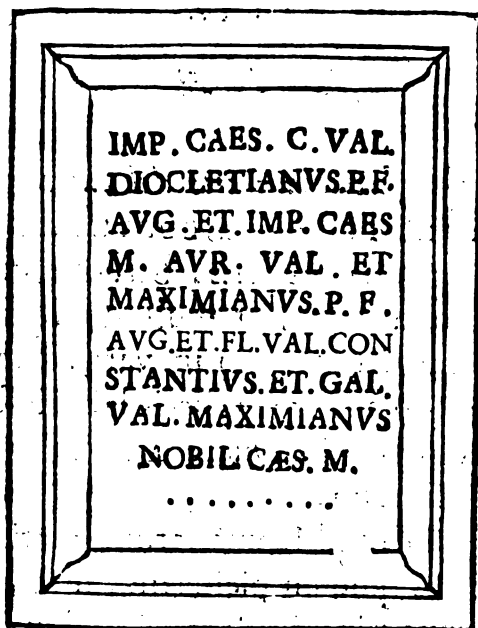
POMPONIA . Q. L

VRBANA SIBI

Q. POMPONIO. Q. L. OR. . .

SIBI ET SVIS VIVA

*IN VICO SANCTÆ CRVCIS IN AEDIBVS
MICHAELIS A VACCIS.*

In hoc saxo Gruterus P. P. ponit, forte loco P. F. quod est PIVS FELIX. Fol. 159.
n. 1.

M. AVR. AVR. VAL. ET. MAXIMIANVS] Mendum hic subesse suspicor: nam illud ET abs re positum opinor. Vnde melius meo iudicio legeretur M. AVR. VAL. MAXIMIANVS. Scard. lib.
1. Cass. 4.
fol. 81.

P. F. AVG.] Scilicet PIVS. FELIX. AVGVSTVS, ut omnibus est notum.

*In adibus Gulielmi Sobieri Viri Clarissimi ad Sanctum
Bartholomaum Tegula frusto olim inscriptum
legebatur.*

AVILLIÆ

P Æ T Æ

Cap. 16.

Ad quod Pignorius noster hæc in Originibus Patauinis notat. *In casa del Signor Gulielmo Sobieri, Gentiluomo Fiamingo, mio amico, è stata di fresco ritrouata una memoria di pietra cotta, nella quale sono impresse queste lettere di rilieuo nello spatio cauo, come in tutte le cose di cotto anti-
che*

AVILLIÆ

P Æ T Æ

*A dinctare il nome di chi esercitava l'arte del cuocere. Verumenimue-
io nomen lateritio isti lapidi impressum, bona tanti viri pace, nec figuli,
neque seruæ puto, sed ingenuæ mulieris. Seruos enim manuales artes
exercitasse antiquitus notum est, at mulieres figulinam nunquam
quod sciam artem pertractarunt: nam in varijs à me inspectis tegu-
is, semper nomen viri, non autem mulieris laboriosam ac sordidam
figuli exercentis artem obseruavi. Quare AVILLIÆ PAETÆ ibi se-
pultæ signum potius crediderim.*

AVILLIÆ] De ista nihil Romanarum gentium auctores, eam
tamen Romanam esse, & quidem plebeiam, mihi multa monumen-
ta persuadent, ac præcipue illud in domo Conseruatorum Capitolij.

Grut. fol.

40, n. 14.

I A N Æ A V G V S T

SACRVM

Q . AVILLIVS . A D A E V S

M A G I S T E R . V I C I

Q V I . K . A V G V S T I S . P R I M V S

M A G I S T E R I V M . I N I T

IN

IN AEDIBVS FRANCISCI QVIRINI
ad Portam Omnium Sanctorum hac cum ceteris
videbantur.

1. ISIDI REG.

P. POSTVMIVS

HECATEVS ET

PVBLICIA

FELICITAS

L. D. D. D.

N. CCC. II.

2. FORTVNATVS

ET PRIATA

TITVLVM POSV

ERVNT SIBI ASIÆQ

INGENVÆ FILIÆ

ET ALVMNÆ VALEN

TINÆ Q. SI. FATO ME

LIORE FILIAS : N

SVBITO MISELLAS

IN. P. D. NON. F.

3. C. MEMMI

LIBAN. ET

P. MEMMI

TROPHIMI

IN. F. P. XXI

RET. P. XXX

4. C. LVCRETIVS

L. F. SIBI ET

SVIS. IN. F. P. XV

R. P. XVIII

5. VENERI VICTRICI
PRIMA MINVCIA
V. S. V. I. V. S. S. A
POSVIT

6. GLODIAE

C. L. PORTV. . .

RESTITÆ. M. . .

L. S.

7.

L . S.

MARCIÆ SEXTÆ

IN . F . P . XXXI

RET . P . XXX

8.

C : CASSIVS

Q . F . MACVLA

TES : T . FIER.

I V S S.

9.

DIVO AVGVSTO

SEI QVI MINVS REM RELIQVIT

LIBEREI SIBEI QVÆRANT

TV VIATOR VALE AD AQVAS

SVNT SPISSA B Φ Φ

Q . MARCVS . P . F . REX

10.

1. POSTVMIVS] Patriciam minorum gentium Postumiam gentem extitisse, Vrsinus & Panuinius auctores sunt, eamque nobilissimam demonstrant, ac quamplurimis ornatam Consulibus, Tuberto, Albo, Regilensi, Albino (qui familiæ huius gentis præclarissimæ nomen dedit) Magno, Megello, Paullulo, & Tempfano cognominatis. Præterea de ea hoc maxime memoratu dignum adfert Vrsinus, quod ad interitum usque Reipublicæ nullum plebeium habuerit, sed in Patriciorum ordine constanter permanserit.

HECA TEVS] Cognomen ab aspectu forte terrorem incutiente; cum apud Cœlium Rhodiginum legatur de quodam idolo: *Nonnulli quod ad incutiendum terrorem immittitur, Dicelon appellari credunt. Verum hoc genus terreculamenta dici à Græcis Hecatea nouimus, quod ab Hecate immitantur, sicuti produnt Apollonij interpretes.*

In suo de *Orthographia Ratione* profert hoc etiam monumentum Aldus P. F. Manutius, sed ipse habet P. POSTVMIAS HECATEVS: quod vitiose scriptum vereor.

3. MEMMI] Quamvis hæc gens, ut notat Panuinius, à Mnesticæ Aenæ comite originem trahat; vnde Virgilius:

Aeneid.
lib. 5.

Velocem Mnestheus agit acri remige pristina;
Mox Italus Mnestheus, genus à quo nomine Memmi:

Ad

ad quæ Seruius eam nobilem vocitans notat: *Ipsæ enim familiam Memoriorum constituit. & bene laudat familias nobilium*: attamen Vrsinus & Panuinius constanter plebeiam asseuerant, nec consularem, nisi sub Imperatoribus, cum ante tantum Prætoria extitisset.

Loc. cit.

De Famil.

Rom.

De Antiq.

Nom.

4. **LVCRETIVS**] Patriciam & plebeiam, Vrsini & Panuinijs fide, hanc gentem fuisse colligo. Patricia minorum gentium Consularis, & Triumphalis extitit, consulesque habuit Tricipitinos, & Flauos dictos. Plebeia multis consulibus decorata apparuit, qui Vespilli, Valli, Offellæ cognominibus utebantur: præcipue tamen ob Triones claruit, ut apud Vrsinum videre est.

5. **VENERI VICTRICI**] Innumeris pene epithetis donatam fuisse Venerem apud antiquos, in lapidibus patet. Nam Almam, Augustam, Cælestem, Eryciniam, Felicem, Gabiniam & Albanam, Genetricem, Inuictam, Iouiam, Placidam, Vatinillam, Vestinam, Victricem fuisse dictam, pro varia ciuitatum, hominum, gentium religione, passim cognoscitur.

Quod est apud Scardeonium v. sv, forte melius à Grutero VISV legitur. Nam per *Visum*, *Monitum* in monumentis votiuus sæpius obseruatur.

Lib. 1.

Class. 4.

fol. 69.

Fol. 60. n.

2.

7. **MARCIÆ**] Et Patriciam, & plebeiam Romæ hanc fuisse gentem, ex Vrsino & Panuinio constat. A patricia, quæ minorum fuit gentium, Numam, & Ancum Martium Reges, ut & Martium Coriolanum; à plebeia vero Dictatores, Consules, & Censores multos, qui hanc gentem in varias diuiserunt familias, editos tradunt, ut ex eorum cognominibus, quæ apud Panuinium habentur, colligere licet.

10. Aenigmaticum hoc fragmentum non ita facilis esse cognitionis puto, ob ea quæ deficiunt. Qui tamen in saxo describitur Q. MARCIUS P. F. REX, ille forsitan erit, quem anno ab V. C. DC. XXXV I. Fasti Consularem produunt: ubi legitur

Fastor. lib.

1.

M. PORCIUS M. F. M. N. CATO. Q. MARCIUS REX. Regis enim cognomen Marcia genti plebeia fuisse, Panuinius ostendit. Quanam vero de causa ab hac gente usurpatum sit nescio, nisi ad recolendam Regum memoriam, quos Marcia gens patricia edidit: siquidem plebeia vel ex ipsa emanauit, facta ab aliquo Marcio patricio ad plebem transmigratione, vel ex aliquo Marcia gentis patriciae liberto.

IN ÆDIBVS RHAMNVSIO RVM
hæc Scardeoniæ ætate seruabantur.

1.

P. ÆMILIVS
 P. L. DEODORVS
 SIBI ET SVIS
 IN . FR. P. X
 RETR. P. XII

2.

IMP. CÆSARI
 M. AVRELIO
 ANTONINO
 AVG. IMP. CÆS.
 L. SEPTIMI. SE
 VERI PIL PER
 TINACIS AVG
 ARABICI ADIA
 BENICI PARTHI
 CI MAX. FIL.
 D. D.

*Ex notis ad Scardeonium, Ioannis Baptiste Rhamnusij manu descri-
 ptis, hæc in ædibus Rhamnusiorum conspiciebantur.*

3.

ISI SACR.
 L. MAGIVS
 PHILEAS. VI. VIR.
 AQVIL. OB.
 SALVT. GRATTIANI
 FILI ET GRATTIÆ

4.

D. N. IMP. CÆSARI
 FL. CONSTANTINO. MAXIM.
 PI. F. VICTORI. AVG.
 PON. MAX. TRI. P. XXIII
 IMP. XXII. CONS. VIL
 P. P. PRO. CONS
 HVMANARVM. RERVM
 OPTIMO PRINCIPI
 DIVI COSTANTI FILIO
 BONO R. P. N.

Hæc

Hæc quidem omnia monumenta cum ceteris Rhamnusianis à Georgio Contareno Ateste translata fuerunt, quorum inscriptiones bona fide Pinellus Grutero misit. Nostra vero ætate infcio hero, operarum incuria, cum alijs nonnullis in substructionis fundamenta concessere.

1. **ÆMILIVS**] De hac gente Festus: *Æmiliam gentem appellatam dicunt à Mamercio Pythagoræ philosophi filio: cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit Æmilios. Alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Fulvum & Æmilon.* Hæc in urbem ex Albanis Latinis à Romulo accita, & inter patricias maiorum gentium adlecta, in familias diuerfas diuisa fuit; nempe in Mamertinos, Barbulas, Priuernates, Paulos, Lepidos (quorum præ alijs familia longe fuit clarissima) Papos, Macros, Buas, Porcinos, Scauros, & Liuianos.

2. **M. AVRELIO ANTONINO** Seueri filio, Getæ fratri, cui Caracallæ cognomen, viro iniquo & crudeli, ac Imperatorum omnium flagitiosissimo.

L. SEPTIMII SEVERI PII PERTINACIS.] Seuerus ex Africa oriundus, interfecto Didio Iuliano Imperium obtinuit. Qui illud suspiciens, ut auctor est Spartianus, *excipiebatur ab omnibus quasi ultor Pertinacis: atque cum Romam peruenisset, Funus censorium Pertinacis imagini duxit, eumque inter diuos sacrauit, addito Flamine & sodalibus Heluianis, qui Marciani fuerant. Se quoque Pertinacem vocari iussit.* In Vita eiusd. Spart. ibid.

ARABICI ADIABENICI PARTHICI] Seuerus circa Arabiam plura gessit, Parthis etiam in ditionem reductis, nec non etiam Adiabenis: qui quidem omnes cum Pescennio senserant. Atque ob hoc reuersus, triumpho delato, appellatus est Arabicus Adiabenicus Parthicus. Spart. ibid.

3. **MAGIVS**] Hanc gentem inter familias Romanas receptam non reperio. Verum Romanam, nec vulgarem fuisse mihi persuadet Velleius Paterculus, qui & ipse se inde ortum prodit; & Tacitus in Annalibus. Velleij verba sunt: *Cæsar ad alteram belli Delmatici molem animum atque arma contulit. in qua regione quali adiutore legatoque fratre meo Magio Celere Velleiano usus sit, ipsius patrisque eius prædicatione testatum est, & amplissimorum honorum, quibus triumphans eum Cæsar donauit, signat memoria.* Vbi etiam noto Magium istum Celerem e Velleia gente in Magiam adoptatum fuisse, quod & Velleium cognomen indicat. Tacitus Magium Cæcilianum Prætozem commemorat: *Et Confidius Aequus, & Calius Cursor equites Rom. quod fictis maiestatis criminibus* Annal. lib. 3. *Magium Cæcilianum prætozem petiuisent, auctore principe, ac decreto Senatus puniri.*

PHILEAS] Cognomen à Phileti forte nihil diuersum; Φιλετῶν
Sf 2 autem

autem Graeci amabilem dicunt; prout à morum facilitate is cognominari potuerat.

4. D.N.] Id est DOMINO NOSTRO. Titulum hunc in numismatis hucusque, quod sciam, Imperatorum nemini, Diocletiano prius, tributum obseruo: in monumentis vero Gordianum tertium *Domini- num Nostrum* vocatum deprehendo.

Grut. fol.
272. n. 5.

FVRIÆ. SABINÆ. TRANQVILLINÆ

SANCTISSIMÆ . AVG

CONIVGI . DOMINI . N

M. ANTONII. GORDIANI

PII . FELICIS. INVICTI . AVGVSTI

cum reliquis .

CONSTANTINO] Constantis Chlorig filio Viro inuictissimo, gloriosissimo, sanctissimo, atque Imperatorum primo, qui publice Christianam fidem professus est.

BONO . R . P . N .] Hoc est BONO REIPUBLICÆ NATO.

IN AEDIBVS R. TORQVATIBVMBI

ad Sanctum Bartholomaeum.

I.

Scardeonius

Quod apud MaZochium sic legitur

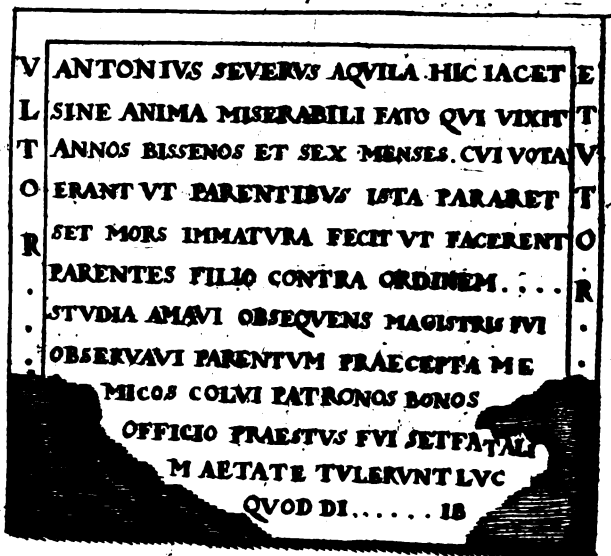
D. M. S.

D. M. S.

.V. ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC IACET.
 .V. SINE. ANIMA. MISERABILI. FATO. QVI. .I.
 VIXIT. ANNIS, BISCENIS. ET XVI. MENSES. .7.
 .I. CVI. VOTA. ERANT. VT. PARENTIBVS ISTA. .7.
 C. PARARET. SET. MORS. IMMATVRA. FECIT. .V.
 .7. VT FACERENT. PARENTES. FILIO. STVDIA. .V.
 O. AMAVI. OBSEQVENS. MAGISTRIS. FVI. .A.
 R. OBSERVAVI. PARENTORVM. PRAECEPTA. MI. .I.
 — MICOS COLVI. PATRONOS. BONOS.
 OFFICIO. PRAESTVS. FVI. SET. T. ATA— I—
 M. AETATE. TVLER—NT. LVC.—
 QVOD. DI. — — —

ANTONIVS. SEVERVS. AQVILA. HIC. IACET
 SINE. ANIMA. MISERABILI. FATO. QVI
 VIXIT ANNIS. BISSENOS SEX VI MENSES
 TVI VOTA ERANT VT PARENTIBVS ISTA
 PARARET SET. MORS. INMATVRA FECIT
 VT FACERENT PARENTES FILIO. STVDIA
 AMAVI OBSEQVENS MAGISTRIS FVI
 OBSERVAVI PARENTORVM PRAECEPTA ME
 MICOS COLVI PATRONOS BONOS
 OFFICIO PRAESTVS FVI SET TATALI
 M. AETATE TVLERINT IVS
 QVOD. DI ME. IBV.

Gruterus vero e MaZochij & Metelli schedis
 hoc idem sic prodit.

S f s

L. VA

2.

L. VALERIVS. ZABDÆ. MERCATORIS. VENALICI. L. ARIES
 SEV. STVPOR. EST HVIC. STUDIO SIVE EST INSANIA. NOMEN.
 OMNIS AB HAC CVRA , CVRA LEVATA MEA EST.
 MONVMENTVM ABSOLVI , ET IMPENSA MEA AMICA
 TELLVS VI DEI, HOSPITVM . OSSIBVS — QVOD OMNES
 ROGANT , SED FELICES , IMPETRANT — NAM : QVID
 EGREGIVM , QVIDVE CVPIENDVM EST MAGIS QVAM
 VBI LVCEM LIBERTATIS ACCEPERIS , LASSAM SENECTÆ
 SPIRITVM. IBI. DE. PONERE QVOD INNOCENTIS,
 SIGNVM EST MAXIMVM.

3.

Scardeonius

VII. CÆSARI — — IMP. CÆSARI — — CÆSARI AVG.
 F. VESPASIANO IMP. III. — VESPASIANO AVG. COS. DE
 STINATO. II. PONTIF. TR. POT. II. COS. II. PONTIF.
 MAX. TR. POT. IIII. PRINCIPI IVVENTVTIS PO
 NI IVSSIT.

C. PAPIRIVS . ÆQVOS VII . LEG.

IMP. VIIII. P. P. COS. IIII.

III. AVG. TESTAMENTO.

EX AVRI : P. X.

Maze

3.

Mazochius

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO IMP. III	VESPASIANO AVG.	DOMITIANO
PONTIF. TR. POT. II COS. III.	PONTIF. MAX. TR. POT. III	COS. DESTINATO II
	IMP. VIII. P. P. COS. III	PRINCIPI IVVEN
		TVTIS
C. PAPIRVS. AEQVOS. 7. LEG. III TESTAMENTO PONI IVSSIT		
EX. AVRI. X		

Gruterus e Mazochio, & Merelli schedis.

T. CAESARI	IMP. CAESARI	CAESARI. AVG. F.
VESPASIANO	VESPASIANO. AVG	DOMITIANO
PONTIF. TR.	PONT. MAX. TR. POT	COS. DESIG. II
POT. II. IMP. III	III. IMP. VIII. COS. III	PRINCIPI IVVENT
COS. II	P P	
C. PAPIRVS. AEQVOS. 7. LEG. III. AVG. TESTAMENTO. PONI. IVSSIT		
EX. AVRI. P. X		

Hæc tria monumenta, quæ Scardeonius in ædibus R. Torquati Bem-
biad S. Bartholomæum extare scripsit, Mazochius in suo opere de
Epigrammatis Antiquæ Urbis, Romæ ponit, cui subscribit Gruterus.
Primum in regione Sancti Eustachij in hortis Tamatoziz, reliqua duo
in regione Harenulæ, in ædibus Ioannis Ciampolini sita referunt. Ve-
rum cum Mazochij opus xxxix. annis ante Scardeonium fuerit typis
mandatum, monumenta hæc fortassis interea Roma fuere Patavium
deportata, ubi etiam periere.

Lib. I. Class.
4 fol. 86.
87.
Mazoch.
fol. 125.
Grut. fol.
669. n. 4.
Mazoch.
fol. 107. &
109.
Grut. fol.
637. n. 5. &
244. n. 2.

I. D.

1. D. M. S.] DIS MANIBVS SACRVM.

Inscriptionem istam ex Mazochij, Scardeonij, & Gruteri collectionibus huc transcripsi, ut eorum diuersitas in ipsa exhibenda cognosceretur. Gruterianam tamen ceteris meliorem iudico, cum in ipsa videam correctam, forte Metelli beneficio, quæ apud Mazochium inepta leguntur.

S E T.] PRO SED.

Fol. 107.
Lib. 1. Class.
4. fol. 86.
Fol. 637. n.
5.

2. In hoc epigrammate, ubi in Mazochio INSONIA est, aptius, ut credo, Scardeonius & Gruterus legunt INSANIA: melius etiam HWIC STUDIO EST, PRO EST HWIC STUDIO apud Gruterum repositum; ita enim ratio versus exigit. Vbi vero Scardeonius VI. DEI scribit, Mazochium, & Gruterum melius habere puto VT. DET, ac tandem eo loco, quo Mazochius, & Scardeonius DE. PONERE interpunctione distinctum scribunt, accuratius cum Grutero DEPONERE, & LASSAE pro LASSVM & LASSAM, ut videtur apud illos, accipiendum opinor.

MERCATORIS VENALICI] Hoc est Mangonis seruorum venalium. Nam qui homines vendebant, Mercatores Venalici, seu Venaliciarij vocabantur. Venales enim, si nihil addas, serui nouitij intelliguntur, qui ad vendendum sunt expositi, ut notat Stephanus Robertus in Thesauro.

Lib. 1. Class.
4. fol. 87.

3. Monumentum Flauis, Vespasiano patri, Tito, & Domitiano filiis Imperatoribus à C. Papinio Aequo ex auri pondo decem testamento legatum, in grati animi signum, ut credibile est, à milite, qui forte sub ipsis feliciter militauerat, ita ineptum ac confusum penes Scardeonium legitur, ut quisquis ad id accesserit, de intelligentia ipsius facillime sit desperaturus. Vnde cum in Mazochij, & Gruteri codicibus meo iudicio id ipsum forte fortuna fuerit descriptum, illud quale ab eis exhibetur, & precipue à Grutero, ad Scardeoniani elucidationem, huc transferre necessarium duxi. Gruterus itaque Metelli diligentia ad hoc monumentum talem titulum adscripsit. *Roma in domo quondam Iob. Ciampolini, quæ nunc est Andrea Cavalieri, ad campum Flora, in basi plana atque oblonga; in qua tria foramina, quibus adfixa creduntur fuisse simulacra capitum trium patris & filiorum.* Ideo patri Vespasiano, & filiis Tito & Domitiano, quorum capita ibi forte colebantur, erecta fuit basis intra annum Imperij Vespasiani quartum, & quintum. Is namque annis Vespasianus quarto, & Titus secundo consulatum tenuerunt: quo tempore etiam Domitianum secundo designatum colligo; nec nò Principem Iuuentutis dictum facile mihi persuadeo.

Falst. lib.
2.

AEQVOS] Pro æquus, sicuti viuos pro viuus antiquitus scriptum video, Aequum vero hunc virum à motu sanctitate cognominatum credo.

7. LEG. III.] Quæ sonant: CENTVRIO LEGIONIS TERTIÆ] Notam

tam enim. 7. diximus symbolum fuisse vitis, qua Centuriones pro mul-
tandis militibus utebantur; inde ortum, ut Centurionis nomen signifi-
caret. Legionem vero tertiam Augustam nuncupatam, & in Africa col-
locatam fuisse, e lapide in *Notitia Imperij Orientis* descripto colligitur.

EX AVRI. P. X.] Ex AVRI PONDO DECIM legendum puto.
*Pondus dictum est, quod instatera libratum pendeat: hinc & pensum. Abu- Etymolog.
sue autem pondus libra una est: sic Isidorus. Eruditissimi etiam Budei lib. 16. cap.
sententia, as, & libra, & pondo idem significant. Hanc autem vocem 24.
Pondo indeclinabiliter sumptam, non pro una tantum libra, verum pro De Asse &
duodecim libris acceptam apud nonnullos inuenio, & præcipue apud part. lib. 1.
Nicolatum Perottum, qui in sua Cornucopia, seu commentario linguæ
Latinæ hæc habet: Pondo, quod licet aliquando pro libra inueniatur, pro-
prie tamen significat pondus duodecim librarum, & indeclinabile est. Un-
de colligere licet, Papirium istum, aut decem libras auri, aut centum
viginti, quod mirum & vix credibile, pro hoc monumento erogasse.*

Ioanni Vincentio Pinello Neapolitano, Viro sanguine literisque
insigni, Patavium usque ad extremum vitæ in delicijs fuit: apud quem
inter antiqua sua cimelia hæc infra scripta observabantur.

In sardio sub capite iuuenis

EYTYXIANOC

2.

In lamellis duabus aureis, utrinque sculptis caractere quadrato in-
formi.

In primo folio e facie dextra

E facie sinistra

AD. XII. K. MART.

M. GAVIO. ORFITO

L. ARRIO. PVDENTE

COHOR. II. PANNONIOR. CVI. PRAEEST

SEPTIMIVS. VRSVS

EX. EDI. II

L. PVLLI PRIMJ

S. SENTI CHRYSOGONI

C. POMPONI STATIANI

L. PVLLI ZOSIMI

Tt

In alte-

In altero folio e facie dextra

3.

E facie eiusdem sinistra

VALERIO. VALERI. F. VALENTI. RATIAR GETAE
 DESCRIPT. ET RECOGNIT. EX. TABVLA. AEREA FELICIS
 QUÆ AFFIXA. EST. ROMAE. IN MV. POST C. BELLI VRBANI
 Templum Diui AVG. AD. MINERVAM

1. Græcum illud nomen

FORTVNATVM

Latine sonat

2. Ad lamellas aureas Pinellianas hæc Gruterus: *Ex foraminum indicio suspicari licebat, plures paginas fuisse in libri morem compactas. ceteræ literæ & trinke non eodem ordine, sed obuersis lineis scriptæ erant; tanquam commodius legerentur versis folijs.*

Fol. 1032.
n.6.De Re Mi
lit. lib. 2.
cap. 7.

Liber itaque iste forsitan est ex ijs, qui apud librarios in legionibus habebantur. Nam Vegetij sententia, *Librarij ab eo quod in libros referrent rationes ad milites pertinentes*, inter nomina, & gradus principum legionis enumerabantur. Idque mihi suadet dextra secundi folij pars, in qua memoratur VALERIVS VALERII F. VALENS RATIARVM PT. quod à Grutero sic restituitur: DESCRIPTORI ET RECOGNITORI. Librarij enim, ut vidimus, munus erat, rationes militum recognoscere, ac in libros referre.

Duos Consules illos, in prima lamella descriptos, suffectos credo, cum in Fastis descriptos non inueniam.

CHOR. II PANNORIOR.] Nempe COHORS SECUNDA PANNONIORVM: quæ ubi stationem habuerit, non liquido constat; nisi ex coniectura lamellarum duarum in nostris regionibus extantiû inter Padum & Alpes dispositam fuisse suspicari liceat, ac illam esse, de qua Tacitus: *Florentissimum Italiae latus, quantum inter Padum Alpesque camporum & urbium, armis Vitellij (namque & præmissa à Cæcina cohortes aduenerant) tenebatur. Capta Pannoniæ cohors apud Creman.*

Hist. lib. 2.

PVLLI] Hoc nomen Romanum fuisse, demonstrant, tum istud, tum multa alia monumenta, quæ apud Gruterum leguntur.

SENTI] Sentia gens plebeia Romæ, sed consularis, Consules habuit Fastorum testimonio, Saturninum, & Augurinum cognominatos.

CHRYSO GONI] A præstantissimæ indolis indicijs, & maximarum virtutum spe Chrysogonum virum istum cognominatum credo: Græcis siquidem chrysogonus est proles aurea.

ZOSIMI] Ζώσιμος apud Græcos idem est, quod apud Latinos vitalis: ideo iste Zosimus est dictus, à corporis, vel virium vigore.

3. Quæ in secundi folij facie dextra exili caractere descripta sunt, addit Gruterus, monumenti in integrum restituendi gratia.

Florum

*Hæc sunt tandem monumentorum, quæ apud Scardeonium, & Gru-
terum nudo titulo PAT AVII notantur,
nullâ superest memoria.*

1.

2.

C. ARRIVS. C. F. MONVMENT.
SIBI FIERI IVSSIT
SEX. ACILIVS C. F. HERES
FECIT

PETRONIA MVSA VIVA
SIBI POSVIT IN. F. P. XXIX
IN. A. P. XXVI.

3.

Mazochius

*Appianus, Scardeonius
& Gruterus*

D. M.
TVTIAE CHIONES
Q. TITIVS ZOSIMVS
PATRONVS LIBERTAE
BENE MERENTI
FECIT

TITIAE CHIONES Q. TITIVS
ZOSIMVS PATRONVS LIBER
TAE BENE MERENTI FECIT
ET SIBI

4.

D. M.

SER. CALPVARNIVS CLEOM
BROTVS SECVNDO SORO
RIS F. B. M. FEC.
V. A. IIII. M. X. D. XX.

Tt 2

Mazo-

MaZochius

5.

Appianus

DEO SANCTO APOLLINI IACIFE
RO EX VOTO LIBES SOLVIT
MILES CORTIS X. PRAETORIAE
CENTVRIA DA. SI. AELIVS. C.
LIBES VOTVM REDDIDIT.

DEO SANCTO APOLLINI PACI
FERO EX VOTO LIBES SOLVIT
MLLX CORTIS. X. PRAETORIA
CENTVRIA DASI AELIVS C
LIBES VOTVM REDDEDIT

Scardeonius

DEO SANCTO APOLLINI
PACIFERO EX VOTO
CORTIS PRAETORIAE CEN
TVRIO DASIELIVS LIBES
VOTVM REDDIDIT

Gruterus

DEO. SANCTO
APOLLINI. PACIFERO
EX VOTO. LIBES. SOLVIT
MILEX. CORTIS. PRAETORIAE
CENTVRIA. DASI
AELIVS. C. LIBES. VOTVM
REDDEDIT

Appianus

6.

Scardeonius

D. M.
T. VETIDIVS. T. F. STRA. P. T.
VALENS IIII VIR. VIR. DI QVINO
PONT. SIBI ET. T. VETIDIO PO
TENTI FIL. EQVO PVBLICO
ANNOR. XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

T. VETIDIVS T. F. STRA
P. T. VALENS IIII. VIR. IVR.
DI. QVINO. PONT. SIBI ET
T. VETIDIO. POTENTI FI.
EQVO PVBLICO ANNORVM
XX. M. IIII. D. V. T. F. I.

*Gruterus ex Appiano & Smetio sub hoc titulo.
Patauij Foro Iulij in Porta*

D. M
T. VETTIDIVS
T. F. SCAPT
VALENS
IIII. VIR. IVR. DIC
QVINO. PONT
SIBI. ET
T. VETTIDIO
POTENTI. FIL
EQVO. PVBLICO
ANNOR. XX. M. IIII. D. V
T. F. I

Scar-

7.

Scardeonius ex Appiano

Q. VEIONIVS DEVTA
Q. VEIONIVS FAVSTVS
VEIONIA CEA
IN F. P. XXX. RET.
P. LV

Q. VEIONIVS SVAVIS
FECIT.

Gruterus ex Appiano

Q. VEIONIVS. TEVDA
Q. VEIONIVS. FAVSTVS
VEIONIA . CEA
IN . F . P . XXX.
RET . P . LV

Q. VEIONIVS SVAVIS
FECIT

8.

MaZochius

C. IVLIANVS CATOYVS
ANT. PPN. AL. DIANIVM

Appianus Roma

C. IVLIANVS CECTVS ANT. F.

Appianus Patavij

C. IVLIANVS
CÆCYVS ANT
F.
P. P N. AL
DIANIVM D. D.

P. P. N. AL. DIANIVM D. D.

Scardeonius

C. IVLIANVS CÆCVS
ANT. F. PPN. ALDI
ANIVM . D . D.

Gruterus

C. IVLIANVS
CÆLIVS . ANT

F

*Hic sculptur pharetra &
arcus, infra vero ceruus.*

P.: P.: N.: :: :: :: : ALM
DIANIVM . D . D

T. a Epa

9.

10.

*E pago Ville Abbatis ad Bassanorum
ades peruenisse hoc monumentum
Scardeonius indicat, quod
tamen nusquam re-
peritur.*

*In angulo delubri caduci extra
portam Sancti Ioannis
erat*

M. PETRONIVS PRI

Q. LOLLIO L. F. FAB.

MVLVS IIIII. VIR

PATRONO ET

AVG. SIBI ET PE

PLOTIÆ VXORI

TRONIAE VXORI

SECUNDVS ET

LIBERTIS LIBERTA

HOMVLIVS FECER.

BVSQ. MEIS

SIBI ET SVIS

VIVENS FECIT

II.

Hanc inscriptionem Appianus solus PATAVII ponit.

C. CLODI IVCVNDI

ΑΤΡΗΔΙΑΙ ΤΑΤΙΑΙ ΘΤΑΤΙ

ΡΗΝΗΙΤΗΙ ΣΩΦΟΝΕΣΤΑΤΗΙ

ΓΤΝΑΙΚΙ

ΠΑΚΟΤΒΙΟΣ ΦΡΟΝΤΩΝ

Lib. 1.

Class. 4. fol.

63. 64.

Fol. 342.

Fol. 920. n.

15.

Loco cit.

Fol. 43. &

44.

Fol. 340.

Lib. 1.

Class. 4. fol.

63.

Fol. 843. n.

16.

Fol. 706.

n. 3.

2. Hoc monumentum apud Scardeonium habetur geminum, non alio discrimine, nisi quod secundo loco IN. A. P. XVI. ponit: & apud Gruterum, quamvis ex Appiano & Scardeonio id deprompserit, IN. A. P. XXVI observatur, cum ab Appiano tamen PETRONIAS. & IN. A. P. XVI notetur, quod ineptum autumo.

3. Tertium, & quartum saxum Mazochius Romæ in ædibus Pomponij Latii in Quirinali; sed Appianus, Scardeonius, & Gruterus Patavij locant: hac tamen observatione apud Gruterum, quod quartum, & Patavij, & Romæ in ædibus Latii Mazochio habet.

TI.

TITIAE] **TVTIAENE** cum Mazochio, vel **TITIAE** cum ceteris omnibus legendum sit, constanter affirmare non auserim, cum mulieres, Tutias & Titias cognominatas, in lapidibus observem. Mallem tamen **TITIAE**; cum hæc mulier Q. **TITII** liberta sit.

CHIONE S] Perottus in Cornucopia ad Martialis epigramma, quo Lib. 1. epig. 63. in Lesbiam inuehitur, hæc notat. *Chione nobile scortum fuit nomen habens à candore niuis, quæ Græce χιὼν dicitur.* Ex quibus cognomen à colore niueo huic mulieri datum autumo. Nam & Martialis alio in loco:

Candida es, & fusca es, non es, & es Chione.

Et Iuuenalis de candido scorto ludit.

Et dubitas alta Chionem deducere sella.

Sat. 3.

Omnes præter Scardeonium huic monumento D.M. præfixere: quod necessarium puto.

4. **SER.]** Nimirum **SERVIVS**: quod prænomen à conditione prognatum Dionysius ostendit de Servio Tullio Rege: *Appellavit vero Servium à conditione, quod serva eum peperisset.* Sed ex Valerio Sigonio & Panuinius demonstrat Servios illos prænominatos, qui mortua matre in utero servati erant, & ab hoc eodem Seruiliam gentem denominatam. Rom. Ant. lib. 4. De Nom. Rom. De Antiq. Nom.

CALPVRNIVS] Gens ista ex agro Sabino Romam migravit: & quamvis à Calpo Numa Regis filio sit oriunda, ut Festus monet, inter plebeias tamen à Panuini recensetur. Verum ob Consules, Pisones, Frugos, Pisones Casoninos, Pisones Frugos, cognominatos longe emicuit. Ex hac Virum consularem sub Galieno Imperatore, in longa tyrannorum serie, qui eo tempore affixerunt Imperium, videre licet.

Vbi apud Scardeonium legitur V. A. IIII. M. X D. XX. apud Mazochium, & Gruterum, qui hoc saxum Patauij ponit, T. A. IIII. M. X. D. XX. observatur. Illud vero T. quid significet, ignoro, nisi fortassis eius loco.

Fol. 863. n. 13.

V. reponendum.

5. Inscriptionem istam, quæ à Mazochio, & Grutero Romæ in ædibus Pomponij Latii in Quirinali monte describitur, Appianus, & Scardeonius Patauij reponunt. Quam tamen cum apud omnes non paucis scateret erroribus suspicari audeam, iuxta ea, quæ in ipsa iam delineata considerare licet, post tantos viros pro meo ingeniolo sic legerem

Fol. 44. Fol. 38. n. 7. Fol. 340. Lib. 1. Class. 4. fol. 63.

DEO. SANCTO. APOLLINI
PACIFERO

EX. VOTO. LIBENS. SOLVIT
MILES. COHORTIS. X. PRÆTORIÆ
CENTVRIO. DASILEVS. C...
LIBENS. VOTVM. REDDIDIT

LIBENS nimirum pro LIBES, COHORTIS pro CORTIS, & REDDIDIT, pro REDDEDIT accipiēdo.

6. Monumentum hoc, quod Patauij Appianus & Scardeonius habent, diuersum ex vtriusque descriptione hic collocare volui, nec non etiam ex Gruteri sententia, tamen si hic supra saxum addat, *Patauij Fori Iuli in porta*: de qua re iam antea

Fol. 344. Lib. 1. class. 4. fol. 41. Fol. 486. n. 1.
VETTIDIVS] Vettidiam gentem quamuis non habeant Romanarum familiarum scriptores, eam tamen Romanam asserit monumentum Fori Sempronij situm, in quo inter
Grut. fol. 150. n. 4. AVGVSTALES VI VIR
ceteris omnibus reperitur

CN. VETTIDIVS CN. L. ORTATVS
VALENS] Cognomen à corporis vigore depromptum. De Valente
11. st. lib. 7. cap. 20. Plinius: *A. Iunius Valens meruit in prætorio Diui Augusti centurio, vehicula cum tulleis onusta donec exinanirentur, sustinere solus: carpenta comprehensa una manu retinere, & alia mirifica facere, quæ insculpta monumento eius spectantur.*

8. Huius saxi descriptio quinque exhibetur modis, deperdita eius memoria. Mazochius & Appianus primo in ædibus Pomponij Læti in Quirinali reponunt, imo Appianus eo modo ipsam exhibet, quo delineatam habere voluit inde eandem paucis immutatis etiam Patauij locat. Gruterus tanta rerum varietate motus, hunc ei titulum præmittit. *Rome in ædibus Pomponij Læti, alij ponunt Patauij.* Scardeonius noster ex Appiano Patauinum monumentum facit. Verum cum nec Romæ vlla amicorum diligentia id peruestigare, nec Patauij reperire licuerit, de ipso nihil discernere potui.

9. LIBERTIS LIBERTABVSQ. MEIS VIVENS FECIT Scardeonius legit. Verius cum Appiano & Grutero LIBERTIS LIBERTABVSQVE MEIS VIVENS FECI accipio.

10. PLOTIÆ] Ex Plotia gente plebeia Consules emanarunt
Lib. 1. class. 4. fol. 64. Fol. 346. Fol. 451. n. 1.
cogno-

Lib. I. Sect. IX. 337

cognominati, Proculus, Decianus, Veno, Venox, Ypsæus, Siluanus, Plancus. Istam Uirginis scribit nomen à Plauto cognomine duxisse, sub-^{In gent.} ditque mox: cum autem Plauti, Plosi etiam dicti sint, (ut M. Attius ^{Plot. fol.} Sarsinas, qui comædias scripsit, initio Plotus, postea Plautus appellatus est) Plau-^{200.} tiam quoque gentem non modo Plotiam (ut Claudium Clodium) sed Plautiam in veteribus monumentis nominatam esse animaduertimus.

II. Græcum hoc monumentum sic Latine legendum existimo

C. CLODI IVCVNDI
AVRELIAE TATIAE THYATI
RENEITAE CASTISSIMAE
FOEMINAE
PACVBIVS FRONTON

SERTORII VRSATI MONVMENTA PATAVINA.

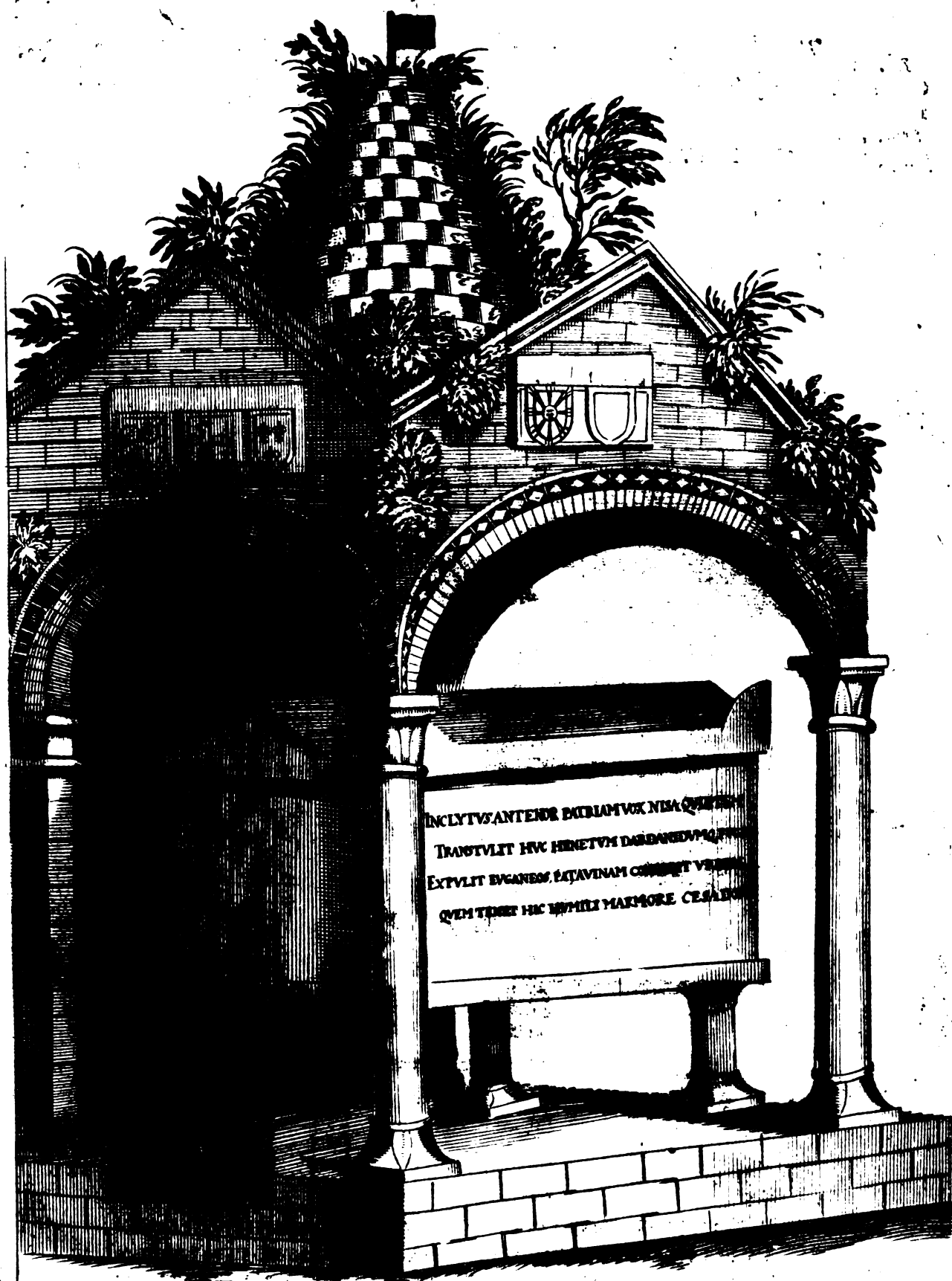
LIBER I. SECTIO X.

SUPPOSITIVA.

Ostremum iure locum sibi vindicant monumenta illa, quæ iam spuria, ac suppositiva indicata sunt. Neque enim licebat inter veterum monumentorum classes illa recensere, quæ non re, sed ingenio antiquitatis nomen meruerunt. Spusium itaque à Grutero habetur Titi Liuij Elogium supra vnam ex ostijs Prætorij ad meridiem situm; cui addenda etiam essent ea, quæ (duobus eiusdem antiquis monumentis exceptis) à nobis relata sunt, ubi de Liuiogimus. Sed cum omnia ibi appareant, frustra hinc viderentur. Ceterum præter hæc à Grutero inter spuria etiam referuntur sequentia.

2.

Lib. 1.
Class. 4. fol.
10.
Spuriorum
fol. 9.

*Tabula aenea, quam Ioannes Marcanona se profitebatur habere Scardeo-
nij testimonio, in summo Templo erat, si Grutero fides habenda.*

P. AEMILIVS. IMP. MACEDONIAM. TERRARVM. IMPERIO. POTI
TAM. CEPIT. CVIVS. VNO. DIE. LXXII. VRBES. VENDIDIT
ETIAM. INDIAE. VICTOR. PER. VESTIGIA. LIBERI. PATRIS. AT
QVE. HERCVLIS. ROMANA. SIGNA. CIRCVMTVLIT

Spuria ac supposititia ex mea opinione.

3.

PAVLVS PATAVINVS IVRISCONSVLTORVM CLARISSIMVS, HVIVS
VRBIS DECVS AETERNVM, ALEXANDRI MAMEAE TEMPORIBVS
FLORVIT AD PRAETVRAM, PRAEFECTVRAM, CONSVLATVM QVE
EVECTVS, CVIVSQUE SAPIENTIAM TANTI FECIT IVSTINIANVS
IMPERATOR, VT NULLA CIVILIS IVRIS PARTICVLA HVIVS LE-
GIVS NON DECORETVR, QVI SPLENDORE FAMAE IMMORTALIS
OCVLIS POSTERITATIS ADMIRANDVS INSIGNI IMAGINE HIC
MERITO DECORATVR.

In

In area adium Bassanorum.

4.

IMP : HANIBAL
HAMILCARIS . F.
TREBIÆ,
THRASIMENI
ET CHANNARVM
VICTORIAM
DEPORTAVIT

6.

*In adibus Coradenis antea loco
indebito positum*

IMPVNE HINC CEREREM
SVMAS IMPVNE
LYEVM
INTACTAS HABEAT
DVM MEA LAVRVS
OPES

5.

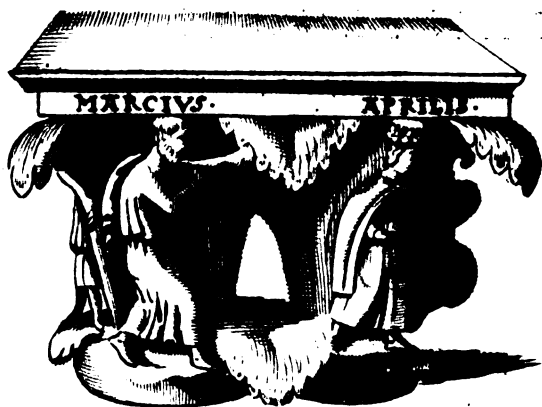
D. M.
BASSANVM
ABASSA
DICTVM
AB
HANTENORE
TROYANO
CONSTRUCTVM.

7.

*Apud Tomasinum de Donarijs
Cap. XXV.*

.....TAVRIE
PORCILIANO.....
POT. AVGVRE...
MARITO. SANCTIS...
AVLA. PLACIDIA. T
VXOR. PIENTISSI...
ET. SOLEMNITE...
SVPPlicavit
VIX. AN. LII. M. V. D

Hoc geminatum marmoreum columnæ epistylum, pulcherrimum certe, quamvis supposititium cognoscatur, in quo sex mensium symbola equitantia obseruantur, apud me conseruatur, munificentia eruditissimi viri Hieronymi Sanctasophiæ, in patrio Gymnasio Medicinæ Theoricæ professoris insignis, omnique virtute ac morum elegantia conspicui.

Antenorem nostrum, qui

Æneid. lib.

I.

——— potuit medijs elapsus Achivis

Illyricos penetrare sinus: atque intima tutus

Regna Liburnorum, & fontem superare Timai:

Vnde per ora novem vasto cum mure montis

It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti:

Atque in nostras hæc regiones delatus, Euganeis pulsus

——— Urbem Pataui sedesque locavit

Teucrorum, & genti nomen dedit, armaque fixit

Troia

patriæ proditorem dicunt, & Dictys ille Cretensis, quem sicuti exigua auctoritatis omnes agnoscunt, ita mendaciū propalare certe apparet: & Seruius ad hæc Virgilij carmina; qui de Antenore ac Ænea differens talia profert: *Hi enim duo Troiam prodidisse dicuntur, secundum Liuium.* Paucisq; interiectis loquitur: *Sisenna tamen dicit, solum Antenorem prodidisse: quem si velimus sequi, augemus exemplum: Si regnat proditor, cur pius vagatur? Antenor autem ob hoc creditur Græcis patriam prodidisse, quia & auctor reddendæ Helenæ, & legatos ad hoc venientes suscepit, & Pylsem medici habitu agnitum non prodidit.* A quibus Liuius, quem Seruius testem adhibet, a parte dissentit. *Iam primum omnium satis constat, Troia capta in ceteros seuitum esse Troianos, duobus Ænea Antenoreque, & vetusti iure hospitij, & quia pactis reddendæque Helenæ semper auctores fuerant, omne ius belli Achivos abstinuisse.* Vndenam quæso proditionis memoria, & vnde eius argumentum? Nullum certe: nisi exoptare pacem, iusta ac honesta suadere, humanitatis & beneficentiæ munus exercere, proditionis argumentum fuerit. Veritatem sibi optime notam in adnotationibus ad Liuium doctissimus Henricus Glareanus ad verba hæc, fuisse quidem, sed accurate coactus est proferre. *Eam Seruij opinionem, quantum ad Virgilium attinet, eleganter sane, nec minus erudite refellit Christophorus Landinus.* Neque enim verisimile est (inquit) voluisse poetam, eum virum, quem omni laudum genere ad divinitatem usque extollere contendat, vel minima infamiae suspitione de- surpare. Idem ego de Liuiio sentio. Quam enim conveniebat, eum, qui tantopere, ac post tot eximios scriptores rem Romanam scriptis suis illustrare in animo habebat, tale quid de origine testari? Miror autem, ut Seruius hæc Liuij verba legerit: nam ut nos ea habemus, nulla prorsus mentio proditionis inest. Quod autem Græcorum ante bellum fuerint hospites Æneas & Antenor, maiestatem humanitatemque patriæ illustriorem reddidere. Et quod Helena reddendæ, per summam iniuriam ereptæ, auctores dicantur, officio bonorum virorum functi plus ceteris civibus mihi videntur, iustusque eorum demonstratur animus. Antenor sane ab Homero Iliad: lib. 8. aduersus Alexandrum Priami filium differens introdu-

H. B. lib. I.

Antenor
descendens. cap. 1786

citur, acerba iniecta contentione, ut Menelao vxor restitueretur.

Cap. 2.

Nec Antenorei honoris defensorem isto loco omittendum volo Pignorum nostrum, qui in Originibus Patauinis fuisse & diligenter aduersus Antenoris detractores insurgit, quo breuitatis studio lectorem amicum remitto; hisce præmissis, quod cum in antiquitates Patauinas ac in eius clarissimos priscos viros seuerè, & forsitan censorie nimis inquirat, ut de Liuius, Iulio Paulo, Thrasea Peto aperte videre licet, si de Antenore nostro quidpiam suspicatus esset, neutiquam silentio obumbratum relicturus fuisset.

Post quos addo ego, neque abs re, ut puto; si Antenor patriæ proditor fuit, si Græcis amicum se præbuit, cur Troia incensa, dum aliam patriam quæreret, est

— — — *medijs elapsus Achivis?*

Cum elabi periculum fugere indicet. Vnde apud Ciceronem non paucis in locis legitur: *elapsus esse de manibus: ex tot tantisque criminibus elapsus est.* Ac præcipue pro domo sua: *Frater meus ex vestro ferro ac manibus est elapsus.* Et Plancus ad Ciceronem: *Magno cum labore pericidarum elapsus sum ijs.* E Græcorum insidijs elabi non cogebatur, qui Græcis beneficentissimum se exhibuerat, ac eos à longo, & infensissimo bello ob Troiam proditam liberauerat. Verum quia à proditiōis calumnia innocentissimus fuit, merito ad illud

Antenor potuit medijs elapsus Achivis

notatur in Paseratij Calepino: *significanter dixit elapsus, quum vellet significare eam e manibus pene Græcorum ipsum comprehendentium euasisse.*

Patauij itaque, vbi Antenor post urbem conditam

— — — *placida compositus pace quiescit,*

sepulcrum eius latuit, vsque ad annum salutis M CCLXXIV. ut omnes Patauini Chronologici asserunt. Cum vero ad euitandam fœdissimam hominum iniquitatem, qui illis temporibus infantulos, extra thorum legitimum susceptos, fluminibus immergebant, ciuitatis decreto sanctum esset, ut xenodochium erigeretur ære publico, in quod expositi infantes reciperentur, & huius operis struerentur fundamenta, inuentum est sepulcrum illud ingens, quod ad Diui Laurentij, quatuor columnis suffultum conspicitur, plumbeam capsam continens, in qua cipressina alia asseruabatur. In his ex Maffato Scardeonius repertum tradit enslem aureatum, qui ad Alberum Scaligerum tunc Patauij summo imperio fungentem fertur peruenisse, hisce inscriptum carminibus.

Cum super Assummes primum tibi Dardane gamma,

Auxilium à superis subito tibi nomine clama.

Heu Patauum! qui te profugus construxit ab igne

Multoties tali pesti subiecta maligna

Mors

Vngarellus
M. S.
Scard. lib.
1. Class. 1.
Pignor. in
Orig. Patau.
cap. 8.
Et in Antenore,
cap. 8.

*Mors cita, vita brevis, Patauos in pace volentes
Vinere non passa est, genus hoc fatale ferentes
Admonet, & punit nullo discrimine ciues.*

Quæ tamen carmina cum doctissimo Pignorio alieni æui, & certius barbari, quam Antenorei iudico, siquidem Græcis potius characteribus, quàm Latinis descripta fuissent. Suspicio itaque, quod alio forsan tempore inuentis Antenoris ossibus, ensi tunc insculpta fuerint carmina, & ingens illa arca marmorea efformata, quæ plumbeam & cupressinam capsam contineret, ad conditoris nostræ patriæ venerationem; quæ de-
nuo cum auri magna copia in grauissimis illis Hunnorum ac Gothorum in nostras regiones inundationibus forsan recondita fuerit. Ad aureos vero nummos eo in loco repertos quod spectat, in *Chronicis Potestatum Paduæ* ad annum M CC LXXIV. hæc extant. *Dominus Gotofredus de la Turre de Mediolano Potestas Paduæ. Hoc anno de mense Februario in edificatione laborerij Domus Dei tanta quantitas cuiusdam generis monetarum per fratrem Rolandum, & eius fossores inuenta fuit, quæ valuit XVII. millia librarum & ultra.* Legitur & alibi in eodem genere: *Tantum aurum in meaglis, quod valuit XVII. millia librarum bagatinorum.* Et in simili. *Et repertum thesaurum tanti auri in medalijis in certis orzys ad summam librarum XVII. millia denariorum Venetorum.*

Verum de Antenoris sepulcro, deque eius tenebrosa antiquitate, nec non de numismatis illis post tot Patauina civitatis clades, quæ seculo rudius succedere, cum nemo nostrorum scriptorum aliquid certi reliquerit, quid de eis affirmandum sit, prorsus me fugit. Satis itaque puto ea afferre, quæ certa sunt; nempe tumulum istum e regione Lupati, qui tunc temporis Quatuoruir erat, locatum fuisse, qui ijs temporibus I. C. Eques, ac poeta insignis, carminum, quæ in arca etiamnum sculpta leguntur, auctor fuit.

Supra hunc tumulum instar nucis pinæ tectum exurgit, à duobus Patauij illis temporibus Prætoribus, & cœptum, & perfectum; vt rudia illorum monumenta, quæ ibi adfixa visuntur, aperte denotant. Quorum primum ad Septentrionalem plagam expositum Oliui de Circis Florentini est, Patauij Prætoris anno salutis M CC LXXXIV. in quo & insignia eiusdem atque civitatis, & regni Galliæ conspiciuntur: supra quæ hæc leguntur carmina.

CVM QVATER ALMA DEI NATALIA VIDERAT ORBIS

POST DECIES OCTO MILLE DVCENTA SVPER

EXTVLIT HAEC PADVAE PRAESES CVI NOMEN OLIVE

COGNOMEN CIRCI PATRIA FLORIS ERAT.

X x

Alterum

Alterum quod Occidentem spectat, est Fantonis de Rubeis itidem
Chron. Reg. Florentini, qui bis Patavio praefuit; nempe ab anni M CC LXXIV. me-
Civit. Pad. dio, usque ad annum MCC LXXV. quo tempore opus istud perfectum
M.S. existimo; & anno MCC XCV. Supra eius stemma in Mausoleo Anteno-
 ris sculptum legitur

POTESTATE NOBILI VIRO DOMINO
 FANTONE DE RVBEIS DE FLORENTIA
 PERFECTVM FVIT HOC OPVS.

Tandem vbi Scardeonius & Portenarius in hoc Antenoris epitaphio
Lib. 1. Class. PATRIAE legunt, PATRIAM reponendum est, prout in arca conspicitur.
1. fol. 7.
Fol. 19. 2. Huius Pauli Aemilij monumentum, quod in tabula aenea existe-

Lib. 1. Class. bat, & Mazochius in *Epigrammatibus Urbis* habet, in eo tantum à Scar-
4. deoniano & Gruteriano est diuersum, quod vbi isti POTITAM, ille
Spur. & sup POSITAM sed abs re forte ponit. Siquidem Macedoniam Imperio
pos. fol. 9. potitam, quam positam Grammaticæ magis consentaneum est.

Ipsam iure inter supposititia à Grutero habitum obseruo. Nam etsi
 quoad Macedonicas res falsi nihil contineat, siquidem L. Aemilio Pau-
Liu. Hist. lo Macedonia decreta est, qui bellum in ipsa celerrime, ac feliciter per-
lib. 44. fecit, ut Plutarchus scripserit: *Macedones, qui semper regum suorum ha-*
in eius vi-a *biti fuerunt amantes, tunc sicut cum fulcimento rupto omnibus una cor-*
ruentibus, permittentes sese Paulo, duobus diebus totius Macedoniae com-
potem cum fecere: & ipse ad populum Romanum de se dixerit: Mace-
Liu. Hist. *doniam in potestatem populi Romani redege; & quod bellum per quadri-*
lib. 45. *ennium quatuor ante me consules ita gesserunt, ut semper successoribus tradi-*
rent gravior, id ego quindecim diebus perfeci: attamen Duces Romanos
ciuitates subactas vnquam vendidisse, aut Romana signa ad Indiarum re-
giones peruenisse, quod sciam, hucusque notauit nemo.

4. Monumentum, quod hic exhibeo, Iulij Pauli viri iurisconsultis-
 simi, Alexandri Seueri Imperatoris æuo degentis, cui à consilijs fuit, pa-
 tria mea ad tanti ciuis perennitatem supra vnum ex quatuor ostijs præ-
Scard. lib. 1. torij ad Austrum bis erigi voluit. Primum Scardeonij æuo visebatur tale.
Class. 8.

PAVLVS PATAVINVS HVIVS NOSTRAE VRBIS DECVS AE-
 TERNVM IVRISCONSULTVS CLARISSIMVS COAETANEVS
 T. LIVII HISTORICORVM PRINCIPIS EA AETATE INTER
 LEGVM LATORES ADEO COELESTI FLORVIT INGENIO VT
 LEGES INNUMERAS EDIDERIT QVARVM NONNULLAE DE
 APICIBVS IVRIS DIVINO QVODAM INTELLECTV CORVS
 CANT QVEM SPLENDIDVM FAMA IMMORTALI FIDIS
 OCVLIS POSTERITATIS INSIGNI IMAGINE HIC
 MERITO DECORAMVS

Verum

Verum cum perspectum fuisset, quantum à veritate distaret hoc monumentum, cum inter Alexandri Seueri Consiliarios *Iulium Paulum* in Alex. Seu. iurisperitissimum enumeret Lampridius (nisi forsitan, vt Scardeonius Loco cit. diligenter considerat, in saxo, vbi COAETANEVS, CONTERRANEVS T. LIVII esse debuerit, atque adeo erratum istud fabro adscribendum sit) ne talis ineptia ad patriæ gloriæ detrimentum perduraret, anno MDLXV. sancitum fuit, vt illud penitus aboleretur, istudque reponeretur, quod castigatum nunc ibi legitur.

Verum de Iulij Pauli patria, suo more, nimisque forsan acute, vt de reliquis patriæ nostræ clarissimis viris, dubitat in *Originibus Patauinis* Pignorius hisce verbis: *Giulio Paulo il Giuriconsulto, io non hò mai ritrovato auttore alcuno antico che lo chiami Padouano . so bcne che Teodoro Manilio lo chiama Greco .* Ipsum tamen à Patauinis non omnino rejicit subnectens: *è ben vero che la traditione è gran fondamento di molte cose, che si credono , & io non voglio annullare gl'ornamenti della mia patria , ma più tosto accrescerli.* Neque mihi dubitandum censeo de eis, quæ maiorum nostrorum publica monumenta testantur ; præcipue cum de Iulij Pauli *Patauinitate*, vt ipse Pignorius affirmat, *nubes testium* (eius verbis vtor) pro hac certitudine appareant. Affirmant namque iurisperiti, monumenta vel ænea, vel marmorea, vel antiqua etiam volumina publici iuris facta, magnam viam attestationis habere, ijsque publicam inesse fidem, vt in Cod. Constantini sub *Tit. de Donat.* habetur, & vt testatur Bartolus, Baldus, Angelus Aretinus, & omnes iurisperitissimi viri. Quæ cum ita sint, in *Libro Manuscripto Priuilegiorum Reuerendissimi Capituli Patauini*, in archiuo Ecclesiæ Cathedralis asseruato ad annum Domini 229. vere scriptum reperitur: *Floruit Iulius Paulus Patauinus antiquus, & illustris legum lator Papiniani primus discipulus.* Vngarellus in Chronicis notat: *Fù doppo la natiuità di Christo vn nostro Cittadino chiamato Giulio Paolo &c.* Bernardinus Scardeonius inter claros Iurisperitos Patauinos Iulium primum locat. Marcus Mantua Patauinus, sui æui iurisperitorum coryphæus scribit: *Iulius Paulus Patauinus noster claruit Alexandri temporibus, vt multi testantur.* Thadæus Piso Soacius identidem I. C. Patauinus elegantissimus, commentario in primam Pandectarum, *Paulum Patauinum, de quo in L. Paulus ff. de solutionibus*, nominat. Nec Patauinos tantum testes habemus, sed in libello illo Italice scripto, cui titulus est *Difesa della Patauinità di Giulio Paolo*, cuius auctorem nostri ciues credunt, vel Alexandrum Carerium, vel Nicolaum Camposamperium seniore, ciues ambos, & iurisperitos Patauinos, summi nominis viros; vbi quamplurimos habemus huius rei testes: ad quem ob breuitatem lectorem mitto.

5. Monumentum, quod Annibali Carthaginensium duci erectum, in ædibus Bassanorum extat, inter spuria reponendum credidi, tum

quia antiquitus absque aspiratione, & duplici N. ANNIBALEM scribi solitum credo, prout etiam CANNARVM, non CHANNARVM; cum pariter quia modus iste dicendi in saxo à Romano nitore meo iudicio diversus apparet.

6. Hoc etiam saxum apud Bassanos inter spuria reponendum volui; nescio enim quid sibi velint DEI MANES ad monumentum BASSANI, quod oppidum clari nominis & nunc est, vigesimo quinto à nostra vrbe lapide, Septentrionem versus. Nec HANTENORE TROYA, NO ad antiquum scribendi modum ita accedit, ut ANTENOR TROIANVS.

7. Quod sequitur distichon, inter Coradenorum monumenta antiqua præ nimia festinatione repositum, heic merito locum meretur; siquidem eius auctorem credo Hieronymum Gabrielem Medicum Patavinum non vulgarem. Legitur autem Arquati, in ædibus olim Petrarchæ, nunc Gabrieliorum supra ianuam, qua ad hortos & colles itur, depictum tantum in tabula marmorea, quam fortassis reponi ibi curauerat Gabrielius, quum ædes hæc reparasset.

8. Semifractum istud saxum, de quo in suo de Donarijs elegantissimus Tomasinus hæc protulit: *Saxi fragmentum, non ita dudum ad radices montis Venda inter Euganeos altissimi repertum, ubi nunc Castri Novi pagus olim incolis frequens*, cur inter spuria ac supposititia à me reponatur, dum vixit nouerat Carolus Auantius, sed forsitan nimis iniuste.

IAm iste laboris mei qualiscunque partus, qui aliquamdiu sub prælo gemuit, libera deinceps luce, hominum obstetricante benignitate, fructurum se lætabatur, cum retardatus est noua epistola, quæ Roma opportune aduenit. Scripsit enim nunquam satis laudato Ioanni Rhodio Clarissimus Lucas Holstenius, Vir qui iam pridem Musas omnes arctissima familiaritate sibi deuinxit, & in intima Parnassi, hoc est omnigenæ eruditionis adyta felicissime penetrauit. Literarum certe Græcarum, tanta excellit peritia, ut ipsi laudis huius palmam seculum istud facile porrecturum videatur. Quare etiam ad eum honoris prouectus est gradum, qui debetur doctrinæ supremis coniunctæ virtutibus. Iste igitur circa Maguriani mei monumenti, superius sectione 5. fol. 211. repositi, perplexissimum labyrinthum ingenium suum fatigare, ac sensa sua luci diffime explicata Patavium transmittere dignatus est. Debeo igitur summo tanti viri erga me studio; debeo singulari, quam in hoc suscepit negotio, industriæ; debeo reconditissimæ doctrinæ, quæ magnum splendorem meo conciliatura est operi, ut ipsius accuratissimam epistolam pro felici libri huius coronide annectam.

V. CL.

V. CL:
LVCÆ HOLSTENII
DE MONVMENTO MAGVRIANO
AD IOANNEM RHODIVM
EPISTOLA.

Xx 3 CL.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637

Malo parcius soluere, quam longiore procrastinatione debitum augere. promissam tibi Maguriana inscriptionis explicationem, siue diuinationem potius meam ad antiquum illud enigma nunc exhibeo. ubi illud iure meo ab humanitate tua postulo, ne mihi culpæ aut vitio vertas, si à doctissimi amici nostri expositione tantum recedam, quantum dissidet Hesperijs Gadibus Eridanus. Ego enim Patauinam inscriptionem existimo Magurij ciuis Patauini, aquis Aponis dedicatam, in quarum margine repertam scribis. Magurius ille in xysto siue porticu aquis imminenti de suo posuerat Euras illas & perticas, quas lapis commemorat, ut lusoribus gregis Veturiana, quæ grex etiam iuniorum dicebatur, eorumque exhibitionibus siue exercitijs seruirent. quæ singillatim explicare operæ pretium fuerit.

Q Magurium Patauinum fuisse ostendit tribus Fabia, in quam omnes Transpadanae ciuitates relatæ fuerunt, cum Romana ciuitate donarentur. De Brixia, Verona, Mantua multi lapides id testantur apud Rossium, Panuinium & Gruterum. De Patauio idem Gruterus aliquot affert ex Scardeonio, quos videre est, CCCCXL, 4. DCCCI, 12. DCCCXXCV, 3. DCCC, 1. DCCCCXXII, 19. DCCCCXLV, 4. & apud Montem silicis CCCC, 5. neque hac de re quisquam in his studijs paulo versatior dubitabit.

F E R O C I S cognomen sepius antiqui lapides exhibent. sic Annus Ferox senior, & iunior apud Gruterum MLXXXIX, 6. ut alios taceam.

LVS. EPIDIXIB. ET. CETÆS I. II. III. de Lusorum epidixibus & Zetas, siue dietis tribus intelligo. Ideoque in voce **CÆTES** errorem quadrantarij, vel potius scriptoris Patauinitatem agnosco, qui pro Z. posuit C. forte quod vocis originem & orthographiam ignoraret. Lusorum epidixes in thermis & xystis olim exhibitæ, notius est quam ut indicari à me debeat, post Mercurialem, Fabrum & alios. Epidixes autem de omnium generum ludis & artificijs, non de solis poetarum & rhetorum recitationibus accipi cum alijs, tum Cresollius in veterum rhetorum theatro prolixè docet. Porticum vero illam mille pedum, cuius vestigia iuxta aquas Aponi Scardeonius & Pignoria extare affirmant, adificia siue distincta cubicula, (has enim Zetas veteres dixere,) quamplurima habuisse ignorare non potest, qui Vitruuium legerit lib. V. cap. XI. ubi de palestris & xystis agit.

GREG. VETURIAN. Integris vocibus Gregis Veturianæ explico. ubi illud primum moneo, Gregem feminino genere olim dictum fuisse, quod Lucretij exemplo & auctoritate firmat Nonius, apud quem Buceria-
que

que greges lib 2. legitur. sic quâquâ in magno inscriptionum opere, CCCXXXVIII, 5. GREX RVSSAT A habetur. Veturiana autem dicebatur, quod à Veturio aliquo instituta fuerit. hanc enim Veturianam familiam Patauî fuisse docent lapides antiqui apud Gruterum. DCCCCLVII, 10. & DCCCXCV, 1. & alius qui Vigizotti extat, DLXVIII, 2. ex Scardeonio. Vicentiæ quoque Viturios fuisse ostendit lapis DCCXLVIII, 8. Eadem grex siue schola Lusorum etiam iuniorum appellabatur, siue quod non nisi iuvenes ad eam admitterentur, sicuti apud Gruterum LVSVS JVVENVM legitur: siue potius quod iam ante alia schola siue grex lusorum fuisset in iisdem thermis instituta. ut apud Gruterum DCCXI, 2. Tribules corporis iunioris in tribu Palatina. & MCXV, 8. Tribules corporis seniorum. clientium tribus Palatina. atque ita passim in Notitia Imperij schola militum iuniorum & seniorum leguntur.

A. A. Aquis Aponis intelligo, atque ita Scaliger in Indice magni operis inscriptionem Patauinam apud Gruterum DCCCCXVIII, 3. Vale ad aquas, recte Aponas explicat. Fontibus autem siue aquis, præsertim medicatis, quod sacra haberentur, varia dedicata constat ex antiquis monumentis. sic apud Eminentissimum Card. Barberinum in pyramide marmorea AQVIS. ALBVLIS. SANCTISSIMIS &c.

EVRA S nos intelligere unus Pollux docet, cui varia currum ferramenta explicanti lib. 1. cap. 10. Euræ sunt ferramenta quibus axes currum muniuntur, & quæ rotis atteruntur. Romæ vulgo sprangas ferreas vocant. ego hoc loco ferramenta vel muro vel trabibus ligneis infixa accipio, quæ perticas vucinis clauatas sustinerent, ea scilicet forma, quæ ap-
F
pinxi. Perticarum autem & uncinorum usum eum fuisse puto, ut vel lauantium vel potius ludo sese exercentium vestimenta sustinerent. Hunc obscurissima inscriptionis sensum existimauerim, donec viri doctiores veriora me docuerint. Romæ XXIV. Augusti CLO LCC LII.

INDEX

Eorum, quorum auctoritate, fide ac munere opus creuit.

A

Acro. 74. 152
Aelianus. 82. 97. 159
Aeneas. 280
Agræti. 143
Andreas Alciatus. 143
Alexander ab Alexandro. 39. 43. 88.
107. 108. 109. 111. 120. 122. 232. 250
Bartholomæus Amantius. 72. 111. 124.
203. 207.
Anacreon. 121
Petrus Appianus. 45. 46. 72. 91. 95. 111.
119. 124. 203. 287. 288. 305. 309. 334.
335. 336.
Petronius Arbitr. 2. 206. 275
Angelus Aretinus. 347
Carolus Auanti. 318
Antonius Augustinus. 125. 269
L. Apuleius. 44. 74. 82. 91. 119. 133. 226
Aristoteles. 204
Aristophanes ex Nicodemi Frischlini ver-
sione. 267. 288
Arnobius. 133. 134. 224. 269
Athenæus. 123
Auctor de Viris Illustribus. 79. 87. 88.
219. 227.
Autonius. 98. 120. 121. 122. 128. 240.
241. 314.

B

Baldus I. C. 347
Bartholus I. C. ibid.
Cardinalis Baronius. 165
PETRVS BEMVS Cardinalis. 273
Antonius Beuatellus. 30
Lazarus Bonamicus. 31
Anselmus Boor. 311
Antonius Bosius. 17. 243
Barnabas Briffonius. 24. 39. 108. 234
Brunfelsius. 169
Gulielmus Budæus. 136. 137. 329
Bulengerius. 43

C

C. Iulius Cæsar. 73. 143. 207. 226. 228.
281. 314.
Iacobus Cagna. 200

Nicephorus Callistus. 16. 216
Nicolaus Camposanperius. 348
Iulius Capitolinus. 219. 231. 244. 245
T. Lucretius Carus. 71. 73. 82. 90. 133.
147. 159. 258. 271.
Alexander Carerius. 348
Isacius Casaubonus. 123. 280
Dio Cassius. 119. 127. 154. 220. 271
M. Aurelius Cassiodorus. 13. 14. 108.
115. 127. 143. 245. 307.
Iacobus Cauaci. 4. 5. 11. 13. 15. 17.
22. 28. 144. 200. 300.
Cornelius Celsus. 93
Censorinus. 1. 133. 134
Chronicon Regiminis Ciuitatis Paduæ
M. S. 25. 290. 345. 346
M. Tullius Cicero. 7. 8. 39. 44. 74. 75. 77.
81. 94. 109. 117. 145. 153. 205. 230.
232. 233. 250. 251. 260. 264. 272. 280.
344.
Claudianus. 91. 200. 241. 242. 288.
Marcellinus Comes. 13. 14.
GEORGIVS CONTARENVS Patricius Vene-
tus. 44. 253. 266. 307. 323
Gn. Cornutus ex Cassiodoro. 73. 150.
224.

Historia Cortusiorum de Nouitatibus
Paduæ & Lombardiæ. 144
Ioannes Cottunius Eques. 98. 127. 128
Dictys Cretensis. 343
Petrus Crinitus. 80
Iacobus Cuiacius. 39. 108

D

Paulus Diaconus. 19
Aelius Donatus. 81. 153

E

Io. Baptista Egnatius. 14. 197
Euclides. 25
Eutropius. 86. 192. 197. 316

F

Fasti Veri Flacci, Cassiodori, Panuini,
Sigonij. 14. 39. 71. 75. 79. 85. 86. 96.
103. 106. 112. 125. 143. 165. 190.
213. 225. 241. 242. 298. 314. 316.
321.

Y y

Octa-

Index Auctorum.

- Octavius Ferrarius. 76. 81. 85. 117. 127. 142. 170. Horatius. 43. 74. 220. 264
 Sex. Pompeius Festus. 6. 8. 16. 18. 24. 32. 39. 43. 73. 77. 78. 81. 91. 95. 96. 106. 107. 116. 117. 120. 122. 123. 125. 134. 136. 144. 145. 153. 158. 199. 207. 217. 224. 231. 269. 271. 272. 275. 279. 281. 297. 307. 322. 335. Iulius Hyginus. 87. 88. 314
 Bartholomæus Fichettus. 214. 291 Iamblichus. 133
 Lactantius Firmianus. 265 Iornandes. 14
 Iulius Firmicus. 281 Isidorus. 8. 15. 16. 24. 39. 194. 232. 234. 272. 311. 329.
 Valerius Flaccus. 80 Silius Italicus. 100. 101. 168.
 L. Florus. 115 Adrianus Iunius. 281
 Blondus Flavius. 29. 33 Iuuenalis. 20. 45. 178. 288. 335
 Leonardus Foschius. 285 K
 Cornelius Fronto. 48 Athanasius Kircherus. 37. 216
 Frontinus. 268. 281 Ioannes Kirchmannus. 89. 90. 94. 118. 120. 122. 123. 150. 205.
 Fulgentius. 91 L
 Galenus. 267 Cornelius Labeo ex Macrobio. 182
 Cornelius Gallus. 271 Pomponius Lætus. 8. 107. 110. 111. 119. 197. 219.
 Aulus Gellius. 18. 76. 94. 95. 109. 173. 194. 230. 231. 234. Dionysius Lambinus. 271
 BERNARDVS GEORGIVS. 151 Aelius Lampridius. 47. 127. 242. 347.
 Augerius Gislenius Busbequius. 233 Iosephus Laurentius. 216
 Henricus Glareanus. 343 Ludouicus Lazarellus. 201
 Anthologia Græca. 128 Fortunius Licetus. 214
 Ioannes Gronovius. 186 Iustus Lipsius. 76. 154. 156. 179. 256. 310.
 Ianus Gruterus. 10. 15. 18. 19. 32. 33. 45. 46. 78. 79. 83. 84. 85. 93. 94. 112. 113. 118. 119. 124. 145. 153. 158. 159. 161. 162. 164. 165. 183. 185. 186. 192. 193. 196. 197. 198. 199. 203. 213. 216. 220. 223. 225. 232. 239. 241. 257. 259. 260. 264. 266. 267. 268. 273. 278. 286. 288. 289. 292. 293. 297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 307. 309. 311. 313. 314. 315. 318. 321. 324. 325. 327. 328. 330. 334. 335. 336. 338. 340. 346.
 Hieronymus Gualdus. 276 Velius Longus ex Cassiodoro. 270. 307
 Iacobus Guterus. 150 Lucanus. 18. 77. 115. 116. 119. 167. 207. 216. 281.
 Lilius Gregorius Gyraldus. 74. 80. 117 Lucianus. 314
 H
 Dionysius Halicarnasæus ex Emanuella Porti versione. 74. 78. 79. 82. 85. 96. 101. 108. 109. 110. 111. 129. 142. 167. 182. 227. 171. 279. 280. 335. M
 Herodianus ex Angelo Politiano. 120 Macrobius. 39. 91. 94. 109. 182. 183. 220. 266.
 D. Hieronymus. 116 Iason Mainus. 25
 T. partita Historia. 116 Marcus Mantua. 158. 348
 Homerus ex Henrico Stephano. 77. 123 Aldus Manutius P. F. 19. 86. 104. 153. 223. 232. 259.
 Lucas Holstenius. 348. 351. Paulus Manutius. 39. 44. 72. 76. 82. 84. 110. 175.
 Ioannes Marcanoua M. S. 18. 297. 340.
 Nonius Marcellus. 22. 81. 119. 199. 216. 219.
 Ammianus Marcellinus. 16. 161. 197. 266.
 Valerius Martialis. 25. 78. 80. 102. 104. 105. 114. 115. 134.
 Valerius Maximus. 87. 88
 Iacobus Mazochius. 164. 325. 327. 328. 334. 335. 336. 346.

Index Auctorum.

- Gaudentius Merula. 116
Paulus Merula. 29. 33. 238
Iacobus Merciarus. 7. 144
Andreas Muretus. 128. 129
M. Antonius Muretus. 22
Albertinus Mussarus. 4. 144. 344
- N
- P. Ovidius Naso. 16. 87. 91. 122. 227. 251
Ioannes de Nono M. S. 25. 71. 144. 153. 175
- O
- Iulius Obsequens. 18
Adolphus Occo. 238. 270
- P
- Baptista Paliarinus M. S. 144. 231. 245
Matthæus Palmerius. 116
Guidus Pancirolus. 14. 15. 241. 244. 297. 299. 310.
Onuphrius Panuinius 6. 7. 8. 9. 10. 14. 17. 18. 19. 20. 22. 24. 28. 32. 38. 43. 47. 71. 72. 74. 77. 79. 82. 87. 92. 93. 102. 103. 104. 113. 116. 117. 125. 126. 142. 243. 145. 152. 154. 155. 158. 162. 164. 166. 168. 169. 172. 173. 178. 190. 192. 202. 213. 218. 226. 231. 238. 240. 241. 256. 260. 272. 283. 287. 297. 314. 320. 321. 335
Hugo Papias e Pignorio. 224
Papyrianus e Caisiodoro. 75
Statutum Patavinum M. S. 9
Velleius Paterculus. 81. 127. 190. 213. 223
Iulius Paulus. 193
Asconius Pedianus. 15. 47. 234. 238. 254.
Nicolaus Perotus. 329. 335
Gulielmus Philandrus. 150. 175
Philostratus e Pignorio. 265
Phornutus. 87
Laurentius Pignorius. 4. 6. 30. 32. 34. 44. 91. 99. 100. 135. 151. 153. 183. 202. 203. 218. 223. 229. 234. 244. 265. 266. 269. 270. 318. 344. 345. 346. 347.
Dominicus Pinus. 251
- IOANNES PISAVRVS EQVES DIVI MARCI PROCVRATOR. 99. 128
Plautus. 71. 86. 120. 244
Plinius Historicus. 3. 47. 78. 81. 82. 88. 99. 107. 115. 123. 127. 136. 145. 152. 169. 205. 213. 218. 227. 230. 231. 238. 266. 269. 292. 336
Plinius Ater. 8. 16. 28. 113. 115. 155. 259.
- Plutarchus. 16. 18. 78. 101. 143. 144. 156. 231. 259. 266. 268. 283. 346
Xicco Polentonus. 203. 204
Trebellius Pollio. 127. 196. 198
Iulius Pollux. 216
Polybius. 84. 85
Trogus Pompeius. 231
Io. Iouianus Pontanus. 30. 154
Angelus Portenarius. 4. 5. 6. 11. 15. 16. 20. 23. 25. 26. 29. 106. 160. 163. 200. 346
Valerius Probus. 10
Propertius. 1. 2. 44. 45. 150
Prudentius. 234
Ptolemæus. 115
Cassianus à Puteo Eques. 240. 243
- Q
- Quintilianus 9. 24. 32. 71. 80. 81. 111. 119. 144. 150
- R
- Franciscus Robertellus. 203
Cœlius Rhodiginus. 18. 320
Ioannes Rhodius. 37. 178. 216. 282. 348
Ioannes Rosinus. 39. 95. 96. 107. 109. 111. 153. 194. 195. 231. 232. 271.
- S
- Iosephus Scaliger. 20. 40. 43. 84. 86. 119. 258. 266.
Bernardinus Scardeonius. 1. 2. 3. 4. 5. 7. 10. 13. 16. 18. 19. 26. 29. 33. 46. 71. 72. 73. 75. 79. 81. 86. 87. 89. 92. 94. 95. 97. 98. 99. 102. 103. 104. 105. 118. 119. 124. 126. 131. 132. 142. 144. 145. 147. 148. 153. 157. 160. 163. 178. 183. 186. 190. 191. 200. 206. 213. 218. 220. 223. 256. 259. 265. 275. 284. 287. 288. 289. 292. 293. 297. 298. 299. 300. 302. 303. 305. 309. 311. 313. 314. 315. 316. 321. 322. 325. 326. 327. 328. 334. 335. 336. 346. 347. 348.
Gaspar Scioppius. 32
Seneca Philosophus. 194
Seneca Rhetor. 33. 101. 292
Seruius. 37. 74. 94. 98. 143. 173. 182. 256. 321. 343
Idem e Biblioth. Petri Danielis. I. C. 183.
Petrus Seruius. 183
Carolus Sigonius. 6. 7. 9. 17. 19. 24. 32. 38. 39. 43. 46. 74. 75. 84. 85. 92. 95. 96. 106. 107. 117. 120. 122. 125. 126. 143. 152. 166. 167. 173. 202. 218. 224. 227. 232. 265. 272. 279. 335.
Guarinus Piso Soacius. 15. 107. 109
- Y y a
- Thadæus

Index Auctorum.

Thadæus Pifo Soacius .	348	V
Gulielmus Sohierus.	269.307	Ioannes Valdetaro. 184
Sofipater.	153	Pierius Valerianus. 17. 93. 94. 97. 137.
Aelius Spartianus. 85. 86. 225. 314. 323.	217	
Io. Maria Stabilis.	251	Terentius Varro. 8. 18. 45. 47. 76. 77. 95.
Statius. 16. 86. 101. 103. 105. 259.		107. 122. 135. 152. 167. 208. 213. 216.
Strabo. 44. 76. 115. 260. 279. 309.		219. 220. 224. 231. 232. 233. 267. 271.
C. Io. Iosephus Strassoldus. 45. 250		275. 292
Symmachus. 232. 233. 244.		Fl. Renatus Vegetius 8. 95. 96. 147. 269.
T		310. 330
Cornelius Tacitus. 8. 73. 76. 91. 104. 106.		Georgius Hieronymus Velschius. 285
111. 113. 115. 119. 143. 154. 156. 172.		Marcus Velferus. 284. 287. 288. 289
194. 205. 213. 217. 219. 245. 256. 259.		Sex. Aurelius Victor. 197.
298. 323. 330.		Virgilius. 34. 37. 73. 74. 77. 86. 88. 89. 90.
Achilles Tattus. 120		92. 98. 117. 133. 134. 150. 173. 178.
Cebes Thebanus. 1		182. 193. 194. 208. 234. 256. 258. 272.
Pub. Terentius. 22. 32. 244		286. 287. 288. 292. 313. 316. 320. 343.
Tibullus. 44. 150		Vitruuius. 175
Iacobus Philippus Tomasinus. 4. 17. 22.		Vlpianus. 193. 242
29. 32. 34. 134. 178. 202. 231. 235. 240.		Gulielmus Vngarellus M. S. 4. 5. 11. 13.
241. 242. 257. 266. 279. 306. 340. 348.		23. 344
Torrentius. 37		Vopiscus. 194
Suetonius Tranquillus. 72. 78. 94. 101.		Gerardus Vofsius. 29
102. 106. 112. 113. 117. 120. 123. 125.		Fulvius Vrsinus. 22. 24. 38. 47. 71. 72. 79.
126. 127. 134. 155. 190. 195. 205. 206.		87. 102. 103. 107. 111. 113. 116. 118.
207. 213. 217. 220. 245. 264. 281. 310		142. 143. 172. 238. 269. 283. 320. 321.
Adrianus Turnebus. 22. 89. 194. 234		337.

PATAVINI

Hoc opere nominati.

B		B		Ioannes Medicus & Mathematicus præclarissimus.		ibid.
ARISONIVS.		DOTTORII.		Alexander Medicus.		163
Albertinus Episc. Cenetensis electus. 21. 265				Alexander Eques.		ibid.
BASSANI.				Antonius Franciscus I. C.		ibid.
Alexander senior I. C.		49		Carolus.		ibid.
Alexander junior I. C.		31. 49.		Daniel Eques.		ibid.
BENAVIDI à MANTVA.				Iulius Cæsar.		ibid.
Andreas.		157		Ludouicus.		ibid.
Gaspar Philosophiæ Doctor.		ibid.		Vincentius Philosophiæ Doctor.		ibid.
Ioannes Andreas Medicus.		ibid.		B		
Ioannes Petrus Medicus.		ibid.		E		
Marcus I. C. sui æui primus.		ibid.		STIVS.		
BOATVS.				Alexander.		156
Bartholomæus.		214		F		
BERRROMABI.				RIGIMELICAB.		
Aemilia.		174		Antonius.		131
Traianus.		ibid.		Franciscus Medicus clarissimus		ibid.
BVZZACHARINVS.				Hieronymus Medicus elegans.		ibid.
Ludouicus.		34		Iacobus.		ibid.
Q				Iacobus Eques.		ibid.
AMPOSAMPERII.				Ioannes Maria.		ibid.
Gaspar I. C.		140		Octavius I. C.		ibid.
Nicolaus I. C.		348		FONTANA.		
Obicius.		218		Tricidius Episcopus Patauinus.		5
Vinciguerra.		130		FORZATEI ijdem ac CAPILISTEI, & TRANSAL-		
CAPILISTEI ijdem ac FORZATEI, & TRASALGARDI.				GARDI.		
Annibal.		201		Ioannes.		200
Annibal alter		200		Iordanus Abbas Oliuet. vir sanctus.		ibid.
Antonius.		ibid.		Teduccius.		ibid.
Bartholomæus.		ibid.		G		
Ioannes Franciscus I. C.		29		APRIELII.		
Transalgardus I. C.		200		M. Antonius Eques vltimus suæ gentis.		191
CARRIVS.				Florispinga.		ibid.
Alexander I. C.		348		Gaspar Medicus.		191. 348
CART. RII.				GALVANVS.		
Eccellinus.		71		Ioannes I. C. insignis.		35
Gulielmus.		ibid.		GIANVARI.		
CASALIS.				Sophia.		131
Rolandus Monachus Cassinensis.		29		Thomas I. C.		ibid.
CITTADELLAB.				H		
Beatrix.		174		HOROLOGII. vide de DONDIS.		
Marcus.		ibid.		L		
CORRADENI.				De L AZARA.		
Alcyfius I. C.		187		Ioannes Comes & Eques.		170
Andreas Medicus.		ibid.		Ioannes Comes & Eques S. Stephani.		3. 170
Bonacursius Medicus.		ibid.		Nicolaus Comes & Eques.		170
Hercules.		ibid.		M		
Nicolaus.		ibid.		VSSATI.		
D				Albertinus Historicus & Poeta.		145
DE DONDIS AB HOROLOGIO.				Galeacius Archipresbyter, Patauinus.		ibid.
Gabriel Medicus.		180		Gualpertinus Abbas Cassinensis.		ibid.
Gaspar.		ib.		Ioannes Franciscus I. C.		ibid.
Iacobus Medicus & Mathematicus.		ibid.		Y y 3		Ioan.

Patauini hoc opere nominati.

Ioannes Franciscus.	ibid.	Henricus.	29
Iulius Philosophiae Doctor.	ibid.	SILVATICVS.	
Ludouicus Medicus.	ibid.	Benedictus Medicus nostri aui primus.	43.
		99. 128.	
N IGRA seu ROGATA.		DE STRATA.	
Nigra Antonij Obicij Vxor.	38	Aloyfius Medicus.	21
O BICII.		T OMASINVS.	
Antonius.		Iacobus Philippus Aemoniae Episcopus.	4.
Pius Aeneas Orciani Marchio.	38	17. 22. 29. 32. 34. 134. 178. 202. 231.	
O PTATI.		235. 240. 241. 142. 257. 266. 279. 306.	
Franciscus Medicus.	166	340. 348.	
Ioannes Dominicus Philosophus.	ibid.	T RANSALGARDI idem ac CAPILISTEI & FOR-	
		ZATEI.	
P APAEVII.		Albertinus.	200
Bonifacius I. C.	174	Azinus.	ibid.
Bonifacius Eques.	ibid.	Carlotus.	ibid.
Iacobus I. C.	ibid.	Corradus.	ibid.
Iacobus Eques Hierosolymitanus.	ibid.	Gauslinus Episcopus Patauinus.	ibid.
Isabella.	ibid.	Ioannes.	ibid.
Marsilius Philosophiae Doctor.	ibid.	Ioannes Baptista Episcopus Patauinus.	ibid.
Marsilius Eques.	ibid.	Rotolandus.	ibid.
Marsiliettus.	ibid.	Rubertinus.	ibid.
Robertus Abbas.	ibid.	Transalgardus.	ibid.
Robertus Eques.	ibid.	Transalgardinus.	ibid.
Scipio Eques Hierosolymitanus Prior Mel-	ibid.	A TVRRB.	
lanæ.	ibid.	Georgius Medicus & Botanicus Clarus.	160
Vbertinus Episcopus Adriæ.	ibid.		
P ASINVS.		V ITALIANVS.	
Ludouicus Medicus.	185	Palamedes Eques.	29
P ERAGIA.		V RSATI.	
Peraghinus Eques.	29	Alexander	in Dedicat.
P IGNA.		Bernardinus.	ibid.
Franciscus I. C.	214	Franciscus.	119
P OLCASTRA.		Gaspar.	in Dedicat.
Margarita.	21	Vrsatus Eques.	21. 209.
P OLNTONVS.		Vrsus.	in Dedicat.
XICCO.	29. 203		
P ORCELLINVS.		Z	
Nicolaus I. C.	29	Z APARELLAE.	
		Bartholomæus Archiepisc. Florentinus.	148
R		Franciscus Cardinalis Archiepiscopus Flo-	
IPID seu de RIDO.		rentinus.	ibid.
Antonius Castri S. Angeli Rom. Praefec.	132	C. Iacobus Philosophus inclitus.	ibid.
Daniel I. C.	ibid.	C. Iacobus.	74. 148. 154. 155
Marcus I. C.	ibid.	Paulus Argolicensis Episcopus.	148
Matthæus.	ibid.	Z ACCHI.	
Nicolaus Medicus & Poeta.	ibid.	Alexander I. C.	206
Nicolaus I. C.	ibid.	Alexander.	174
R OGATI. vide NIGRI.		Angela.	ibid.
		Annibal I. C.	206
S		Bartholomæus.	ibid.
S ALA.		Benedicta.	218
Ioannes Dominicus Medicus praeclarus.	22	Franciscus Philosophus & Medicus.	206
S ANDELIVS.		Hieronymus I. C.	ibid.
Martinus I. C.	135	Hieronymus.	ibid.
S ANCTASOPHIA.		Iacobus.	ibid.
Hieronymus Medicus.	342	Marcus.	ibid.
S CARDEONIVS.		Zacchus I. C.	ibid.
Bernardinus Canonicus & Historicus Pata-		Zacchus Philosophus & Medicus.	ibid.
uinus.	1. 140. Passim.		
S CRVINIVS.			

INDEX

INDEX LOCORVM

In quibus hæc monumenta reperiuntur.

A		GVIDONVM.		130
<i>In Ecclesia pagi</i>		<i>Prope</i>		
ALTICLERII.	291	GYMNASIVM.		190
<i>Ad</i>		I		
ANTENORIS MAVSOLEVM.		<i>Apud</i>		
AVGVSTAE AD VINDONEM FLVVIVM.		C. IACOBVM ZABAREI LAM.		148
284.		IOANNEM GALVANVM.		35
B		IOANNEM RHODIVM DANVM.		178.
<i>Ad</i>		282.		
BASILICAM CATHEDRALEM.		<i>In Templo & Cænobio</i>		
<i>In Ædibus</i>		D. IVSTINAE.		12. 13
BASSANORVM. 50. 51. 53. 55. 57.		<i>In ultima columna lateritia</i>		
59. 61. 63. 65. 66. 67. 68. 69. 70.		<i>ad ades</i>		
DE BENAVIDIIS à MANTVA.	157	IVLII CAESARIS DOTTORII.		163
BARTHOLOMAEI FICHETTI.	290	<i>Penes</i>		
<i>In Vico</i>		IOANNEM DE LAZARA COMITEM		
BRVSEGANA.	290	& EQVITEM.		170
C		M		
<i>In Cænobio</i>		<i>In Ædibus</i>		
CARTVSIENSIVM.	293	MVSSATORVM.		145
<i>In Ædibus</i>		<i>In Hortis Cænobitarum</i>		
CAPILISTEORVM vulgo dal Canallo.		S. MICHAELIS.		23
200.		O		
CONTARENORVM.	41. 42	<i>In Ædibus</i>		
CORRADENIS.	188. 189	OBICIORVM.		38
<i>Prope</i>		<i>In Area</i>		
CORRADENOS.	229	OPTATORVM.		166
F		P		
<i>In Ædibus</i>		<i>In</i>		
FAMILIAE FRIGIMELICAE.	131	PRAETORIO.		23. & 340
FRANCISCI BATTARII.	152	PARIETE FORNICIS PROPE PONTEM		
FRANCISCI VRSATI.	139	S. BENEDICTI.		222
G		<i>In Ædibus</i>		
<i>Apud</i>		PAPAFAVIORVM.		174
GEORGIVM à TVRRE.	160	DE PRIOLIS.		169
<i>In Ædibus</i>		<i>Apud</i>		
GENTIS GABRIELIAE.	191	PASINOS.		185
GEORGII CONTARENI Ateste.	253.			
254. 255. 261. 262. 263. 274.				

Apud

Index Locorum.

R		T	
	<i>Apud</i>		<i>In</i>
RIDIOS.	132	TVRRI TEMPLI CATHEDRALIS.	6
	S		<i>In Aedibus</i>
	<i>In Monasterio</i>	TOMASINIS.	235. 236. 237. 238
S. STEPHANI.	21		V
	<i>In Aedibus</i>		<i>In Aedibus</i>
SANDELIORVM.	135	VRSATIS.	210. 211. 212. 248. 249
SCARDEONIORVM.	141. 142		Z
SVPERANTIORVM.	247		<i>In vestibulo adium</i>
	<i>In</i>	DE ZABARELLIS.	177
SACELLO DIVI HERMAGORAE.	6	DE ZACCHIS.	206

I N D E X

Propriorum Nominum, & Cognominum tam Virorum quam mulierum.

A			
	<i>Ablagus.</i>	309	C. <i>Arminius Felicissimus.</i> 300
	<i>Accilia P.L. Basio.</i>	50	C. <i>Arrius.</i> 285
C.	<i>Acilius.</i>	42	C. <i>Arrius C. P.</i> 331
Sex.	<i>Acilius C.F.</i>	331	L. <i>Arrius Pudens.</i> 329
	<i>Acon Q. F. Fab. Labeo Polex.</i>	163	L. <i>Arrius T. F.</i> 67
C.	<i>Acutius M.F. Rom. Secundus.</i>	60	M. <i>Arruntius M.F. Ter. Aquila.</i> 66
M.	<i>Acutius M.F. Rom. Marcellus.</i>	ibid.	C. <i>Asconia C. F. Angurina.</i> 65
	<i>Aedemon.</i>	278	C. <i>Asconius C.F. Pab. Sardus.</i> ibid.
	<i>Aelia Domitia.</i>	146	Q. <i>Asconius Gabinius Modestus.</i> 212
E.	<i>Aelius Antigonus.</i>	41	<i>Asia Ingenua.</i> 319
L.	<i>Aelius L.F. Fab. Macer.</i>	ibid.	C. <i>Asia C.F. Prima.</i> 181
P.	<i>Aelius Ponticus.</i>	146	<i>Atilia Phœbas.</i> 65
	<i>Aemilia Chrisis.</i>	285	<i>Atilius Laches.</i> ibid.
	<i>Aemilius Celer.</i>	277	C. <i>Aufidius Candidus.</i> 42
C.	<i>Aemilius Calpurnian.</i>	285	<i>Diuus Augustus.</i> 318. 330
P.	<i>Aemilius.</i>	240	<i>Auillia Pata.</i> 318
P.	<i>Aemilius P.L. Deodorus.</i>	322	<i>Aula. Placidia.</i> 331
	<i>Aeneas.</i>	98. 129	<i>Aurelia Sabna.</i> 237
	<i>Aerodanus.</i>	295	<i>Aurelia Tatia.</i> 337
	<i>Aetho.</i>	255	M. <i>Aurelius Antoninus.</i> 322
Q.	<i>Aetrius Rom. Macer.</i>	60	M. <i>Aurel Aman. . . .</i> 237
	<i>Afronia Festa.</i>	59	M. <i>Aurelius Marcellinus.</i> 57
M.	<i>Agrippa.</i>	70	P. <i>Aurelius.</i> 68
M.	<i>Allenius M. F. Fab. Crassus Cas-</i>	70	T. <i>Aurelius T. L. Felix.</i> 66
	<i>nus.</i>	5	T. <i>Aurel. Pal. Florentin.</i> 262
M.	<i>Allius M. F. Festus.</i>	38	<i>Axia Tyche.</i> 309
	<i>Alumna Valentina.</i>	317	<i>Axia D. L. Amabilis.</i> 255
	<i>Anchar.</i>	70	L. <i>Axius Charistus.</i> 309
	<i>Anchari.</i>	211	L. <i>Axius Crescen.</i> ibid.
	<i>Anicia Proba C. F.</i>	236	ΑΣΚΛΑΠΩΝ.
	<i>Annia T. F. Pieris.</i>	303	ΑΙΔΗΜΩΝ.
T.	<i>Annius Cherintus.</i>	ibid.	ΑΙΝΕΙΑΣ.
	<i>Antenor.</i>	339	ΑΤΡΗΑΙΑ ΤΑΤΙΑ.
	<i>Antonia C. F.</i>	6	B
	<i>Antoninus Aug.</i>	178	C. <i>Bellus Urbanus.</i> 330
	<i>Antonius Severus Aquila.</i>	325	L. <i>Blan.</i> 175
C.M.	<i>Antonius Gemellus.</i>	282	<i>Bononia.</i> 300
Q.M.	<i>Antonius Mercator.</i>	ibid.	C. <i>Bricenius C. F. Clemens.</i> 69
Sex.	<i>Appulcius Marcellus.</i>	57	C
	<i>Aratria C. L. Salvia.</i>	261	<i>Cacilius Olcenis.</i> 66
C.	<i>Aratr.</i>	262	L. <i>Cadius L. L. Eros.</i> 41
L.	<i>Aries.</i>	326	<i>Catronia Procula.</i> 57
			<i>Catronia L. F. Prima.</i> 68
			ZZ L. <i>Catro.</i>

Index Propr. Nomin. & Cogn.

Fxl-

Tam Viror. Quam Mulier.

C.	Fulvius	Dionysius.	169	Insula	Maxima.	59.	
	Furta	Fortunata.	282	Isellia	Rena.	181	
D.	Furius	Felloi.	ibid.	Iulia C. F.	Maxima.	285	
				C.	Iulianus Cacus vel Calius.	334	
					Iulius.	53	
					Iulius	Feo.	139
					Iulius	Germanus.	284
					Iulius	Paulus.	340
				C.	Iulius	Priscus.	284
				C.	Iulius	Seuerus.	222
				C.	Iulius. C. F.	Ser . . .	263
				Aur.	Iustinus	Aprio.	53
				L			
				Gn.	Labeo	Patus.	152
				Q.	Lalius Q. P. Rom.	Firmus.	312
					Lapoca	Dom. F.	243
					Lapoca	Metelli F.	ibid.
					Lenicus Hospolis F.	Lucius.	236
					Lamberus.		ibid.
				C.	Lartius	Taurinus.	68
				FL.	Latus.		13
				C.	Lemonius C. F.	Mollo.	51
					Leopardus.		236. 243
					Leponia M. Q.		66
				M.	Lepomius C. L.	Surus.	67
					Licina.		294
					Liobine	Flueria.	171
					Linia T. F.	Quarta.	27
				T.	Linus.		ibid.
				T.	Linus C. F.		201
				T.	Linus T. F.	Longus.	ibid.
				T.	Linus T. L.	Optatus.	51
				T.	Linus T. F.	Priscus.	201
				P.	Lollius.		210
				Q.	Lollius L. F.		334
					Lucanus.		255
				C.	Lucillus P. F.		67
					Lucius.		236
				C.	Lucretius L. F.		317
					Luscia	Quadratilla.	59
				C.	Luscins	Quadratus.	ibid.
				L.	Luscus	Valens.	ibid.
					Lusia L. F.	Tertullina.	ibid.
				M			
				E.	Maclonius	Fortunatus.	212. 220.
					Martia C. F.	Tertia.	238
					Marcus.		236
				F.	Magius	Phileas.	367. 322
				Q.	Magurius Q. F.	Fab. Ferox.	211
					Manilius A. F.	Collinus.	210
				ZZ 2 C. Ma.			
FAGITIVS. Q. F. Fereios.				315			
Gaius.				236			
Galatea.				254			
Galenia Pisida Nysa.				291			
Galenius Q. L. Pisidus.				ibid.			
Galgestus Hermeros.				262			
Galla.				51			
Gania.				248			
C.	Ganius	C. L. Lucundus.	146	Gn.	Labeo	Patus.	152
M.	Ganius	Orfitus.	329	Q.	Lalius Q. P. Rom.	Firmus.	312
M.	Ganius M. F.	Pob. Squillanus.	229		Lapoca	Dom. F.	243
P.	Ganius	Aspectus.	249		Lapoca	Metelli F.	ibid.
Q.	Ganius Q. P.	Aquila.	248		Lenicus Hospolis F.	Lucius.	236
	Glaucus	Glauci.	ibid.		Lamberus.		ibid.
	Glicerius.		295	C.	Lartius	Taurinus.	68
	Grania.		ibid.	FL.	Latus.		13
L.	Granius	Priscus.	248	C.	Lemonius C. F.	Mollo.	51
	Grata.		66. 301		Leopardus.		236. 243
	Grattia.		267. 322		Leponia M. Q.		66
	Grattianus.		ibid.	M.	Lepomius C. L.	Surus.	67
ΓΑΑΤΚΟC ΓΑΑΤΚΟΤ.				247		Licina.	294
					Liobine	Flueria.	171
					Linia T. F.	Quarta.	27
L.	Halys.		27	T.	Linus.		ibid.
	Hamibal	Hamilearis F.	331	T.	Linus C. F.		201
	Hantenor.		ibid.	T.	Linus T. F.	Longus.	ibid.
	Hateria	Felicitas.	67	T.	Linus T. L.	Optatus.	51
	Hateria	Iustina.	ibid.	T.	Linus T. F.	Priscus.	201
	Hebdanus.		295	P.	Lollius.		210
	Hebedanus.		ibid.	Q.	Lollius L. F.		334
E.	Helius	Casar Imp.	222		Lucanus.		255
	Heluia Q. L.	Clidijs.	296	C.	Lucillus P. F.		67
	Heluia C. F.	Prima.	ibid.		Lucius.		236
C.	Heluius Q. L.	Communis.	ibid.	C.	Lucretius L. F.		317
	Homulius.		334		Luscia	Quadratilla.	59
	Hortia C. F.	Secunda.	248	C.	Luscins	Quadratus.	ibid.
C.	Hofd..		149	L.	Luscus	Valens.	ibid.
	Hospolis.		236		Lusia L. F.	Tertullina.	ibid.
	Hostilia C. L.	Seuera.	38				
C.	Hostilius	Elius.	312				
	Hostilius	Vulsheius.	216	E.	Maclonius	Fortunatus.	212. 220.
T. FL.	Hyginus.		67		Martia C. F.	Tertia.	238
					Marcus.		236
				F.	Magius	Phileas.	367. 322
				Q.	Magurius Q. F.	Fab. Ferox.	211
					Manilius A. F.	Collinus.	210
				ZZ 2 C. Ma.			
Ianuaria.				237			
Ianurius.				ibid.			

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

C.	Manilius Gibba. L. Priamus.	67	C.	Oppius C. F. Pater.	ibid.
L.	Manlius L. F. Acidinus.	277	P.	Oppius C. F. Pollio.	ibid.
F.	Manlius Surus P. F.	69		Onia Laica.	236
	Marcella Lapoca.	236		Olybius V. C.	235
	Marcellus Quiet.	68		Olygerius.	295
	Marcia Sexta.	318	M.	Oxonus.	212
Q.	Marcus P. F. Rex.	ibid.		P	
P.	Marius Nig. . .	57		Patus. Honoratus.	191
	Marxius Pleioris F.	236	Sex.	Papinius Q. F. Allenius seu Gallien.	296
	Materisca Theodori.	79	C.	Papirius Aequos.	326. 327
	Materisca Zopyri.	ibid.	C.	Papirius C. L. Sodalis.	158
	Meminia.	66		Parcilia.	212
C.	Memmius Libanius.	317		Parthenopeus.	237
P.	Memmius Trophimus.	ibid.		Patitiada P. F.	296
	Menander Menandri. F.	278		Paulus Patavinus	340
	Mercurialis.	237		Perpernia L. L. Favor.	185
	Messius Laicus.	236	L.	Perperna Philo	ibid.
	Metellus Lapocus Suri F.	243		Petronia.	334
	Minucia Prima.	317		Petronia Musa.	331
C.	Minutius L. F.	296	M.	Petronius Primulus.	334
M.	Minutius L. F.	ibid.		Petronius Probus V. C.	236
Q.	Minutius.	65	Sex.	Petronius.	130
M.	Moenius Q. F.	141		Petrusia Proba.	262
P.	Mulvius Cito.	306		Philomusus.	178
Q.	Musius Eusebes.	57		Philumenus.	277
T.	Musius C. F. Fab. Hostilius Fabri-			Pleior.	256
	cus Medulla Augurinus.	166		Plotia.	334
T.	Mutius T. F. Gracilis.	296	Q.	Plo. . .	306
	MATEΡΙΣΚΑ ΖΩΠΤΡΟΤ.	53	T.	Publicius Crescens.	133
	MATEΡΙΣΚΑ ΘΕΟΔΩΡΟΤ.	ibid.		Pompeia C. L. Prima.	141
	MENANΔPE MENANΔPOΤ.	276	C.	Pompeius C. L. Lepidus.	ibid.
	N		Sex.	Pompeius Sex. F.	188. 212. 306
Sex.	Nauinius Sex. L. Apollonius.	255		Pomponia G. F.	569
	Nerva Caf. Augustus.	166		Pomponia Q. L.	317
	Nofas Verecundus.	278	C.	Pomponius Statianus.	329
	O		Q.	Pomponius Q. F. Fab. Scuerus.	42
	Octavia Sex. F. Casina.	263	Q.	Pomponius Q. L. Or. . .	317
	Octavia T. F. Gracilis.	ibid.		Popilia C. F. Prisca.	55
	Octavia Methe.	146	D.	Popilius Patus.	152
	Octavia Q. F. Secunda.	263		Poppia Canalerina.	68
Q.	Octavius.	ibid.	P.	Postumius Hecateus.	317
C.	Octavius Rufus.	ibid.		Priata.	ibid.
Q.	Octavius. Athictus.	59		Probinus V. C.	236
Q.	Octavius. Laberianus.	ibid.		Publicia Felicitas.	317
Q.	Octavius Priscianus.	ibid.	M.	Publicius Festus.	21
Sex.	Octavius Sex. F. Celsus.	263		Pudens.	255
T.	Octavius Sex. F. Gracilis.	ibid.	L.	Pullus Primus.	329
	Ofilia Ledotalis, vel L. F. Dotalis.	305	L.	Pullus Zosimus.	ibid.
	Olicerius.	295		ΠΑΚΟΤΒΙΟC ΦΡΟΝΤΩΝ.	334
C.	Opetrius Philetus.	254		Q	
	Opilio V. C.	12		Quartius.	261
C.	Oppius. C. F.	50		Quintia C. F.	312
				Quin-	

Tam Viror. Quam Mulier.

Quintia Voltisa.		263		
P.	Quintillas.	69	T	
R				
L.	Ratius. C. L. Adraßus.	51	Tarbenius L. F.	
	Regilia.	236	Tauria M. L. Tyche.	
	Rutilia Prima.	50	Taurill. . . Porcilian.	
S			Terentia P. F.	
	Sabina Lanica.	236	Terentia L. F. Prima.	
M.	Sactius T. F.	306	Terentia T. F. Seuera.	
	Saltia Eutichia.	41	Terentia Saturnina.	
P.	Saltius Mysticus.	ibid.	C. Terentius Prepons.	
	Salvia Iucunda.	69	L. Terentius Acutus.	
	Salvius Nigellus.	ibid.	L. Terentius Optatus.	
	Salvinus Sempronius Cerrò.	294	T. Terentius T. F. La. Pindarus seu Lapi-	
	Sara.	181	darius.	
	Sarronia T. F. Tertia.	295	T. Terentius T. F. Seuerus.	
C.	Satrius Hilarus.	ibid.	Ternila Lanica Regilia. L.	
C.	Satrius C. F. Opt.	ibid.	Theophilus Theophili.	
C.	Satrius C. F. Verus.	ibid.	Tiberius Caesar Aug. F. Augustus.	
	Saufeia Crispina.	57	296	
	. . . ufeius P. F.	12	Titia Chione.	
C.	Saufeius Clemens.	55	C. Titia Tertyllina.	
	Saufeius Nigrinus.	57	C. Titius Stelan.	
T.	Scribonius Barbuta.	285	M. Titius Honoratus.	
	Secundus	334	Q. Titius Zofimus.	
	Seleucus Andronici.	263	Q. Tranius Optimus.	
C.	Sempronius Q. F. Primus.	50	Tullia C. L.	
Q.	Sempronius Tertius.	ibid.	Tullia Sex. F. Seuera.	
Ti.	Sempronius	149	C. Turranius Secundi Lib. Euanthus.	
T.	Sempronius Aufus.	212	C. Turranius Entychus.	
T.	Sempronius Hermes.	ibid.	C. Turranius. Pantagathus.	
S.	Sentius Chryfognus.	329	ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΘΕΟΦΙΛΟΥ.	
	Septimius Proculus.	ibid.	V	
	Septimius Vrsus.	329	Valeria.	
L.	Septimius Seuerus.	322	Valeria Mater.	
	Septumia. Prisca.	149	Valeria Marciana.	
	Sergia Maximina.	312	Valeria Myrtale.	
L.	Sepuelliuss P. L. Florens.	66	Valerius Proculus.	
C.	Sepullus Onesimus.	311	Valerius Valery F. Valens.	
P.	Sepullus P. F. Fab. Tacitus.	296	Aurelius Valerius Diocletianus.	
	Seruilia.	210	C. Valerius Diocletianus.	
P.	Seruilia.	53	C. Valerius Diodorus.	
	Seuera.	188	C. Valerius Placidus.	
	Seuera L. F.	309	FL. Valerius Constantius.	
C.	Sextia.	142	Gal. Valerius Maximianus.	
P.	Sextilia.	53	M. Aur. Valerius Maximianus.	
C.	Sextius.	142	L. Valerius Memor.	
Q.	Sicinius M. F.	181	L. Valerius Priscus.	
	Spedia Pannych	284	L. Valerius Zabde L. Apies.	
Q.	Sulpicius Achilles.	171	M. Valerius Pastor.	
C.	Synacius Aprilis.	55	Valgia. Thallusa.	
	ΣΕΛΕΤΚΟΣ	263	Veionia Cea.	
			Lz 3 Q. Veio-	

Index Proprior. Nomin. & Cogn.

Veionius	Denta seu Tenda.	ibid.	Sex. Vettius	Fidelis.	255
	Faufus.	ibid.	T. Vettidius	Potens.	332
	Suanis.	ibid.	T. Vettidius.	T. P. Scap. Valens.	ibid.
	Venusta.	170	Imp. Caf. Vespasianus Aug.		326.327
Vera.		295	T. Cafar	Vespasianus.	ibid.
Vetulena	Dorcas.	158	C. Vibius	Varus.	235
Veturia M. F. Gemella.		294	Q. Vitor Q. F.		290
Veturia	Primigenia.	55	Vlpia	Donata.	316
Ti. Veturius	Fuscus.	ibid.	M. Vlpinus	Trophimus.	ibid.
Vettia L. F. C. L. Clara.		303	C. Volumnius C. Libere.		70
Vettia	Prisca.	312	C. Vuilius Q. F. Cernius.		42

P R A E N O M I N A

Explicata.

A		G		P	
Aulus.	24	Gnaeus.	130	Publius & Publia.	75
Aurelius.	77	L		Q	
C		Lucius.	18	Quintus.	47
Caius.	9	M		S	
Caia.	144	Manius.	7	Sequius.	335
D		Marcus.	38	Sextus.	92
Decimus.	151	O		T	
F		Opiter.	305	Titus.	32.202
Flavius.	19				

Nomina Gentilicia Declarata.

A					
Aclia.	71	Castricia.	112	Lusia.	91
Aconia.	164	Cipia.	118	M	
Actia.	181	Claudia & Clodia.	71	Magia.	323
Acutia.	98	Cocceia.	216	Manilia.	213
Aelia.	42	Coelia.	24	Manlia.	116
Aemilia.	323	D		Maria.	87
Alienia.	7	Didia.	314	Martia.	321
Allia.	38	Domitia.	113	Memmia.	318
Ancharia.	216	E		Minucia.	103
Anicia.	241	Ennia.	257	Moenia.	142
Annia.	304	F		Mucia.	299
Antonia.	283	Fabia.	268	Muluia.	307
Appuleia.	94	Fannia.	74	Mustia.	166
Artia.	113	Firmia.	161	Mutia.	299
Arruntia.	103	Flauia.	124	N	
Asconia.	99	Fuluia.	169	Naunia.	260
Atria.	181	Furia.	283	O	
Atilia.	102	G		Octavia.	89
Attia.	181	Gaula.	147	Ofilia.	305
Aufidia.	47	Glyceria.	297	Oppia.	72
Auillia.	317	Grania.	250	P	
Aurelia.	86	H		Papinia.	298
Axia.	260	Hateria.	113	Papia.	158
C		Heluia.	300	Perpernia.	185
Caecilia.	112	Hostilia.	39	Petronia.	240
Cadia.	45	I		Plotina.	336
Cesia.	238	Iulia.	285	Pomponia.	47
Casidia.	126	L		Pompeia.	142
Catronia.	118	Lartia.	117	Popillia.	81
Calpurnia.	331	Lelia.	313	Postumia.	18
Capella.	278	Lemonia.	73	Publia.	10
Cartoria.	71.143	Livia.	28	Publicia & Poblucia.	22
Certilia.	293	Lollia.	213	Pulla.	330
Castra.	72.202	Lucretia.	321	Q	
		Lucilia.	116	Quaria.	264

Quin.

Nomina Gentilicia Declarata.

Quinctia.	372	Sergia.	313	Valeria.	79
Rutilia.	72	Serulia.	75	Valgia.	220
Salvia.	123	Sestia.	143	Vettia.	259
Satria.	297	Sextia.	ibid.	Vettidia.	336
Saufeia.	81	Sextulia.	75	Vetulena.	159
Scribonia.	288	Sicina.	181	Veturia.	82
Sempronia.	71	Spedia.	286	Vibia.	238
Sentia.	330	Sulpicia.	172	Vibullia.	225
Septimia.	78	Terentia.	103	Vipia.	316
Sepullia.	299	Tullia.	190	Volumina.	126
		Turrannia.	256		

Cognomina Exposita.

Achilles.	173	Ferox.	216	Philetus.	257
Acutanus.	314	Festus.	22	Phileas.	323
Acurus.	288	Firmus.	313	Philo.	186
Aequus.	328	Florens.	112	Phoebas.	102
Agrippa.	126	Florentinus.	267	Pieria.	304
Apolloius.	260	Fuscus.	82	Pius.	226
Aquila.	106	Gabinus.	219	Placidus.	81
Auctus.	217	Gallio.	281	Polex.	165
Augurinus.	167	Germanus.	287	Ponticus.	147
Barbula.	289	Gracilis.	271	Primigenia.	82
Casina.	271	Hecateus.	318	Prisca.	81
Caelonius.	8	Hermes.	217	Proba.	258
Caluo.	112	Honoratus.	198	Proculus.	78
Celer.	280	Hostilius.	166	Quadratus.	95
Celfus.	272	Ianuarus.	216	Quarta.	33
Cerronus.	297	Iucundus.	147	Rufus.	272
Charistus.	311	Labeo.	153	Sabina.	245
Chione.	331	Laches.	102	Salvia.	264
Chrestus.	268	Lepidus.	143	Scæna.	207
Chrisis.	287	Longus.	202	Secundus.	98
Chrylogonus.	330	Macer.	42	Seuera.	40
Cilo.	307	Macrinus.	238	Seuerus.	98
Clemens.	81	Marcellus.	94	Sodalis.	158
Collinus.	213	Martialis.	113	Squillanus.	230
Coniectus.	162	Maxima.	94	Stabilis.	125
Crassus.	8	Medulla.	167	Strabo.	47
Dexter.	119	Modestus.	219	Surus.	116
Diodorus.	80	Mollo.	73	Tertullina.	159
Dionysius.	169	Myfticus.	43	Thallufa.	258
Dorcus.	159	Nigellus.	123	Theophilus.	313
Eros.	46	Nigrinus.	85	Thespis.	313
Euanthus.	256	Onesimus.	311	Thrafeas.	154
Euche.	112	Opratus.	24	Trophimus.	316
Eusebes.	82	Patus.	152	Tyche.	304
Eutichia.	43	Pastor.	37	Valens.	94
Eutychus.	162, 256	Pannychis.	285	Varus.	336
Fabricius.	167	Pantagathus.	256	Vindex.	238
Fauor.	186				279
Felix.	74				
Fereius.	315				

NOTAE

N O T A E

Quæ passim declarantur.

A				
A.	24	DIS. V. MANIBVS.		304
A. A. V. S. L. M.	281	D. M.		73
ACCENS. CONS.	254	D. M. S.		328
ADIVT. TABV	243	D. N.		324
ADLECTVS DECVR.	125	D. N. M. Q. EIVS.		199
ADQ.	15	DON. DED.		314
AED.	271	D. S. F.		24
AM. VXORI.	297	E		
AN. XIX. M. II. D. XII.	94	EQ. PVB.		230
A. Ω.	17	EX. AVRI. P. X.		320
AQ. DEMET. F.	250	EX. PR. SPECVLATOR.		280
AVR.	77	EX. 7.		119
B		F		
B. D. D.	266	FAB.		7
B. M.	19	FIE. IVSS.		309
BONO R. P. N.	324	FL.		19
C		F. M. D. D. D.		297
C.	9.144	G		
C.	9	GER. P.		239
CCCCIOOO.	137	GN.		120
C. F.	242	GN. LABE. PAETO.		153
CIP. PATA	265	L. GRAN. PRISCVS.		250
C. L.	39.75	H		
C. L.	73	HICQ. CVM. SVR. OMNIBVS.		122
CN.	120	H. L. ET. M. H. N. S.		182
C. M. ANTONI.	282	H. L. S. H. N. S.		258
COHOR. II. PANNONIOR.	330	H. M. H. S.		84.
COLL. FABR.	268	H. M. H. N. S.		43.84
CONCORD.	256	H. S.		136
COR.	95	H. S. E.		94
COS. DESIG.	153	I		
D		II. VIR.		226
D.	152	II VIRO III		272
D. D.	92. 267	III. VIRO. A. A. A. F. F.		107
DEC. CL. CEL.	112	III. VIR CAP.		119
DEF. ANN. XXVIII.	162	III. VIR.		9
DIONYS.	169	IIII VIR I. D.		9
		IIII. VIR. AVG.		126

Notæ quæ passim declarantur.

IN. F. P. XX. R. P. XX.	24	PRAEF. ALAE FLAVIANAE.	310
IN. F. P. XXI. R. P. XXVI.	44	PRAEF. II. CHO. DVAR. TERTIAE.	
INL.	15	THRAAC. ET. AQVITEN. ET. SE-	
		CVNDAE AQVITAN.	309
K.			
K. D.	143	PRAEF. FABR.	8
		PRO. COS.	109
L.	18		
L. D. D. D.	117	Q.	47
L. D. P.	267	Q. C. L.	149
LEG. III.	328	Q. LEG.	299
LEG. XI.	297	Q. M. ANTONI.	283
L. F.	118	Q. Q. V. P. L.	252
L. F. C. L.	303	QVAEST. CAESARIS.	107
LIB. OPT.	256	QVOD. C. BELLO CONF.	143
L. M. FLAVIORVM.	252	QVOQVO VERS.	116
L. S.	282. 291		
L. S. M. C.	43	R.	
		ROM.	95
M.			
M.	38	S.	120
M. D. M.	6	SACERD. DIVARVM.	91
M. F. FAB.	90	SER.	269
M. M.	6	SER.	335
MER. S.	86	SEX.	49
MIL. A. XXVII.	152	S. V. P. HAC. F.	120
MIL. COHORT. V. PR.	84		
M. VAL.	147	T.	32. 102
	37	TER.	107
N.		T. F.	33
N. CCCC XXVIII.	19	T. F.	298
N. D. F. E.	84	T. F. L.	48. 313
N. F. F. N. S. N. C.	40	T. F. L.	73
		TR. MIL.	8
O.	305	TRIB. LEG. X. FRETENSIS.	310
OP.	ibid.	TRIB. PL.	108
P.	10	V.	103
P.	73	V. AN. VIII. M. VI. D. IX. H. PL.	
P.	162	MINVS. V.	313
PAL.	267	V. C.	15. 241
P. F. AVG.	317	V. V. C. C.	242
P. P.	15	VET.	77
P. P.	89	V. F.	10. 42
POB.	230	V. F. S. ET. S.	258
			VI.

Notæ quæ passim declarantur.

<u>VI.</u> <u>VIR.</u>	42	V. S. ET. S. PO.	291
VIR. VEST.	74	X	
V. VA. F. S. ET. S.	118	X. PRAETORIAE.	96
V. S. D. M.	302	X. VIRO.	272
V. S. L. M.	257	XV. VIRO SAC. FAC.	110

I N D E X

Rerum, Verborum, itemque formularum memorabilium à priscis receptarum.

A	
Abbatia S. Iustinae in commendam ut vocant.	25
Abri ga vicus in Istria.	243
Accensi militiae genus.	233
Accensi apparitores.	232
Liberti.	233
Accensorum munus.	264
Adiutores vnde dicti.	244
Adiutores Tabularij.	ibid.
ADLECTVS DECVRIO.	125
Adoptandi modus varius antiquorum.	226
AD. Q. pro <i>Atque</i> .	15
Advocatores Communis. Vide Trib. Pleb.	
Aediles vnde dicti.	271
Aediles Cereales, Curules, Plebeij.	ibid.
Aedilitiae dignitates Patauij.	272
L. Aelius Cæsar.	225
Eius vita & mors.	ibid.
Aemonia ciuitas Istriæ.	246
ÆQVVS pro <i>Æquus</i> .	328
Aesculapius cur fulmine iectus.	88
Quomodo Romam petierit.	ibid.
Aesculapio bacillum & serpens dicati.	87
Aesculapij etymon.	ibid.
Dionysius barbam ipsi demi iussit.	ib.
Templa eius cur extra ciuitatem.	ib.
Caprae & gallinae quales ipsi immo-	ibid.
labantur.	
Aetius V. C. Opilionis pater.	13
Aetemi titulus quando ab Imperatoribus assum-	142
tus.	
Agri Patauini fines & ambitus.	3
In oppida, & in vicos diuisus.	ibid.
Sigillum antiquum in quo eius fines memo-	ibid.
rantur.	
Ala sociorum militia.	310
Vnde nuncupata.	ibid.
Flauiana à quo instituta.	ibid.
Albertinus Mussatus Patauinus Historicus &	
Poeta insignis.	145
Patauij publice poeta coronatur.	ibid.
Legatus Patriæ ad Pontificem Maxi-	ibid.
mum & ad Cæsarem.	
Vtriusque Collegij doctores quotannis	
ad ipsius aedes solenniter albos ce-	ibid.
reos protulerunt.	
Albertus Dux Saxoniae Gymnasij Patauini Re-	
ctor.	145
Alexander Dottorius I. C. humeros submittit of-	
fibus T. Liuij in Prætorium deferendis.	29
Alexandri Elij conjectura de Ludis Cesticijs.	156
ALLECTO INTER TRIBVNICIOS.	167
ALLECTO pro <i>adlecto</i> .	ibid.
Alpha & Omega in antiquis monumentis Chri-	
stianorum.	17
Alphonfus Arragonum Rex ossa T. Liuij expe-	
tit, sed fato præoccupatur.	30
AMICO in veterum monumentis.	43
AMICAE BENEMERENTI FECIT.	158
AMICIS BENEMERITIS.	309
Amphitheatrum olim Patauij.	76
Andreas Corradenus magnæ spei medicus iuue-	
nis denascitur.	187
Andreas Crispus Patauinus celator insignis.	11.
Andreas Dandulus Patricius Venetus caput arcæ	
plumbeæ T. Liuij extollit, dum eius ossa trans-	
feruntur in Prætorium.	39
Anguillaria vicus, seu Vicariatus agri Pata-	
uini.	4
Anni, menses, dies cur in monumentis descripti,	
& de eo Kirchmanni atque auctoris opinio.	94.
Annulus aureus Trib. Leg. ornamentum.	310
Ferreus militum.	ibid.
Anteia Heluidij iunioris vxor.	155
Antenor Patauij Conditor.	343
Templum Concordiæ erexit.	11. 17
Proditor Troiæ creditur.	343
Defenditur.	344
Eius sepulchrum repertum.	ibid.
ANTONIA.	10
Antonius Beuatellus Panormitanus poeta insignis	
Alphonsi Regis orator pro impetrandis T.	
Liuij offibus.	30
Antonius Franciscus Dottorius I. C. insignis no-	
tas in Panormitanum Abbatem, Tartagnum,	
& Imolensem edidit.	163
Antonius Ridius miles strenuus Castri S. Angeli	
Romæ Præfectus.	132
Antoninus Caracalla tumulum Achillis coronis	
floribusque decorauit.	120
Apium cibus feralis.	125
Apparitores vnde dicti.	232
Scribæ, Accensi, Interpretes, Præco-	
nes, Viatores, Lictores, Serui pu-	
blici, Carnifices.	ibid.
Appiani & Gruteri lapsus dum Patauium in Fo-	
ro Iulij locant.	46
Aquileia magna ciuitas Colonia Latina Roma-	
norum.	250
Quando deducta.	279
Nunc penitus euerfa.	ibid.
Aqui-	

Index Rerum, & Verborum.

Aquileiense monumentum pulcherrimum.	45	Basanorum domus cur T. Liuij credita, & vulgo de Specchi appellata.	49
Aquileiensa monumenta varia.	248. 249	Beatissimus Imperatorum titulus.	192
a quo Patauium traducta.	248. 249. 250. 251.	Berta vxor Henrici 1v. Imp. à conjugelibertatem Patauinis impetrat.	7
Ara Dijs Penatibus sacra.	182	Brs. inscriptionem reddit suspectam.	190
Arae & Altaria superis ac inferis dicata.	90	Bonae Deae quænam creditæ.	266
Arae solis Inferis.	ib.	BONIS DEABVS.	ibid.
Arae Manibus consecratæ.	89	BONO REIPUBLICAE NATO.	324
Arae in sepulcretis erigebantur.	90	Bulla puerorum nobilium insigne.	39
Arca duorum Abbatum de Limena cui nunc vsui destinata.	18	Bucinella gens Patauina.	49
Arca quid.	205	Burdonia familia Patauina.	40
Arcae effossæ in quibus cineres & numismata.	21	C	
Area vnde dicta.	275	Cæsar Nichesola patricius Veronensis.	229
Area morbus.	ibid.	Cæsares, & Nobiles Cæsares qui vocabantur.	195
Arena. Vide Amphitheatrum.		Caij prænomen quomodo proferendum.	9
Armorum custodes quinam erant.	287	Ç inuersum quid denotet.	ibid.
Arquatium agri Patauini vicus, seu Vicariatus.	4	Camaldolenses Eremitæ montis Riva in Euganeis.	91
Arria Cæcinæ Pæti vxor clarissima fœmina oriunda Patauio.	113	Camerlinghi. Vide Quæstor.	
Egregia eius facta	114	Campus Martius Patauij.	76
L. Arruntius Stella Patauinus à Nerone Ludorum Curator electus.	104	Camposamperius Patauini agri oppidum.	3
Duumuir, & Prætor: item Consul sub Domitiano.	ibid.	Canabetum quid.	275
Martialis amicus.	ibid.	Cancellarius Magnus Venetiarum. Vide Quæstor Cæsaris.	
Poeta insignis.	105	Canis, & suis in monumento symbolum.	97
Statio carus.	ibid.	Capillistæ gentis denominatio.	200
Violantillam amauit, quam vxorem habuit.	ibid.	Capitis diminutio triplex.	144
Eius opera penitus interiere.	ibid.	Capræ quænam Aesculapio immolabantur.	88
M. Arruntius av. Vir sacris faciundis.	111	Carpentum honoris gratia Vestalibus concessum.	76
ASCLAPIVS.	88	Cartoria gens ab Eccelino tyranno euerfa.	71
Q Alconius Pedianus Patauinus.	99	Cartorij vicus à Cartoria gente dictus.	71
Asinius Pollio false dicebat T. Liuium sapere Patauinitatem.	32	Cartularia gens Patauina.	152
Ateste Patauini agri oppidum.	3.	Casa de Specchi. Vide Basanorum ædes.	
In tribu Romilia descriptum.	95	Cassero del Santo Monte. Vide Quæstor.	
Monumentorum antiquorum refertissimum.	4	Cassius Patauinus.	72
Augustani milites quinam.	245	Castrum Baldi Patauini agri oppidum.	3
Augustenses milites vbinam dispositi.	310	Cauillieri del comune. Vide Aediles.	
M. Aurelius Antoninus Seueri filius, Getæ frater Imperatorum omnium flagitiosissimus.	325	Cespes sepulti hominis sigoum.	175
B		XAIPÈ.	98
Io. Bapt. Fichettus antiquitatum possessor.	291	Characteres crucibus appensi in antiquis monumentis.	17
Bartholomæus Amanatus Florentinus sculptor insignis colossi Herculei apud Mantuas auctor.	157	Charon, cur Portitor dictus.	288
Bartholomæus Liuianus Vrsinus Venetiarum co-piarum Imperator.	11.	Chiaussi apud Turcas Apparitorum vices gerunt.	233
Pro erigendo templo D. Iustinæ sæpius limites delineauit.	ibid.	Chlamys quæ vestis.	85
Basilica vnde dicta.	16	Quibus communis.	86
Basilica Cathedralis antiquissima, olim vbi nunc templum S. Sophiæ sacrum, à Tricidio Fontana Patauino Episcopo transmutatur in eum locum, quo nunc visitur; vbi terræmotu euerfam Clerus reparauit Macilo quodam architecto.	5	Cippus sepulti hominis indicium.	175
		Cittadella Patauini agri oppidum.	3
		Clarissimus epitheton tertij ordinis senatores denotans.	15
		Claudia gens Lucij prænomen recusauit.	72
		Clauæ incendiariæ.	161
		Cleonymus Lacedæmonum Dux à Patauinis fusus.	33
		Cleonymi spolia vbi appensa.	ibid.
		Cleonymo victo, quales ludi instituti.	34
		Cœnobium D. Iustinæ vastissimum.	11
		CONORS quid.	95

Index Rerum, & Verborum.

quando inuenta.	96	LARIVS PVBLICIS DEDIT.	137
Prætoria quos milites recipiebat.	ibid.	Deha Academia Patauij.	145
II. Pannoniorum vbi disposita.	330	DENATES pro Penates.	182
V. Prætoria qualis.	147	Deputati ad Vtilia Communis Padua. Vide Qua-	
X. Prætoria.	96	tuorui.	
Cohortes Prætoriarum in custodia Imperatorum.	ib.	Deputati ad Ecclesias. Vide Aediles.	
Cohortium in legionibus varietas.	95	Deputati alle Biade. Vide Aediles.	
De cohortibus Rosini lapsus.	96	De Svo FECIT.	24
In cohortibus militum numerus modo auctus,		Deum Mater Magna Cybele.	90
modo imminutus.	ibid.	Sceptrum tenet, turrita pingitur,	
COR. pro Cohors.	95	à leonibus vehitur, & cur?	91
Collegium fabrorum à quo institutum.	9	terra est.	ibid.
idem, quod Fratres apud nos.	268.	DEVOTVS NVMINI MAIESTATIQUE EIVS.	199
Coloni vnde dicti.	227	Dextræ duæ iunctæ fidei symbolum.	149. 292.
Columbæ in summo monumento sitæ.	82	Dianæ templum in Auentino.	227
Concordiæ templum ab Antenore conditum.	11	Dij Manes quinam.	73
CONCORDIALIS.	33	quando Lares, & quando Lemures di-	
CONSVLI DESIGNATO.	152	ci.	74
Consoles quando designabantur.	153	Sepulcra cur eis inscribebantur.	ib.
Maiores, & ordinarij.	104	Ter in anno eis sacrificatum.	ibid.
Minores & iuffecti.	ibid.	Dij Penates quales Halicarnasseo, Macrobio,	
ijdem insignibus utebantur, quibus &		& Seruio.	182. 183
maiores.	ibid.	Dij Inferis quibus in aris sacra fiebant.	89
Clarissimi viri vocabantur.	15	DIS MANIBVS SACRVM.	318
Consilium agri Patauini vicus seu Vicariatus.	4	DIS VNIVERSIS MANIBVS.	304
CONTVEERNALI.	146	Diocletianus Imperator adorari se iussit.	192
Contubernales erant liberti, qui in eodem contu-		Aternus, felicissimus, beatissimus	
bernio vivebant.	147	appellatus est.	ibid.
erant domestici etiam & fami-		Maximus optimusque.	193
liares.	ibid.	Iouius.	197
CONIVNCX pro Coniux.	146	Obscurissimæ originis.	ibid.
CONVI pro Coniugi.	139	prudentissimus Princeps, saevissi-	
COIVGI pro Coniugi.	69	mus Christianorum hostis.	ib.
CONIVGI BENEMERENTI.	212	adoptato Constantio Chloro Impe-	
CASTISSIMAE.	300	rio se abdicavit, vixitque Salonæ	
LVICSSIMAE.	68	priuatus.	ibid.
IMPACIENTISSIMO VNA HORA SVPER-		ad Imperium reuocatus Imperium	
STITI.	69	reipuit.	ibid.
INCOMPARABILI.	289	priuatus post mortem inter Divos	
KARISSIMAE.	13	refertur.	ibid.
PIENTISSIMAE.	284	VIX DOLORE VIVVS.	69
Cornelius Augur Patauinus Aponi degens Phar-		Dominicus Campagnola Patauinus pictor infi-	
salicam aciem describit, & victoriam Cæsaris		gnis Mantuarum ædes varijs picturis exorna-	
prænunciat.	18	uit.	157
Corpus quando cadaver significet.	305	Dominicus Molinus literatorum Mecænas.	145
CORRECTOR ITALIAE.	198	Domini appellatione veniebant Patroni, igno-	
Cranium maris quibus discernatur à muliebri.		ti, mariti.	134
204.		Imperatores.	133
CVM LIBERIS SVIS.	270	DOMINORVM loco Dominorum.	ibid.
CVRATOR ILLYRICI.	127	EVITATI DOMINORVM.	311
Curatores publici & priuati.	79	Domitianus Imp. Domitillam sororem Diuam	
Ciuitatum.	231	dixit.	102
D		Flauiae genti templum & collegium	
Decuriones vnde dicti.	125	Flauialium destinavit.	ibid.
In colonijs eadem pollebant auctori-		Domitilla Vespasiani filia Diua dicta.	65. 101
tate qua Senatores Romæ.	ibid.	DONO DEDIT. vel DEDICAVIT.	94
eorum cura & consilio reliquis colo-		DERERVNT.	267
næ populus regebatur.	126	Duo fratres simul Consules, ijque primi hunc	
cenfum habere debebant.	ibid.	honorem simul obtinuerunt.	289
DEDIT. pro donis, seu dedicavit.	303		

Ecce-

Index Rerum, Verborum

E		FIERI IVSSIT.	68. 301
Eccelinus tyrannus immanissimus templum & Cœnobium D. Iustinae destruit, militibusque pro stationibus concedit.	11	FIERI MANDAVIT., vel FACTVM MONVMENTVM DECRETO DECVRIONVM.	292
familiam Cartoriam penitus evertit,	71	Figuli nomen in vrnarum labris. integulis.	150. 175. 176
Iordanum Forzateum intra fœdissimum carcerem consumat.	200	FILIO DVLCISSIMO,	295
Episcopi Patauini hoc opere memorati.		DVLCISSIMO ET INNOCENTISSIMO.	ib.
Federicus Cardinalis Cornelius.	5. 160	PARENTES FILIO PERCVNT.	237
Tricidius.	Fontana,	PARENTES FILIO ET SIBI.	55
Milo.	7	VXORI ET FILIIS SVIS.	59
D. Prodocimus primus Patauij Episc.	11. 16	CVM LIBERIS SVIS POSVIT.	263
Gauslinus	Transalgardus. 11. 21. 200	FILIASTRO POSTERISQ; SVORVM.	57
Ioannes Baptista	Transalgardus.	Flamines Prouinciarum.	239
Paganus	à Turre.	Flores varij pro sepulchrorum ornamentis apud antiquos.	120
Epulæ feræles.	122. 123	FOEMINAE CASTISSIMAE.	337
dabantur in mortuorum inferijs.	ib.	Fortuna diuersimode ab antiquis nuncupata.	257
nostris adhuc rusticis receptæ.	ib.	FORTVNAB FANVM in Histria.	236
Epularum feralium cibus.	ib.	Forzateæ gentis denominatio.	200
EQVO PVBLICO mereri quid esset.	230	Francisci Petrarchæ abacus, sedile, felix sceleton Arquati conseruantur.	191
Equus quando primum à Romanis datus.	ib.	Franciscus Quirinus Patricius Venetus monu-mentorvm collector.	95. 257
Equus publicus à Censoribus assignabatur.	ib.	Franciscus Zabarella Cardinalis, Archiepiscopus Florentinus, Constantiensis Concilij Legatus, à Sigismondo Imp. publice defletur, atque ad sepulchrum deducitur.	158
nimis pingui homini adimebatur.	ib.	Prataleæ Patauij quibus similes.	268
Censoribus restituebatur.	231	G	
Equum adimere ignominia erat.	230	Galeana Marfilij Carrariensis vxor.	190
habere graeulentum impolitæ erat.	231	GALLAI pro Galla.	73
Euganei colles templa Diuarum habuisse creduntur.	91	Galli Cybeles sacerdotes sibi virilitatem adimebant, impureque vivebant.	91
Cero' Euganeus collis Cereri dicatus putatur, itemque Rhua Rheæ.	ib.	Gallinae quales Aesculapio immolarentur.	88
Mons Cynthus.	213	Genius quantam in mortales auctoritatem habet.	1
Euræ quid essent.	215. 216	Genij varia epitheta.	133
F		Gladiatores Retiarij quinam dicti.	179
Faba mortuorum cibus.	122	Gualpertinus Mussatus Cisterciensis, Abbas D. Iustinae eligitur.	145
Flamini Diali vetita.	ibid.	Guidona gens Patauina.	132
Fabam pro Manibus non dare Patauinae mulieres religioni aduersum credunt.	123	Gymnasio Patauino priuilegia conceduntur ab Urbano IV. Pontifice, rogante Io. Baptista Transalgardo Episcopo Patauino.	200
FACIENDVM pro faciendum.	73	H	
Familia Urbana & Rustica.	315	Hafnia Dania Metropolis.	282
NE DE FAMILIA EXBAT.	84	Halys Hispania fluius.	33
FAMILIAEQVE SIVS POSTERIS.	67	Harpocrates Isidis filius, silentij deus, etiam Sigalion vocatus.	314
Fani à sacello, delubro, ac templo discrimen.	238.	Heluidius Priscus Thraseæ Pæti gener iussu Vespaiani occisus.	155
Fana non tantum Dijs, verum etiam Prouincijs erecta.	239	Heluidius filius à Domitiano occisus.	ibid.
Fannia Thraseæ Pæti filia Heluidij Prisci vxor.	155.	Henricus Scrouinius ossa T. Liuij apud suas aedes reponi desiderat.	29
Fasces Proconsulum.	110	Heraclea vrbs ab Opterginis condita.	116
Felicissimus Imperatorum titulus.	192	Herculeus Maximianus Imperator dictus.	197
Felix primus Imperatorum quis dictus.	198	HERBS FACIT.	331
FELIX. DOM. TROMENT. SALON. ANIMVLA DVLCIS ANIMVLA SYAVIS ANIMVLA IN DEORVM NVMBERVM RECEPTA.	289	Heres ex asse quis.	78
Feralia quando celebrabantur.	122	HISCHE LEGIBVS HISCHE REGIONIBVS.	224
Feralem cœnam vorare, imprecabantur antiqui summam alicui mendicitatē desiderantes.	ib.	Histriae fanum.	239
FIERI pro fieri.	119	Homi-	

Index Rerum, & Verborum.

Homines mortui non condebantur in vrbe.	44.	Laurentij Pignorij opinio de gente Thraseæ Pa-	
Honoriæ & Virtutis templum.	229	ti.	153
VNA HORA SUPERSTITI.	69	de Sacerdote Diuarum.	91
Horologium Turris Præfætitæ à Io. Dondo in-		Epistola eius ad Martinum Sandellium circa mo-	
uentū Horologię genti cognomen dedit.	180	numenti fragmentum.	135
Hydromilarum numerus intra pomæria.	138	de Asconij Pædianis.	99
Hygia Asculapij filia eadem quæ Sanitas.	88	de monumento inscripto AVRI-	
I		BVS. B. D. D.	265
Ianus cur pater dictus.	269	de altera inscriptione ad Gu-	
IMPERIO POSUIT. quid in monumentis signifi-		lielmum Sohlerum.	269
cet.	251	opinio de fragmento inscripto	
Imperatores Domini appellati.	133	AVILLIÆ PAETÆ.	318
Æterni, felicissimi, beatissimi.	192	Laurentio Pignorio suspecta T. Liuij monumen-	
Maximi, optimi.	193	ta.	32
Ioij, Herculei.	197	pariter T. Liuij caput marmoreū.	34
IN AGRV pro In agro.	169	Lazarus Bonamicus Bassanensis politionum lite-	
Incolæ qui dicebantur.	227	rarum professor epigramma sub Liuiano mo-	
IN FRONTE PEDES VIGINTI RETRO PEDES VI-		numento posuit.	31
GINTI. 24. 44.	& passim.	Legio constabat ex decem cohortibus	8. 96
INL. pro illustribus. Senatorum, Præfectorum Præ-		Decima Fretensis & Fortensis dicta.	310
torij, Palatinorum, & Comitum titulus, qui		Quinta Macedonica.	299
administrationem significabat.	15	Vndecima Claudia, & Italica.	297
Ioannes Franciscus Capilisteus I. C. humeros		Legionum librarij.	330
submittit offibus T. Liuij, dum transferuntur		Lens cibus feralis.	123
in Prætorium.	29	Leonardus Mocenicus Præfæctus Patauij.	29
Ioannes Vincentius Pinellus Neapolitanus Pa-		Lex consecrationis aræ.	222
tauij diem clausit.	329	Lex de matronarum habitu à quo lata.	72
Ioannes Ioianus Pontanus T. Liuij brachium		Lex sepulchralis.	274
custodit, suumque extra delubrum tumulat.	30	LEGES HVIVS ARÆ EAEDEM SVNTO QVÆ ARÆ	
Iosephus Gualdus Archipresbyter Patauinus.		DIANÆ SVNT IN AVENTINO MONTE DICA-	
276.		TÆ.	227
Ioseph. Scaliger Patauinus origine creditus.	40.	Liber Deus quis.	251
Isis; Io.	314	Liber Bacchus dictus.	ibid.
Nauigantibus præfecta.	ibid.	Libera Dea Proserpina vocata, & cur.	ibid.
Velum inuenit.	ibid.	Libera Ariadna dicta.	ibid.
Istrix monumenta nonnulla à quo Patauium de-		Liberti qui dicebantur.	39
portata.	235. 236. 237. 238.	prænomen, nomen, cognomen gere-	
ITERVM antiqui pro secundo scripserunt.	190	bant.	111
Ius dicit oppidis agri Patauini Venetus Patricius		pileum gestabant.	39
Vicis Patauinus ciuis.	3. 4.	tribubus, vrbani, tanquam ignobilioribus	
S. IYSTINA cuius filia.	16	adscribebantur.	39. 78
quando martyrij palma coronata.	17	Libertatis typus.	39
Eius templum olim Concordiæ dicatum: quod		LIBERTÆ ET COIVGI.	69
post Opilio reparauit; Gauslinus Transalgar-		LIBERTO OPTIMO.	254
dus Episcopus Patauinus ditauit; Ludouicus		SIBI ET LIBERTÆ BENEMERENTI.	51. 331
Barbus Venetus collapsum cum cœnobio in-		LIBERTIS BENEMERENTIBVS POSITVM.	53
staurauit; Eusebius Fōtana Mutinensis in eam,		LIBERTIS LIBERTABVSQVE MEIS VIVENS FECI.	336
quæ iam conspicitur, formam redegit.	11	ET LIBERTIS SVIS OMNIBVS.	42. 66
Iustus pictor insignis Prætorij figuras restituit.	26	LIBERTIS LIBERTABVS TESTAMENTO FIERI IVS-	
L		SIT.	296
Lac & sanguis libabatur Dis Manibus.	89	Libri in quos rationes militū referebantur.	330
Lagana, cibus feralis apud nostros rusticos.	89	Librarij Legionum.	ibid.
Lares ijdem ac Genius.	134	Lictor seruū manumissū vindicta percutiebat.	39
Publici & priuati, Præmarini, Hostilij,		in Apparitorum numero erat.	233
Grundules, Querquetulani, Rurales, vi-		Prætoribus dabatur.	219
corum, itinerum.	ibid.	Non apparebat Tribunus plebis.	165
Lactuca cibus feralis.	123	Limocincti qui, & vnde dicti.	234
Laurentius Pignorius forsan nimis censorie in-		Literæ quæ ius sepulchri indicabant.	43
surgit in antiquos clarissimos Viros Patau-		LIVIAE T. F. QARTAE. L. HALYS.	35
nos.	344	T. Liuius summus Patauij splendor.	12

T. Li-

Index Rerum, & Verborum.

T. Liuij ossa quando inuenta, & vbi.	28	suas ædes elegantissime extruxit, mense	
deponuntur in prætorio supra osti-		umque augustum condidit.	ibid.
um officij Sanitatis cum epita-		MARITVS POSVIT.	67
phio Leonardi Iustiniani Præto-		MARITALI CONCORDIA INCOMPARABILES.	110
ris.	29. 30	MATER INFELICISSIMA.	146
transferuntur in prætorium sub anti-		MATRI PIENTISSIMAE.	237
quo monumento e Basilica S. Iu-		MATRI ET SIBI.	65
stinæ delato, nouis, sed elegantissi-		MATRI SVAE.	66
mis ornamentis referto.	31	Matthæus Langius Cardinalis quatuor monu-	
Brachij eiusdem os conceditur Alphonso Arra-		menta Patauina Velemburgū transtulit.	284
gonum Regi, orante Antonio Beuatello Pa-		MAXIMA.	94
normitano.	30	Maximus Imperatorum titulus.	193
Maxilla eius orbi æneo inclusa fornici Archiui		Maximianus Imp. Hercules appellatus.	197
Patauini appenditur.	ib.	Mercator Veneticus quis.	328
T. Liuij marmoreum caput donatur ciuitati ab		Mercurij varij.	117
Alexandro Bassano.	31	MERCVRIO AVGVSTO.	ib.
T. Liuij ossa in dubium vocata.	203. 204. 205	cur sic ille dictus.	ib.
defenduntur.	ibid.	MERCVRIO SACRVM.	152
Locula aurca, argentea, ænea, marmorea, ficti-		IN MEMORIAM.	52. 68.
lia pro cineribus mortuorum.	150	Milites Romæ quando cogeantur ad militiam,	
LOCVS MONVMENTI.	249	& dimittebantur.	84
LOCVS DATVS PVBLICE.	267	suis sumptibus militabant.	85
LOCVS SACER.	282. 291	Annulum æneum gestabant.	84
LOCVS SEPVLTVRAE.	45. 66. 169. 282. 291	habebant libros, & librarios rationum	
LOCVS DATVS DECRETO DECVRIONVM.	117	scriptores.	330
LOCVS SEPVLTVRAE DECRETO DECVRIONVM		Milites nauales.	310
PVBLICE DATVS.	208	Militum missio qualis & quanta.	84
PVBLICVS LOCVS PONITVR SIBI POSTERISQVE		Militum stipendia tum equitum, tum peditum.	84
EIVS.	177	Militibus stipendium quando primo datum, &	
LOCVM SIBI MONVMENTO CEPIT.	43. 44	stipendiorum varietas.	85
HNVC LOCVM SCRIPTI HEREDES NON SEQVNTVR.	258	In militibus seligendis, & dimittendis Serenif-	
LOCO PRIVATO.	83	simæ Republicæ Venetæ mos.	ibid.
Lorum puerorum libertinorum insigne.	39	Mille quomodo in antiquis lapidibus expres-	
Ludi nauales quando Patauij instituti.	34	sum.	17
etiamnum durant.	ibid.	Miranum, agri Patauini vicus seu Vicariatus.	4
Ludouicus Buzzacarinus desiderat prope suas		Mœnia Ciuitatis ad portā Turricellarum quan-	
ædes ossa T. Liuij condere, & ei monumen-		do struata.	184
tum erigere.	29	Monasterium sacrarum virginum Diui Step- hani antiquissimum.	21
Lunati calcei quorum.	16	quomodo locupletissimum euaserit.	ib.
Lunæ situs in calceis.	ibid.	ipsum ampliavit Margarita Polcastra	
		Abbatissa.	ibid.
M		Moniales Omnium Sanctorū erant olim in pago	
Maceria quid.	275	Puluerariæ.	160
Maceriarum varietas.	ibid.	quando, & a quo in ciuitatem receptæ.	ib.
Magistratus ciuitatum foederatarum, colonia-		Ex MONIV EIVS.	262
rum, municipiorum, quales.	7	Mons filicis, seu Acelum Plinij oppidum agri Pa-	
L. Magius T. Liuij gener.	33	tauini.	3
Magmentum quid.	224	Montinianum agri Patauini oppidum.	ibid.
MAGNAE DEVM MATRI.	90	Monumentum Magnæ Matri cur dicatum.	91
MAGVRIANVM monumentum ab eruditissimo		Monumentū supposititium in tēplo D. Iustinæ.	14
Fortunio Liceto expositum.	215	HOC MONVMENTVM HEREDES NON SEQVITVR.	43
A LVCA Holstenio Viro Cl.	351	HEREDES SEQVITVR.	84
Manfreda gens Patauina olim Fauentia Domi-		HNVC LOCVM ET MONVMENTVM HEREDES NON	
na.	25	SEQVNTVR.	182
Mangones Venaliciarij.	328	HOC MONVMENTVM PONENDVM CVRAVIT.	69
Marchio. Vide signa, seu sigilla quibus nomi-		Monumenta habebant frontem, partem poste-	
na imprimebantur.		riorem, & latera.	45
Marcus Mantua I.C. suæzui Princeps.	157	Monumenta quæ Patauij habentur, omnia non	
quantis honoribus decoratus a Carolo V.		esse Patauina.	221
Imp. & a Serenissima Rep. Veneta, ib.		Monumenta amicorum.	41. 158. 181. 254.
		B b b	291.

Index Rerum, & Verborum

291. 3108.		vbinam situs.	84
Artificum.	149. 175. 211. 248. 311.	Nicolaus Porcellinus I.C. ex ijs qui ossa T. Liuij	
Coniugum.	6. 13. 23. 38. 50. 51. 55. 57. 59.	suis humeris in praetorium detulerunt.	29
63. 65. 67. 69. 139. 141. 142. 149. 158.		Nominum ordo in mulieribus qualis.	190
181. 188. 201. 212. 237. 248. 255. 277.		Nōis pro vāas reponendum forte in monumen-	
284. 285. 295. 300. 301. 303. 308. 333.		to apud Gualdum.	278
334.		Numa Pompilius Vestales primus instituit.	75
Confanguineorum.	50. 182. 210. 255. 263.	NVMINI EIVS DICATISSIMVS-	199
282. 296. 317.		O	
Dijs dedicata.	68. 133. 212. 249. 254. 262.	Operis occasio.	1
263. 317.		Opilio V.C. cuius filius, & qua aetate vixerit.	13
Filiorum.	27. 55. 57. 59. 65. 66. 67. 68. 146.	refecit ac locupletauit templum & co-	
149. 163. 188. 201. 237. 248. 255. 284.		nobium D. Iustinæ.	11
295. 301. 317. 325. 331.		de ipso librariorū mendū in Cassiodoro.	13
Heredum.	53. 57	quando & cum quo Consul extiterit.	14
Imperatorum.	166. 178. 191. 222. 317.	Opitergium Venetorum oppidum.	115
322. 325.		primum à Marcomannis euersum, deinde a	
Incertorum.	12. 36. 55. 63. 68. 70. 146. 161	Rothritio Longobardorum Rege.	116
171. 206. 01. 313. 316. 333. 334.		Opitergini fortissimi, eorumq; clarū facimus.	115
Libertorum & Libertarum.	41. 42. 50. 51.	Optimus Imp. titulus, à quo primū vsurpatus.	193
53. 55. 66. 67. 69. 70. 141. 156. 158. 170.		Oriacum agri Patauini vicus, seu Vicariatus.	54
185. 188. 206. 211. 212. 254. 255. 262.		P	
293. 296. 331. 334.		Palamedes Vitalianus Eques humeros submitit	
Militum.	45. 57. 61. 68. 146. 294. 308.	offibus T. Liuij, cum deferuntur in Praetoriū.	19
329. 332.		PARENTES FILIO FECERVNT.	237
Magistratum & Sacerdotiorum.	5. 12. 41.	PARENTES MESTISSIMI ET INFELICISSIMI.	312
42. 53. 65. 66. 67. 69. 70. 141. 152. 166.		PARENTIBVS EIVS.	309
177. 191. 212. 222. 229. 248. 255. 262.		Parentium ciuitas Istriæ.	248
263. 277. 296. 308.		Patauīū olim situm in Transpadana Italia nunc	
Parentū.	50. 59. 66. 210. 212. 238. 255.	in Marchia Taruina.	46
Patronorum.	55. 212. 262. 282. 354.	colonia Romanorum fuit, in tribum	
Sibimet ipsis instituta.	6. 12. 67. 68.	Fabiam adscripta.	7
169. 277. 290. 294. 303. 317. 318. 322.		in libertatem restitutum ab Henrico	
326. 331. 334.		IV. Imp.	ibid.
Votiuā.	21. 133. 135. 249. 254. 262. 277.	in quatuor regiones diuisum.	2
317. 322. 332.		Patauium mittitur ad sedandam Patauinam se-	
Monumenta correcta apud Scardeonium.	10.	ditionem M. Aemilius.	8
19. 71. 72. 79. 81. 87. 88. 92. 94. 111. 113. 118.		PATAVI.	34
124. 126. 147. 186. 213. 223. 256. 257. 259.		Patauij quingenti Equestres viri censi sunt.	76
275. 292. 293. 297. 299. 303. 305. 309. 311.		templa Concordiæ, Iunonis, Cereris, &	
315.		Rheæ.	ibid.
Apud Gruterum.	10. 18. 19. 88. 95. 113.	Patauina monumenta quis primus collegerit.	1
147. 153. 158. 186. 203. 213. 223. 266.		qua ratione hic disposita.	2
273. 278. 292.		Patauinae mulieres castitatis exemplum.	115
Apud Manutium.	153. 320	miranda earum continentia.	ibid.
Apud Collectores Inscriptionum Sacrosan-		Patauini Phrygio sanguine orti.	77
ctæ Vetustatis.	72. 124. 309.	Patauinorum in Pompeium fides.	143
Monumenta geminata apud Scardeonium.	46.	Patricius quis.	15
73. 75. 81. 86. 87. 97. 102. 183. 334.		Patricij Imperatorum Consiliarij.	16
Apud Gruterum.	95. 183. 334.	Patricios Romulus instituit.	ibid.
IMMATVRA MORTE PRÆBREPTVS.	238	Patroni à Romulo instituti plebem defendebant,	
EX MONITV EIVS.	267	& colonias, ac earundem lites dirimebant.	74
Mulier sedens cur velato capite.	81	PATRONO SVO KARISSIMO DE SE BENEMERENTI	
Mulieres antiquissimis temporibus prænomena		282.	
habebant.	73	PATRONO ET VIRO VIVA FECIT.	262
aliquando Clarissimæ dictæ.	242	Paulus Gualdus Archipresbyter Patauinus.	276
Muliebrium cognominum distinctio.	10. 40. 72.	Paulus Rhamnusius ciuis Venetus monumento-	
94. 202.		rum antiquorum indagator solertissimus.	95
N		Pedatura quid.	275
Necropolis vicus condiendis mortuis idoneus		Pædanus miles Patauinus fortissimus.	100
		Pæra-	

Index Rerum & Verborum.

<i>Peraginus de Peragha</i> Eques humeris effert ossa T. Liuij in Prætorium. 29	<i>Prætorium Patauinum</i> mira celeritate coeptum & completum. 25
<i>Perpedigna</i> mater D. Iustinae. 16	<i>Prætorij Patauini</i> insigne opus. ibid.
<i>Petrus Aponensis</i> iconum in Prætorio auctor creditus. 26	forma. ibid.
<i>Pileus libertatis</i> signum apud antiquos. 39	fornix dictus <i>la scauerzata</i> . ibid.
<i>Pileo</i> utebantur capite raso libertate donati. ib.	situs & icones mysticæ. ibid.
<i>Pius Imperatorum</i> titulus. 198	incendium. 26
quinam primus hoc titulo donatus. ibid.	<i>Princeps</i> vnde dictus. 194
<i>Pivs</i> <i>FRVX</i> <i>AVGVSTVS</i> . 317	in Senatu Romano quis hoc nomen habuerit. ibid.
<i>Sex</i> , Pompeij monumentum suspectum creditur. 190.	<i>PRINCEPS</i> <i>IVVENTVTIS</i> . 195
<i>Pondo</i> , & pondus quid significant. 329	<i>Principes</i> Ciuitatis. 194
<i>Ex AVRI PONDO</i> <i>DECVM</i> . ibid.	<i>Principes</i> Principum qui. 196
<i>Pontifex</i> vnde dictus & quodnā eius munus. 167.	<i>Principes</i> quomodo salutati. 197
appellatio omnibus sacerdotibus com- munis. 168	<i>HVMANARVM RERVM OPTIMO PRINCIP</i> . 322
<i>Pontifex Maximus</i> quis. ibid.	<i>Proconsulatus</i> origo dubia. 109
<i>Pontifices</i> primum soli patricij, inde plebeij. ib.	<i>Proconsoles</i> qui dicebantur. 110
quis primus e plebe creatus. ibid.	<i>Proconsuli</i> manumittere licebat. ibid.
<i>Portenarij Patauini</i> error de inscriptione vete- ri in templo Cathedrali. 6	in sua prouincia duodecim fasces concedebantur. ibid.
eiusdem lapsus in monumento M. <i>ARRVNTV</i> . 106	<i>Promeditori di Cecha</i> . Vide <i>Triumviri Mo-</i> <i>netales</i> .
<i>POSIT. PRO POSVIT</i> . 246	<i>Prouinciæ</i> fana & <i>Flamines</i> habebant. 239
<i>POSTERISQVE SVORVM</i> . 57	<i>Puer</i> tunicatus & penulatus. 55.81
<i>FAMILIÆQVE EIVS POSTERIS</i> . 67	<i>Purpura</i> Trib. Pleb. vetita. 109
<i>SIBI POSTERISQVE EIVS</i> . 177	Q
<i>Præto dalla Valle</i> . Vide <i>Campus Martius</i> .	<i>Quæstoria</i> dignitas quando inuenta. 107
<i>Prænomina</i> , nomina, & cognomina non tantum nobilium, sed etiam libertorum. 111	<i>Quæstor</i> <i>Cæsaris</i> idem qui <i>Candidatus</i> . 108
<i>Præfectus Alæ</i> . 310	libris principalibus in Senatu legen- dis vacabat. ibid.
<i>Ærarij</i> , eiusque officium. 219. 220	quanti à Principibus æstimaretur. ibid.
<i>Fabrorum</i> , quisnam esset, eiusque au- thoritas. 8	<i>Quæstorem</i> Principis apud veteres hodie refert. <i>Cancellarius Magnus Venetorum</i> . ibid.
<i>Legionis</i> , & eius auctoritas. 310	<i>Quæstores</i> duo primum creati. ibid.
<i>Prætorio</i> , illustris dictus. 15	<i>Quæstores</i> <i>Serenissimæ Reipublicæ Venetæ</i> vulgo <i>Camerlenghi</i> . ibid.
idem qui <i>Tribunus Celerum</i> . ibid.	<i>Quatuorviri</i> quanam essent. 9
<i>Præfecturam alarum</i> aliquando Senatorum libe- ri gesserunt. 310	in colonia speciem Consulium & <i>Prætorum</i> representabant. ibid.
<i>Prætor</i> vnde dictus. 219	<i>Patauij</i> adhuc durans titulo <i>De-</i> <i>putatorum ad vtilia</i> . ibid.
<i>Prætor ærarij</i> . ibid.	<i>Quindecimviri</i> sacris faciundis, quando insti- tuti. 110
<i>Prætorum</i> ius. ibid.	eorum in numero varietas. 111
numerus. ibid.	<i>Quinti</i> , <i>Sexti</i> , & <i>Decimi</i> prænominum origo, atque vsus. 47
insignia. ibid.	<i>QVOQVOVERSVS</i> . 116
<i>Prætores</i> Patauini hoc opere nominati	<i>QVOQVOVERSVS PEDES QVINQVAGINTA</i> . 252
<i>Iacobus Arderius Placentinus</i> . 184	R
<i>Oliuerius de Circis Florentinus</i> . 345	<i>Reconerata</i> <i>Academia Patauij</i> . 145
<i>Bernardus Georgius Venetus</i> . 151	<i>Regiones</i> quatuor ciuitatis Patauinae quo or- dine proferantur. 235
<i>Leonardus Iustinianus Venetus</i> . 29	<i>Regio</i> prima templi Cathedralis. ibid.
<i>Baronus de Manzatoribus de Sancto Mi-</i> <i>niato de Tuscia</i> . 290	<i>Alter</i> Pontis <i>Moletrinarum</i> . 2. 138
<i>Malpileus de Sancto Miniato de Tuscia</i> . 25	<i>Tertia</i> Pontis <i>Altinatis</i> . 2. 151
<i>Poncinus de Picenardis Cremonensis</i> . ibid.	<i>Quarta</i> Pontis <i>Turricellarum</i> . 2. 184
<i>Fanto de Rubois Florentinus</i> . 346	<i>Retiarij</i> gladiatores qui, & eorum insignia. 179
<i>Ioannes Rusca Comensis</i> . 25	<i>Rolandus Monachus</i> e gente <i>Casalia</i> ossa T. Liuij patriæ seruat. 29
<i>Zacharias Triuisianus Venetus</i> . 29	Bbb 2 Rosa
<i>Prætoria</i> cohors vnde dicta. 96	
<i>Prætoria</i> porta qualis. 15	
<i>Prætorium</i> tabernaculum. ibid.	

Index Rerum, & Verborum.

Rosa flos sepulchralis.	151	placet, sed forma dicendi veterum.	32
Rosæ descriptio elegans.	ibid.	Et Sibi.	13.146
Rovigno Istriæ oppidum.	236	Sibi Et Svis. 27. 66. 67. 141. 188. 201. 210.	
Rozzo oppidum Istriæ.	242	211. 255. 303. 319. 322. 334.	
S		RECIT VIVENS Sibi Et Svis.	293
Sacella Christianorum, quæ in re veteribus simi- lia.	90	Sigillum antiquum civitatis Patauij.	3
Sacerdoti Divarvm.	91	Signa, seu sigilla quibus nomina imprimeban- tur.	172
Sacerdotium mulieres habebant suum: quod non exercebant secundas nuptias expertæ.	101	Siti quinam dicebantur.	94
Sacerdotum uxores sacerdotio fungebantur.	ibid.	Hæc Sitis est.	59. 238
Sacerdotula Flaminia.	ibid.	Sita est.	59
Salona Illyrij oppidum, colonia Romanorum, Diocletiani patria.	227	Somno æternali patria retinet, quid sibi velit.	153
a quo ea colonia deducta credatur.	228	Sopra intendente alla Artigliaria. Vide Præfe- ctus fabrorum.	
Ob Salvtem.	322	Speculatores ex apparitorum numero.	233
La Scanzata. Vide Prætorium Patauinum.		quodnam militiæ genus.	280
Scutum Venetum quanti valeat.	137	Terrestres, maritimi, pedestres, equestris.	281
Sellam curulem occupare Tribunis plebis ve- titum.	109	Ex præcepto speculatorum.	280
Prætoribus datum.	119	Sermonsione utriusque partis hæc facta.	120.
Senatores centum à Romulo instituti Patres di- ci.	15	Stola matronarum indumentum.	24
Senatorum posteri Patricij sunt vocati.	16	meretricibus vetita.	ibid.
Sentinelle. Vide Speculatores.		T	
L. Septimius Severus Imp. cur Pertinax, Arabi- cus, Adiabenicus, Parthicus appellatus.	233	Tabularij qui.	244
SEPTIMIA loco Septimia.	149	inter servos publicos enumerati.	ibid.
Sepulchra publica, privata, familiaria, he- reditaria.	83	varij pro varietate officiorum.	245
non hereditaria.	84	Tegula sepulchri hominis signum.	175
erigebantur secundum vias.	45	Tegulis figulus aliquando imprimebat, ali- quando inscribebat nomen.	176
sacra erant.	44	Templum S. Michaelis vocabatur antiquius S. Archangelorum.	22
Sepulchrorum iura sibi non retinere probum credebant antiqui.	ibid.	parebat S. Iustinæ.	ibid.
magnitudo per numeros in imis cip- pis sculptos decorabatur.	ibid.	quando ab ea separatum.	23
ILLI DEOS IRATOS QVOS OMNIS COLLVNT SI QVIS DE EO SEPVLCHRO VIOLARINT.	74	Coenobitis Sancti Spiritus Venetia- rum confertur eo pacto, vt Præ- positum alant.	ibid.
Servi quot modis manumittebantur antiquitus.	39	Templum Dianæ in Aventino quibus legibus dedicatum.	217
in manumissione percutiebantur à li- store.	ibid.	Templum Honoris & Virtutis quis voverit.	219.
mittebantur e manu à Prælore.	ibid.	230	
SERVA NEC DIEM.	142	Ter mille quomodo designauerint antiqui.	137
Sestertius quid.	136	Termini ad duo millia passuum extra Patauium in vijs positi, & quando.	290
Sestertius & sestertium differunt.	137	Terna negra vicus suburbanus Patauinus vnde dictus.	44
Sestertius valebat tres solidos Venetos cum se- misse.	ibid.	Tessera ciuica.	178
Sestertium valebat viginti quinque scuta Ve- neta.	ibid.	gladiatoria.	179
Sed pro Sed.	328	TESTAMENTO FIERI IVSSIT. 6. 10. 12. 42. 48.	
Sexuiri quales, & eorum discrimina.	43	141. 188. 296. 320.	
Sexuiri Augustales qui vocabantur.	102	PONI IVSSIT.	327
Sexuitorum Augustalium dignitas.	126	TESTAMENTO, vel TITVLVM FIERI LEGAVIT.	73.
Sua pro Sibi nõ videtur Patauinitas, vt Pignorio		FIERI IVSSIT Sibi Svisque.	303
		Theano Antenoris vxor Palladis Sacerdos in Euganeos cum marito & filijs venit.	77
		Thrasea Pætus Patauinus Clarissimus vir.	8
		Quindecimuir sacris faciundis.	111
		Arris illustrissima formina gener.	114
		De	

Index Rerum, & Verborum.

De eius gente dubitatur.	153	testimonia.	ibid.
Thraseam Patum e gente Valeria cum Lipsio. C.	154	A Vallibus gens Patavina.	166
Iacobus Zabarella credit.	154	V. C. INL. P. P. ADQ. PATRICIVS.	14
opinionem immutat.	156	Vir Clarissimus, Senatoris titulus.	15
Cuius generis fuerit, auctoris coniectura.	156	Viri Clarissimi Patricij nominabantur.	ibid.
Thraseæ Patii mors.	ibid.	Senatum etiam liberi.	ibid.
Tiro Ciceronis libertus cur dictus M. Tullius Ti-	111	Velum ab Iside inuentum.	314
ro.	111	Veneris varia epitheta.	321
Titulum agri Patavini vicus, seu Vicariatus.	4	Vesta dicebatur focus Urbis.	73
TITVLVM FECERE.	298	Viator Tribuno plebis apparebat.	109
POSVERE.	319	Vicentia ciuitas nobilissima Vicane prius di-	231
QVI LEGIS TITVLVM VALE.	65	cta.	231
Toga in caput subducta quid significabat.	142	Vicus Puluerariæ gallinarum magnitudine cla-	160
Torques maior, & minor quid esset.	269	rus	160
Trabea Prætorum insignis.	219	Vienna ciuitas, Delphinatus metropolis.	309
Transuectio quid.	231	Viadicta, virga pro manumittendis seruis.	39
Tribunal vnde dictum, & cui magistratus pro-	234	Virgines Vestales quis primus instituerit.	75
prium.	234	initio quatuor, deinde sex fuere.	76
Tribuni militum alij Rufuli, alij Comitiani.	8	Sacri ignis custodes.	5
Tribunifeni præfuerunt cuilibet legioni.	310	igne extincto puniebantur.	76
Tribunorum in domum ornamenta erant tunica	ibid.	de incestu educta vius defolabantur.	ibid.
laticlauiæ & anpulus aureus.	ibid.	Patauij fuisse auctoris coniectu-	76. 77
Tribuni plebis quando inuenti.	108	ra.	76. 77
extra ciuitatem non pernocta-	109	Virginum Vestalium præses dicebatur Maxima.	76
bant.	109	Viridarium Mantuarum a quo instructum.	157
eorum potestas pestifera.	ibid.	VIRO SVO.	181. 305
Tribunorum plebis magistratus sacrosanctus.	108.	Vitellianus pater D. Iustinæ non fuit Rex.	16
domus die ac nocte pate-	109	VISV IVSSA POSVIT.	319
bant.	109	VIVA FECIT.	185
Tribunis plebis sella curuli, purpura, & lictoribus erat interdictionum.	ibid.	VIVA FECIT SIBI ET SVIS.	68
Viatores apparebat.	ibid.	VIVENS FECIT.	334
Tribus rusticæ urbanis nobiliores.	78	VIVENS FECIT SIBI ET SVIS.	118. 258
Tribus quem in monumentis locum habeat.	7	VIVOS pro viuis.	71
Triumviri Capitales quando electi.	119	VIVOS FECIT.	312. 313
carceres custodiebant.	ibid.	VIVENS FECIT.	334
vigilias per urbem dispone-	120	VIVVS seu VIVVENS FECIT.	27. 42. 158.
bant, & octo lictores ha-	120	SIBI ET SVIS POSVIT.	291
bebant.	120	VOTVM SACRVM, vel SOLVTVM DIS MANIBVS,	302
Triumviri Coloniae deducendæ quales & quan-	279	seu DEO MAXIMO.	302
do primum creati.	279	VOTVM SOLVIT LVENS MERITO.	257
Triumviri Monetales quando instituti, eorum-	107	APVD AGRVM, vel AVRO ARGENTO VOTVM SOL-	281
que munus.	107	VIT.	281
Venetijs hodie Promeditori di-	ibid.	LIBENS VOTVM REDDIDIT.	336
scriba.	ibid.	Vinarum varia genera.	150
De Triumvirorum Monetaliū institutione Vr-	ibid.	Vinæ lateritiæ quæ plurimæ Patavij repertæ.	22.
fini opinio.	ibid.	VITI SIS VOLENS PROPITIUS.	224
TRIV. VIR pro Triumvir.	289	Vxor viro.	50
Troment. pro tormento, uti & rustici Patavini	289	VXORI pro Vxori.	72. 158
hodie pronunciant.	289	AMATISSIMÆ VXORI.	297
Tumulus sepulti hominis signum.	178	SIBI ET VXORI.	50. 51
Turres in Patavinorum ædibus antiquitatis in-	177	VXORI CLODIE SECVNDÆ.	72
dicia.	177	VXORI ET FILIIS SVIS.	59
V		VXORI LOCVM DEDIT.	69
Valerius Flaccus Patavinus.	80	TESTAMENTO FIERI IVSSIT.	ibid.
Argonauticorum auctor.	ibid.	X	
Martialis amicus.	ibid.	Xenodochium Patavij ad recipiendos infan-	348
iuvenis moritur.	ibid.	tulos expositos.	348
Quintiliani, Lillij Gyzaldi, Petri Criniti de eo		Bbb 3	Quan-

Index Rerum, & Verborum.

Quando institutum. ibid. portantur. 29
Xieco Polentonus egregius eius Patavinus Eiusdem de T. Liuij inuentione erudita epi-
offa T. Liuij succollat, dum in pratorium de- sola. 203

F I N I S.

Errata grauiora sic corrigenda. Leuiora, quaeque veniam facile videntur impetratura, amici lectoris benignitati submituntur.

Prior numerus paginam, alter versum designat.

		Historicum	Legi	Historicum
4	8	FAB.		FABR.
5	27	multumque		multumque
6	9	CDLII.		CDLIII
13	23	Nomen		Prænomen
19	11	KIII		XIII
30	23	ST. RABO		STRABO
42	14	C. Fannius vbi.		vbi C. Fannius
47	16	IN ARG.		IN AGR.
66	8	Sardeonius		Scardeonius
79	2	Acronin		Acro in
74	10	Patavinus		Patavinus
76	31	Deosculantes		Deosculantes
82	7	SS		25
98	11	Atilius Serranus		Atilius Serranus
202	34	AQVLIF.		AQVILIF.
206	21	VIVA F.ET. S.		VIVA F. S. ET. S.
218	5	inferius		inferius
222	12	6 L		61
227	38	peritissima		peritissima
236	21	tyrannidem		tyrannidem
242	27	per per urbes		per urbes
248	18	ab ætatem		ob ætatem
294	19	ferme omnes		addatur incilum
295	5	exidij		exidij
201	25	Petrinus		Petronius
205	11	Salonia		Salona
227	39	Vicatia		Vicania
231	26	INT. CO. XS.		INT. COXS
277	5	LELIVS		LAELIVS
313	9	Aeneas		Aenea
ibid.	15	M. AVR. AVR. VAL.		M. AVR. VAL.
317	18	CHOR.		COHORS
330	23	ΞΩΠΟΝΕΞΤΑΘΗ		ΞΩΠΟΝΕΞΤΑΘΗ
334	18			

